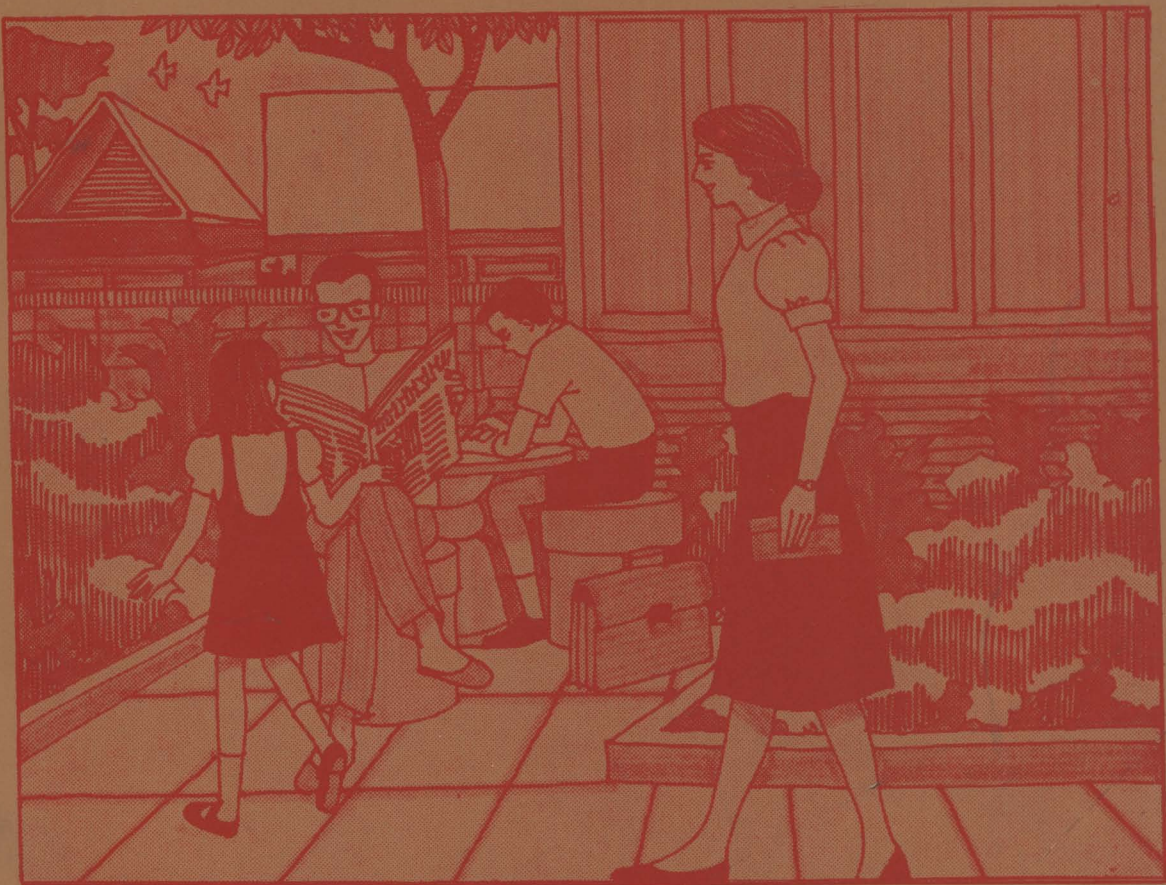

รายงานการวิจัยฉบับที่ ๓๒

ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศ

ที่เกี่ยวข้องกับ

การอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย

รศ.ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน

อ.อรพินทร์ ขุขม และ

อ.งามตา วนินทานนท์

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ปัจจัยทางจิตวิทยาในเวช ที่เกี่ยวกับ
การอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน

อาจารย์อรพินทร์ ชูชม และ

อาจารย์งามตา วนินทานนท์

รายงานการวิจัยฉบับที่ 32

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ธันวาคม 2528

คำนำ

การมีประชากรที่มีคุณภาพนับ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย และการที่จะมีประชากรที่มีคุณภาพได้นั้นต้องอาศัยการปลูกฝังอบรมที่ทำอย่างถูกต้องเหมาะสม และอย่างมีเป้าหมายให้แก่ประชากรโดย เริ่มจากวัยต้นของชีวิตของเขา เป็นต้นมา การปลูกฝังอบรมที่ถูกต้องดังกล่าวนี้จะทำได้ก็ต่อ เมื่อได้มีข้อมูลที่จะอธิบายได้อย่างครบถ้วนถึงสภาพและลักษณะต่างๆ ของประชากรไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรที่เป็น เด็กและเยาวชน และข้อมูลดังกล่าวนี้จะช่วย เป็นแนวทางในอันที่จะหาวิธีการที่เหมาะสมและถูกต้องในการปลูกฝังอบรม อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า สังคมไทยยังขาดข้อมูลที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ข้อมูลที่กล่าวถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของบุคคลกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอย่างมากกับการปลูกฝังอบรม เด็กและเยาวชน อันได้แก่ บิดามารดา และผู้ปกครอง ข้อมูลเหล่านี้หากไม่มีอยู่ย่อมทำให้ไม่สามารถหาวิธีการในการปลูกฝังอบรมได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์

การวิจัย เรื่อง "ปัจจัยทางจิตวิทยาในวัยเด็ก ที่เกี่ยวข้องกับการอบรม เลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย" เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพอันได้แก่ สภาพความแออัดของครอบครัว และถิ่นที่อยู่อาศัยกับลักษณะทางจิตและวิธีการอบรม เลี้ยงดูบุตรของมารดาไทย จุดมุ่งหมายสำคัญของการวิจัยนี้ก็ เพื่อจะได้ข้อมูล เพื่อนำไป เป็นแนวทางในการพัฒนาประชากรไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่ม เด็กและเยาวชนไทยต่อไป

เนื่องจากการวิจัย เรื่องนี้ เป็นการศึกษาที่สนองตอบต่อความต้องการอันทันด่วนในัจจุบันของสังคมไทย จึงนับได้ว่า เป็นงานวิจัยที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง และสามารถให้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ และผลงานวิจัยชิ้นนี้อันได้แก่การพบความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีต่อลักษณะทางจิตและวิธีการอบรม เลี้ยงดูของมารดา จะช่วยทำให้สามารถวางแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสมในการปลูกฝังอบรม เพื่อ เสริมสร้างประชากรไทยที่มีคุณภาพได้ต่อไป

สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ไคร้ขอขอบคุณคณะผู้วิจัยของการวิจัยนี้ อันได้แก่ รองศาสตราจารย์
ดร. ดวงเดือน พันธุมนาวิน อาจารย์อรพินทร์ ชูชม และอาจารย์งามดา วณิชานนท์ ที่ได้มีความอุตสาหะ
ดำเนินการวิจัยจนแล้วเสร็จจนได้รายงานวิจัยที่มีคุณค่าอย่างยิ่งฉบับนี้

/พีศ. 115 ประจวบจันทน์

(ดร. เพ็ญแข ประจวบจันทน์)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์

ธันวาคม 2528

ก ุณ ุ ป ก า ร

รายงานการวิจัย เรื่อง "ปัจจัยทางจิตวิทยาในแง่ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู
เด็กของมารดาไทย" นี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมืออย่างเต็มที่ของหลายฝ่าย โดยเริ่มจากการ
ที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนคริน-
ทรวิโรฒ ประสานมิตร คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยเฉพาะกอง
แผนงาน และสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

ในขณะดำเนินการวิจัยก็ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากคณาจารย์และบุคลากรอื่น
ของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ จึงขอขอบคุณทุกท่าน โดยเฉพาะศาสตราจารย์ ดร.จรรยา
สุวรรณทัต ซึ่งเป็นผู้อำนวยการในขณะนั้น ส่วนข้อมูลที่ได้มาอย่างยากลำบากจากผู้ปกครองของ
นักเรียน ก็เพราะการเห็นความสำคัญของการวิจัยและการร่วมมืออย่างดียิ่งของโรงเรียน 7 แห่ง
ที่มีชื่ออยู่ในภาคผนวก ข. คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียน คณาจารย์ และ
ผู้ปกครองทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ในขั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์ ก็ได้รับความร่วมมือ
อย่างดีจากศูนย์การศึกษาคอมพิวเตอร์ ที่ทำงานอย่างชำนาญและละเอียดรอบคอบอย่างยิ่ง

รายงานการวิจัย เรื่องนี้ยังอาจจะอยู่ในรูปที่กระจัดกระจายถ้าผู้วิจัยชื่อแรกจะไม่
ได้รับอนุญาตให้ลาไปเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ และลดงานประจำที่สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
ลงมาก คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณ ดร.เพ็ญแข ประจันต์จันติก ซึ่งเป็นผู้อำนวยการของสถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ในปัจจุบัน ที่มีส่วนช่วยให้เกิดผลในส่วนนี้ และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยที่เห็น
ความสำคัญของการทำงานชิ้นนี้ให้สำเร็จอย่างสมบูรณ์โดยเร็ว

รายงานการวิจัยนี้มีการพิมพ์และ เข้ารูปเล่ม โดยผู้มีความชำนาญและประณีต จึงขอ
ขอบคุณคุณอรุณี บุญทิพย์ และโรงพิมพ์ของคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบัน-
เทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน

อรพินทร ฐุชม และ

งามดา วณิชทานนท์

ธันวาคม 2528

ความย่อรายงานการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยทางจิตวิทยาในเวทีเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย"

โดย

รศ.ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน

อ.อรพินทร์ ชูชม

อ.งามตา วนันทานนท์

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2528

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาในเวทีและจิตวิทยาพัฒนาการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย จุดมุ่งหมายทางการวิจัย อาจจำแนกเป็น 3 ประการ ประการแรก เพื่อศึกษาว่ามารดาที่อยู่ในครอบครัวที่มีความแออัดของที่พักอาศัยในปริมาณต่างกัน จะมีลักษณะทางจิตใจบางประการแตกต่างกันหรือไม่ ประการที่สอง เพื่อศึกษาว่าสภาพแออัดทางบ้านและลักษณะทางจิตใจของมารดาจะเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาเพียงไร และประการที่สามคือ มารดาที่มีลักษณะทางชีวสังคม ภูมิหลัง และจิตลักษณะบางประการต่างกัน จะมีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกันอย่างไร

ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาผู้ปกครองของนักเรียนประถมต้นและมัธยมต้นในกรุงเทพฯ จำนวน 662 คน เป็นมารดาของนักเรียน 386 คน บิดา 145 คน และผู้ปกครองประเภทอื่นอีก 130 คน (58%, 22% และ 20% ของผู้ตอบทั้งหมดตามลำดับ) ครึ่งหนึ่งมาจากโรงเรียนในถิ่นที่แออัดมาก อีกครึ่งหนึ่งมาจากโรงเรียนในถิ่นที่แออัดน้อย

ผู้ปกครองเหล่านี้ได้ตอบแบบวัดและแบบสอบถามที่โรงเรียนภายใต้การอำนวยความสะดวกของคณะผู้วิจัย ตัวแปรที่ศึกษามี 4 กลุ่มคือ (1) สภาพแออัดของที่พักอาศัย 6 ด้านคือ จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา จำนวนคนต่อห้อง ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน จำนวนบุตรระยะห่างจากบ้านคนอื่น และจำนวนปัญหาในห้องถิ่น ตัวแปรกลุ่มนี้ผู้ปกครองตอบโดยการเติมคำ

หรือตัวเลขในที่ ๆ เว้นไว้ให้ (2) จิตลักษณะ 6 ประการคือ ความรู้สึกแออัดทางบ้าน สุขภาพจิต ทศนคติต่อบุตร ความเชื่ออำนาจภายนอกคนในผลของการเลี้ยงดูเด็ก และการผลการระการดูแลเด็กให้ทางโรงเรียน จิตลักษณะเหล่านี้วัดโดยใช้แบบวัดอันประกอบด้วยประโยคประกอบมาตรฐานประเมินค่า 6 หน่วย จำนวน 10 ถึง 15 ข้อ สำหรับแต่ละจิตลักษณะ ส่วนจิตลักษณะสุดท้ายคือความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็ก วัดโดยให้ชี้คตอบว่าประโยคบอกเล่า 15 ประโยค แต่ละประโยคเป็นข้อความที่ถูกหรือผิด (3) การอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 แบบ อันประกอบด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ แบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต และแบบควบคุม วัดโดยใช้ประโยคประกอบมาตรฐานประเมินค่า 6 หน่วย แต่ละแบบวัดมี 10 ข้อ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้เด็กพึ่งตนเอง (ช้า-เร็ว) นั้น ผู้ตอบจะต้องชี้คตอบเกี่ยวกับอายุของเด็กขณะที่เริ่มรับการฝึกกระทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง เป็นจำนวน 10 กิจกรรม (4) ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบของครอบครัว และของเด็กในปกครอง วัดโดยให้ชี้คตอบและเติมคำคตอบ รวมตัวแปรที่ศึกษาทั้งสิ้น 30 ตัว

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ได้กระทำหลายวิธีตั้งแต่การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบแฟคตอเรียลสองและสามทาง การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ละคู่ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ 6 ข้อ การวิเคราะห์ทั้งหมดนี้ได้กระทำในกลุ่มรวม และกลุ่มที่แบ่งตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบของครอบครัวและของเด็กในปกครอง ทำให้สามารถเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างบิดาและมารดา และระหว่างมารดาประเภทต่าง ๆ ด้วย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญมี 3 ประการ ประการแรกคือ ดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพของที่พักอาศัย 4 ตัวร่วมกัน สามารถทำนายปริมาณความแปรปรวนของความรู้สึกแออัดทางบ้านของผู้ปกครองได้มากที่สุด (โดยเฉลี่ย 16.89%) รองลงมาคือสามารถทำนายปริมาณสุขภาพจิตที่ดี และความเชื่ออำนาจนอกคน (ทำนายได้โดยเฉลี่ย 8.47% และ 6.26% ตามลำดับ) ส่วนจิตลักษณะอีก 3 ด้านนั้นดัชนีสภาพแออัดของที่พักอาศัยทำนายได้ต่ำมาก สภาพแออัดของที่พักอาศัยที่พบว่ามีผลสำคัญต่อจิตลักษณะ 3 ประการที่กล่าวไปแล้วคือ จำนวนคนต่อห้อง ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน และจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ในการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างประเภทต่าง ๆ พบว่า ดัชนีสภาพแออัด

ของที่พ่อกอาศัยสามารถทำนายปริมาณของจิตลักษณะต่าง ๆ ของบิดาโดยเฉลี่ยได้สูงกว่าทำนายจิตลักษณะของมารดา (9.17% และ 6.83% ตามลำดับ) ส่วนในหมู่มารดาประเภทต่าง ๆ นั้น มารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษานั้น ดัชนีสภาพแวดล้อมทางบ้านทำนายจิตลักษณะของมารดาประเภทนี้ได้มากที่สุด (โดยเฉลี่ย 17.33%) และทำนายจิตลักษณะของมารดาที่มีการศึกษาต่ำ และมารดาที่ไม่มีงานอาชีพได้ต่ำที่สุด (โดยเฉลี่ย 3.5% และ 4.5% ตามลำดับ)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญประการที่สองคือ จิตลักษณะ 6 ประการของผู้ปกครองสามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดูทุกแบบที่ศึกษาได้โดยเฉลี่ยมากกว่าดัชนีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ 6 ด้าน (ทำนายได้โดยเฉลี่ย 15.83% และ 1.91% ตามลำดับ) จิตลักษณะ 6 ตัวนี้สามารถร่วมกันทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ได้สูงสุด (39.46%) ทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนได้เป็นรองลงมา (17.69%) และทำนายปริมาณการควบคุมเด็ก การลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต และการฝึกเด็กให้พึ่งตนเองได้น้อย (9.92%, 7.83% และ 2.54% ตามลำดับ) จิตลักษณะที่มีบทบาทสำคัญในการทำนายนี้มี 3 ตัวคือ ทศนคติต่อบุตร สุขภาพจิต และความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็ก การวิเคราะห์ในกลุ่มย่อยพบว่า จิตลักษณะเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในหมู่มารดามากกว่าในหมู่บิดา ส่วนในหมู่มารดาด้วยกันนั้น จิตลักษณะสามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดูของมารดาที่มีการศึกษาสูงได้มากที่สุด (โดยเฉลี่ย 23.60%) ทำนายการอบรมเลี้ยงดูในหมู่มารดาที่มีงานอาชีพ มารดาที่ไม่มีงานอาชีพ และมารดาที่มีการศึกษาต่ำ ได้น้อยลงเป็นลำดับ (17.60%, 15.00% และ 13.80% ตามลำดับ)

ผลที่สำคัญประการสุดท้ายคือผู้ปกครองนักเรียนประถมต้น มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 ด้านที่เหมาะสมน้อยกว่าผู้ปกครองนักเรียนมัธยมต้น กล่าวคือผู้ปกครองนักเรียนประถมต้นถ้าเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนมาก และใช้เหตุผลมาก มักจะมีการควบคุมเด็กน้อยลง ส่วนในผู้ปกครองนักเรียนมัธยมต้นก็มีแบบแผนการเลี้ยงดูเด็กที่ไม่เหมาะสมอยู่บ้างคือ ถ้ามารดา รักสนับสนุนบุตรวัยรุ่นมากเท่าใดก็จะลงโทษทางกายมากด้วย ซึ่งปรากฏบ่อยครั้งในมารดาที่มีการศึกษาต่ำและรู้สึกแออัดทางบ้านมาก

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ มีข้อเสนอแนะที่สำคัญสองประการ ประการแรกคือควรมีการวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุและปัญหาทางด้านอื่น ๆ ของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะในมารดาที่มีระดับการศึกษาค่ำ ประการที่สองคือ ควรมีโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของครอบครัว และพัฒนามารดา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาเหล่านี้ โดยการวิจัยนี้ได้ให้ข้อมูลที่อาจนำไปใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย แนวทาง และเนื้อหาในโครงการพัฒนาเหล่านี้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของเยาวชนไทยต่อไป

Research Summary

"The Psycho-Environmental Correlates
of Child-Rearing Practices in Thai Mothers"

by

Assoc. Prof. Dr. Duangduen Bhanthumnavin
Miss Orapin Chuchom and Mrs. Ngamta Wanintanon

Behavioral Science Research Institute
Srinakharinwirot University, Prasanmitr

Bangkok, Thailand

1985

The present study is an attempt to examine the antecedents of maternal child-rearing practices. There are three major research objectives. First, to explore the relationship between home crowdedness and certain psychological characteristics of the parents. Secondly, to compare the predictive powers of home-crowdedness indices and the psychological characteristics of the parents on parental child-rearing practices. Finally, to identify different patterns of child rearing among various types of mothers classified according to the bio-social characteristics of the mother, the family and her focused child.

In this field study, 662 parents of students in the first two grades of primary school and the first grade in secondary school were sampled from 7 schools in Bangkok. This sample consisted of 386 mothers, 145 fathers and 130 nonparental adults (58%, 22% and 20% of the total sample). Half of them came from schools in the most densely populated areas in Bangkok and the other half came from the most sparsely populated areas of the same city.

These adults were asked to respond to sets of questionnaires in a booklet while they were assembled in the school. There were 4 sets of variables being assessed. (1) Six indices of home crowdedness were number of persons per unit area, number of persons per room, number of bedroom's functions, number of children, distance in meters

from the closest neighbor's home, and amount of local problems. These variables were assessed by filling in words and/or numbers in the spaces provided. (2) Six psychological characteristics were feeling of home crowdedness, mental health, attitudes towards the focused child, belief in external locus of control of results in child-rearing, and the amount of shifting child-rearing responsibility to school. The first five characteristics were assessed by the use of rating scale method. Each measure included 10 to 15 items each accompanied by a six-unit rating scale. The last variable was the amount of knowledge on socializing with a child of different ages. This variable was measured by indicating "right" or "wrong" for each of the 15 sentences. (3) Five techniques of child rearing included love-oriented technique, reasoning-oriented, physical vs. psychological punishment, and control. Each of the first five techniques were assessed by the use of 10 items with six-unit rating scales. The last child-rearing technique was the lateness of independence training. The respondents indicated the age of the focused child when each of the 10 independent activities were first trained. (4) The bio-social characteristics and background variables of the respondent, the family and the focused child were assessed by checking and filling in words and numbers in the spaces provided. There were the total of 30 variables in this study.

Six hypotheses were tested in this study by carrying out the Analysis of Variance with 2- and 3-way Factorial Designs the Stepwise Multiple Regression Analysis, and intercorrelation matrices on the data of the total sample as well as on the data of different groups of respondents, classified by the bio-social and background variables. This type of data analysis made possible the comparisons of research results between mothers and fathers and also among different types of mothers.

There were three major findings in this study. The first was that the 4 indices of home crowdedness together could best predict the amount of variability of the feeling of home crowdedness of

the respondents (the averaged predictive value was 16.89%) next was the variability of the mental health and the belief in external control (8.47% and 6.26%). As for the other three psychological characteristics it was found that the indices of home crowdedness were their poor predictors. The indices which were found to play an important role in relation to the first 3 psychological characteristics were number of persons per room, number of bedroom's functions and number of persons per unit area. While comparing the research results among different groups of respondents, it was found that the predictive power mentioned above was stronger in fathers than in mothers (the averages were 9.17% and 6.83%). On the other hand, when comparing different types of mothers, it was evident that the predictive power was strongest in the mothers with secondary or higher level of education (the mean was 17.33%). On the contrary, the predictive powers were poor among the mothers with low education and unemployed mothers (the averages were 3.5% and 4.5%).

The second part of the major findings was that the 6 psychological characteristics taken together were more powerful predictors of the amount of child-rearing techniques than the 6 indices of home crowdedness (the averaged predictive powers were 15.83% and 1.91%). The six psychological characteristics could best predict the variability of the amount of reasoning-oriented practice (39.46%) and next was the love-oriented practice (17.69%). However, these predictors played a lesser role when used for the control practice, the physical punishment and the independence training (the averaged predictive powers were 9.92%, 7.83% and 2.54% respectively). The 3 psychological characteristics which were found to be important as predictors were attitudes towards the focused child, mental health and the knowledge in child socialization. In comparing the data of different types of respondents, it was found that these traits were more important as predictors in the mothers than in the fathers. In addition these traits were the most powerful predictors of child rearing in mothers with secondary or higher level of education

(23.60%) and were moderate predictors in employed mothers, unemployed mothers and mothers with primary education (the averaged predictive powers were 17.60%, 15.00% and 13.80% respectively).

Finally, it was found that the parents of first grade children showed less appropriate patterns of child rearing than the parents of seventh grade children. In other words, in the younger parents, the more love-oriented and reasoning-oriented they were, the less they controlled the young child. Nevertheless, the older parents also showed some inappropriate pattern of child rearing when it was found that high love-oriented practice often accompanied with high physical punishment of adolescents especially in the mothers with low level of education and high feeling of home crowdedness.

Two important recommendations based on the results from this study are prompted. First, investigations into other types of antecedents of child rearing should be carried out especially for mothers with low level of education. Secondly, programs for the development of familial environment and maternal improvement in child rearing should be carried out by using the empirical information offered in this study as programs' objectives and materials so that the quality of Thai youth can be greatly improved in the near future.

สารบัญ

คำนำ

คู่มือการ

รายงานย่อ

Summary

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญภาพ

บทที่ 1	บทนำ
---------	------

หน้า

ความนำ

1

การกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม

2

    การอบรมเลี้ยงดูแบบรักษานิสัย

4

    การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล

8

    การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต

10

    การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

11

    การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว

12

    ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู

15

สภาพแออัดกับจิตลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล	18
ความหมายและวิธีการวัดความแออัดทางกายภาพ	19
สภาพแออัด กับ ความรู้สึกแออัด	25
ความแออัด กับ จิตลักษณะอื่นของบุคคล	29
ความแออัด กับ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก	36
การลดความรู้สึกแออัด กับ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก	37
ทัศนคติต่อเด็ก และ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก	38
ความก้าวร้าว กับ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก	39
ความรู้สึกท้อแท้หมดหวัง กับ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก	41
ลักษณะของมารดากับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	42
ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของมารดากับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	44
ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ทัศนคติต่อเด็ก และการอบรม- เลี้ยงดูเด็ก	45
ความรับผิดชอบต่อเด็กของมารดากับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	47
สุขภาพจิตของมารดากับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	51
จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการวิจัย	53
นิยามปฏิบัติการของตัวแปร	54
ตัวแปร เกี่ยวกับสภาพแออัดของครอบครัว	54
ความรู้สึกแออัด	56
จิตลักษณะอื่นๆ	56
ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง	57
ลักษณะของบุตรและความสัมพันธ์กับผู้ตอบ	59
วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร	59
สมมติฐาน	61

บทที่ 2	วิธีการวิจัย
---------	--------------

กลุ่มตัวอย่าง	64
วิธีการสุ่มตัวอย่าง	65
เครื่องมือวัดตัวแปร	65
แบบวัดสภาพแออัดของครอบครัว 6 ด้าน	65
แบบวัดความรู้สึกแออัด	66
แบบวัดสุขภาพจิต	66
แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก	67
แบบวัดทัศนคติต่อบุตร	67
แบบวัดความเชื่อในผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	68
แบบวัดการผลักรงการดูแลบุตรให้แก่โรงเรียน	69
แบบวัดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร 5 วิธี	69
แบบสอบถามภูมิหลัง	71
วิธีดำเนินการเก็บข้อมูล	72

บทที่ 3	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
---------	----------------------

ความน่า	74
ลักษณะบางประการของมารดาและครอบครัว	75
ลักษณะของผู้ที่อยู่ในสภาพแออัดต่างกัน	77
ลักษณะของผู้ที่อยู่ในบริเวณที่แออัดต่างกัน	77
ลักษณะของผู้ที่อยู่ในห้องที่มีจำนวนคนต่างกัน	78
ลักษณะของผู้ที่ใช้ประโยชน์จากห้องนอนต่างกัน	80

ลักษณะของผู้ที่อยู่บ้านห่างจากผู้อื่น เป็นระยะต่างกัน	82
สรุปลักษณะของผู้ที่อยู่ในสภาพแออัดต่างกัน	83
ความสัมพันธ์ของดัชนีสภาพแออัดของครอบครัว	84
ลักษณะของผู้ที่มีจิตลักษณะในปริมาณต่างกัน	86
ลักษณะของผู้ที่มีความรู้สึกแออัดต่างกัน	86
ลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตดีต่างกัน	91
ลักษณะของผู้ที่เชื่ออำนาจนอกตนต่างกัน เกี่ยวกับผลของการ- เลี้ยงดูเด็ก	93
ลักษณะของผู้ที่มีทัศนคติที่ต่อนุตรต่างกัน	98
ลักษณะของผู้ที่มีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กต่างกัน	101
ลักษณะของผู้ที่หลักการการดูแลบุตรให้แก่โรงเรียนต่างกัน	105
สรุปลักษณะของผู้ที่มีจิตลักษณะ 6 ประการต่างกัน	107
ความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะทั้ง 6 ประการ	108
ลักษณะของผู้ที่ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กต่างกัน	111
ลักษณะของผู้ที่ใช้วิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนในปริมาณต่างกัน	112
ลักษณะของผู้ที่ใช้วิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลในปริมาณต่างกัน	115
ลักษณะของผู้ที่ใช้วิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบลงโทษทางกายมากกว่า- ทางจิตในปริมาณต่างกัน	119
ลักษณะของผู้ที่ใช้วิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบควบคุมเด็กใน- ปริมาณต่างกัน	123
ลักษณะของผู้ที่ใช้วิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบฝึกให้พึ่งตนเอง- เร็วต่างกัน	126
สรุปลักษณะของผู้ที่ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 วิธีต่างกัน	129
ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้ง 5 วิธี	131

บทที่ 4	การสรุปและอภิปรายผล
---------	---------------------

การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน	143
สมมติฐาน 1	143
สมมติฐาน 2	146
สมมติฐาน 3	147
สมมติฐาน 4	154
สมมติฐาน 5	157
สมมติฐาน 6	158
สภาพแวดล้อมในครอบครัวที่สำคัญต่อจิตใจและการอบรมเลี้ยงดูเด็กของ- บิดามารดา	160
ความสำคัญของดัชนีสภาพแวดล้อมทางบ้าน	166
ความสำคัญของจำนวนคนต่อห้อง	166
ความสำคัญของการใช้ประโยชน์จากห้องนอน	169
ความสำคัญของจำนวนคนต่อ 100 ตารางวา	171
ความรู้สึกแออัดทางบ้าน : สาเหตุและผล	173
ความรู้สึกแออัดในฐานะที่อาจจะ เป็นผลของตัวแปรอื่น	174
ความรู้สึกแออัดในฐานะที่อาจจะ เป็นสาเหตุ	176
ทัศนคติที่ติดต่อบุตร : สาเหตุและผล	178
ทัศนคติที่ติดต่อบุตรในฐานะที่อาจจะ เป็นผลของตัวแปรอื่น	180
ทัศนคติที่ติดต่อบุตร เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร	182
ลักษณะของมารดาที่มีปัญหาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	184
ลักษณะทางจิตใจของมารดาที่อบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสม	184
ลักษณะของมารดาที่มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ไม่สอดคล้องกัน	187

ปัญหาความแออัดของที่พักอาศัยที่เกี่ยวกับการอบรม เลี้ยงดูเด็ก- ของมารดา	189
ความสัมพันธ์ระหว่างความแออัดของที่พักอาศัยกับจิตลักษณะ- ของมารดา	190
ความแตกต่างระหว่างบิดาและมารดา	191
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรม เลี้ยงดู เด็กของบิดาและมารดา	192
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะของบิดามารดา	196
สรุป	197
ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัยนี้	198
ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป	201
การวิจัยโดยใช้นิยามปฏิบัติการที่แตกต่างไป	201
การวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบช่วงยาว	202
การวิจัยมารดาบางประเภท	202
การวิจัย เพื่อหาแนวทางพัฒนามารดา	203
ข้อเสนอแนะทางการปฏิบัติ	203
การพัฒนาสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย	203
การพัฒนามารดาที่มีการศึกษาสูง	205
การพัฒนามารดาที่มีและไม่มิจานอาชีพ	205
การวางแผนครอบครัวและคุมกำเนิด	206
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.	207
ภาคผนวก ข.	221
ภาคผนวก ค.	222
ภาคผนวก ง.	275
บรรณานุกรม	280

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียน สภาพแออัดของพื้นที่ตั้งโรงเรียน และระดับเศรษฐกิจ	78
ตาราง 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา เมื่อพิจารณาตามเพศของเด็ก ชนิดของผู้ตอบ และลักษณะของครอบครัว	79
ตาราง 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของจำนวนคนต่อห้อง เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียน สภาพแออัดของพื้นที่ตั้งโรงเรียน และระดับเศรษฐกิจ	80
ตาราง 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียน สภาพแออัดของพื้นที่ตั้งโรงเรียน และระดับเศรษฐกิจ	81
ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระยะห่างจากบ้านคนอื่น เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียน สภาพแออัดของพื้นที่ตั้งโรงเรียน และระดับเศรษฐกิจของผู้ตอบ	82
ตาราง 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของดัชนีสภาพแออัดของครอบครัว 5 ตัวแปรในกลุ่มผู้ตอบทั้งหมด จำนวน 662 คน	85

- ตาราง 7 เปรอร์เซนต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนายต่าง ๆ ของ
ความรู้สึกแอ็คทีฟในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 89
- ตาราง 8 เปรอร์เซนต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนายต่าง ๆ ของ
สุขภาพจิตที่ดีในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 92
- ตาราง 9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของความเชื่ออำนาจในตน
เกี่ยวกับผลของการเลี้ยงดูเด็ก เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของ
เด็กในปกครองของผู้ปกครองจำนวน 662 คน 94
- ตาราง 10 เปรอร์เซนต์การทำนาย และลำดับความสำคัญของตัวทำนายต่าง ๆ
ของลักษณะความเชื่ออำนาจนอกตนในการเลี้ยงดูเด็กในกลุ่มรวม
และกลุ่มย่อย 96
- ตาราง 11 เปรอร์เซนต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนาย ของ
ทัศนคติที่ดีต่อเด็กในปกครองในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 99
- ตาราง 12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของทัศนคติที่ดีต่อเด็ก
ในปกครอง เมื่อพิจารณาตามระดับความรู้สึกแอ็คทีฟและระดับ
สุขภาพจิตที่ดีของผู้ปกครองในกลุ่มรวมจำนวน 662 คน 100
- ตาราง 13 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก
เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของเด็ก
ในผู้ปกครองฐานะต่ำ จำนวน 388 คน 102

ตาราง 14	เปอร์เซ็นต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนายต่าง ๆ ของปริมาณความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ของผู้ตอบประเภทต่าง ๆ	103
ตาราง 15	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก เมื่อพิจารณาตามความรู้สึกแอ็คและสุขภาพจิตของผู้ตอบทั้งหมด รวม 662 คน	104
ตาราง 16	เปอร์เซ็นต์การทำนาย และลำดับความสำคัญของตัวทำนายต่าง ๆ ของปริมาณการผลักระการดูแลเด็กให้แก่โรงเรียนในกลุ่มผู้ตอบประเภทต่าง ๆ	106
ตาราง 17	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตลักษณะ 6 ด้าน ของผู้ตอบทั้งหมด จำนวน 662 คน	109
ตาราง 18	เปอร์เซ็นต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนายต่าง ๆ 3 ชุด ของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	114
ตาราง 19	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผล เมื่อพิจารณาตามความรู้สึกแอ็คและสุขภาพจิต ของผู้ตอบทั้งหมด 662 คน	117
ตาราง 20	เปอร์เซ็นต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนาย 3 ชุด ของการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	118

ตาราง 21	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของวิธีการอบรม เลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต โดยพิจารณา ตามระดับความรู้สึกแฉ็ด และระดับสุขภาพจิตในผู้ตอบ 662 คน	121
ตาราง 22	เปอร์เซ็นต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนาย 3 ชุด ของการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย ในกลุ่ม รวมและกลุ่มย่อย	122
ตาราง 23	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของวิธีการอบรม เลี้ยงดูเด็กแบบควบคุม โดยพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของ เด็กในผู้ปกครอง 662 คน	124
ตาราง 24	เปอร์เซ็นต์การทำนาย และลำดับความสำคัญของตัวทำนาย 3 ชุด ของการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม ในกลุ่มรวมและ กลุ่มย่อย	126
ตาราง 25	การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของวิธีการอบรม เลี้ยงดูเด็กแบบฝึกให้ฟังตนเองเร็ว โดยพิจารณาตาม ชั้นเรียนและเพศของเด็กในผู้ปกครองทั้งหมด 662 คน	127
ตาราง 26	เปอร์เซ็นต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัว ทำนาย 3 ชุดของการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเอง เร็ว ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย	129

- ตาราง 27 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ
ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 662 คน 132
- ตาราง 28 แสดงสมมติฐานเกี่ยวกับทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ทั้ง 5 แบบ ซึ่งแตกต่างระหว่าง
กลุ่มเด็กและกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น 133
- ตาราง 29 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ
ในกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนประถม 328 คน และในกลุ่มผู้-
ปกครองนักเรียนมัธยม 334 คน 134
- ตาราง 30 การเปรียบเทียบคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรม
เลี้ยงดู 5 แบบ ระหว่างกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูงและ
รู้สึกแออัดน้อย (จำนวน 62 คน) กับกลุ่มมารดาที่มีการ
ศึกษาค่ำและรู้สึกแออัดมาก (จำนวน 145 คน) ในกลุ่มรวม 135
- ตาราง 31 การเปรียบเทียบคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรม
เลี้ยงดู 5 แบบ ระหว่างกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจ
ภายนอกคนต่ำ และมีทัศนคติที่ตีต่อบุตรมาก (จำนวน 112 คน)
กับกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนสูง และมีทัศนคติที่ตีต่อ
บุตรน้อย (จำนวน 111 คน) ในกลุ่มรวม 137
- ตาราง 32 สรุปผลเปอร์เซ็นต์การทำนายการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 แบบ
โดยใช้ตัวทำนาย 2 ชุดคือ ดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพ
6 ตัว และจิตลักษณะของผู้ตอบอีก 6 ตัว 142

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประเภทต่าง ๆ ตาม สมมติฐานและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้	63
ภาพ 2 ค่าเฉลี่ยปริมาณความรู้สึกแอ็คของผู้ปกครองของ นักเรียนชายและหญิง เมื่อพิจารณาในกลุ่มที่แยกตาม ระดับ เศรษฐกิจของครอบครัว	87
ภาพ 3 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของครอบครัว จิตลักษณะของมารดา และวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็ก 4 รูปแบบ	162
ภาพ 4 เพอร์เซนต์การทำนาย จิตลักษณะ และวิธีอบรมเลี้ยงดู โดย มีดัชนีสภาพแอ็คทางกายภาพในครอบครัว 6 ตัว และจิต- ลักษณะของผู้ตอบอีก 6 ด้าน เป็นตัวทำนายในกลุ่มผู้ตอบ ทั้งหมด 662 คน	163

บทที่ 1

บทนำ

ความนำ : ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการอบรม เลี้ยงดู เด็กและแนวทางการวิจัย

ในปัจจุบัน เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า การพัฒนาบุคคล เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ ถ้าประเทศใดมองข้ามความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของประชาชน ประเทศนั้นจะประสบกับความล้มเหลวในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับ เงินทุนและทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนผู้ที่จะมาจัดการกับสิ่งเหล่านี้ด้วย ลักษณะที่สำคัญของประชาชนคือ มุคสิกภาพ และทัศนคติ การวิจัยทางจิตวิทยาหลายเรื่องที่พบว่า มุคสิกภาพบางประการของประชาชน เป็นสิ่งที่ขัดขวางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในลักษณะที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ (Triandis, & Triandis, 1968) ฉะนั้นการพัฒนาบุคคล เพื่อการพัฒนาประเทศจึงต้องมุ่งที่จะพัฒนามุคสิกภาพ และทัศนคติของประชาชน เป็นสำคัญ แต่การที่จะพัฒนามุคสิกภาพและทัศนคติของมนุษย์ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง จะต้องเริ่มที่จุดเริ่มต้นคือ การอบรม เลี้ยงดูเด็ก ฉะนั้นการที่จะพัฒนาบิดามารดาให้รู้จักใช้วิธีการอบรม เลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง เหมาะสม ที่จะทำให้เด็กมีมุคสิกภาพ และทัศนคติที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการเป็นอันดับแรก ๆ ควบคู่ไปกับกิจกรรมการพัฒนาประเทศทางด้านอื่น ๆ ด้วย

ในเมื่อการอบรม เลี้ยงดูเด็ก เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงปัจจัยที่จะส่งเสริมและขัดขวางการอบรม เลี้ยงดูเด็กอย่าง

กฎวิธีของคนในชาติ อนึ่งการอบรมเลี้ยงดูเด็กนี้ แท้จริงแล้วคือพฤติกรรมประเภทหนึ่งของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่ปฏิบัติคือเด็ก สาเหตุของพฤติกรรมนั้นอาจศึกษาโดยแยกเป็น 2 ประเภทคือ สาเหตุภายนอก และสาเหตุภายในจิตใจของผู้กระทำ ในการวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของครอบครัวซึ่งเป็นสาเหตุภายนอก ที่อาจส่งผลต่อลักษณะจิตใจและพฤติกรรมของมารดา นอกจากนี้ยังจะได้ศึกษาสาเหตุภายในจิตใจของผู้เลี้ยงดูเด็กหลายประการ ซึ่งบางลักษณะอาจจะเกี่ยวข้องกับสาเหตุภายนอกด้วย และบางลักษณะอาจจะช่วยให้เข้าใจความเกี่ยวข้องระหว่างสาเหตุภายนอกกับพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาด้วย ผลการวิจัยนี้จะสามารถบ่งชี้ได้ว่า มารดาที่ไม่ได้ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมนั้น เป็นคนประเภทใด อยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างไร มีปัญหาอะไรบ้าง และมีลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการวางนโยบายและแนวปฏิบัติในการพัฒนาครอบครัวเพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยต่อไป

แนวทางการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยประเภทศึกษาปัญหาและวิเคราะห์สมุทธานของปัญหานั้นในเชิงที่เป็นภววิสัย (Objective approach) ซึ่งหมายถึงการกำหนดสาเหตุของปัญหาจากทฤษฎีและผลวิจัยต่าง ๆ ที่ประมวลมา ว่าสาเหตุเหล่านี้คืออะไรบ้างที่อาจปรากฏในบิดามารดาไทย และจะปรากฏในปริมาณเท่าใดในคนแต่ละประเภท แล้วจึงดำเนินการวัดลักษณะเหล่านี้ในบิดามารดาไทย พร้อมทั้งวัดปริมาณการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 ประการในมารดาไทยด้วย จากนั้นจึงนำตัวแปรที่คาดว่าจะเป็นสาเหตุเหล่านี้ มาสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 ประการ และมีการเปรียบเทียบว่ามารดาที่ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 ประการในปริมาณที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมตามหลักวิชาการนั้น เป็นผู้ที่แตกต่างกันในลักษณะที่คาดว่า เป็นสมุทธานของปัญหาหรือไม่มากนัก เพียงใด การวิจัยเช่นนี้จึงแตกต่างจากการวิจัยประเภทที่ใช้วิธีสอบถามความคิดเห็นของมารดา เกี่ยวกับสาเหตุและปัญหาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

การกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม

การวิจัยทางด้านจิตวิทยาการถ่ายทอดทางสังคมและวัฒนธรรมที่ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น ส่วนใหญ่มักจะศึกษาว่า บิดามารดาประเภทใด อบรมเลี้ยงดูเด็ก

อย่างไร เด็กจึงมีลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมแตกต่างจากเด็กอื่น ๆ การวิจัยทางด้านที่กล่าวมานี้สามารถมองชื่อว่า การอบรมเลี้ยงดูประเภทใดที่เกี่ยวข้องกับการที่เยาวชนจะมีลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่น่าปรารถนา โดยอาจพิจารณาจากผลการวิจัย 2 กลุ่ม กลุ่มแรกวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมที่น่าปรารถนา ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมการทำตามกฎระเบียบ พฤติกรรมการอาสาพัฒนาชนบท และพฤติกรรมซื่อสัตย์ เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ได้มีผู้ศึกษาว่ามี หรือปรากฏเด่นชัดในบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจแตกต่างจากผู้ที่ไม่กระทำพฤติกรรมเหล่านี้อย่างไร ผลปรากฏว่าลักษณะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับการมีพฤติกรรมที่น่าปรารถนาและการละเว้นการกระทำที่ไม่น่าปรารถนาของบุคคล มีที่สำคัญคือ ลักษณะความ เชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง สุขภาพจิตดี เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง และมุ่งอนาคตสูง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2523) ส่วนการวิจัยกลุ่มที่สองคือการวิจัยที่ศึกษาว่า เยาวชนไทยผู้มีจิตลักษณะเหล่านี้สูง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ในปริมาณที่แตกต่างอย่างไรบ้าง จากเยาวชนที่มีจิตลักษณะเหล่านี้ต่ำ

จากการประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับจิตลักษณะของ เยาวชนที่ถูกอบรมเลี้ยงดูมาต่างกัน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2521 และคณะอนุกรรมการ, 2526) ทำให้เห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู 5 ประการคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว

ก่อนอื่นจะต้องพิจารณาคำว่า "การอบรมเลี้ยงดูเด็ก" เสียก่อน คำนี้หมายถึงการที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำ ตลอดจนเป็นทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัลและลงโทษเด็กได้ นอกจากนั้นยังเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูตนด้วย การอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดา อาจแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ตามลักษณะและปริมาณการปฏิบัติต่อเด็ก ในขั้นต้นได้มีผู้กำหนดประเภทของการอบรมเลี้ยงดูเด็กไว้มากมาย เช่น ประชาธิปไตย เข้มงวดกวดขัน ปล่อยปละละเลย ฯลฯ (Bronfenbrenner, 1958) แต่ไม่ได้แสดงความเกี่ยวข้องระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูเหล่านี้ ต่อมาได้มีผู้เห็นว่าการอบรม

เลี้ยงดูเหล่านี้แท้จริงแล้วคือลักษณะผสมของวิธีการอบรมเลี้ยงดู 2 มิติ มิติแรกคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรัก และมิติที่สองคือการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม ซึ่งอาจจะพิจารณา ปริมาณจากน้อยไปมาก ในแต่ละมิติได้ (Schaefer, 1959) ฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดู แบบประชาธิปไตยจึงหมายถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากและควบคุมค่อนข้างน้อย การ อบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดเผด็จการจึงหมายถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยควบคุมมาก และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยจึงหมายถึงการอบรมเลี้ยงดูแบบรักน้อยควบคุม น้อย ต่อจากนั้นก็ยังมีผู้เสนอมิติอื่น ๆ อีก เช่น มิติอารมณ์เกี่ยวพัน (Becker, 1964, หน้า 175) ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจัดว่ามีลักษณะอารมณ์เกี่ยวพันกับเด็ก น้อยกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบยอมตามใจเด็ก ซึ่งมีลักษณะอารมณ์เกี่ยวพันกับเด็กมาก เป็นต้น หลังจากนั้นจึงมีมิติใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีก เช่น ทางด้านการลงโทษเด็ก และการ ใช้เหตุผลกับเด็ก (Hoffman, 1970) การพิจารณาการอบรมเลี้ยงดูเด็กพร้อมกัน ทีละหลายมิติ จะช่วยให้สามารถศึกษาได้กว้างขวางและลึกซึ้งกว่าการจำแนกการอบรม เลี้ยงดูเด็กตามประเภทดังกล่าวข้างต้น ในขณะที่เดียวกันการศึกษาตามมิตียังเปิดโอกาส ให้สามารถศึกษาการอบรมเลี้ยงดูแต่ละประเภทซึ่งเป็นลักษณะผสมของมิติเหล่านี้ได้ด้วย ดังที่ได้มีผู้กระทำแล้ว (ดวงเดือน พันธุนาวัน และเพ็ญแข ประจวบจวนิก 2520 และ ดวงเดือน พันธุนาวัน 2521)

ในตอนต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่พบในการประมวลผล การวิจัยในประเทศไทย ว่าเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจิตใจและพฤติกรรมของ เยาวชน ไทย โดยได้นำมาศึกษาในการวิจัยนี้ 5 มิติคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบ ใช้เหตุผล แบบลงโทษทางจิต แบบควบคุมและแบบให้พึ่งตนเองเร็ว โดยจะได้กล่าวถึง ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูแต่ละมิติ ตลอดจนทฤษฎีและผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึง ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเหล่านี้ต่อพัฒนาการทางจิตใจและพฤติกรรมของ เยาวชนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายความว่า การที่บิดามารดา รายงานว่า ในการปฏิบัติต่อบุตร ตนได้แสดงความรักใคร่ เอาใจใส่ สนใจทุกข์สุขบุตร ของตนมากเพียงใด มีความใกล้ชิดกับบุตร โดยตนได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับบุตร

มากนัก้อยเพียงไร นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ การสนับสนุนช่วยเหลือ และการให้ความสำคัญแก่บุตรด้วย การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากนี้ เป็นการให้ในสิ่งที่บุตรต้องการทั้งสิ้น ฉะนั้นบิดามารดาที่เลี้ยงดูลูกด้วยวิธีนี้จึงเป็นผู้ที่บุตรรัก และบุตรเห็นความสำคัญของบิดามารดา ซึ่งจะทำให้บุตรยอมรับการอบรมสั่งสอนต่าง ๆ ของบิดามารดาได้โดยง่าย และยอมรับบิดามารดาเป็นแบบอย่างโดยไม่รู้ตัว (Sears, Maccoby, & Levin, 1957)

จะเห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการที่บิดามารดาจะสามารถถ่ายทอดลักษณะต่าง ๆ ไปสู่เด็ก นอกจากนั้นทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมอารมณ์ของแอร์ริคสันยังกล่าวไว้ว่า ถ้าเด็กทารกได้รับความสุขความพอใจจากการดูแลอย่างใกล้ชิดของมารดาตั้งแต่แรกเกิด เด็กจะเกิดความรู้สึกรักใคร่ไว้วางใจมารดา และเมื่อโตขึ้นจะแผ่ขยายความรู้สึกรักใคร่ไว้วางใจนี้ไปยังผู้อื่นและสภาพแวดล้อมที่แปลกใหม่ ซึ่งจะทำให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีในกาลต่อมา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีสุขภาพจิตที่ดีของเด็กโดยตรง (Erikson, 1968)

ในต่างประเทศได้มีผู้ประมวลผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความอบอุ่น กับพฤติกรรมการทำความดีละเว้นความชั่วของ เด็กหลายครั้ง โดยการวิจัยเรื่องแรก ๆ ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจบังคับซึ่งส่วนใหญ่คือการลงโทษทางกาย ทั้งฮอฟแมน (Hoffman, 1963) และเบคเคอร์ (Becker, 1964) สรุปว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนั้นพบมากในการรายงานของบิดามารดาที่มีบุตรที่มีความรับผิดชอบสูง เมื่อทำผิดยอมสารภาพผิด และรู้สึกอายในการทำผิด นอกจากนั้นเด็กเหล่านี้ยังก้าวร้าว น้อยและให้ความร่วมมือกับผู้อื่นมากด้วย

ต่อมาอีก 6-7 ปี ฮอฟแมน (Hoffman, 1970) ได้ประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก ที่น่าสนใจในที่นี้คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักเด็ก ฮอฟแมนพบว่ามี การวิจัยทางด้านนี้อยู่ 5 เรื่อง ซึ่งศึกษาเด็กอายุตั้งแต่ 4 ขวบถึง 13 ปี ผลปรากฏว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักพบมากในเด็กที่เมื่อทำผิดแล้วจะยอมสารภาพผิดและยอมรับความผิด ผลนี้พบในเด็กทุกระดับอายุที่ศึกษาค้นคว้า

หลังจากผลงานเหล่านี้ออกเผยแพร่แล้ว วิชาการทางด้านนี้ได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดผลการวิจัยในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไปมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการประมวลผลการวิจัยอีกสามบทความ (Staub, 1975, Saltzstein, 1976; and Hower, 1980) ซึ่งต่างก็เน้นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและยอมรับ เด็กของบิดามารดาว่ามีความสำคัญต่อพัฒนาการทางจริยธรรมและลักษณะที่พึงปรารถนาของเด็ก

นอกจากการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนจะเกี่ยวข้องกับจริยธรรมโดยทั่วไปแล้ว ยังมีผู้ทำการศึกษาความเกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนอีกหลายเรื่อง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศดังที่ได้ประมวลไว้แล้ว (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจันทน์ 2524 หน้า 66-68) ซึ่งสรุปได้ในขณะนั้นว่า จากการศึกษาในประเทศไทยซึ่งมีการศึกษาเยาวชนเกือบทุกช่วงอายุ ตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียน (ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์ 2522) จนถึงนิสิตในมหาวิทยาลัย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ 2520) ผลปรากฏว่าผู้ที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย ผลนี้ปรากฏในปริมาณที่ยอมรับได้ตั้งแต่วัยรุ่นตอนต้นจนถึงผู้ใหญ่ตอนต้น แต่ไม่ปรากฏในวัยเด็ก ส่วนการวิจัยในต่างประเทศซึ่งศึกษามุคผลในวัยรุ่นตอนต้น (Peterson, 1977) วัยรุ่นตอนกลาง (Leahy, 1981) และวัยรุ่นตอนปลายกับผู้ใหญ่ตอนต้น (Haan, et. al., 1968) ก็พบผลเช่นเดียวกับการวิจัยไทยที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ยังพบผลที่น่าสนใจว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมีความสำคัญต่อเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่แยกอยู่ต่างหากจากบิดามารดา มากกว่าในนักเรียนวัยรุ่นประเภทอื่น ๆ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจันทน์ 2524 หน้า 167)

นอกจากจริยธรรมแล้ว ยังพบว่าลักษณะมุ่งอนาคตอันหมายถึงความสามารถในการแก้ปัญหาและรู้จักบังคับตนให้อดใจรอได้นั้น ปรากฏเด่นชัดในวัยรุ่นที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาก มากกว่าในวัยรุ่นที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจันทน์ 2520)

ส่วนในอีกการวิจัยหนึ่งซึ่งศึกษาลักษณะของวัยรุ่นตอนต้นในกรุงเทพฯ (ฉัตรวาลย์ พรศรีสมุทร และ วิลาสลักษณ์ ชิววัลลี 2524) พบว่า วัยรุ่นที่รายงานว่า ตนถูกอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากมีคะแนนความซื่อสัตย์ สัมมาคารวะ เอื้อเฟื้อ อกภัย และการยึดบาปบุญ สูงกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าถูกอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย อย่างเด่นชัด

ส่วนการวิจัยอีกกลุ่มหนึ่งที่ศึกษาการอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน กับลักษณะ สุขภาพจิตของ เยาวชนส่วนหนึ่งได้มีการประมวลผลวิจัยไว้แล้ว (ดวงเดือน พันธุมนาวัน และ เพ็ญแข ประจักษ์จติก 2524 หน้า 22-27) ว่ามีการวิจัยในประเทศไทยอย่างน้อย 5 เรื่อง และการวิจัยจากต่างประเทศอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งให้ผลที่สอดคล้องกันมาก ว่า การถูกอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากนั้น พบในรายงานของวัยรุ่นที่มีสุขภาพจิตดี การปรับตัวและมีความวิตกกังวลน้อย มากกว่าที่จะพบในวัยรุ่นที่มีสุขภาพจิตด้อย ส่วนรายละเอียดที่สำคัญในรายงานการวิจัยข้างบนนี้คือนัก เรียนวัยรุ่นที่ไม่ได้อยู่กับบิดามารดานั้น ถ้ารายงานว่าตนถูก เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากเท่าใด ก็จะมีสุขภาพจิตดีด้วย (โดยเฉพาะ ดัชนีสุขภาพทางกายที่เกี่ยวกับสุขภาพจิต) นอกจากนั้นในรายงานการวิจัย เดียวกันนี้ยัง ได้พบจากการประมวลผลวิจัยว่า การอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากนั้น เด็กปกติรายงานว่า ได้รับมากกว่าที่ผู้อาชญากรจะรายงาน เช่นนั้น

จึงสรุปได้ว่าการถูกอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากนั้นจะพบได้มากในบุคคล ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง บุคคลที่มีสุขภาพจิตดี มุ่งอนาคตสูง และไม่ทำผิดกฎระเบียบ หรือกฎหมายของบ้าน เมือง ฉะนั้นการอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากจึง เป็นวิธีการ อบรม เลี้ยงดูที่เหมาะสมกับ เยาวชนทุก เพศทุกวัย

การที่พบความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานการถูกอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มากในคนบางประเภทนั้น ก็ไม่ได้ เป็น เครื่องแสดงว่าการอบรม เลี้ยงดูแบบดังกล่าว เป็น

สาเหตุทำให้เกิดลักษณะที่น่าปรารถนาเหล่านี้ขึ้นใน เยาวชนซึ่ง เป็นผู้รับการอบรม เลี้ยงดูนั้น แต่มีผลการวิจัยเชิงทดลองหลาย เรื่องที่แสดงว่าถ้าสร้างให้เกิดความสนิทสนมและความอบอุ่นระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก เด็กจะเลียนแบบผู้ใหญ่ประเภทนี้มากกว่าผู้ใหญ่ที่ทำตัวห่างเหินจากเด็ก (Flander, 1968 หน้า 327) แต่อย่างไรก็ตามอาจเป็นไปได้ว่า เยาวชนที่มีสุขภาพจิตดีหรือมีจิตใจงดงาม จะรับรู้ว่าคุณถูกอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มากได้ง่าย หรือรับรู้ตรงต่อความจริงได้มากกว่าเยาวชนที่มีสุขภาพจิตเสื่อมหรือมีคุณธรรมต่ำ นอกจากนี้ยังอาจเป็นไปได้ว่าเยาวชนที่มีลักษณะที่น่าปรารถนาอยู่เดิม อาจกระตุ้นให้ผู้ใกล้ชิดมีปฏิกิริยาตอบสนองในทางที่น่าพอใจต่อเด็กก็ได้ ในกรณีที่ว่าเด็กอาจเป็นสาเหตุทำให้บิดามารดาใช้วิธีการอบรม เลี้ยงดูคนแตกต่างจากเด็กอื่นนั้นจะได้พิจารณาต่อไป โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับทัศนคติของบิดามารดาต่อบุตร

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายความว่าสิ่งที่บิดามารดาได้อธิบายเหตุผลให้แก่บุตรในขณะที่มีการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของบุตร หรือลงโทษบุตร นอกจากนั้นบิดามารดาที่ใช้วิธีการนี้ยังให้รางวัลและลงโทษบุตรอย่างเหมาะสมกับการกระทำของบุตร มากกว่าที่จะปฏิบัติต่อบุตรตามอารมณ์ของตนเอง การกระทำของบิดามารดาจะเป็น เครื่องช่วยให้บุตรได้เรียนรู้และรับทราบถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำ นอกจากนั้นยังช่วยให้บุตรสามารถจะทำนายว่าตนจะได้รับรางวัลหรือโดนลงโทษจากบิดามารดา หลังจากที่ตนกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ แล้วมาน้อยเพียงใด

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนี้ เดิมมีหลายความหมาย เช่น หมายถึง การที่บิดามารดาบอกเกี่ยวกับประเภทของพฤติกรรม เพื่อให้เด็กทราบว่าพฤติกรรมนั้น ๆ เป็นพฤติกรรมที่น่าปรารถนาหรือไม่น่าปรารถนา นอกจากนั้นวิธีนี้ยังหมายถึงการชี้แจงให้เด็กทราบถึงผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำของ เด็กซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้อื่นหรือต่อบิดามารดา ต่อมาในภายหลังวิธีนี้จึงหมายถึงการใช้เหตุผลในการส่งเสริมหรือขัดขวางพฤติกรรมของเด็ก และมีการลงโทษและให้รางวัลอย่างเหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็กด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนั้น ในปัจจุบัน เป็นวิธีที่มีความหมายกว้างขวางกว่าที่เคยใช้อยู่แต่เดิม

ในการประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กและจริยธรรมของเด็กนั้น ฮอฟแมน (Hoffman, 1970) พบว่า การที่มารดาใช้เหตุผลกับเด็กนั้นเกี่ยวข้องกับความสามารถด้านทานสิ่งยั่วใจ และเมื่อทำผิดแล้วเด็กจะรู้สึกอายและยอมรับผิด ผลเช่นนี้พบแต่เฉพาะในเด็กโตและวัยรุ่น หลังจากการประมวลผลการวิจัยของฮอฟแมนแล้ว ได้มีผู้ประมวลผลวิจัยอีกครั้งหลังจากนั้นห้าปี (Staub, 1975) และหลังจากนั้นอีกสิบปี (Hower, 1980) ก็พบผลเช่นเดียวกันว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล มีความสำคัญต่อจริยธรรมของเด็ก โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาควบคู่ไปกับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ ดังจะได้กล่าวต่อไป

ส่วนทางด้านความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก ซึ่งเป็นจริยธรรมในแง่ของโครงสร้างทางจิตใจ มากกว่าที่จะเกี่ยวกับเนื้อหาทางจริยธรรมดังที่เคยมีการศึกษากันมาก่อนนั้น ได้มีผู้ศึกษาว่าการถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล จะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กอย่างไรบ้าง โดยได้มีการประมวลผลการวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศทางด้านนี้มาแล้ว (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจันทน์ 2524 หน้า 68-70) ซึ่งสรุปได้ว่า การวิจัยในประเทศไทยทางด้านนี้มีมากกว่าในต่างประเทศ แต่ก็ให้ผลที่สอดคล้องกันว่า การถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก เกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก โดยเริ่มปรากฏความสัมพันธ์อย่างเด่นชัดตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นเป็นต้นไป นอกจากนี้งานวิจัยวัยรุ่นในประเทศไทยสองเรื่องยังพบผลที่สอดคล้องกันว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนี้เป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดของความสามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในหมู่วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ 2520 และ 2524)

นอกจากจริยธรรมแล้ว ยังได้มีการศึกษาลักษณะทางจิตใจทางด้านอื่น ๆ ว่า เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลอย่างไร ที่เด่นชัดในขณะนี้คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากพบในวัยรุ่นไทยที่มีสุขภาพจิตดี ทั้งในกลุ่มวัยรุ่นที่ทำผิดกฎระเบียบของกระทรวง (สุพจน์ จักขุทิพย์ 2521) และวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วไป (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ 2524) นอกจากนี้ยังพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก

เกี่ยวข้องกับลักษณะบุ๋งอนาคตของนักเรียนวัยรุ่นด้วย (ดวงเดือน พันธุนาวัน และคณะ 2520)

ในปัจจุบันมีงานวิจัยในประเทศไทยอีกหลายเรื่องที่กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการ เพื่อศึกษาว่าจิตลักษณะอื่น ๆ ของเด็กจะเกี่ยวข้องกับการถูกรอบรุมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากเพียงใด โดยเฉพาะลักษณะความเชื่ออำนาจในตน (ดวงเดือน พันธุนาวัน และคณะ 2529 และ ทศนา ทองภักดี 2528) ซึ่งเป็นลักษณะที่มีความสำคัญมากในประชาชนไทย

สรุป การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล เป็นสิ่งที่นักวิชาการพบว่ามีความสำคัญต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็กมานานแล้ว โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับลักษณะทางจริยธรรม สุขภาพจิต ลักษณะบุ๋งอนาคต และลักษณะอื่น ๆ ของเยาวชน โดยจะพบความสำคัญในวัยรุ่นเป็นต้นไป แม้ผลเช่นนี้จะปรากฏในวัยรุ่น แต่ก็ควรมีการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้มาตั้งแต่เด็กยังเล็กอย่างสม่ำเสมอจนเติบโต

การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย การลงโทษเมื่อเด็กทำผิดนี้ เป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาได้ศึกษามากโดยการวิจัยเรื่องแรก ๆ ทางด้านการอบรมเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและพฤติกรรมของเด็ก ได้เน้นความสำคัญของวิธีการที่บิดามารดาใช้ลงโทษเด็กเป็นอันดับแรก (Hoffman, 1963) ถ้าจะพิจารณาอายุของเด็กที่ถูกศึกษา ก็จะเห็นว่าวิธีการลงโทษนี้ผู้ใหญ่ได้ใช้กับเด็ก ตั้งแต่เริ่มต้นเมื่อเป็นทารก เช่น ในการหย่านม การฝึกขับถ่าย และการห้ามปรามการกระทำของเด็ก เป็นต้น (Ryback, et. al., 1980) การลงโทษเด็กโดยเฉพาะการทำให้เจ็บกาย เป็นวิธีการปรับพฤติกรรมที่บิดามารดามักจะใช้อย่างจริงจัง ใช้นานและใช้น้อยกว่าการให้รางวัลเมื่อเด็กทำความดี ผลการวิจัยมารดาไทยที่ให้ผลดังกล่าวนี้อย่างชัดเจนนั้นมีมาเกือบสิบปีแล้ว (ดวงเดือน พันธุนาวัน และ บุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2518)

การลงโทษที่ได้มีการศึกษากันนั้น มีหลายวิธี เช่น การใช้อำนาจบังคับโดยการลงโทษทางกาย การใช้วาจาคว่ำ การรับวัตถุสิ่งของ การงดแสดงความรักใคร่เมตตา และการดัดลัทธิต่าง ๆ เป็นต้น ได้มีการเปรียบเทียบเด็กที่ถูกลงโทษทางกายกับเด็กที่ถูกลงโทษทางด้านอื่น ๆ ซึ่งรวมกันเป็นการลงโทษทางจิต

ฮอฟแมน (Hoffman, 1970) ได้พิจารณาเปรียบเทียบอิทธิพลของการลงโทษทางกายและการลงโทษทางจิต แล้วสรุปได้ว่า การลงโทษทางกายนั้นมีประโยชน์เพียงเล็กน้อย คือสามารถยับยั้งพฤติกรรมได้ชั่วคราว แต่การลงโทษทางกายนี้มีผลเสียต่อเด็กมาก เพราะสอนให้เด็กก้าวร้าว รังแก ข่มเหง ผู้ที่อ่อนแอกว่า และทำให้เด็กเกลียดกลัวผู้ลงโทษ และหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการที่เด็กถูกลงโทษทางกายนั้น ส่วนการลงโทษทางจิตนั้น ให้ผลดีในการเสริมสร้างจริยธรรมของเด็กอยู่บ้าง

จากการประมวลผลการวิจัยในสี่วาระ (Hoffman, 1963; 1970; Saltstein, 1976; and Hower, 1980) ให้ข้อสรุปที่คล้ายคลึงกันว่า การลงโทษทางกายนั้น เกี่ยวข้องกับการที่เด็กมีจริยธรรมต่ำ และการโกงในวัยรุ่นตอนปลาย ส่วนการลงโทษทางจิตนั้น ในบางครั้งก็ไม่เกี่ยวข้องกับการมีจริยธรรม ในบางครั้งก็เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเอื้อเฟื้อในเด็กชาย และการมีมโนธรรมสูง ส่วนการวิจัยวัยรุ่นไทยพบว่า การลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย พบมากในวัยรุ่นที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2521)

อิทธิพลของการลงโทษทางจิตจะเด่นชัดขึ้น เมื่อใช้ควบคู่กับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ดังจะได้อธิบายต่อไป แต่อย่างไรก็ตามอาจสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตนั้น เหมาะสมกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายในเด็กทั้งชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 7 ปี ขึ้นไป

การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายความว่า การออกคำสั่งให้เด็กทำตาม แล้วผู้ใหญ่คอยตรวจตราใกล้ชิด ว่าเด็กทำตามที่ตนต้องการหรือไม่ ถ้าเด็กไม่ทำตามก็จะลงโทษเด็กด้วย ส่วนการควบคุมน้อย หมายถึงการปล่อยให้เด็กรู้จักคิดตัดสินใจเอง ว่าควรทำหรือไม่ควรทำอะไร และเปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ่อยครั้ง โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเด็กมากนัก ผู้ใหญ่ไทยมักเข้าใจสับสนเกี่ยวกับการควบคุมเด็ก และการทำตนใกล้ชิดกับเด็กสองวิธีนี้ต่างกัน วิธีหลัง เป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ดังที่ได้อธิบายมาแล้ว

จากการประมวลผลการวิจัยในต่างประเทศหลายครั้ง (Becker, 1964; Hower, 1980; and Lewis, 1981) ทำให้สามารถจะสรุปได้ว่า การควบคุมมาก

หรือน้อย จะให้ผลคือจิตใจของเยาวชนหรือไม่ ขึ้นอยู่กับอายุและเพศของเด็ก โดยอาจกล่าวได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากนั้นมีประโยชน์ต่อเด็กเล็กจนถึงวัยรุ่นตอนต้น และมีประโยชน์ต่อเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย นักวิจัยที่ศึกษาเด็กเล็กมักจะพบประโยชน์ของการควบคุมในปริมาณค่อนข้างสูง (Baumrind, 1966; and Baumrind & Black, 1967) ส่วนผู้ที่วิจัยวัยรุ่นตอนกลาง (ตั้งแต่อายุ 15 ปี) จะพบประโยชน์ของการควบคุมในปริมาณน้อย (Leahy, 1981) ผลที่แสดงว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากมีประโยชน์ต่อเด็กจนถึงระยะวัยรุ่นตอนต้นนั้นก็ปรากฏเช่นเดียวกันในประเทศไทยกล่าวคือ วัยรุ่นไทยตอนต้นที่ถูกควบคุมมากเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ สัมมาคารวะ เอื้อเฟื้อ กตัญญู และยึดบาปบุญ มากกว่าเด็กที่รายงานว่าถูกควบคุมน้อยอย่างเด่นชัด (ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และคณะ 2524) อย่างไรก็ตามมีผู้ให้ความเห็นว่า การที่บิดามารดาใช้การควบคุมบุตรในปริมาณเท่าที่จำเป็น เพื่อให้บุตรเชื่อฟังและไม่ควบคุมในปริมาณที่มากเกินไป จะทำให้เยาวชนมีจริยธรรมสูงที่สุด (Lewis, 1981) นอกจากนี้การควบคุมในปริมาณที่มากเกินไปในวัยรุ่นตอนกลาง เป็นอันตราย อาจทำให้ผู้รับมีสุขภาพจิตเสื่อมและก้าวร้าวได้มาก (Becker, 1964)

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากเหมาะสมในระยะก่อนวัยรุ่นและเหมาะสมสำหรับเด็กหญิง ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย เหมาะสมในระยะวัยรุ่นเป็นต้นไป และเหมาะสมกับเด็กชาย

การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว หมายถึงการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง ภายใต้การแนะนำและการฝึกฝนจากบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้เด็กช่วยเหลือตนเองได้เร็ว และไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากและนานเกินไป การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ได้มีผู้นำมาศึกษาในเด็กตั้งแต่ทารกจนถึงวัยรุ่น และเปรียบเทียบสังคมต่าง ๆ ว่าแตกต่างกันในการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบนี้ และในพฤติกรรมการพึ่งตนเองของเด็กเพียงใด

ในการเปรียบเทียบระหว่างสังคมเกษตรกรรมกับสังคมเทศบาลลาล่าส์ตัวจำนวนทั้งสิ้น 104 สังคม กระจายอยู่ทั่วโลก และส่วนใหญ่เป็นสังคมที่ไม่รู้หนังสือเกือบทั้งสิ้น ผู้วิจัย (Barry, Child & Bacon, 1959) ได้เปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูเด็กอายุ

4-10 ขวบในสังคมเหล่านี้ 6 ด้านที่ตรงกับประเด็นนี้คือ การฝึกให้เด็กพึ่งตนเอง ผลปรากฏว่าสังคมตกลาล่าสัตว์มีการฝึกให้เด็กพึ่งตนเองมากกว่าสังคมเกษตรกรรม

ส่วนในการวิจัยพฤติกรรมของเด็กอายุ 3-11 ปีใน 6 วัฒนธรรม

(Whiting & Whiting 1975, p. 66) ผู้วิจัยพบว่าในสังคมเกษตรกรรมนั้น เด็กมีพฤติกรรมพึ่งตนเอง มากกว่าในสังคมอุตสาหกรรม โดยผู้วิจัยให้เหตุผลว่า ในสังคมเกษตรกรรมนั้นมารดามีภาระหน้าที่มาก และมีบริการจากสังคมที่เป็นการผ่อนแรงมารดา ในการดูแลบ้าน ทำอาหาร และเลี้ยงเด็คน้อย มารดาจึงต้องให้เด็กพึ่งตนเองให้มาก และช่วยงานมารดาด้วย ส่วนในสังคมอุตสาหกรรมและสังคมเมืองที่ซับซ้อนนั้น มารดาคอยปรนนิบัติใกล้ชิดเด็กมาก จึงทำให้เด็กติดนิสัยและเรียกหาที่พึ่งจากผู้อื่นมาก ฉะนั้นสังคมเมืองจึงเป็นสังคมที่ฝึกให้เด็กพึ่งตนเองน้อยที่สุด

สังคมไทยก็อาจแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ สังคมเกษตรกรรม กับสังคมเมือง และอาจสังเกตได้ว่าในสังคมเกษตรกรรมนั้น เด็กต้องช่วยตัวเองมากกว่าในสังคมเมือง ซึ่งมารดาหรือคนเลี้ยงดูเด็กมักจะคอยปรนนิบัติใกล้ชิดเด็ก และฝึกให้เด็กพึ่งตนเองช้า ได้มีการวิจัยว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองนี้ เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (ซึ่งหมายถึง ความมุ่งมั่นบากบั่นฝ่าฟันอุปสรรค ทำงานในสถานการณ์แข่งขันหรือแก้ปัญหาจนประสบผลสำเร็จด้วยดี) ของเยาวชนไทยมากน้อยเพียงใด โดยในชั้นแรกได้มีการวิจัยทางด้านนี้ 4 เรื่อง เป็นการวิจัยเด็กในระดับอนุบาลและประถมปีที่ 1 สองเรื่อง (มาลา วิรุฒานนท์, 2515 และ มตุรส วีระกำแหง, 2521) และเป็นการวิจัยเด็กวัยรุ่นอีกสองเรื่อง (เพราพรรณ ประพิศรภา, 2510 และ ปราณีต สุขอุดม 2514) ผลปรากฏว่าเด็กที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เป็นเด็กที่มีคามารดาฝึกให้พึ่งตนเองมากกว่า เด็กที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำนั้น พบแต่ในการวิจัยเด็กเล็ก และไม่พบในการวิจัยเด็กวัยรุ่น จึงทำให้อาจได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองนี้ จะให้ผลดีต่อการพัฒนาจิตลักษณะของเด็ก เฉพาะเมื่อใช้การอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ในขณะที่เด็กยังเล็ก ส่วนการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูนี้ในช่วงวัยรุ่น อาจจะช้าเกินไป พันช่วงเวลาที่จะพัฒนาจิตลักษณะประเภทนี้ด้วยวิธีการนี้แล้วก็ไม่ได้

ผลการวิจัยทั้งสี่ เรื่อง เมื่อนำมารวม เป็นภาพเดียวกันทำให้เห็นว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองนี้ มีความสำคัญต่อพัฒนาการของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในเด็ก โดยความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้มีได้อยู่ที่ปริมาณว่าฝึกมากหรือน้อยเท่านั้น แต่อยู่ที่ช่วงอายุของการฝึกให้ฟังตนเองมาก ว่าได้มีการฝึกเช่นนี้เร็ว (เมื่อเด็กอายุน้อย) หรือช้า (เมื่อเด็กอายุมาก) การศึกษาเช่นนี้ได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัยอีกสองเรื่อง เรื่องหนึ่งเป็นการวิจัยเด็กก่อนวัยรุ่นในต่างประเทศ (Winterbottom, 1966) และอีกเรื่องหนึ่งเป็นการวิจัยเด็กในช่วงอายุเดียวกันนี้ในประเทศไทย (สุขสมร ประพัฒน์ทอง 2521)

การจะกำหนดว่าควรฝึกให้เด็กฟังตนเองในช่วงอายุใดจึงจะเป็นการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในเด็กนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่จะให้เด็กฝึกกระทำ เป็นสำคัญว่า เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กเล็กหรือเป็นกิจกรรมของเด็กโต วินเทอร์บอททอม (Winterbottom, 1966) ได้ศึกษาการฝึกให้เด็กฟังตนเอง โดยกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กโต เช่น รู้จักถนนหนทางในเมืองที่อยู่ เลือกคบเพื่อนด้วยตนเอง ช่วยงานบ้านเป็นประจำ เก็บเสื้อผ้าและของใช้ให้เข้าที่ เป็นต้น โดยผู้วิจัยพบว่าทั้ง 20 กิจกรรมที่กำหนดขึ้นนั้น มารดาของเด็กชายที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในปริมาณที่แตกต่างกัน เห็นความสำคัญ และฝึกเด็กในปริมาณเท่าเทียมกัน เมื่อเด็กอายุ 10 ขวบ แต่กลุ่มเด็กที่มารดาของตนรายงานว่าฝึกให้เด็กทำกิจกรรมเหล่านี้เร็ว คือตั้งแต่อายุ 8 ขวบ เป็นเด็กที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่า เด็กที่มารดาฝึกในภายหลัง คือเมื่อเด็กอายุ 10 ขวบแล้ว

ส่วน สุขสมร ประพัฒน์ทอง (2521) ได้กำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมจะฝึกในเด็กเล็ก เช่น ทำความสะอาดส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเอง เก็บเงินใส่กระป๋องออมสิน ช่วยเหลืองานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นต้น และได้สัมภาษณ์มารดาของเด็กชายหญิงอายุ 7-10 ขวบ ผลปรากฏว่า มารดาที่รายงานว่าได้เริ่มฝึกให้เด็กทำกิจกรรมเหล่านี้เอง ภายใต้การควบคุมดูแลของมารดาตั้งแต่เด็กเหล่านี้อายุ 3 ขวบ เมื่อวัดปริมาณพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลในเด็ก เมื่อเด็กอายุ 7-10 ขวบ ปรากฏว่าเด็กเหล่านี้มีพฤติกรรมสัมฤทธิ์ผลสูงกว่าเด็กที่มารดารายงานว่าได้เริ่มฝึกให้เด็กฟังตนเองเมื่อ 5 ขวบ เป็นต้นมา หรือไม่เคยตั้งใจที่จะฝึกเลยแม้กระทั่งขณะที่ตอบคำถาม

จึงสรุปได้ว่า การอบรม เลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเอง เร็วนี้ เกี่ยวข้องกับ การที่เด็กมีแรงจูงใจให้สัมพันธ์สูงอย่างเด่นชัด การวิจัยนี้จะได้ใช้แบบวัดการอบรม เลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเอง เร็ว ของสุขสมร ประพัฒน์ทอง (2521) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ ควรฝึกในเด็กตั้งแต่ 3-5 ขวบ

สรุป ในการแสวงหาวิธีการอบรม เลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมในสังคมไทย อาจสรุปได้ว่า มีการอบรม เลี้ยงดู 5 มิติที่มีความสำคัญอย่างเด่นชัด และจากการประมวล ผลการวิจัย เกี่ยวกับความสำคัญของการอบรม เลี้ยงดูแต่ละมิตินี้ ที่มีต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมของเยาวชนไทย จึงสามารถกำหนดระดับหรือปริมาณที่เหมาะสมในแต่ละมิติ ดังนี้ การอบรม เลี้ยงดูแบบรักสันทันสนุนมาก การอบรม เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก การอบรม เลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย การอบรม เลี้ยงดูแบบฟังตนเอง เร็ว และการอบรม เลี้ยงดูแบบควบคุมมากในเด็กก่อนวัยรุ่น แบบควบคุมน้อย และลงโทษทางจิตในวัยรุ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูที่ได้นำมาศึกษานั้น ได้คัดเลือกแต่เฉพาะที่มีหลักฐานทาง วิชาการว่ามีความ เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะและพฤติกรรมของ เยาวชนไทยอย่างเด่นชัด มี 5 มิติด้วยกันคือ การอบรม เลี้ยงดูแบบรักสันทันสนุน แบบใช้เหตุผล แบบควบคุม แบบลงโทษทางจิต และแบบให้ฟังตนเอง เร็ว จากหลักฐานการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดู บางมิติมีความ เกี่ยวข้องกับมิติอื่น ๆ เท่าที่พบมีลักษณะความ เกี่ยวข้องเป็น 2 แบบคือ แบบเกี่ยวเนื่อง และแบบปฏิสัมพันธ์

การอบรมเลี้ยงดูสัมพันธ์แบบเกี่ยวเนื่องกัน : ในการวิจัยจริยธรรมของ เยาวชนไทย (ดวงเดือน พันธมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก 2520) ซึ่งศึกษา การอบรมเลี้ยงดูถึง 4 มิติในวัยรุ่นไทย ได้พบว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าคุณถูกอบรมเลี้ยงดู แบบรักสันทันสนุนมากเท่าใด ก็จะรายงานว่าคุณถูกอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากเท่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการอบรมเลี้ยงดูในมิติทั้งสองนี้สูงที่สุดในรายงานของนัก เรียนวัยรุ่นจากครอบครัวฐานะปานกลาง (ค่าอาร์ คือ .44 มีนัยสำคัญที่ระดับ .01) ผลการ วิจัยไทยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในสหรัฐอเมริกา ที่พบว่า การอบรมเลี้ยงดูทั้งสองมิตินี้ มีความเกี่ยวข้องใกล้เคียงกันมาก จนทำให้เข้าใจได้ว่าการใช้เหตุผลกับเด็ก เป็นการแสดง ออกของการรักและการยอมรับสนันสนุน เด็กอย่างเด่นชัด (Hower, 1980)

ในกรณีที่เกิดทำผิดซึ่งเป็นการกระตุ้นบิดามารดาให้มีการตอบสนองคือ เด็ก นั้น การวิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่าบิดามารดามีทางเลือกปฏิบัติต่อเด็กได้ถึง 3 วิธีด้วยกันคือ การใช้เหตุผลกับเด็ก การลงโทษทางจิต และการลงโทษทางกาย บิดามารดาอาจเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งบ่อยครั้งกว่าวิธีอื่น ๆ ถ้าบิดามารดาใช้วิธีการใช้เหตุผลกับเด็ก บิดามารดามักไม่เลือกใช้วิธีการลงโทษเด็ก โดยเฉพาะการลงโทษทางกาย ถ้าจำเป็นก็จะลงโทษทางจิตแทน ผลเช่นนี้ปรากฏในการวิจัยวัยรุ่นไทย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ 2520) ส่วนในต่างประเทศ จากการประมวลผลการวิจัยหลายเรื่องก็ให้ผลคล้ายกับการวิจัยไทย กล่าวคือบิดามารดาอาจเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งในสามวิธีเป็นหลัก วิธีการลงโทษทางกายนั้น บิดามารดามักใช้เมื่ออีก 2 วิธีไม่ให้ผลตามต้องการ ถ้าบิดามารดาใช้วิธีการให้เหตุผลกับเด็ก เด็กมักจะมีลักษณะทางจริยธรรมขั้นสูง ถ้าบิดามารดาใช้วิธีการลงโทษทางจิต เด็กจะมีจริยธรรมในขั้นทำความดีแบบยอมคล้อยตาม ส่วนถ้าบิดามารดาใช้วิธีการลงโทษทางกายมาก มักปรากฏในเด็กที่มีจริยธรรมต่ำ (Saltzstein, 1976)

นอกจากนี้ในการวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" นั้น ผู้วิจัยยังรายงานว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนยังเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต กล่าวคือ วัยรุ่นที่รายงานว่าถูกลงโทษทางจิต รายงานว่าตนถูกลี้นดูแบบรักมากกว่าวัยรุ่นที่รายงานว่าตนถูกลงโทษทางกาย นอกจากนี้ในการวิจัยนี้ยังพบว่าการอบรมเลี้ยงดู 3 มิติมีความสัมพันธ์กัน นั่นก็คือในหมู่วัยรุ่นที่รายงานว่าตนถูกลี้นดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย และในขณะเดียวกันก็ถูกรับเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากด้วย เป็นผู้ที่รายงานว่าถูกลี้นดูแบบรักสนับสนุนมากที่สุด ส่วนวัยรุ่นที่รายงานว่าถูกลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต และในขณะเดียวกันบิดามารดาก็ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล เป็นผู้ที่รายงานว่าถูกลี้นดูแบบรักสนับสนุนน้อยที่สุด (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ 2521 หน้า 117-118) จึงสรุปได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะในการรับรู้ของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้องแบบปฏิสัมพันธ์ : การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน เป็นมิติที่มีความสำคัญเป็นพื้นฐาน ครอบครัวใดบิดามารดาก็รักสนับสนุนเด็กมาก

และอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมในมิติอื่น ๆ ด้วย ย่อมจะส่งผลดีต่อเด็กอย่างเต็มที่ แต่ ถ้าครอบครัวที่ปราศจากความรักและการยอมรับสนับสนุนกันแล้ว การอบรมเลี้ยงดูใน มิติอื่น ๆ แม้จะเหมาะสมก็มักจะไม่ให้ผลดีต่อเด็กเท่าที่ควร เช่น การควบคุมเด็ก และ ลักษณะการลงโทษเด็ก ฉะนั้นในการวิจัยรุ่นเก่าจึงมีการแยกประเภทเด็กที่ถูกศึกษาออก เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่ให้ความรักความอบอุ่นต่อเด็กน้อยและมาก แล้วพิจารณาเฉพาะ ในกลุ่มที่ได้รับความรักความอบอุ่นมาก ว่าถ้าบิดามารดาเลี้ยงดูแบบควบคุมมากด้วย จะพบ ว่าเด็กมักจะเชื่อฟังมากและยอมตามมาก (Becker, 1964, pp. 193-199) แต่ถ้า ในกลุ่มที่เลี้ยงดูแบบให้ความรักยอมรับมาก แต่ควบคุมน้อย จะให้ผลดีต่อจริยธรรมของเด็ก โดยเฉพาะ เมื่อ เป็นวัยรุ่นตอนกลางขึ้นไป (Leahy, 1981)

ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายหรือทางจิตก็มีปฏิสัมพันธ์กับการอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน โดยในการวิจัยเด็กอายุ 11-12 ปี เรื่องหนึ่งพบว่า เด็กที่ได้รับ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักอบอุ่นมาก พร้อมทั้งการลงโทษทางจิต เด็กเหล่านี้ 42% มีมโน- ธรรมสูง ส่วนเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักอบอุ่นมาก เช่นกันแต่ถูกลงโทษทางกาย 24% เท่านั้นที่มีมโนธรรมสูง (Sears, Maccoby, & Levin, 1957) แต่ผลเช่นนี้ ไม่พบในอีกการวิจัยหนึ่ง (Yarrow, Campbell, & Burton, 1968) นักวิจัยกลุ่ม แรกที่พบให้เหตุผลว่า การลงโทษทางจิตซึ่งส่วนใหญ่คือการรับความรัก มักจะให้ผลดีต่อ การพัฒนาจริยธรรมของเด็ก เมื่อเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากมาก่อน จึงเห็นคุณค่าและความสำคัญของความรักของบิดามารดา ฉะนั้นการลงโทษด้วยวิธีรับความรักใน เด็กเหล่านี้จึงให้ผลดีที่สุด

ส่วนในประเทศไทยนั้นได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบแฟคตอเรียล โดย ตัวแปรตามเป็นคะแนนจิตลักษณะของวัยรุ่น ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบ ใช้เหตุผล หรือแบบควบคุม เป็นตัวแปรอิสระ ก็พบแต่ผลว่าจิตลักษณะของเด็กแปรปรวนไป ตามการอบรมเลี้ยงดูแต่ละมิติตามลำดับ แต่ไม่แปรปรวนไปตามการปฏิสัมพันธ์ของมิติเหล่านี้แต่อย่างใด (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ 2520 และ สักคาวัลย์ พรศรีสมุทร และ คณะ 2524)

ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ทั้งตนเองเร็วนั้น ยังไม่พบว่ามีผลวิจัยที่แสดงความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ ที่กำลังศึกษาอยู่นี้ และแม้แต่การอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากมิติทั้งสี่นี้ ก็พบว่ามีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกอิสระไม่มากนัก (Whiting & Child, 1953, pp. 115-116)

จึงสรุปได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูทั้งห้ามิติที่ศึกษานี้แม้หลายมิติจะมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งหมายความว่า ถ้าครอบครัวใดมีการอบรมเลี้ยงดูแบบหนึ่งในปริมาณสูงเท่าใด เช่น แบบรักสนับสนุนมาก มักจะมีการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่นในปริมาณที่สูงยิ่งขึ้นด้วย เช่น แบบขี้เหตุผล และแบบลงโทษทางจิต แต่ความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 มิตินี้ก็ยังไม่อยู่ในปริมาณที่สูงมากนัก จึงอาจคาดได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบนี้จะมีในปริมาณสูงในบิดามารดาบางประเภทเท่านั้น ดังจะได้พิจารณาต่อไป

สภาพแวดล้อมกับจิตลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล

จิตวิทยานิเวศ หมายถึงศาสตร์ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับจิตลักษณะและพฤติกรรมของมนุษย์ โดยอาจจะศึกษาได้ในสองแนวทางคือ แนวทางแรกศึกษาว่า บุคคลอยู่ในอิทธิพลของสภาพแวดล้อมมากน้อยเพียงใด และอาจศึกษาในด้านตรงข้ามว่ามนุษย์พยายามปรับปรุงสภาพแวดล้อมและปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดผลตามที่ตนต้องการได้อย่างไรบ้าง ศาสตร์สาขานี้ได้ถือกำเนิดขึ้นที่สหรัฐอเมริกาเมื่อประมาณ 15 ปีมาแล้ว คือเมื่อราว ค.ศ. 1969 (Ittelson, et. al., 1974, pp. 1-7) ส่วนในประเทศไทยนั้น ยังมีผู้ทำการวิจัยทางด้านนี้น้อยมาก ฉะนั้นการวิจัยนี้จึงอาจจะถือได้ว่าเป็นการวิจัยเรื่องแรก ๆ ที่ศึกษาครอบคลุมไปถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพว่าจะเกี่ยวข้องกันกับจิตวิทยาหลายด้านของคนไทยอย่างไรบ้าง

แม้ว่ากรุงเทพมหานคร จะเป็นเมืองที่เมื่อเทียบกับมาตรฐานสากลแล้วยังมีความแออัดไม่มากนัก กล่าวคือ เมื่อ พ.ศ. 2521 กรุงเทพฯ มีเนื้อที่ประมาณ 290 ตารางกิโลเมตร และมีประชาชนอาศัยอยู่ประมาณ 4.73 ล้านคน ซึ่งแสดงว่ามีคนอยู่เฉลี่ยแล้ว 16,310 คน (หนึ่งหมื่นหกพันสามร้อยสิบคน) ต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร (Office of the Prime Minister, 1979, p. 222) และในช่วงที่ทำการเก็บข้อมูลในการวิจัยนี้ (พ.ศ. 2525-2526) อำเภอที่จัดว่ามีประชากรหนาแน่นที่สุดคือมาก

กว่า 22,237 คน (สองหมื่นสองพันสองร้อยสามสิบเจ็ดคน) ต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร และอำเภอที่จัดว่ามีประชากรอาศัยอยู่น้อย คือน้อยกว่า 2,294 คน (สองพันสองร้อยเก้าสิบสี่คน) ต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร ความแออัดเฉลี่ยของประชากรในกรุงเทพฯ นั้น น้อยกว่าความแออัดเฉลี่ยของประชากรในกรุงโตเกียวถึงหนึ่งในสามเท่า (โตเกียวมีประชากรเฉลี่ยสองหมื่นคนต่อ 1 ตารางไมล์ หรือสี่หมื่นคนต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร) ส่วนในนิวยอร์กซึ่งประชาชนอยู่กันหนาแน่นตามแนวตั้งในศึกระฟ้านั้น มีประชากรเฉลี่ยถึงหนึ่งแสนสองหมื่นกว่าคนในหนึ่งตารางกิโลเมตร (ประชากรประมาณ 450 คน ต่อพื้นที่หนึ่งเอเคอร์ และหนึ่งตารางกิโลเมตรเท่ากับ 284 เอเคอร์) (IttleSon, et. al., 1974, pp. 256-257) ซึ่งแสดงว่ากรุงเทพฯ มีความแออัดเฉลี่ยเพียงหนึ่งในเก้าของกรุงนิวยอร์กเท่านั้น แต่กรุงเทพฯ ก็มีสภาพอื่น ๆ ที่อาจช่วยเพิ่มความรู้สึกแออัดให้มากยิ่งขึ้น เช่น เสียงดัง และควันพิษของรถยนต์ ความไม่เป็นระเบียบของการสร้างโรงงานและร้านค้าที่ปะปนกับที่อยู่อาศัย ระบบการระบายน้ำและสิ่งปฏิกูลที่ยังมีน้อยและไม่เข้ามามาตรฐาน ตลอดจนสภาวะน้ำท่วมในบริเวณที่ติดแม่น้ำและบริเวณพื้นที่ต่ำหลายแห่ง นอกจากนั้นคนไทยยังมีความเคยชินกับการอยู่ในที่โล่งแจ้ง ตามท้องไร่ท้องนาและเรือสวน เมื่อต้องเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ อาจจะรู้สึกอึดอัดแม้จะอยู่ในที่ ๆ ไม่คับแคบนักก็ตาม นอกจากนี้ยังมีผู้ที่เคยชินกับการอยู่ในชนบทที่บ้าน เรือนห่างไกลกัน น้ำนึสย เดิมมาใช้ในเมืองที่แออัดกว่า เช่น การเปิดวิทยุ และโทรทัศน์ จนเสียงดัง เกินควร การทิ้งขยะเพียงให้พื้นหน้าบ้านของตน การวางสินค้าหรือนำกิจกรรมมาทำบนทางเท้าของถนนในเมือง ซึ่งเป็นการเพิ่มสภาพที่นำแออัดให้เกิดมากยิ่งขึ้นโดยไม่จำเป็น

ฉะนั้นการวิจัยนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาสภาพแออัดทางกายภาพว่าจะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกแออัด สุขภาพจิต และพฤติกรรมการอบรมเสียงดนตรีของชาวกรุงเทพฯ มากน้อยเพียงใด โดยจะได้พิจารณาความหมายและวิธีการวัดสภาพแออัดทางกายภาพ (Density) เป็นอันดับแรก และศึกษาความรู้สึกแออัด (Crowdingness) เป็นลำดับต่อไป

ความหมายและวิธีการวัดสภาพแออัด สภาพแออัด (Density) หมายความว่าถึงลักษณะที่เป็นจริงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งสามารถจะวัดได้จากลักษณะทาง

กายภาพของสภาพนั้น ๆ เช่น ความแออัดของประชากรในพื้นที่หน่วยหนึ่ง วัดได้จากจำนวนคนที่อยู่อาศัยบนพื้นที่อาณาเขตหนึ่งซึ่งอาจมีบริเวณเป็นหนึ่งตารางกิโลเมตรหรืออื่น ๆ ความแออัดของบ้านอาจจะวัดได้โดยนับจำนวนคนและจำนวนห้องของบ้าน แล้วหาค่าเฉลี่ยจำนวนคนต่อหนึ่งห้อง หรือจำนวนห้องต่อหนึ่งคน เป็นต้น หรืออาจจะวัดพื้นที่ของตัวบ้าน แล้วหารด้วยจำนวนคน จะได้เป็นจำนวนตารางฟุตต่อหนึ่งคน เป็นต้น สภาพแออัดนี้สามารถวัดได้ เป็นปริมาณที่แน่นอน และดัชนีสภาพแออัดที่ใช้กันอยู่ก็มีหลายตัว การเลือกดัชนีสภาพแออัดมาใช้ในการวิจัยหนึ่ง ๆ จะต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของผู้ถูกศึกษาว่าดัชนีนั้น เป็นมิติที่เด่นและสำคัญหรือไม่ นอกจากนั้นยังจะต้องพิจารณาว่าดัชนีนั้นจะเกี่ยวข้องกับตัวแปรตามที่จะใช้ในการวิจัยมากน้อยเพียงใด และเคยมีผู้ใช้ดัชนีนี้ในการวิจัยทางด้านเดียวกันนี้มากน้อยเพียงใดด้วย

ดัชนีสภาพแวดล้อมที่จะพิจารณาในที่นี้มี 5 ตัวคือ (1) จำนวนคนต่อพื้นที่หนึ่งหน่วย (2) จำนวนคนต่อหนึ่งห้อง (3) การใช้ห้องนอนในหลายโอกาส (4) จำนวนบุตรที่อยู่ด้วยกัน และ (5) ลักษณะของครอบครัว ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้คือ

(1) จำนวนคนต่อพื้นที่หนึ่งหน่วย สืบเนื่องมาจากการเก็บข้อมูลทางด้านประชากรศาสตร์และสังคมวิทยา ทำให้มีการนับจำนวนคนต่อพื้นที่หนึ่งหน่วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความหนาแน่นของประชากรในถิ่นนั้นหรือเมืองนั้น ด้วยการหาค่าเฉลี่ยจำนวนประชากรต่อพื้นที่ 1 เอเคอร์ หรือ 1 ตารางกิโลเมตร นอกจากความแออัดของพื้นที่ (areal density) ที่กล่าวนี้แล้ว ยังอาจศึกษาความแออัดของที่อยู่ (dwelling density) ซึ่งหมายถึงจำนวนคนต่อหนึ่งหน่วยพื้นที่ของที่อยู่อาศัย เช่น จำนวนคนต่อเนื้อที่ของตัวบ้านหนึ่งหน่วย (Stockdale, 1978, p. 202)

ดัชนีของสภาพแออัดชนิดนี้ใช้ในการกำหนดมาตรฐานของพื้นที่ ตัวอย่างเช่น บ้านที่เข้ามาตรฐานของสหรัฐอเมริกาจะต้องมีเนื้อที่ 340 ตารางฟุตต่อผู้อยู่อาศัยหนึ่งคน ส่วนในยุโรปคือ 170 ตารางฟุตต่อคน และในฮ่องกงมีค่าเฉลี่ยพื้นที่อยู่อาศัยจริงต่อคนเพียง 43 ตารางฟุตเท่านั้น (Rapoport, 1975, p. 148) ส่วนการวิจัยสภาพแออัดของแพลตฟอร์มโครงการเคหะสงเคราะห์ของไทย (วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร 2526 หน้า 85) ปรากฏว่าแพลตฟอร์มดินแดงมีพื้นที่ต่อคน (6.02 ตารางเมตร) แคบกว่าแพลตฟอร์มห้วยขวาง

(6.67 ตารางเมตร) เพียงเล็กน้อย เป็นต้น นอกจากนั้นปริมาณเนื้อที่ต่อคน หรือจำนวนคนต่อพื้นที่หนึ่งหน่วยยังเป็นดัชนีที่ใช้ในการวิจัยต่าง ๆ เช่นการวิจัยของลอริง (Loring, 1956) ผู้พบว่า ครอบครัวที่มีปัญหา มักอยู่ในถิ่นที่แออัด และมีสภาพที่อยู่อาศัยที่มีเนื้อที่จำกัดมากกว่าครอบครัวปกติที่นำมาเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นครอบครัวที่อยู่ในระดับเดียวกับครอบครัวที่มีปัญหา ทั้งทางด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของครอบครัว

ดัชนีจำนวนคนต่อพื้นที่หนึ่งหน่วยหรือจำนวนพื้นที่ต่อหนึ่งคนนี้ เป็นดัชนีที่การวิจัยสภาพแออัดจะต้องใช้เป็นจุดเริ่มต้น ถ้าการวิจัยใดใช้ดัชนีนี้เพียงตัวเดียวในการวิจัยนั้น จะไม่ค่อยมีประโยชน์ (Rapoport, 1975) ซึ่งอาจจะทำให้ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณความแออัดของสภาพกับลักษณะของมนุษย์ผู้อยู่อาศัย ทั้งนี้เพราะดัชนีนี้เป็นสิ่งจำเป็นแต่ไม่เพียงพอที่จะมีอิทธิพลต่อบุคคลได้ กล่าวคือ สภาพที่แออัดมากอาจจะเป็นที่นำปรารถนาของมนุษย์ เช่น งานสังสรรค์ ร้านสรรพสินค้าที่ขายดี และในโรงพยาบาล ส่วนสภาพที่แออัดน้อยก็อาจจะส่งผลเสียต่อบุคคลได้ เช่นการอยู่ตัวคนเดียวในเมืองใหญ่ ฉะนั้นจึงควรจะใช้ดัชนีอื่น ๆ ประกอบเพื่อจะช่วยให้ทราบได้ว่าความแออัดมากนี้จะเป็นสภาพที่น่าปรารถนาหรือไม่นำปรารถนาของใครเพียงใด (Choi, et. al., 1976)

สำหรับสภาพแออัดทางกายภาพนี้ นอกจากดัชนีประเภทจำนวนคนต่อพื้นที่หนึ่งหน่วยแล้ว ยังมีดัชนีประเภทอื่น ๆ อีกมาก เช่น จำนวนครอบครัวต่อหนึ่งบ้าน จำนวนห้องชุดต่อตึกหนึ่งหลัง จำนวนหน่วยของที่อยู่ต่อท้องถิ่นและจำนวนคนต่อห้อง (Stockdale, 1978, p. 202) ซึ่งจะได้พิจารณาดัชนีประเภทสุดท้ายดังต่อไปนี้

(2) จำนวนคนต่อห้อง ห้องส่วนใหญ่ในบ้านหลังหนึ่ง ๆ คือห้องนอน ห้องน้ำ ห้องครัว ห้องรับประทานอาหาร ห้องทำงาน ห้องนั่งเล่น และอื่น ๆ การจัดแบ่งบ้านเป็นห้องต่าง ๆ นี้เป็นธรรมเนียมของชาวตะวันตก ในประเทศไทย เฉพาะบ้านในตัวเมืองและกรุงเทพฯ ที่มีลักษณะการแบ่งบ้านเป็นห้อง ๆ คล้ายคลึงกับทางตะวันตก แต่บ้านไทยในชนบทส่วนใหญ่ยังมีห้องน้อยห้อง และมีชานบ้านหรือเฉลียงที่กว้างขวาง จึงไม่เหมาะสมที่จะใช้ดัชนีนี้

ในสหรัฐอเมริกาได้กำหนดมาตรฐานว่า จำนวนคนเฉลี่ย 1.5 คนต่อห้องเป็นจำนวนสูงสุดที่เหมาะสมสำหรับสุขภาพของผู้อยู่อาศัย แต่ก็มีผู้ทำการวิจัยที่พบผลว่า

คนที่อยู่ในห้องที่แออัดมากคืออยู่ด้วยกันถึง 7 คนต่อหนึ่งห้อง จึงจะเป็นโรคจิตมากกว่าคนที่อยู่ในสภาพที่แออัดน้อยกว่านี้ (Ittelson, et. al., 1974, p. 256)

ดัชนีนี้มีความสำคัญต่อสภาพความเป็นอยู่ของคนไทยในกรุงเทพฯ เพราะคนไทยมักมีลูกมาก และมีผู้มาขออาศัยอยู่ด้วยมาก แต่ไม่สามารถขยายเพิ่มห้องในบ้านได้อีก จึงอาจเกิดสภาพแออัดของที่อยู่อาศัยในลักษณะนี้ได้มาก

(3) การใช้ห้องนอนในหลายโอกาส ห้องนอน เป็นห้องที่มีความสำคัญที่สุดในบ้าน ในการสร้าง ชื่อ หรือเช่าบ้าน บุคคลจะต้องพิจารณาคูณลักษณะของบ้านหรือชุดห้องพักว่ามีห้องนอนเป็นจำนวนเท่าใด จะพอเพียงกับสมาชิกในครอบครัวของตนหรือไม่ ถ้าห้องนอนมีไม่พออาจจะต้องใช้ห้องนั่งเล่นหรือห้องทำงานเป็นห้องนอนเสริม ซึ่งก็หมายถึงว่า ห้องนั้น ๆ ต้องถูกใช้ในหลายโอกาส สภาพที่แออัดมากตามดัชนีนี้ คือที่อยู่อาศัยที่มีแต่ห้องนอนกับห้องน้ำ ห้องนอนนั้นจะถูกใช้เป็นที่นั่งเล่น ห้องครัว ห้องรับประทานอาหาร และห้องทำงานด้วย แชพิน (Chapin, 1961) เป็นผู้เสนอแนะให้ใช้ดัชนีประเภทนี้แสดงสภาพที่แออัดของสถานที่อยู่อาศัย ดัชนีนี้เหมาะสมกับสภาวะของถิ่นแออัดในประเทศไทย ซึ่งขาดความเป็นสัดส่วน และความไม่ตระหนักถึงความไม่เหมาะสมของการทำกิจกรรมในบางส่วนของบ้าน เช่น รับประทานอาหารในห้องนอนหรือใช้ห้องนอน เป็นห้องเก็บของด้วย

ธรรม เนียมคะวันตกได้มีหลักสำหรับกำหนดจำนวนห้องนอนในแต่ละครอบครัว ซึ่งอาจจะใช้ได้กับสังคมเมืองของไทยด้วยคือ บิดามารดาจะต้องมีห้องนอนร่วมหรือแยกกัน 1-2 ห้อง บุตรอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปมีห้องนอนคนละห้อง เด็กเพศเดียวกันและมีอายุอยู่ในช่วง 9-17 ปี และอายุไม่ต่างกันเกินกว่า 4 ปี อยู่ห้องนอนละ 2 คน เด็กเพศเดียวกันหรือต่างเพศก็ได้ที่มีอายุต่ำกว่า 9 ปี และห่างกันไม่เกิน 4 ปี อยู่ห้องนอนละ 2 คน ผู้ใหญ่อื่น ๆ อยู่ห้องนอนละคนเดียว นอกจากนี้ที่เป็นคู่สมรสกัน (Morris, 1977) ฉะนั้นถ้าครอบครัวใดมีลูกเพิ่มขึ้น ลูกเติบโตขึ้น หรือมีผู้มาอยู่อาศัยด้วยเพิ่มขึ้น ก็จำเป็นต้องมีห้องนอนเพิ่มขึ้น ปริมาณการขาดแคลนห้องนอนจึงเป็นดัชนีที่มีผู้ใช้เป็นมิติที่แสดงสภาพแออัดของที่อยู่อาศัยด้วย โดยใช้สูตรว่า ปริมาณการขาดแคลนห้องนอน คิดได้จากจำนวนห้องนอนที่ต้องการ (คิดตามหลักข้างบนนี้) ของครอบครัว ลบด้วยจำนวนห้องนอนที่มีอยู่ในปัจจุบัน ถ้าการขาดแคลนห้องนอนมีมากในครอบครัวใด ก็แสดงว่าจะต้องมีจำนวน

คนต่อห้องในปริมาณสูง คือมีการนอนรวมในห้องนอน เดียวกันมากกว่าปริมาณมาตรฐาน หรืออาจจะมีการใช้ห้องนอนทำกิจกรรมอย่างอื่น ๆ ด้วย นั่นก็คือดัชนีการใช้ห้องนอนในหลายโอกาสมากขึ้นนั่นเอง

ดัชนีสภาพแออัดทั้งสามชนิดที่กล่าวมานี้ อาจเกี่ยวข้องกัน โดยขึ้นอยู่กับจำนวนคนในครอบครัวที่ไม่สมดุลกับสภาพที่พักอาศัย แต่ดัชนีจำนวนคนต่อห้อง และการใช้ห้องนอนในหลายโอกาส อาจจะไม่ได้อิงกับจำนวนคนที่อยู่รวมกันก็ได้ แต่อาจจะขึ้นอยู่กับการจัดการที่ไม่เหมาะสมของครอบครัวนั้น เช่น ใช้ร้านค้า เป็นที่อยู่อาศัยด้วย หรือมีห้องเป็นจำนวนน้อยทั้ง ๆ ที่บ้านใหญ่ หรือใช้ห้องซึ่งควรจะเป็นห้องนอนได้หลายห้อง เป็นโกดังเก็บของ แล้วให้คนมานอนรวมกันในห้องเดียว เป็นต้น

ฉะนั้นในสภาพสังคมเมืองของไทย อาจจะมีควมจำเป็นทางด้านอื่น ๆ ตลอดจน วัฒนธรรม ประเพณี หรือนิสัยมีก่ง่าย ที่ทำให้เกิดสภาพแออัดของที่อยู่อาศัยได้ในหลายลักษณะ ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นก็ได้ แต่ปัจจัยที่สำคัญต่อสภาพแออัดโดยตรงที่จะขาดเสียมิได้คือ จำนวนบุตรที่อยู่ด้วย

(4) จำนวนบุตรที่อยู่ด้วยกัน เนื่องจากความไม่สามารถที่จะย้ายที่อยู่อาศัยไปยังที่ซึ่งกว้างขวางกว่า เดิมในบางกรณีที่มีบุตรเพิ่มขึ้น หรือไม่สามารถจะต่อเติมบ้านให้มีห้องเพิ่มขึ้นตามความต้องการที่เพิ่มขึ้นได้ โดยอาจจะเป็นเพราะปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือสภาพที่อยู่อาศัยมีชายคาและผ้าม่านติดกับเพื่อนบ้านอยู่แต่เดิม ขยายพื้นที่ของบ้านไม่ได้ การมีบุตรเพิ่มขึ้นจะกระทบกระเทือนดัชนีสามประเภทข้างบนนี้โดยตรง

มอร์ริส (Morris, 1977) รายงานว่า ชาวอเมริกันผู้นั้นเป็นผู้ที่โชคดี เมื่อมีบุตรเพิ่มขึ้นก็สามารถจะย้ายไปหาที่อยู่อาศัยที่กว้างขวางขึ้นกว่าเดิม จึงไม่เกิดสภาพแออัด และเมื่อเกิดสภาพแออัดขึ้นชาวอเมริกันเหล่านี้จะแก้ปัญหาด้วยการย้ายที่อยู่อาศัยแทนการจำกัดจำนวนบุตร ฉะนั้นภาวะเจริญพันธุ์ของคนเหล่านี้จึงไม่ถูกจำกัดจากสภาพแออัดเลย ส่วนนักวิจัยอีกกลุ่มหนึ่ง (Gove, Hughes & Galle, 1979) พบว่า สำหรับชาวชิคาโก นั้นจำนวนบุตรที่อยู่ด้วยกันในแต่ละครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับดัชนีของสภาพแออัดตัวที่สองคือ จำนวนคนต่อห้อง (ค่าอาร์ = .83 จำนวนผู้ถูกศึกษา 1,582 คน)

ส่วนในสังคมเมืองของไทยมีธรรมเนียมการปฏิบัติและวัฒนธรรมความเชื่อที่ อาจจะทำให้จำนวนบุตร และเฉลี่ยจำนวนคนต่อห้องในแต่ละครอบครัวมีลักษณะ เป็น เอกเทศ ค่อนข้างมากกว่าที่พบในสหรัฐอเมริกา

(5) ลักษณะของครอบครัว นอกจากจำนวนคนที่อยู่อาศัยในบ้านเดียวกันแล้ว ประเภทของคนที่อยู่อาศัยในที่พักเดียวกันอาจใช้เป็นดัชนีหนึ่งของสภาพแออัดได้ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าจำนวนครอบครัวต่อหน่วยที่พัก ก็ได้มีผู้ใช้เป็นดัชนีแสดงสภาพแออัดของบ้าน (Stockdale, 1978, p. 202) คนที่อยู่ด้วยกันอาจมีบทบาทที่มาแทรกแซงแข่งขันกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อชีวิต เช่น การรับประทาน การขับถ่าย การพักผ่อน การเรียกร้องความสนใจจากสมาชิกอื่น เป็นต้น (Stokols, 1972)

ลักษณะของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับสภาพแออัดคือ ครอบครัวเดี่ยว กับ ครอบครัวขยาย

ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) คือครอบครัวที่ประกอบด้วยบิดามารดาและบุตร รวมทั้งบุตรบุญธรรมซึ่งอาศัยอยู่ด้วยกัน ส่วนครอบครัวขยาย (extended family) คือครอบครัวที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวและผู้มาอยู่อาศัยร่วมด้วย ซึ่งอาจจะ เป็นญาติหรือคนรู้จักก็ได้ ญาติก็อาจจะมีในระดับเดียวกับลูกหลาน ระดับเดียวกับบิดามารดา คือ ลุงป้า น้าอา และระดับสูงกว่าบิดามารดา คือ ปู่ย่า ตายาย

ครอบครัวขยายส่วนใหญ่จะมีจำนวนคนมากกว่าครอบครัวเดี่ยว ในสังคมเมืองครอบครัวขยายจะมี เป็นสัดส่วนที่ต่ำกว่าในสังคมชนบทในประเทศไทย กล่าวคือในถิ่นแออัดในกรุงเทพฯ ครอบครัวขยายมี เป็นจำนวนน้อยกว่าแต่ใกล้เคียงกับครอบครัวเดี่ยว (จรรยา สุวรรณทัต 2524 หน้า 50-51) ส่วนในชนบทครอบครัวขยายมี เป็นสอง เท่าของครอบครัวเดี่ยว

ในครอบครัวขยายนอกจากจำนวนคนแล้ว ยังมีจำนวนบทบาทเกี่ยวข้องกันที่มากกว่าในครอบครัวเดี่ยว ทำให้เกิดความต้องการบริเวณส่วนตัวมากกว่าในครอบครัวเดี่ยว แม้ครอบครัวขยายบางครอบครัวจะมีสมาชิกเป็นจำนวนเท่ากับครอบครัวเดี่ยว แต่บริเวณส่วนตัวที่สมาชิกต้องการในครอบครัวขยายจะมีมากกว่าในครอบครัวเดี่ยว จึงทำให้เกิดสภาพแออัดในครอบครัวขยายได้มากกว่าครอบครัวเดี่ยวด้วย

บริเวณส่วนตัว (Personal space) หมายถึง พื้นที่ซึ่งล้อมรอบตัวของบุคคล ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้าซึ่งผู้อื่นจะบุกรุกเข้ามาไม่ได้ (Sommer, 1969) บริเวณส่วนตัวของบุคคลนี้อาจจะขยายหรือลดลง ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ที่ได้รับการสนับสนุนจากผลการ

วิจัยอย่างเด่นชัดคือ อายุ เพศ สถานการณ์ทางกายภาพหรือทางจิต สภาวะนำรังเกียจ และความคิดปกคติดวงจิตใจ (Hayduk, 1978) บริเวณส่วนตัวของเด็กจะเริ่มมีอาณาเขตทำผู้ใหญ่อตั้งตั้งแต่เมื่อเด็กอายุ 12 ปีเป็นต้นไป

ในสังคมไทย เด็กจะแสดงความเคารพพิคารามารคาและญาติผู้ใหญ่ ด้วยการกำหนดบริเวณส่วนตัวให้แก่บุคคลเหล่านั้นตามความเหมาะสม ปู่ย่าตายายและลุงป้าจะได้รับบริเวณส่วนตัวมากเพราะอายุที่สูงและตำแหน่งในครอบครัวที่สูงด้วย นอกจากบริเวณส่วนตัวตามแนวนอนของพื้นที่แล้ว ยังมีการแสดงความเคารพโดยการไม่อยู่ในระดับเหนือกว่าตามแนวตั้งด้วย เช่นถ้าผู้ใหญ่หนึ่งอยู่ เด็กจะต้องไม่ยืนคำศีรษะผู้ใหญ่ ในบางครอบครัวถ้าผู้ใหญ่อยู่ชั้นล่าง จะห้ามมิให้เด็กไปเล่นชั้นบนด้วย ทั้งนี้เพราะธรรมเนียมไทยถือว่าศีรษะเป็นของสูง โดยเฉพาะศีรษะของผู้ที่อาวุโสกว่า นอกจากญาติผู้ใหญ่แล้ว ผู้อยู่อาศัยอื่น ๆ ที่มีฐานะเท่าเทียมกับสมาชิกในครอบครัว ก็อาจได้รับการกำหนดบริเวณส่วนตัวเช่นเดียวกันนี้ด้วย แต่ผู้ที่ไม่ใช่ญาตินี้ถ้าเป็นผู้ที่แม่่งเข้าที่อยู่และไม่ถูกกัน จะยิ่งเพิ่มสภาพแออัดมากยิ่งขึ้น เช่นในกรณีของชาวฮ่องกง มีการแม่่งแยกกันมากระหว่างญาติกับผู้ที่ไม่ใช่ญาติในสถานที่อยู่ (Rapoport, 1975)

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าดัชนีสภาพแออัดที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยสภาพของชาวกรุงเทพฯ คือ ดัชนีทั้งห้าตัวที่กล่าวมานี้ ซึ่งแสดงให้เห็นโดยตรงถึงสภาวะทางกายภาพและแสดงโดยทางอ้อมถึงสภาวะทางสังคมและทางจิตใจของคนเหล่านี้ด้วย อาจคาดได้ว่าการใช้ดัชนีสภาวะแออัดพร้อมกันทั้งห้าตัวนี้ จะช่วยในการทำนายความรู้สึกแออัดของผู้อยู่อาศัยได้แม่นยำกว่าการใช้ดัชนีตัวใดตัวหนึ่งเพียงตัวเดียว

สภาพแออัดกับความรู้สึกแออัด ความรู้สึกแออัด (crowding) หมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสภาพแออัดไปในด้านที่แสดงว่าสภาพแออัดนั้นมีลักษณะที่ไม่น่าพอใจ ไม่น่าปรารถนา และน่าที่จะหลีกเลี่ยง เดิมทีเดิวนั้นนักวิชาการเข้าใจว่าสภาพแออัดทางกายภาพมีผลโดยตรงต่อความรู้สึกแออัด และมักจะใช้คำว่าสภาพแออัด (density) กับความรู้สึกแออัด (crowding) สลับกัน เหมือนกับว่าคำสองคำนี้มีความหมายเหมือนกัน (Stokols, 1972)

ความสำคัญของการศึกษาความรู้สึกแออัด ซึ่งเป็นจิตลักษณะทางด้านการรับรู้และอารมณ์ของบุคคล เกิดจากความล้มเหลวในการใช้ดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพ ในการแสดงความสัมพันธ์กับจิตลักษณะและพฤติกรรมทางด้านอื่นของมนุษย์ เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว โรคจิต โรคประสาท อาชญากรรม พฤติกรรมการทำงาน ฯลฯ ต่อมายังพบอีกว่าสภาพแออัดอาจเกี่ยวข้องกับปัญหาทางสังคม ในลักษณะที่สภาพแออัด เป็นเพียงตัวแปรที่เชื่อมระหว่างลักษณะโครงสร้างทางสังคม กับความผิดปกติทางจิตใจและพฤติกรรมของบุคคล นอกจากนั้นในการวิจัยที่พบว่าสภาพแออัดเกี่ยวข้องกับการมีสุขภาพจิตเสื่อมของบุคคลในบางท้องที่ ก็มักจะพบว่า เป็นท้องที่แออัดที่มีบ้าน เรือนในสภาพตึกกระทึก การอยู่ชั้นสูง ๆ ของตึกทำให้บุคคลมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับผู้อื่นน้อย จึงอาจเกิดปัญหาทางจิตใจ และพฤติกรรมขึ้นได้ (Stokols, 1972, Stockdale, 1978, pp. 202-205)

ต่อมาได้มีผู้ให้ข้อสังเกตว่า ความรู้สึกแออัดของบุคคลนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นอีกหลายประการนอกเหนือจากสภาพแออัดทางกายภาพของสถานที่ สโตคโคลล์ (Stokols, 1972) ได้กล่าวถึงปัจจัยทางสังคมและปัจจัยส่วนบุคคล ที่จะต้องเข้ามาเสริม จึงจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกแออัด ปัจจัยทางสังคม เช่น การถูกขัดขวางขณะทำงานที่เป็นการแข่งขัน ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึงลักษณะทางจิตและอารมณ์ เช่น การขาดความอดทน ความก้าวร้าว ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้จะทำให้บุคคลมีความรู้สึกที่ไวต่อลักษณะที่ไม่น่าปรารถนาของสภาพแออัด ส่วน ฮอยและคณะ (Choi, et. al., 1976) ได้กล่าวว่า สภาพแออัดทางกายภาพเป็นปัจจัยที่จำเป็นจะต้องมีอยู่ แต่ไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลรู้สึกแออัดได้ ฮอยและคณะได้แนะนำปัจจัยอีกสามประเภทซึ่งถ้ามีปริมาณสูง จะเพียงพอที่จะทำให้บุคคลรู้สึกแออัด นั่นคือ ปัจจัยทางสังคม เช่น กิจกรรมที่ต้องทำในสถานการณืนั้น ลักษณะการติดต่อเกี่ยวข้องกับผู้อื่น เป็นต้น ปัจจัยประเภทที่สองคือ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อารมณ์ และสภาพทางสรีระ บุคลิกภาพ และความคุ้นเคยกับสภาพ ปัจจัยประเภทสุดท้ายคือ ลักษณะทางกายภาพของสถานที่ เช่น ความร้อน แสง เสียง ความชื้น จำนวนหน้าต่างประตู รูปร่างของห้อง ความสูงของเพดาน จำนวน และลักษณะของเครื่องเรือน เป็นต้น

ต่อมาวอร์เชลและเทดดี (Worchel & Teddlie, 1978) ได้เสนอแนะทฤษฎีการรับรู้ที่ทำให้เกิดความรู้สึกแออัดว่าขึ้นอยู่กับกระบวนการสองขั้นตอน คือ ความรู้สึกที่ถูกกระตุ้นเนื่องจากมีผู้บุกรุกเข้ามาในเขตหวงห้ามคือบริเวณส่วนบุคคล และขั้นที่สองคือการรับรู้ว่าการถูกกระตุ้นนี้เกิดจากบุคคลอื่นในสภาพแวดล้อมของตน

ความหมายของความรู้สึกแออัดที่นักวิชาการสามกลุ่มนี้ใช้ แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการทางความคิดในเรื่องนี้อย่างเด่นชัดว่าทั้งสามกลุ่มนี้กำลังกล่าวถึงสิ่งเดียวกันคือการขาดความสามารถในการที่จะควบคุมสภาพทางกายภาพ (แสง เสียง) และสภาพทางสังคม (การกระตุ้นจากบุคคลอื่น การถูกบุกรุกเข้ามาใกล้ตัว) สตอคเดล (Stockdale, 1978, pp. 209-218) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ "การควบคุม" ที่จะทำให้เกิดความรู้สึกแออัด โดยการควบคุมนี้เกี่ยวข้องกับทฤษฎีสองประเภทของความรู้สึกแออัด คือทฤษฎีสิ่งนำเข้าและทฤษฎีสิ่งนำออก ทฤษฎีสิ่งนำเข้า (Input theories) หมายถึงทฤษฎีทั้งหลายที่กล่าวถึงปริมาณและอัตราของการถูกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อม การถูกกระตุ้นมากเกินไปทำให้รู้สึกแออัด ส่วนทฤษฎีสิ่งนำออก (Output theories) หมายถึงทฤษฎีที่เน้นถึงช่องทางที่เปิดให้บุคคลเลือกกระทำ ว่ามีเป็นปริมาณน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับที่บุคคลนั้นต้องการ ทำให้เขาขาดความสามารถที่จะควบคุมการกระทำของเขาเอง กล่าวคือเขาไม่สามารถจะกระทำในสิ่งที่เขาต้องการทำในเวลาและสถานที่ที่เขาต้องการ จึงเกิดสภาพความไม่เป็นตัวของตัวเอง ซึ่งทำให้บุคคลรู้สึกแออัดได้มาก

ตามแนวความคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมสภาพแวดล้อมนี้ โกวและคณะ (Gove, et. al., 1979) ได้สร้างเครื่องมือวัดในรูปแบบสอบถาม และได้ใช้ศึกษาความรู้สึกแออัดของชาวเมืองชิคาโกจำนวนพันห้าร้อยกว่าคน โดยใช้ดัชนี 2 ตัวคือ ความรู้สึกขาดความเป็นสัดเป็นส่วนขณะอยู่ที่บ้าน และความรู้สึกถูกเรียกร้อง ผลปรากฏว่าตัวแปรทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กับจำนวนคนต่อห้อง และตัวแปรทางชีวสังคมของผู้ตอบอีก 6 ตัวคือ เพศ อายุ เชื้อชาติ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว และสถานภาพสมรส โดยตัวแปรที่กล่าวทั้งเจ็ดตัวนี้ร่วมกัน สามารถอธิบายความแปรปรวนของความรู้สึกขาดความเป็นสัดส่วนได้ 14.3 เปอร์เซ็นต์ และทำนาย

ความรู้สึกถูกเรียกร้องได้ 15.5 เปอร์เซ็นต์ โดยตัวแปรจำนวนคนต่อห้อง สามารถอธิบายความแปรปรวนของดัชนีความรู้สึกแออัดทั้งสองตัวนี้ได้มากกว่าตัวแปรทางชีวสังคม อีกทั้งตัวรวมกัน แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนคนต่อห้องซึ่งเป็นดัชนีความแออัดทางกายภาพในการวิจัยนี้ ก็มีบทบาทไม่มากนักในการทำนายความรู้สึกแออัดดังกล่าว

ส่วนในการวิจัยไทย (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร 2526) พบว่า ในแฟลตดินแดง ซึ่งแต่ละครอบครัวมีเนื้อที่พักอาศัยเท่ากันนั้น สมาชิกจากครอบครัวเล็กมีความรู้สึกต่อแฟลตห้องพักอาศัยในทางที่ดีกว่าสมาชิกจากครอบครัวใหญ่ โดยเฉพาะทางด้านความสะดวก ความสะดวก ความสะดวก และความเรียบร้อย และความกว้างขวาง แต่ผู้ตอบสองประเภทนี้ไม่รู้สึกแตกต่างกันทางด้านความเป็นสัดเป็นส่วน การถูกรบกวน และความสงบ นอกจากนี้การเปรียบเทียบคนสองกลุ่มนี้โดยใช้คะแนนรวมจากมาตรประเมินค่า 18 ประการ แทนการแยกวิเคราะห์คะแนนจากแต่ละมาตรตั้งที่กล่าวมาแล้ว ก็ไม่พบความแตกต่างในปริมาณที่สูงพอจะยอมรับได้แต่อย่างใด การวิจัยชาวแฟลตไทยนี้จึงยังไม่สามารถแสดงอย่างเด่นชัดถึงความเกี่ยวข้องระหว่างสภาพแออัดทางกายภาพกับความรู้สึกแออัดของผู้อยู่อาศัย

ได้มีผู้แบ่งสภาพแวดล้อมออกเป็นสองประเภทคือ สภาพเอก และสภาพโท สภาพเอก หมายถึง สถานที่ที่บุคคลใช้เวลาส่วนใหญ่ทำกิจกรรมส่วนตัวและเกี่ยวข้องกับผู้อื่น ส่วนสภาพโท คือสถานที่ที่บุคคลใช้เป็นครั้งคราวและไม่อยู่นานนัก ส่วนบทบาทของแต่ละคนก็มีน้อยเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ ในที่นั้น และการเกี่ยวข้องกับผู้อื่นก็ไม่มีผลสำคัญเท่าใดนัก เช่นในร้านจำหน่ายหนังสือ ส่วนสภาพเอก เช่นในบ้านนั้นถ้าอยู่ในสภาพที่บุคคลรู้สึกแออัด จะมีอิทธิพลต่อจิตใจและพฤติกรรมของเขาอย่างมาก และมีอิทธิพลที่คงทนมากกว่าสภาพโท (Stockdale, 1978, p. 211) นอกจากนี้สภาพแออัดของสถานที่ประกอบด้วยลักษณะทางสังคมจะทำให้บุคคลรู้สึกแออัดได้ต่างกัน ขึ้นอยู่กับบทบาทและลักษณะส่วนตัวของบุคคลนั้น

ในการวิจัยนี้จะได้ศึกษาสภาพแออัดทางกายภาพของบ้านหลายดัชนี และความรู้สึกแออัดในลักษณะของความรู้สึกไม่ เป็นสัดเป็นส่วน รวมทั้งความรู้สึกถูกเรียกร้องมาก ของมารดาในครอบครัวไทย อาจกล่าวได้ว่าในบ้านนั้นมารดา เป็นผู้มีหน้าที่ทำงานบ้าน ดูแลสามีและลูก และอาจจะต้องดูแลญาติผู้ใหญ่ด้วย ในครอบครัวขยายผู้ที่มีบทบาท

ในบ้าน เช่นมารดาในครอบครัวไทยนี้ อาจจะเป็นผู้ที่มีความไวต่อลักษณะแอ็คทางกายภาพของบ้าน จนรู้สึกแอ็คมากกว่าสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว (Gove, et. al., 1979, p. 61) การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาสาเหตุและผลของความรู้สึกแอ็คของมารดาไทยเป็นสำคัญ และอาจคาดได้ว่าสภาพแอ็คทางกายภาพหลายดัชนีรวมกัน จะทำนายความรู้สึกแอ็คของมารดาไทยได้ดีกว่าที่จะใช้ดัชนีเดียว นอกจากนี้ยังจะได้พิจารณาว่า ความรู้สึกแอ็คของมารดา จะเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะอื่น ๆ ของมารดา และการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ของมารดาอย่างน้อยเพียงใด ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

ความแอ็คกับจิตลักษณะอื่นของบุคคล ความแอ็คในที่นี้ครอบคลุมทั้งลักษณะทางกายภาพของสถานที่และความรู้สึกของบุคคลต่อสถานที่นั้น ฉะนั้นคำว่า "ความแอ็ค" ในที่นี้จึง เป็นคำที่กว้างกว่าคำว่า "สภาพแอ็ค" และคำว่า "ความรู้สึกแอ็ค" และใช้เป็นชื่อเฉพาะของ หัวข้อเพื่อการประมวลเอกสารในส่วนนี้ เท่านั้น

สภาพแอ็คทางกายภาพได้รับความสนใจจากนักจิตวิทยา เมื่อมีผู้ศึกษาสัตว์ (หนู) แล้วพบว่าถ้าปล่อยให้หนูขยายพันธุ์ในที่จำกัดซึ่งมีอาหารพอเพียง เมื่อเกิดความแอ็คมากหนูเหล่านี้จะมีลักษณะที่ผิดปกติทั้งทางสรีระ ทางสุขภาพจิต และทางพฤติกรรม ที่เห็นเด่นชัดคือพฤติกรรมของแม่ที่อูกลูก พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมทางสังคม และพฤติกรรมการกินอาหาร ซึ่งทำให้จำนวนหนูที่เกิดใหม่และรอดชีวิตอยู่จนโตได้มีเป็นจำนวนน้อยลง (Calhoun, 1962) ซึ่งก็เป็นวิถีทางของธรรมชาติในการควบคุมจำนวนประชากรนั้นเอง

ส่วนการวิจัยของนักประชากรศาสตร์รุ่นแรก ๆ ก็ได้พบว่าคนที่อาศัยอยู่ในถิ่นที่แอ็คมาก จะเป็นผู้ที่มีความผิดปกติทางด้านร่างกาย สังคม และอารมณ์ แต่นักวิจัยเหล่านี้มิได้นำเอาลักษณะอื่น ๆ ของประชากรในถิ่นนี้ที่อาจจะเกี่ยวข้องกับความคิดปกติดังกล่าวมาพิจารณาประกอบด้วย นั่นก็คือระดับ เศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และเผ่าพันธุ์ของผู้ที่อยู่อาศัยในถิ่นที่แอ็คมาก มักแตกต่างไปจากผู้ที่อยู่ในถิ่นที่ไม่แอ็คด้วย (Stockdale, 1978, p. 202) ฉะนั้นจึงยังไม่สามารถจะยืนยันอิทธิพลของสภาพแอ็คทางกายภาพที่มีต่อมนุษย์ได้

จะเห็นได้ว่านักวิชาการรุ่นแรก ๆ ได้พยายามศึกษาอิทธิพลของสภาพแอ็คที่มีต่อมนุษย์ โดยพยายามแยกอิทธิพลของปัจจัยอื่นออก ด้วยการควบคุมปัจจัยอื่นในการวิจัย

เชิงทดลองในห้องปฏิบัติการ และจัดให้เกิดสภาพแอ็คทในปริมาณต่าง ๆ ขึ้น เพื่อศึกษาผลที่มีต่อการทำงานของบุคคลในสภาพนั้น ๆ นอกจากนั้นยังมีการพยายามแยกอิทธิพลของระดับเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และเผ่าพันธุ์ออกในขณะที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแอ็คท กับการเป็นโรคจิต ความเป็นอาชญากร และการติดยาเสพติด เป็นต้น (Freedman, et. al., 1975) การวิจัยเหล่านี้พบว่าสภาพแอ็คทมีความเกี่ยวข้องกับจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ไม่มากนัก อนึ่ง การแยกอิทธิพลของสภาพแอ็คทออกจากอิทธิพลประเภทอื่น ๆ นั้น นักวิชาการรุ่นหลัง ๆ เห็นว่าไม่เหมาะสม ควรมีการศึกษาอิทธิพลร่วมระหว่างสภาพแอ็คทกับลักษณะทางสังคม ลักษณะส่วนตัว และลักษณะทางกายภาพอื่น ๆ ที่มีต่อจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ไปพร้อมกัน (Choi, et. al., 1976) นอกจากนั้นยังมีผู้เสนอแนะว่า การศึกษาความเกี่ยวข้องของสภาพแอ็คทกับลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีได้ศึกษาความรู้สึกแอ็คทเป็นตัวแปรเพิ่มเติม จะเป็นผลเสียต่อความเข้าใจทางด้านนี้ (Stockdale, 1978, p. 206)

ดังนั้นในการวิจัยไทยนี้จะได้ศึกษาทั้งอิทธิพลตามลำพัง และอิทธิพลร่วมระหว่างดัชนีสภาพแอ็คทและดัชนีความรู้สึกแอ็คท ตลอดจนตัวแปรทางชีวสังคมอื่น ๆ ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะบางประการคือ สุขภาพจิต ความเชื่ออำนาจในตน และพฤติกรรมบางประการของมารดา คือการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 ประการ

ในการวิจัยนี้ได้วัดสุขภาพจิตของมารดา เพื่อที่จะศึกษาความเกี่ยวข้องระหว่างลักษณะนี้กับสภาพแอ็คทและความรู้สึกแอ็คทของมารดา ในขณะที่เดียวกันก็จะได้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสามนี้ที่ร่วมกันอธิบายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาเหล่านี้ด้วย อนึ่ง สุขภาพจิตของมารดาในการวิจัยนี้อาจเป็นผลของปัจจัยต่าง ๆ ได้หลายประการ ตั้งแต่ลักษณะที่สะสมมาแต่เด็ก จนกระทั่งความสัมพันธ์กับสามี ความไม่สบายใจในการทำงานอาชีพ (ถ้ามารดามีอาชีพ) ตลอดจนสภาพแอ็คทและความรู้สึกแอ็คทในที่อยู่อาศัย เป็นต้น นอกจากนั้นสุขภาพจิตของบุคคลอาจเป็นลักษณะส่วนตัวที่เป็นปัจจัยร่วมกับลักษณะแอ็คทของสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อความรู้สึกแอ็คทของบุคคลนั้น นั่นก็คือผู้ที่มีสุขภาพจิตเสื่อมมาแต่เดิม เมื่อมาอยู่ในสภาวะที่แอ็คททางกายภาพ อาจจะรู้สึกไวต่อผลทางลบของสภาพเช่นนี้จนเกิดความรู้สึกแอ็คท ได้มากกว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดีคิดว่า ซึ่งอยู่ใน

สภาพคล้ายคลึงกันก็ได้ จะเห็นได้ว่าบทบาทของสุขภาพจิตที่ร่วมกับสภาพแออัดที่ส่งผลต่อความรู้สึกแออัดของบุคคลนี้ เป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกับที่ชอยและคณะได้เสนอไว้แล้ว (Choi, et. al., 1976, p. 356)

สุขภาพจิตดีในที่นี้หมายถึง การมีความวิตกกังวลหวาดกลัวในปริมาณที่ต่ำ ความวิตกกังวลนี้อาจจะปรากฏเป็นอาการทางกายและจิตใจ เช่น นอนไม่หลับ คิดมาก ผื่นตกใจง่าย อารมณ์อ่อนไหว ฯลฯ

ความแออัดกับสุขภาพจิตของบุคคล : นอกจากนักจิตวิทยาและนักสังคมวิทยา จะคาดว่าสภาพแออัดทำให้บุคคลมีความตึงเครียดทางจิตใจ ชาวบ้านก็มีความคิด เช่น เดียวกัน ดังในผลการสัมภาษณ์ชาวจีนสัญชาติอเมริกัน 108 คน ในถิ่นชาวจีนของเมืองซาน-ฟรานซิสโกซึ่งเป็นที่ ๆ มีความแออัดมากแห่งหนึ่ง ผลปรากฏว่า 99 เปอร์เซ็นต์ของผู้ตอบเห็นว่า สภาพแออัดทำให้เกิดปัญหาได้หลายประการ ทั้งปัญหาทางสุขภาพอนามัย ปัญหาการขัดแย้งทางสังคม และความตึงเครียดในจิตใจ นอกจากนั้นก็มีผู้ที่เห็นว่าสภาพแออัดทางบ้าน เป็นสิ่งที่ไม่นำปรารถนา (94%) เป็นจำนวนมากกว่าผู้ที่เห็นว่าสภาพแออัดของถิ่นที่อยู่ เป็นสิ่งที่ไม่นำปรารถนา (มีเพียง 64% Loo, & Ong, 1984) แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยในเรื่องนี้ก็ยังคงมีความขัดแย้งกันอยู่มาก จนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้ จึงพบแนวทางการวิจัยใหม่ซึ่งให้ผลที่สอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น

แต่เดิมนั้นได้มีการวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแออัดกับความผิดปกติของมนุษย์ โดยมีการกำหนดระดับของตัวแปรสภาพแออัดที่แตกต่างกัน และการวัดความผิดปกติทางจิตใจของมนุษย์ก็แตกต่างกันด้วย พวกแรกคือนักประชากรศาสตร์ผู้ศึกษาความแออัดของถิ่นที่อยู่ และใช้ดัชนีทางสถิติซึ่งชี้ถึงสัดส่วนจำนวนคนที่ผิดปกติต่อประชากรหนึ่งหมื่น (หรือหนึ่งพันคน) ในสถานที่นั้น ความผิดปกติที่ศึกษานี้ส่วนใหญ่เป็นลักษณะที่ปรากฏในทะเบียนของเขตนั้น ๆ เช่น จำนวนอายุการ จำนวนผู้ติดยาเสพติด หรือจำนวนผู้ป่วยทางจิตที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลในเขตนั้น เป็นต้น งานวิจัยเหล่านี้ให้ผลไม่สอดคล้องกันและยากที่จะตีความ (Baum, & Valins, 1979, p. 170) แต่ก็คาดว่า การวิจัยเช่นนี้จะพบความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เด่นชัด ทั้งนี้เพราะศึกษาสภาพแออัดของถิ่นหรือชุมชน ซึ่งในภายหลังพบว่ามีความสำคัญต่อจิตใจของผู้เกี่ยวข้องน้อยกว่าความแออัดของบ้านหรือที่อยู่อาศัย

ต่อมา นักสังคมวิทยาหลายท่านได้มองเห็นความสำคัญของความแออัดในครอบครัว ว่าอาจจะส่งผลต่อจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลได้มาก จึงมีการวิจัยสภาพแออัดในบ้านกับสุขภาพจิตของบุคคลในครอบครัวหลายเรื่อง (เช่น Mitchell, 1971; and Booth & Edwards, 1976) ซึ่งก็ให้ข้อสรุปที่คล้ายคลึงกันว่าสภาพแออัดในที่พักอาศัย มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลเพียงเล็กน้อย หรือแทบจะไม่เกี่ยวข้องเลย เมื่อผลปรากฏเช่นนี้ งานวิจัยนั้นมักจะโค่นวิจารณ์ว่ามีข้อผิดพลาดทางเทคนิคมาก แต่ต่อมาจึงทราบว่าผลวิจัยเหล่านี้พบความจริงอยู่มากพอสมควร สาเหตุที่การวิจัยเหล่านี้ไม่พบผลของสภาพแออัดทางกายภาพภายในครอบครัวที่มีต่อจิตใจของบุคคล เป็นเพราะการใช้ตัวแปรที่เป็นสภาพแออัดทางกายภาพ ซึ่งอาจจะส่งผลดีหรือผลเสียต่อมนุษย์ก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ อีกหลายประการ ที่สำคัญคือความรู้สึกในทางลบต่อสภาพแออัดของผู้อยู่อาศัย

โกฟและคณะ (Gove, et. al., 1979) เป็นนักสังคมวิทยาที่ประสบความสำเร็จในการศึกษาความแออัดในครอบครัวกับผลทางลบต่อสมาชิกในครอบครัวเหล่านั้น โดยโกฟและคณะเป็นนักวิจัยกลุ่มแรก ๆ ที่ให้ความสำคัญต่อความรู้สึกแออัดของบุคคลด้วย โดยเน้นที่ความสามารถที่บุคคลจะควบคุมสภาพแวดล้อมทางสังคมในบ้าน ในการศึกษาชาวเมืองชิคาโกหันท้ายร้อยละกว่าคน ผู้วิจัยพบว่าความรู้สึกแออัดในบ้านของบุคคลสามารถอธิบายปริมาณสุขภาพจิตเสื่อมของบุคคลเหล่านั้นได้ถึง 37.7% โดยความรู้สึกแออัดมีอำนาจทำนายมากกว่าสภาพแออัดทางกายภาพของบ้านอย่างเด่นชัด ผลนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยนักเรียนมัธยมปลายในเมืองสิงคโปร์ จำนวน 197 คน ของชมิคท์ (Schmidt, 1983) ผู้พบว่า การรับรู้ความสามารถควบคุมในบ้านสามารถอธิบายปริมาณความเครียดของบุคคลได้ถึง 31 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแสดงว่าตัวแปรนี้มีลักษณะความเป็นสากลและใช้ได้ในวันธรรมของชาวตะวันตกด้วย

นอกจากนั้นได้มีผู้ศึกษาความรู้สึกแออัดในรูปของการรับรู้การควบคุมเหตุการณ์ ในอีกสองสถานการณ์คือในคุกและในร้านขายหนังสือเรียนของมหาวิทยาลัย ผลปรากฏว่าการรับรู้ความสามารถควบคุมเหตุการณ์ในคุก สามารถอธิบายปริมาณความเครียดของนักโทษหญิงชาวอเมริกัน 73 คนได้มากกว่า 25 เปอร์เซ็นต์ (Ruback & Carr, 1984) ส่วนความสามารถควบคุมก็สามารถอธิบายปริมาณความเครียดของนิสิต 291 คนในร้าน

ขายหนังสือเรียนได้ 17 เปอร์เซนต์ในการวิจัยหนึ่ง (Schmidt, 1983 การวิจัยส่วนที่ 2) และเกี่ยวข้องกับความสำเร็จอย่างเด่นชัดในนิสิต 201 คน ในอีกการวิจัยหนึ่ง (Kalb & Keating, 1981)

อะเวริลล์ (Averill, 1973) ได้วิเคราะห์ความหมายของคำว่า "ความสามารถของตนในการควบคุม" ว่ามีองค์ประกอบ 3 ด้านคือ ทางด้านพฤติกรรม ทางด้านการรู้ และทางด้านการตัดสินใจ จากการประมวลผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการควบคุมในแต่ละด้านนี้กับความเครียด ผลปรากฏว่าการรับรู้ความสามารถควบคุมของตนนี้บางด้านเกี่ยวข้องกับ การเพิ่มความเครียด บางด้านลดความเครียด และบางด้านไม่เกี่ยวข้องกับ ความเครียดเลย แต่เมื่อซมิทท์ (Schmidt, 1983) ได้นำองค์ประกอบทั้งสามนี้มาใช้ในการวิจัยในต่างสภาพกันสองเรื่อง ก็ปรากฏว่าความสามารถควบคุมในแต่ละด้านนี้ถ้ามีมากจะ เกี่ยวกับการลดความเครียดของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่สนับสนุนข้อสรุปของอะเวริลล์ข้างบนนี้

อย่างไรก็ตาม "ความสามารถของตนในการควบคุม" นี้ก็ได้มีผู้ศึกษาในรูปของตัวแปรต่าง ๆ ตั้งแต่ความสามารถในการทำนายว่าอะไรจะเกิดขึ้น คนจะทำอะไรได้บ้างและทำอะไรไม่ได้ คนจะสามารถทำงานได้เสร็จหรือไม่ จะมีใครมาขัดขวางบ้าง ตลอดจนถึงความสามารถในการที่จะกระทำให้เกิดผลตามที่ตนต้องการ ในเวลาและสถานที่ที่ตนต้องการ ความสามารถที่จะเลือกรับการกระตุ้นและเลือกกระทำ ตลอดจนความสามารถในการทำนายและควบคุมผล เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความสามารถในการควบคุม (Averill, 1973, and Schmidt, 1983) ส่วนการรับรู้การควบคุมโดยคน เป็นลักษณะที่สำคัญที่สุดของความรู้สึกแอ็ดคของบุคคลดังที่กล่าวไปแล้ว

ในการวิจัยไทยนี้จะได้ศึกษาความรู้สึกแอ็ดคของมารดาในทำนองที่คล้ายคลึงกับดัชนีความรู้สึกแอ็ดคที่ใช้ในการวิจัยของโกฟและคณะ (Gove, et. al., 1979) โดยใช้ดัชนีการรับรู้ความสามารถควบคุม เหตุการณ์ในบ้านของมารดาในสองด้านคือ ความรู้สึกว่าเขาความเป็นสัดเป็นส่วน และความรู้สึกถูกเรียกร้อง ดัชนีแรกหมายถึงความถึงความสามารถที่จะเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ในเวลาและสถานที่ที่ตนต้องการ เช่น การทำกิจส่วนตัว และการพักผ่อน ส่วนดัชนีที่สองคือ ความรู้สึกถูกเรียกร้อง หมายถึงการรับรู้ของมารดาว่าตนมีภาระหน้าที่มาก ไม่ได้พักผ่อนเท่าที่ควร และถูกรบกวนขัดขวางขณะทำงานบ้านด้วย

อาจคาดได้ว่าดัชนีความรู้สึกแออัดทั้งสองด้านนี้ร่วมกัน จะมีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตของมารดา ในปริมาณที่มากกว่าที่ดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพที่ใช้ในการวิจัยนี้ทั้งหมดร่วมกัน จะมีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตของมารดา

ความแออัดกับความ เชื่ออำนาจในคน : ความรู้สึกแออัดของบุคคลนี้ เมื่อพิจารณาในแง่ของการขาดความสามารถที่จะควบคุม เหตุการณ์ได้ นอกจากจะเกี่ยวข้องกับ ความเครียดหรือสุขภาพจิตของบุคคลแล้ว ในขณะเดียวกันยังเกี่ยวข้องกับความรู้สึกหมดหวังและความรู้สึกว่าการขาดความช่วยเหลือ มีการวิจัยหลายเรื่องที่ยืนยันให้เห็นว่า การอยู่ในที่ที่บุคคลรู้สึกแออัด เป็นเวลานาน ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลรับรู้ว่าคุณเองขาดความสามารถในการทำนายและควบคุม เหตุการณ์ที่จะเกิดกับตน จะทำให้บุคคลนั้นเกิดความท้อแท้ หมดหวัง และมีความมานะพยายามที่จะทำการควบคุมสถานการณ์ใหม่ ๆ น้อยกว่าผู้ที่อยู่อาศัยในที่พักที่แออัดน้อย

โรดิน (Rodin, 1976) เป็นนักจิตวิทยาที่ศึกษาอิทธิพลของสภาพแออัดของที่อยู่อาศัยที่มีต่อจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ ทางด้านที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ความอิสระของการเลือกกระทำ และการใช้โอกาสที่จะควบคุมสถานการณ์ โรดินได้ศึกษาเด็กผิวดำ อายุ 6-9 ปี จำนวน 32 คน ผู้มาจากบ้านที่มีคนอยู่ด้วยตั้งแต่ 2 ถึง 8 คน ในการวิจัย ตอนที่หนึ่ง ผู้วิจัยพบว่าเด็กที่มาจากบ้านที่แออัดน้อยมีการควบคุมสถานการณ์และผลได้ของคนมากกว่า เด็กที่มาจากบ้านที่แออัดมากอย่างเห็นได้ชัด ส่วนในการวิจัยตอนที่สองผู้วิจัยได้ให้เด็กเหล่านี้แก้ปัญหาที่ไม่มีทางแก้ และบางคนก็ให้แก้ปัญหาที่ทำได้สำเร็จ แล้ววัดปริมาณความพยายามในการแก้ปัญหาที่สองของเด็กเหล่านี้ ผลปรากฏว่าเด็กที่มาจากบ้านที่แออัดมาก ถ้าพบปัญหาที่แก้ไม่ได้ในช่วงแรก จะหมดความพยายามในการแก้ปัญหาต่อไปมากกว่าเด็กประเภทอื่น ๆ อีก 3 ประเภท

ส่วนการวิจัยนิสิตปีที่หนึ่ง 120 คน ผู้เข้าอยู่อาศัยในหอพักที่มีสภาพแออัดต่างกัน และอยู่ในสถานทีนั้นนานตั้งแต่ 1, 3 หรือ 7 สัปดาห์ โดยให้นิสิตครึ่งหนึ่งตอบแบบสอบถาม และอีกครึ่งหนึ่งร่วมในการวิจัยเชิงทดลองในห้องปฏิบัติการ เพื่อศึกษาพฤติกรรมร่วมมือและแข่งขันในการเล่น เกม ผลปรากฏว่านิสิตที่อยู่หอพักที่แออัดมากและนิสิตเองก็รายงานว่ารู้สึกแออัดมากนั้น พวกที่อยู่มานานถึง 7 สัปดาห์จะเริ่มมีความรู้สึกท้อแท้ หมดหวัง และหลีกเลี่ยงการเกี่ยวข้องกับผู้อื่น (Baum, Aiello, & Calesnick, 1978)

สภาพแออัดที่ทำให้บุคคลรู้สึกขาดความเป็นสัดเป็นส่วนและถูกเรียกร้องมากเกินไป เป็นสถานการณ์ที่ตอกย้ำให้บุคคลตระหนักว่าตนขาดความสามารถในการที่จะทำนายและควบคุม เหตุการณ์ ตลอดจนผล ทั้งผลดีและผลเสียที่จะเกิดกับตน ฉะนั้นบุคคลที่อยู่เป็นระยะเวลานานในสภาพแออัดมาก จะเป็นผู้ที่มีความเชื่อว่าผลต่าง ๆ ที่เกิดกับตนนั้น มิได้เกิดเพราะการกระทำของตนเอง แต่เกิดเพราะโชคเคราะห์ ความบังเอิญ อำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือแม้แต่เกิดจากการกระทำของบุคคลอื่นที่ตนควบคุมไม่ได้ ลักษณะเช่นนี้ เรียกว่าลักษณะความเชื่ออำนาจภายนอกคน ซึ่งตรงข้ามกับผู้ที่มีความเชื่อในผลจากการกระทำของตน ผู้มีลักษณะอย่างหลังนี้เรียกว่า ผู้มีความเชื่ออำนาจในตน

ลักษณะความเชื่ออำนาจภายในหรือภายนอกคนนี้ มีผู้เชื่อว่าเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม (Lefcourt, 1966; and Rotter, 1966) ตั้งแต่เด็ก เมื่อบุคคลกระทำพฤติกรรมใดแล้วได้รับผลตอบแทน ต่อมาบุคคลนั้นก็คาดหวังที่จะได้รับผลตอบแทนประเภทเดียวกันนั้น ถ้าเขาทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกหรือกระทำพฤติกรรมใหม่ที่จัดอยู่ในประเภทเดียวกับพฤติกรรมเดิมนั้น แต่ถ้าบุคคลกระทำพฤติกรรมแล้วมักไม่ได้รับผลตอบแทน หรือได้รับผลต่าง ๆ กัน หรือมีบ่อยครั้งที่ได้รับผลตอบแทนโดยไม่ทำอะไรมากมาย ก็จะทำให้บุคคลเรียนรู้ว่าตนอยู่ภายใต้การควบคุมจากภายนอก ทำให้เกิดความรู้สึกหมกหมองใจที่จะพยายามกระทำสิ่งใด กลายเป็นผู้มีความเฉื่อยชา ท้อแท้ หมคหวังไปในที่สุด ลักษณะความเชื่ออำนาจภายในหรือภายนอกคนนี้ ส่วนใหญ่เกิดจากการถูกอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดา (Strickland, 1977) และเกิดจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมที่ทำให้การกระทำและผลได้ของบุคคลไม่ขึ้นต่อกัน และมีปริมาณที่ไม่สมดุลกัน (Williams, 1973) นอกจากนี้ยังอาจเกิดจากการอยู่ในสภาพที่บุคคลรู้สึกแออัด เป็นระยะเวลานาน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ลักษณะความเชื่ออำนาจภายในหรือภายนอกคนนี้ นอกจากจะเป็นลักษณะบุคลิกภาพโดยทั่วไปของบุคคลแล้ว ยังอาจสร้างแบบวัดลักษณะเฉพาะ เรื่องของบุคคลในแง่นี้ได้ อีกด้วย เช่น ความเชื่ออำนาจในตน เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย (Wallston, et. al., 1976; and Lau & Ware, 1981) ในการวิจัยนี้ได้สร้างแบบวัดลักษณะความเชื่ออำนาจภายในและภายนอกคนในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดา เพื่อศึกษาว่ามารดาไทยจะมีความเชื่อว่าตนสามารถที่จะอบรมเลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดีและเป็น

คนเก่งได้หรือไม่ หรือเชื่อว่าลักษณะของบุตรขึ้นอยู่กับโชคชะตา ราศี หรืออำนาจสิ่ง-
ศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น แบบวัดนี้จะ เป็นแบบวัดลักษณะความ เชื่ออำนาจในตน เฉพาะทางด้านการ
อบรม เลี้ยงดูซึ่งไม่เคยพบว่ามีผู้ใดสร้างและใช้มาก่อน

ลักษณะความ เชื่ออำนาจภายในหรือภายนอกคน เกี่ยวกับการอบรม เลี้ยงดูเด็ก
นี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าจะ เป็นลักษณะที่เกิดจากการผสมผสานของปัจจัยหลายประการ ตั้งแต่
ลักษณะความ เชื่ออำนาจภายในหรือภายนอกคน โดยทั่วไปของมารดาซึ่ง เกิดและสะสมมา
ตั้งแต่เด็ก ตลอดจนปัจจัยจากการได้รับการศึกษา ซึ่งช่วยให้บุคคลทราบสาเหตุและผลของ
ปรากฏการณ์ต่าง ๆ และมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ลักษณะความ เชื่ออำนาจ
ภายในคน เกี่ยวกับการอบรม เลี้ยงดูเด็กนี้ ยังอาจเกิดจากการอยู่ในสภาพที่บุคคลรู้สึกแออัด
เป็นระยะเวลาานด้วย

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาว่าลักษณะความ เชื่ออำนาจภายในคนในการอบรม
เลี้ยงดูเด็ก จะเกี่ยวข้องกับ การใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 ประการของมารดาไทย
มากเพียงใด นอกจากนั้นยังจะได้ศึกษาเป็นผลพลอยได้ด้วยว่า ผู้ที่อยู่ในสภาพแออัดต่าง
กัน และรู้สึกแออัดต่างกัน จะมีความ เชื่ออำนาจภายในคนในการอบรม เลี้ยงดูเด็กต่างกัน
เพียงใด โดยจะได้ทำการ เปรียบเทียบ เช่นนี้ในกลุ่มรวม และในกลุ่มที่มารดามีระดับการ
ศึกษาเท่าเทียมกันด้วย แต่ที่สำคัญคือจะได้พิจารณาว่าสภาพแออัด ความรู้สึกแออัด สุขภาพ-
จิต และความ เชื่ออำนาจในตนของมารดาาร่วมกัน จะสามารถอธิบายความแตกต่างในการ
ใช้วิธีการอบรม เลี้ยงดูเด็กของมารดาได้มากน้อยเพียงใด

สรุป ภายใต้หัวข้อสภาพแออัด กับจิตลักษณะและพฤติกรรมของบุคคลที่ได้
ประมวล เอกสารมานี้ ทำให้สรุปได้ว่าสภาพแออัดทางกายภาพของครอบครัว เป็นสิ่งที่จำเป็น
แต่ไม่เพียงพอที่จะมีอิทธิพลต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ จะต้องนำเอา
ความรู้สึกแออัดของบุคคลที่อยู่ในสถานทีนั้นมาพิจารณาประกอบด้วย นอกจากนั้นยังพบว่า
ลักษณะสุขภาพจิตและความ เชื่ออำนาจในตนของบุคคล อาจเกิดจากการอยู่ในสภาพที่มี
ความแออัด เป็นระยะ เวลานานได้อีก ใส่ดหนึ่งด้วย

ความแออัดกับการอบรม เลี้ยงดู เด็ก

ความสนใจในอิทธิพลของสภาพแออัดยึด เยียดที่มีต่อพฤติกรรมการอบรม เลี้ยงดู
บุตรของมารดา เริ่มตั้งแต่เมื่อมีผู้พบว่า (Calhoun, 1962) ถ้าปล่อยให้หนูสืบพันธุ์

ออกลูกหลานมากขึ้นในบริเวณที่แคบจำกัด ในไม่ช้าหนูเหล่านี้จะเกิดความผิดปกติขึ้น ที่เห็นเด่นชัดและน่าเป็นห่วงก็คือการลดพฤติกรรมการปกป้องดูแลลูกของแม่หนู จนทำให้หนูที่เกิดและมีชีวิตรอดอยู่ได้จนเติบโตเต็มทีนั้น มีเป็นจำนวนน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด ส่วนการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่แออัด คือคุณภาพของการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมนุษย์นั้น ได้มีผู้ให้ความสนใจศึกษามานานแล้ว และเรื่องหนึ่งก็ได้ศึกษามาก่อนหน้าการวิจัยหนูหลายปี (Riemer, 1945; Strotzka, 1961; Lewis, 1961; cited in Booth, & Edwards; 1976, p. 309) หลังจากนั้นก็มีผู้ให้ความสนใจในเรื่องนี้เพิ่มขึ้น และได้ใช้เทคนิคการวิจัยและสถิติที่ก้าวหน้ามากขึ้น

การที่สภาพแออัดยัดเยียดของที่อยู่อาศัยจะส่งอิทธิพลต่อจิตใจและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัยได้นั้น จะต้องมีการวิจัยอื่น ๆ ทางสังคมและทางจิตของบุคคล เข้ามาประกอบด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความรู้สึกแออัด ซึ่งอาจจะหมายถึงการมีความรู้สึกว่าตนขาดความเป็นสัดเป็นส่วน มีสิ่งและ เหตุการณ์ที่เกะกะกีดขวางการประพฤติปฏิบัติของตน เสมอ และความรู้สึกว่าถูก เรียกร้องมากเกินไปเกินควร ซึ่งหมายถึงความไม่สามารถที่จะควบคุมปริมาณของสิ่งกระตุ้นให้อยู่ในปริมาณที่ตนจะได้รับอย่างสบาย ความรู้สึกแออัดทั้งสองด้านนี้รวมแล้วหมายถึงความรู้สึกขาดความสามารถในการทำนายและขาดความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ ซึ่ง เมื่อพิจารณาในแง่นี้จะ เป็นการเปิดทางให้เข้าใจอิทธิพลของความรู้สึกแออัดที่มีต่อปฏิกิริยาตอบสนองของบุคคลได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ในรายงานการวิจัยนี้จะได้พิจารณาว่า เมื่อมารดาที่มีความรู้สึกว่าขาดความสามารถในการทำนายและควบคุมสถานการณ์ในบ้านของตนนั้น มารดาจะมีปฏิกิริยาอย่างไร โดยเฉพาะปฏิกิริยาที่มีต่อบุตรของตน ในรูปของการอบรมเลี้ยงดู จากการประมวลทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าลักษณะทางจิตใจของมารดาที่เป็นผลของความรู้สึกแออัด และในขณะเดียวกันก็อาจ เป็นสาเหตุของพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบต่าง ๆ นั้น ลักษณะทางจิตใจของมารดาอาจจัดได้เป็น 4 ลักษณะด้วยกันคือ ความอยากที่จะลดความรู้สึกแออัด ทัศนคติต่อบุตร ความก้าวร้าว และความท้อแท้หมดหวัง

การลดความรู้สึกแออัดกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ปฏิกิริยาประการแรกของผู้ที่รู้สึกแออัดคือ เกิดความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ และความวิตกกังวล ซึ่งเป็นสภาพที่ไม่น่าปรารถนา บุคคลที่รู้สึกเช่นนี้ก็พยายามขจัดสาเหตุที่ทำให้ตนรู้สึกแออัด ใน

ครอบครัวที่มีความแออัดนั้นส่วนใหญ่เป็น เพราะมีบุตรมากแต่มีสถานที่อยู่อาศัยแคบจำกัด ฉะนั้นปฏิกิริยาของมารดาในการจัดความแออัดของบ้านคือ การไล่ออกให้ออกไปเล่นนอกบ้าน เมื่อลูกออกไปเล่นนอกบ้าน มารดาก็ไม่สามารถจะเอาใจใส่ดูแลลูก และไม่สามารถที่จะควบคุมกิจกรรมของลูกได้มากเท่าที่ควร ฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมน้อย จึงเกิดขึ้นในบ้านที่มารดารู้สึกแออัดมากได้ การวิจัยที่สนับสนุนความคิดนี้มีอย่างน้อยสองเรื่อง คือ การวิจัยครอบครัวชาวจีนในเกาะฮ่องกงจำนวนพันกว่าครอบครัวของมิทเชล (Mitchell, 1971) ซึ่งศึกษาสภาพแออัดทางกายภาพของที่อยู่อาศัยของคนเหล่านี้ และพบว่าบริเวณพื้นที่ต่อคนของชาวฮ่องกงที่ศึกษามีตั้งแต่แออัดน้อยคือ มากกว่า 67 ตารางฟุตต่อคน ไปจนถึงพื้นที่น้อยกว่า 22 ตารางฟุตต่อคน ในครอบครัวที่แออัดมากนั้น มารดา รายงานว่าไม่ทราบว่าจะลูกไปเล่นที่ไหนกับใครถึง 37 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ในครอบครัวที่แออัดน้อย มารดา รายงานว่าไม่ทราบเพียง 11 เปอร์เซ็นต์ และเมื่อได้ควบคุมรายได้ และระดับการศึกษาของบิดามารดาแล้ว ก็ยังพบความสัมพันธ์ดังกล่าวอย่างเด่นชัด

ส่วนการวิจัยของโกฟและคณะ (Gove, et. al., 1979) ได้ศึกษาครอบครัวชาว เมืองชิคาโกจำนวนพันห้าร้อยกว่าครอบครัว ก็พบว่าสภาพแออัดทางกายภาพ ในรูปของจำนวนคนต่อห้อง และความรู้สึกแออัด ในรูปของความรู้สึกไม่เป็นสัดเป็นส่วนของบ้าน และความรู้สึกถูกรบกวนมาก ทั้งสามตัวรวมกันสามารถอธิบายปริมาณความรู้สึกโล่งใจที่ลูกออกไปนอกบ้านของมารดาได้ถึง 63 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ตัวแปรทางสังคมและภูมิหลังหกตัวร่วมกันอธิบายลักษณะนี้ของมารดาได้เพียง 27 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าในครอบครัวที่มารดาความรู้สึกแออัดมาก มารดาจะอบรมเลี้ยงดูลูกแบบควบคุมน้อยกว่ามารดาที่รู้สึกแออัดน้อย

ทัศนคติต่อเด็ก และการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ได้มีผู้

วิเคราะห์ความรู้สึกแออัดในแง่ของการรับรู้สาเหตุของความรู้สึกแออัดเป็น 2 ขั้นตอน (Worchel, & Teddlie, 1976) ในขั้นแรกคือ ผู้รับรู้จะรู้สึกว่าถูกกระตุ้น เนื่องจากมีผู้รุกรานบริเวณส่วนบุคคล (personal space) ซึ่งหมายถึงบริเวณรอบตัวบุคคล เป็นวงกลมมีบุคคลเป็นศูนย์กลาง บริเวณภายในวงกลมนี้ ถ้าใครรุกรานเข้ามาจะทำให้บุคคลรู้สึกไม่สบายกายและไม่สบายใจ ส่วนขั้นที่สองคือ การรับรู้ว่าที่ตนรู้สึกเช่นนี้ เพราะบุคคลอื่นที่แวดล้อมรอบตน เป็นต้นเหตุ จึงทำให้รู้สึกไม่ชอบไม่พอใจผู้ที่รุกรานบริเวณส่วนบุคคลของตน

ตั้ง เช่นที่วอ เชลและ เทคคลี ได้ทำการวิจัยในห้องปฏิบัติการ โดยจัดให้นิสิตชายหญิงหนึ่ง เป็น วงกลม กลุ่มละ 7 หรือ 8 คน จำนวนทั้งสิ้น 315 คน ผลปรากฏว่าในกลุ่มที่ถูกจัดให้ หนึ่งใกล้กันมากนั้น สมาชิกจะรู้สึกแออัดและมีความชอบพอกัน น้อยกว่าในกลุ่มที่ถูกจัดให้ หนึ่งห่างกันในระยะที่เหมาะสม

ส่วนในสังคมไทย บุตรก่อนวัยรุ่นมักจะพัวพันกับมารดามาก ฉะนั้นในบ้านที่ คับแคบและมีบุตรเล็ก ๆ หลายคน บุตรมักรูกล้ำมาใกล้มารดาจนถึงขั้น เดินหรือวิ่งมาชน หรือเหยียบมือเหยียบเท้ามารดา และขัดขวางการเคลื่อนไหวของมารดาได้มาก ในกรณี เช่นนี้มารดาจะรู้สึกเจ็บข้าง รำคาญใจบ้าง ถ้าเกิดขึ้นบ่อย ๆ จะทำให้มารดามีความรู้สึก ไม่ชอบไม่พอใจบุตรได้ ดังเช่นที่โกฟและคณะ (Gove, et. al., 1979) พบว่าดัชนี สภาพแออัดและความรู้สึกแออัด 3 ตัวร่วมกัน สามารถอธิบายความแปรปรวนของปริมาณ ความรู้สึกว่าถูกรูก เรียกร้องมากถึง 80 เปอร์เซ็นต์ และสามารถอธิบายปริมาณการ เข้ากับลูกได้ดีถึง 50 เปอร์เซ็นต์

จึงสรุปได้ว่าถ้ามารดา^{รู้สึก}แออัดมาก จะ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มารดามีทัศน- คติที่ไม่ดีต่อบุตร และจะทำให้มารดามีความรักใกล้ชิดสนิทสนมกับบุตรน้อย ให้บุตรร่วมกิจ- กรรมกับตนน้อย ซึ่งรวมแล้วคือมีการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบรักสนับสนุนน้อย

ความก้าวร้าวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้กล่าวมาแล้วว่า การรับรู้ว่าคุณค- ลอื่นทำให้คนรู้สึกไม่สบายกายและใจ จะทำให้ผู้รับรู้มีความรู้สึกไม่ชอบไม่พอใจผู้รูกล้ำบริเวณ ส่วนตัวของตนได้มาก จนอาจถึงขั้นตอบโต้บุคคลนั้นในทางลบก็ได้ ดังในการวิจัยเชิงทดลอง ของวอร์เชลและ เทคคลี (Worchel & Teddlie, 1976) ได้ให้นิสิตชาย 7-8 คนหนึ่งทำ งานร่วมกัน เป็นกลุ่ม โดยบางกลุ่มให้หนึ่งชิดกันมาก บางกลุ่มให้หนึ่งห่างกันพอสมควร ผลปรากฏ ว่าในกลุ่มที่หนึ่งชิดกันมากนั้น สมาชิกจะมีการรับรู้ว่าคุณอื่นมีความตึงเครียดและก้าวร้าว มาก กว่าในกลุ่มที่หนึ่งห่างกัน

แนวความคิดอีกสายหนึ่งได้อธิบายว่า การที่บุคคลตกอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถ จะทำนายและควบคุมผลที่จะเกิดกับตนได้ แต่ตนเคยมีความ เชื่อว่าจะควบคุมผลได้มาก่อน จะทำให้บุคคลนั้นพยายามที่จะควบคุมเหตุการณ์ เมื่อทำไม่สำเร็จก็จะเกิดความก้าวร้าว (Wortman & Brehm, 1975, pp. 282-287) ผลการวิจัยเกี่ยวกับปฏิกิริยาของผู้ที่

อยู่ในสภาพแออัด ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีนี้ก็คือนิสิตปีหนึ่งในหอพักจำนวน 120 คน (Baum, Aiello, & Calesnick, 1978) ผลปรากฏว่า นิสิตที่เข้าอยู่หอพักที่แออัดมากในช่วงสัปดาห์แรกถึงสัปดาห์ที่สามจะมีปฏิกริยาก้าวร้าว แกร่งแหย่ง แข่งขันกัน มากกว่านิสิตที่อยู่ในหอพักที่แออัดน้อย

ส่วนการวิจัยความแออัดภายในครอบครัว ก็พบผล เช่นเดียวกันนี้ เริ่มจากการวิจัยครอบครัวชาวเมืองโตรอนโต 560 ครอบครัว (Booth & Edwards, 1976) ผลปรากฏว่า ในกลุ่มผู้ถูกศึกษานี้มีผู้อยู่ในที่แออัดน้อย คือมีจำนวนคน 0.40 คนต่อห้อง ไปจนถึงที่แออัดมาก คือมีจำนวน 3 คนหรือมากกว่านี้ต่อห้อง เมื่อแยกอิทธิพลของปัจจัยทางสังคมและภูมิหลังออกแล้ว ปรากฏว่าจำนวนคนต่อห้องยิ่งสูงเท่าใด จำนวนครั้งที่มารดารายงานว่าลงโทษเยียนตีเด็กจะมากขึ้นด้วย นอกจากนี้การอยู่ในสภาพบ้านที่แออัดเป็นจำนวนมากชั่วโมงต่อวัน ก็จะเกี่ยวข้องกับการเยียนตีเด็กด้วย แต่สภาพแออัดทางกายก็ยังสามารถอธิบายปริมาณการเยียนตีเด็กของมารดา เหล่านี้ได้เพียง เล็กน้อย เท่านั้น (คือเพียง 3 เปอร์เซ็นต์) แต่ที่น่าสนใจก็คือ ความรู้สึกแออัดในบ้านซึ่งวัดโดยใช้คะแนนรวมของคำตอบจากคำถามถึง 5 ข้อ กลับเกี่ยวข้องกับปริมาณความก้าวร้าวต่อเด็กเพียง เล็กน้อย เท่านั้น

ในการวิจัยครอบครัวชาวเมืองชิคาโกจำนวนพันห้าร้อยกว่าคน (Gove, et, al., 1979) พบว่า สภาพแออัดและความรู้สึกแออัดร่วมกันทำนายปริมาณความก้าวร้าวในบ้านได้ถึง 47 เปอร์เซ็นต์ และสามารถทำนายปริมาณการลงโทษทางกายของบิดามารดาต่อบุตรได้ 9% แต่ตัวแปรทางสังคมและภูมิหลัง 6 ตัวร่วมกันทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบลงโทษทางกายได้ถึง 78%

คามทฤษฎีตอบโต้ของเบรมที่กล่าวมาข้างบนนี้ ผู้ที่จะมีปฏิกริยาก้าวร้าวในสภาพที่ตนรู้สึกแออัดมาก ควรจะเป็นมารดาผู้มีการศึกษาค่อนข้างสูง มีความเชื่ออำนาจในคนสูง และ เพิ่ง เข้ามาอยู่ในสภาพที่ตนรู้สึกแออัดเมื่อไม่นานมานี้ จะเป็นมารดาประเภทที่คาดว่าคนจะสามารถจัดระบบบ้านที่แออัด ให้มีระเบียบได้ แต่ทำไม่สำเร็จ และยังไม่เคยชินกับความแออัด มารดาประเภทนี้จะอบรมเลี้ยงดูลูกแบบลงโทษทางกายมาก และแบบใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาประเภทเดียวกันแต่อยู่ในบ้านที่แออัดน้อย

ความรู้สึกต่อแท้หมดหวังกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จากแนวความคิดเกี่ยวกับ

ความสามารถทำนายและควบคุมเหตุการณ์ได้นี้ นักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งได้พบทั้งในมนุษย์และสัตว์ว่า ผู้ที่อยู่ในสภาพเช่นนี้นานเข้า จะยอมจำนนต่อเหตุการณ์ และจะวางมือในการที่จะพยายามควบคุมผลที่จะเกิดกับตน แม้ว่าเหตุการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปแล้ว บุคคลก็จะมีนิสัยต่อแท้ เนื้อชา หมดหวังอยู่ต่อไป (Wortman, & Brehm, 1975, pp. 287-307)

ส่วนการวิจัยที่แสดงผลทางด้านนี้อย่างเด่นชัด คือการวิจัยเด็กอายุ 6-9 ขวบจากครอบครัวที่อยู่ในสภาพแออัดยัดเยียดมานานวัน ผลปรากฏในการวิจัยส่วนแรกว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสภาพแออัดมากเท่าไร (จำนวนคนที่อยู่กับเด็กตั้งแต่ 2 ถึง 8 คนในบ้านขนาดเดียวคือ ขนาด 3 ห้องกับห้องน้ำอีกห้องหนึ่งห้อง) ก็จะไม่ยอมควบคุมผลได้ของตนมากขึ้นเท่า นั้น (Rodin, 1976)

ส่วนการวิจัยนิสิตปีที่หนึ่งที่เข้าอยู่ในหอพักที่แออัดมากและน้อย เป็นระยะเวลาตั้งแต่ 1 ถึง 7 สัปดาห์ (Baum, Aiello, & Calesnick, 1978) ผลปรากฏว่า นิสิตที่อยู่ในหอพักที่ประกอบด้วยห้องพัก เป็นจำนวนมากห้อง จึงต้องเกี่ยวข้องกับเพื่อนร่วมที่พักมาก ในช่วงแรกที่เข้าพักจะมีความรู้สึกก้าวร้าวและแก่งแย่งแข่งดี มากกว่านิสิตในหอพักที่มีห้องพักน้อยห้อง แต่หลังจากพักไปได้มากกว่า 7 สัปดาห์ นิสิตในหอพักที่คนมากจะมีปฏิกริยาต่อแท้ เนื้อชา และหมดหวัง มากกว่านิสิตในหอที่มีคนน้อยกว่า

ส่วนการวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่ศึกษาเด็กอนุบาลจำนวน 44 คน ผู้มาจากครอบครัวที่มีบุตรตั้งแต่ 2-8 คน (Waldrop, & Bell, 1964) ผลปรากฏว่าจำนวนบุตรในครอบครัวมีมากขึ้นเท่าไร เด็กอายุ $2\frac{1}{2}$ ขวบนี้ก็ได้รับการแตะต้องเกี่ยวข้องจากมารดาน้อยลงเท่านั้น และเด็กเหล่านี้ก็มาแสวงหาที่พึ่งจากครูมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าในครอบครัวที่มีบุตรมาก บุตรที่อายุน้อยสมควรจะได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากมารดา กลับได้รับน้อยกว่าในครอบครัวที่มีบุตรน้อยกว่า จึงอาจคาดได้ว่าในครอบครัวใหญ่ครอบครัวที่มีสภาพแออัดมาก และมารดารายงานว่าถูกเรียกร้องมาก จะเป็นครอบครัวที่เลี้ยงดูบุตรแบบฝึกให้พึ่งตนเองแต่เล็กในปริมาณที่น้อย และมีการปล่อยปละละเลย เด็กมาก (ควบคุมน้อย) กว่าในครอบครัวที่มีความแออัดน้อยกว่า

ลักษณะความเนื้อชา ต่อแท้ หมดหวัง ของมารดาจะปรากฏในรูปของการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อย ควบคุมน้อย ใช้เหตุผลน้อย และไม่ฝึกให้เด็กพึ่งตนเอง

การอบรมเลี้ยงดูในลักษณะนี้ คาดว่าจะปรากฏในมารดาที่มีระดับการศึกษาค่ำ มีความเชื่อ
อำนาจในตนต่ำ อยู่ในสภาพแออัดมานาน และรู้สึกแออัดมาก

สรุป จากการประมวลเอกสารในเรื่องความแออัดในครอบครัวกับการอบรม
เลี้ยงดูเด็ก ทำให้คาดได้ว่า มารดาที่มีความรู้สึกแออัดมาก และมีสุขภาพจิตไม่ดี มีการอบรม
เลี้ยงดูลูกแบบรักสนับสนุนน้อย ใช้เหตุผลน้อย ควบคุมน้อย ลงโทษทางกายมาก และไม่ฝึกให้
ลูกพึ่งตนเองแต่เล็ก จึงแตกต่างทางการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบนี้จากมารดาที่มีความรู้สึก
แออัดน้อยกว่าและมีสุขภาพจิตดีกว่า

ลักษณะของมารดากับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ในประเทศไทยนั้น มีการวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอยู่ประมาณ 300
กว่าเรื่อง ส่วนใหญ่เป็นการวิจัยที่ศึกษาว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาต่างกัน มีลักษณะ
ทางกาย ทางจิตใจ และทางพฤติกรรมที่แตกต่างกันเพียงใดหรือไม่ แต่การวิจัยที่ศึกษา
ปัจจัยที่อาจจะ เป็นสาเหตุของการที่มารดาอบรมเลี้ยงดูลูกแตกต่างกันนั้นมีไม่มากนัก (คณะ
อนุกรรมการฯ 2526) เท่าที่มีอยู่ก็จะได้กล่าวถึงต่อไป

ในการวิจัยที่ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดานั้น การวิจัยเหล่านี้
ทั้งในประเทศและต่างประเทศ มีวิธีการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยอาจจะขอให้บิดา
มารดารายงานว่าตนอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไร วิธีนี้ใช้มากโดยเฉพาะเกี่ยวกับการอบรม
เลี้ยงดูเมื่อเด็กยังเล็ก นอกจากนั้นยังอาจจะใช้วิธีการสอบถามบุตรที่โตแล้ว ว่าถูกบิดา
มารดาอบรมเลี้ยงดูมาอย่างไร นอกจากนี้ยังอาจสังเกตได้ว่า เครื่องมือวัดการอบรม
เลี้ยงดูเด็ก ยังอาจแตกต่างกันทางด้านเนื้อหาที่ศึกษา กล่าวคือ เครื่องมือวัดอาจเกี่ยวกับ
เนื้อหาที่บิดามารดาสอนเด็กหรืออาจเกี่ยวกับวิธีการที่บิดามารดาใช้สอนเด็ก ทางด้านเนื้อ-
หาของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก หมายถึงสิ่งที่บิดามารดาต้องการจะปลูกฝังในเด็ก เช่น การ
หย่านม การขับถ่ายให้เป็นที่ เรืองเพศ ค่านิยม คุณธรรม ทศนคติ ระเบียบประเพณีและ
วัฒนธรรม หรือต้องการให้เด็กหลีกเลี่ยงที่จะกระทำ เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว ส่วน
เครื่องมือวัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดู หมายความว่า การศึกษา
วิธีการปฏิบัติของบิดามารดาที่ใช้กับเด็กในการปลูกฝังสิ่งที่ดีงามและป้องกันหรือขจัดสิ่งที่ไม่
ดีงามในเด็ก เช่น ปริมาณการควบคุม ปริมาณการใช้เหตุผล การลงโทษทางกายหรือจิต

และการให้ความรักสนับสนุน เด็ก การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบเผด็จการ การศึกษาเนื้อหาของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เป็นที่นิยมในการวิจัยรุ่นแรก ๆ ทางด้านนี้ เช่น การวิจัยของไวทิงและคณะ (Whiting, & Child, 1953) และการวิจัยของเซียร์สและคณะ (Sears, et. al. 1957) ส่วนการศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น ได้เริ่มแพร่หลายในภายหลัง (Hoffman, 1963 and Becker, 1964) และมีการวิจัยพบว่าการศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูในมิติต่าง ๆ นี้มีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจิตใจและพฤติกรรมของเด็กอย่างเด่นชัดมากกว่าการศึกษาเนื้อหาที่บิดามารดาสนใจปลูกฝังในบุตรของตน (Hess, 1970, p. 533)

ในการวิจัยมารดาไทยนี้จะเน้นที่การสอบถามมารดาว่าได้ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่าง ๆ ที่ถูกหลักวิชาการมากน้อยเพียงใด ซึ่งบิดามารดาไทยมักมีความรู้ความสามารถที่จะใช้วิธีการเหล่านี้แตกต่างกันมาก ส่วนทางด้านเนื้อหาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก คือให้เด็กทำความดี ละเว้นความชั่วนั้น บิดามารดาอาจมีความคล้ายคลึงกันมากกว่า จึงมีความสำคัญเป็นรอง และสอดคล้องอยู่ในวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอยู่บ้างแล้ว

การกำหนดปัจจัยที่คาดว่าจะ เป็นสาเหตุของการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 ประการของมารดาไทยนี้มีจุดเริ่มต้นที่การวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมการใช้วิธีการที่เหมาะสมในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยอาจพิจารณาได้ว่าพฤติกรรมของมารดาจะเกิดขึ้นได้ เนื่องจากความสามารถของมารดาที่จะกระทำ และความอยากที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ถ้าขาดลักษณะใดลักษณะหนึ่งในสองลักษณะนี้ พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีการที่เหมาะสมของมารดาจะเกิดขึ้นไม่ได้

ความสามารถที่จะใช้วิธีการที่เหมาะสมในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดานั้น ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและพัฒนาการของเด็ก ซึ่งความรู้นี้อาจมาจากการศึกษาและประสบการณ์ในสังคมของมารดา

ส่วนความอยากที่จะใช้วิธีการที่เหมาะสม ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดานั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายด้านตั้งแต่ความเชื่อในผลของการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อเด็ก ทศนคติต่อเด็ก ความรับผิดชอบต่อเด็ก ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางบ้านที่เอื้ออำนวยหรือขัดขวาง การใช้วิธีการที่เหมาะสมในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การวิจัยในประเทศไทยที่ศึกษาสาเหตุของการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น ส่วนใหญ่มุ่งความสนใจไปที่ลักษณะภูมิหลังของมารดา และมีน้อยเรื่องที่ได้ศึกษาสาเหตุที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถของมารดาทางด้านนี้ หรือที่เกี่ยวกับจิตลักษณะที่สำคัญอื่น ๆ ของมารดา ตลอดจนทัศนคติต่อบุตรและ

ความรู้สึกรับผิดชอบต่อบุตร ส่วนการวิจัยว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่แออัด กับความรู้สึกแออัดของมารดา จะเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กหรือไม่เพียงใดนั้น ไม่พบว่าได้มีการวิจัยทางด้านนี้อยู่เลยดังได้กล่าวไปแล้วในตอนต้นของบทนี้ ฉะนั้นในส่วนนี้จะได้ประมวลผลการวิจัยไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับลักษณะต่าง ๆ ของมารดา ซึ่งอาจจะ เป็นสาเหตุให้มารดาใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ต่างกัน

ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของมารดากับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ลักษณะทางชีวสังคมหมายถึง อายุ เพศ เชื้อสายของบุคคล ฯลฯ ส่วนภูมิหลังหมายถึง ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ที่อยู่อาศัย สถานภาพสมรสของบุคคล ฯลฯ การวิจัยที่ศึกษาว่ามารดาที่มีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังต่างกัน มีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันหรือไม่นั้น ที่มุ่งศึกษาตัวแปรเหล่านี้โดยตรงก็มีมาก และการวิจัยที่ให้ผลทางด้านนี้ในลักษณะที่เป็นผลพลอยได้ก็มีมาก ในประเทศไทยได้มีการประมวลผลวิจัยในเรื่องนี้โดยตรง (คณะอนุกรรมการฯ 2526 หน้า 27-34) ซึ่งมีประโยชน์มากแก่นักวิจัยและนักปฏิบัติ ทำให้ได้ทราบว่ามีการวิจัยในประเทศไทยหลายเรื่อง ที่ศึกษาพบว่าบิดามารดาในประเทศไทยที่มีระดับ เศรษฐกิจสังคม ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา และการมีงานอาชีพต่างกัน มีการอบรมเลี้ยงดูลูกต่างกัน โดยอาจสรุปได้ว่าบิดามารดาจากครอบครัวที่มีระดับ เศรษฐกิจและสังคมต่ำ มีการควบคุมลูกมากที่สุด ส่วนระดับกลางใช้เหตุผลและลงโทษทางจิต มากกว่าบิดามารดาที่อยู่ในระดับอื่น ส่วนทางด้านระดับการศึกษา ผลวิจัยในประเทศไทยหลายเรื่อง แสดงว่า บิดามารดาที่มีการศึกษาสูง บุตรรายงานว่าคนได้รับการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมมากกว่าบุตรที่บิดามารดาไม่มีการศึกษาค่าจะรายงานเช่นนั้น (เช่น ผลการวิจัยของลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชิววัลลี 2524) ส่วนในอีกการวิจัยหนึ่งให้ผลพลอยได้ทางด้านนี้ว่านักเรียนวัยรุ่นในครอบครัว ที่มีระดับ เศรษฐกิจและสังคมปานกลางและสูง รายงานว่าคนได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสุนนมาก แบบใช้เหตุผลมาก ถูกลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย และถูกควบคุมน้อยกว่านักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวระดับต่ำจะรายงานเช่นนี้ (ดวงเดือน หันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก 2520, 2524) ส่วนเด็กที่มาจากครอบครัวที่แตกแยกจะถูกเลี้ยงดูแบบรักน้อยและถูกลงโทษมากกว่าเด็กในครอบครัวปกติ ส่วนการวิจัยเกี่ยวกับมารดาในแหล่งแออัดในกรุงเทพฯ (จรรยา สุวรรณทัต 2524 หน้า 134) ที่ศึกษามารดาที่ทำงานอาชีพเปรียบเทียบกับมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพ รวมทั้งสิ้น 200 คน ผลปรากฏว่าแม่ที่ทำงาน ให้ลูกหย่านมเร็วกว่า ควบคุมเด็กน้อยกว่า ฝึกให้เด็กรู้จักรับผิดชอบเร็วกว่า (3-6 ปี) และใช้วิธีการสอนโดยตรงและใช้แรงเสริม (การให้รางวัล ชมเชย) ในการฝึกเด็ก มากกว่า

มารดาที่ไม่ทำงาน ซึ่งแสดงว่ามารดาในแหล่งแออัดต่ำ เป็นผู้ทำงานอาชีพ จะมีการอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างถูกวิธีมากกว่ามารดาที่ไม่ทำงาน

ส่วนการวิจัยในต่างประเทศ เกี่ยวกับลักษณะชีวสังคมและภูมิหลังของมารดา กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กก็มีมากมายและให้ผลที่สอดคล้องกับผลการวิจัยครอบครัวไทยที่กล่าวมาข้างบนนี้เป็นส่วนใหญ่ (Hess, 1970; and Hoffman, 1974) แต่ก็มีบางส่วนที่แตกต่างกันไป เช่น ผลการวิจัยในสหรัฐอเมริกาพบว่า มารดาจากครอบครัวฐานะต่ำมีการควบคุมลูกไม่มากนักไปก็น้อยเกินไป นอกจากนี้ยังพบว่ามารดาที่ทำงาน ขาดการควบคุมดูแลลูกมากกว่ามารดาที่ไม่ทำงาน จึงสรุปได้ว่าลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของบิดามารดา เกี่ยวข้องกับการที่บิดามารดาจะมีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องเหมาะสม โดยครอบครัวที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจสังคมมาก จะเป็นครอบครัวที่เลี้ยงดูลูกอย่างไม่ถูกหลักมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม การพบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะภูมิหลัง กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดา ก็ไม่สามารถทำให้ทราบได้ว่าความสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นได้อย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างลักษณะภูมิหลัง กับการปฏิบัติของบุคคลในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก (Zussman, 1980, p. 792) นักจิตวิทยาได้เสนอแนะว่าจิตลักษณะหลายประการของบุคคลซึ่งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมของเขา อาจเป็นสาเหตุของการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่าง ๆ ของบุคคล จิตลักษณะของบิดามารดาที่อาจจะมีบทบาทดังกล่าว มีหลายประเภท เช่น ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ทักษะคิดต่อบุตร ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ความรู้สึกรับผิดชอบต่อเด็ก และสุขภาพจิตของบิดามารดา ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ทักษะคิดต่อเด็ก และการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การที่บิดามารดาจะปฏิบัติต่อเด็กอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับระดับพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา และสังคมอารมณ์ของบุตรในแต่ละช่วงอายุ บิดามารดาจะต้องมีความรู้ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กด้วย แต่ผลการวิจัยกลับปรากฏว่า บิดามารดาบางประเภทเข้าใจว่าเด็กมีพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ช้ากว่ามารดาประเภทอื่นและช้ากว่าความเป็นจริง เช่น ในการวิจัยมารดาของทารกชาวอิสราเอลจำนวน 104 คน ผู้มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำครึ่งหนึ่ง และสูงอีกครึ่งหนึ่ง (Ninio, 1979) ผลปรากฏว่ามารดาที่มาจากระดับต่ำเชื่อว่าทารกพัฒนาการเห็นการฟัง และการเข้าใจคำพูดได้ช้ากว่าที่มารดาระดับสูงจะเชื่อเช่นนั้น นอกจากนี้มารดาระดับต่ำยังเข้าใจว่าการหาหนังสือให้เด็กดูภาพและการยอมให้เด็กดื่อกอาหารรับประทาน เองนั้น ควรจัดให้เด็กเมื่อเด็ก

มีอายุมากกว่าที่มารดาในระดับสูง เห็นชอบ แต่มารดาทั้งสองประเภทนี้มีความเห็นคล้ายคลึงกันเกี่ยวกับช่วงอายุที่ควรจะหย่านม และฝึกขับถ่ายให้แก่เด็ก

ส่วนการวิจัยในประเทศไทยนั้น ได้มีการสอบถามมารดาถึงสิ่งที่ควรปฏิบัติเมื่อเด็กทำความดี สตรีมีครรภ์จำนวน 235 คน ผู้มารับการตรวจระหว่างตั้งครรภ์ที่โรงพยาบาลรามธิบดีและโรงพยาบาลหัวเฉียวฯ ตอบคำถามนี้ว่า ถ้าเด็กทำดีตนจะทำเพิกเฉยเสีย คำตอบนี้พบมากในมารดาฐานะปานกลางและต่ำ ผู้กำลังตั้งครรภ์ลูกคนหลัง (56% และ 44% ตามลำดับ) ส่วนมารดาที่ตั้งครรภ์ท้องแรกและมารดาฐานะสูง จะให้คำชม เชยลูกมากกว่าที่จะเพิกเฉยเสีย แต่รางวัลที่ควรให้เด็กที่อายุต่ำกว่า 10 ขวบ ควรเป็นการสัมผัสทางกายด้วย ซึ่งมารดารายงานว่าใช้น้อย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ บุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2518 หน้า 17) คำตอบของมารดาในกรุงเทพฯ เหล่านี้ แสดงว่าผู้ตอบมีความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมลักษณะที่พึงงามในเด็กอย่างไม่เพียงพอ ในช่วงตั้งแต่แรกเกิด จนถึงอายุ 13 ปี การให้สัมผัสทางกาย ให้รางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือคำชมเชย เมื่อเด็กกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นวิธีที่สำคัญและมีประสิทธิภาพที่สุดในการที่จะพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของเด็ก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2526 หน้า 25-28)

สรุปได้ว่ามารดาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มักขาดความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก และมีความเข้าใจที่ไม่เพียงพอเกี่ยวกับวิธีการที่เหมาะสมในการที่จะอบรมเลี้ยงดูเด็กในแต่ละช่วงอายุ มารดาที่มีปัญหาทางด้านนี้อาจเป็นมารดาที่มีการศึกษาดำ มาจากระดับเศรษฐกิจปานกลางและต่ำ และมีอายุมากซึ่งอาจจะหมายถึงการขาดการศึกษาและความรู้ที่ทันสมัย

ส่วนทัศนคติของบิดามารดาต่อบุตร หมายความว่าปริมาณความรู้สึกรักใคร่พอใจบุตร เห็นว่าบุตรมีลักษณะที่พึงงามและนำความสุขใจสบายใจมาสู่ตน มากกว่าที่จะนำปัญหาและความทุกข์มาสู่ครอบครัว นอกจากนี้ทัศนคติต่อบุตรยังครอบคลุมถึงปริมาณความพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนบุตรอย่างเต็มความสามารถด้วย การศึกษาทัศนคติของบิดามารดาต่อบุตรนี้อาจเกิดจากปริมาณความแออัดยัดเยียดของครอบครัว ดังได้กล่าวไปแล้วในตอนต้น นอกจากนั้นทัศนคติต่อบุตรของตนยังขึ้นอยู่กับสาเหตุที่สำคัญอีกอย่างน้อย 2 ประการคือ การเห็นคุณค่าของการมีบุตร และลักษณะนิสัยและลักษณะทางกายภาพของเด็กคนนั้น การวิจัยส่วนใหญ่มักศึกษาการเห็นคุณค่าของการมีบุตรของบิดามารดา โดยไม่เฉพาะเจาะจงว่าจะ เป็นบุตรคนใด การวิจัยประเภทนี้มักเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และประชากรศาสตร์ (Arnold, et. al., 1975; Thomson, et. al., 1983) ส่วนทัศนคติต่อบุตรคนใดคนหนึ่งของบุคคลนั้น ยังมีการศึกษากันไม่มากนัก เพิ่งจะเริ่มมีการศึกษาเช่นนี้ เมื่อไม่นานมานี้ หลังจากที่มีผู้ให้ข้อคิดเห็นว่าการที่บิดามารดาอบรมเลี้ยงดูบุตรแต่ละคน

แตกต่างกันนั้น สาเหตุส่วนหนึ่งอาจมาจากลักษณะของเด็กเอง ที่กระตุ้นให้บิดามารดามีอารมณ์ทัศนคติและการปฏิบัติต่อบุตรแต่ละคนแตกต่างกันไปได้มาก บางคน เป็นลูกรักของแม่บางคน เป็นลูกที่น่าสงสารของพ่อ แต่บางคนก็เป็นลูกที่พ่อหรือแม่เกลียดชัง ฉะนั้นจึงมีนักวิจัยกลุ่มหนึ่งที่มีความเห็นว่า ลักษณะของบุตรอาจจะมีใช่เป็นผลของการอบรมเลี้ยงดูมากเท่ากับการที่ลักษณะของเด็กเอง เป็นสาเหตุของการที่บิดามารดาจะเลือกใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรคนนั้น (Bell, 1968; Yarrow & Waxler, 1971) นอกจากนั้นทัศนคติต่อบุตรของบิดามารดาอาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามอายุและลักษณะของบุตรที่เปลี่ยนไปได้ เช่น เมื่อบุตรเข้าสู่วัยรุ่น บิดามารดากลัวว่าบุตรของตนจะห่างเหินจากตน และหันเหไปคบเพื่อนที่นำไปสู่ความเสี่ยง จึงอาจจะเพิ่มการควบคุมบังคับบุตรมากขึ้น ซึ่งมีใช้วิธีการที่ถูกต้อง

ส่วนในอีกการวิจัยหนึ่งพบว่า สหรัฐอเมริกาจากครอบครัวฐานะปานกลาง แต่เป็นผู้ที่มีการศึกษาค่อนข้างสูง คือเฉลี่ยคนละ 15 ปี ซึ่งเป็นมารดาของเด็กอายุ 4-8 ขวบ จำนวน 40 คน ใช้วิธีการปฏิบัติต่อกันไปตามลักษณะพฤติกรรมของเด็กในแต่ละกรณี เช่นถ้าเด็กทำร้ายทางจิตใจแก่ผู้อื่น มารดาเหล่านี้จะใช้วิธีการอธิบายให้เหตุผลแก่เด็ก แต่ถ้าเด็กคือและเกร มารดาจึงจะใช้วิธีการลงโทษทางกาย (Grusec, & Kuczynski, 1980)

ส่วนการวิจัยที่พบล่าสุด ซึ่งศึกษาการรับรู้ลักษณะของเด็กกับการปฏิบัติต่อบุตรเล็ก อายุเฉลี่ยประมาณ 5 ขวบครึ่ง ของมารดาชาวอเมริกัน 74 คน (Conger, et. al., 1984) ผลปรากฏว่า มารดาที่รู้ว่าบุตรของตนมีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมมากเท่าใด ก็มักแสดงความรักใคร่สนับสนุนบุตรน้อยลง และดูว่า เย็นใจและดูกระซางเด็กมากขึ้นเท่านั้น

จึงสรุปได้ว่า ผู้ที่จะใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างเหมาะสมตามหลักวิชาการนั้นจะเป็นมารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กมากกว่า และมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมากกว่ามารดาที่มีปัญหาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร

ความรู้สึกรับผิดชอบต่อกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การปกป้องคุ้มครองและเลี้ยงดูบุตรที่ตนให้กำเนิดนั้น เป็นความรับผิดชอบที่เกิดในคนและสัตว์ แต่ความรู้สึกรับผิดชอบต่อบุตรของมารดานี้ อาจแตกต่างกันทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ บิดามารดาบางประเภทให้ความสำคัญแก่การให้อาหาร เสื้อผ้าและที่อยู่อาศัยแก่บุตร แต่บิดามารดาประเภทอื่น ๆ ตระหนักถึงการที่ตนจะต้องอบรมบ่มนิสัยของบุตร และให้การศึกษาเพื่อที่บุตรจะได้เติบโตเป็นคนดี เป็นคนเก่งและมีความสุขด้วย

การที่บิดามารดาจะอบรม เลี้ยงดูบุตร โดยตระหนักถึงภาระหน้าที่ของคนค่อบุตรอย่างจริงจัง บิดามารดาจะต้องมีความเชื่อว่าคนสามารถที่จะก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียในบุตรของตนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต นอกจากบิดามารดาจะตระหนักในบทบาทหน้าที่ของคนค่อบุตรแล้ว บิดามารดา ยังอาจจะคาดหวังให้โรงเรียน เป็นแหล่งที่จะช่วยแบ่งเบาภาระในการอบรมบ่มนิสัยบุตรของตนด้วย ซึ่งอาจจะทำให้บิดามารดาบางประเภทหย่อนค่อการอบรมบ่มนิสัยเด็ก เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนแล้ว

ในการวิจัยมารดาไทยที่มาจากระดับ เศรษฐกิจและสังคมปานกลางและต่ำในกรุงเทพฯ ที่มีลูกอายุไม่เกินหกขวบ จำนวน 64 คน (อัจฉรา สุขารมย์ และคณะ 2523) ผลปรากฏว่า มีมารดาที่คิดว่าครึ่ง (53%) ที่เห็นว่าตนไม่จำเป็นต้องเลี้ยงลูกด้วยตนเอง ถ้าพิจารณาตามฐานะก็จะพบว่า มารดาฐานะต่ำ 71% เห็นว่าตนไม่จำเป็นต้องเลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง ในขณะที่เพียง 48% ของมารดาฐานะปานกลางจะคิดเช่นนี้

ทางด้านความเชื่อในผลของการอบรม เลี้ยงดูเด็กนั้น ได้มีผู้ทำการวิจัย (Russell & Russell, 1982) พบว่า บิดามารดาของเด็กชั้น 6 ในออสเตรเลียจาก 50 ครอบครัว มีความเห็นที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับอิทธิพลของคนค่อลักษณะของบุตร 7 ด้านใน 22 ด้าน กล่าวคือ มารดาเชื่อว่าตนมีอิทธิพลมากและบิดาเชื่อว่าตนมีอิทธิพลน้อย ทางด้าน สุขภาพของเด็ก ความประพฤติ การเรียน และจริยธรรมของเด็ก ส่วนบิดาเชื่อว่าตนมีอิทธิพลมากกว่ามารดาทางด้าน การสร้างฐานะอันมั่นคงให้แก่เด็กในอนาคต ส่วนลักษณะอีก 15 ประการของเด็กนั้น บิดาและมารดาเห็นว่าตนมีอิทธิพลต่อเด็กมาก เป็นปริมาณใกล้เคียงกัน แต่เมื่อศึกษาความสอดคล้องของคำตอบของสามีและภรรยาในแต่ละครอบครัว ปรากฏความสอดคล้องน้อยมาก

ได้มีผู้ประมวลผลการวิจัย เกี่ยวกับความแตกต่างของจิตลักษณะและพฤติกรรมของ บิดามารดา ที่มาจากระดับเศรษฐกิจสังคมที่ต่างกัน (Hess, 1970, p. 477) ผลปรากฏใน รายงานการวิจัย เรื่องหนึ่งว่า มารดาจากครอบครัวที่อยู่ในระดับสูง รายงานว่าตนรู้สึกรับผิดชอบ ต่อปัญหาทางพฤติกรรมที่เกิดในบุตรของตนมากกว่า และนำตน เข้าไปเกี่ยวข้องกับ พัวพัน กับปัญหา ของบุตร มากกว่ามารดาฐานะต่ำ

ความเชื่อในอิทธิพลของคนค่อการ เสริมสร้างคุณลักษณะของบุตรนั้น ส่วนหนึ่งเกิด จากลักษณะความ เชื่ออำนาจในตน-นอกตนซึ่งเกิดและสะสมในบุคคลตั้งแต่เด็ก และอีกส่วนหนึ่ง อาจเกิดจากการอยู่ในสภาพแวดล้อมจนบุคคลรู้สึกว่าจะขาดความสามารถในการควบคุม เหตุการณ์ หรือ ผลที่จะเกิดกับตน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้น ลักษณะความ เชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตนนี้

อาจวัดในฐานะที่เป็นลักษณะโดยทั่วไปของบุคคล หรืออาจวัดโดยใช้เนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง เป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น วัดลักษณะความเชื่ออำนาจในตนในการรักษาสุขภาพอนามัย ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ในส่วนนี้ได้กล่าวถึงการวัดลักษณะความเชื่ออำนาจในตนที่เกี่ยวกับผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และอาจคาดได้ว่ามารดาที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูง เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กมากกว่า และใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธีมากกว่ามารดาที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำกว่า (หรือเชื่ออำนาจนอกตนสูง)

การที่คาดเช่นนี้ เพราะผลการวิจัยหลายเรื่องทั้งไทยและต่างประเทศแสดงว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูง จะเป็นผู้แสวงหาความรู้ที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อตนในการควบคุมสถานการณ์ให้ได้ผลตามที่ตนต้องการ เช่น คนไข้ที่เพิ่งเข้าอยู่ในโรงพยาบาล ถ้าเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูง จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับบริการในตึกโรงพยาบาลที่ตนพัก มากกว่าผู้ที่เชื่ออำนาจในตนต่ำ (Strickland, 1977, pp. 232-233) นอกจากนี้ยังปรากฏใน เด็กไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนสูง เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัยของตนมากกว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจในตนต่ำ (รัตนา ประเสริฐสม 2526)

ส่วนการผลัการะอบรมเด็กให้แก่โรงเรียน มักเกิดจากความเข้าใจผิดของบิดามารดาบางประเภท ว่าครูและโรงเรียนสามารถจะเข้ามารับภาระในการอบรมบ่มนิสัยเด็กแทนตน และทำได้ดีกว่าตน เมื่อพาเด็กไปฝากโรงเรียนแล้ว ก็รู้สึกเบาใจว่าต่อไปไม่ต้องรับผิดชอบต่อเด็กอย่างเต็มที่เหมือนแต่ก่อน ลักษณะการผลัการะอบรมเด็กให้แก่โรงเรียน มักเกิดในบิดามารดาในประเทศที่ด้อยพัฒนา หรือในบิดามารดาที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมต่ำ และการศึกษาต่ำ

การวิจัยมารดาและเด็กแรกเข้าโรงเรียน เรื่องแรก ๆ ในประเทศไทย (จรรยา สุวรรณทัต และคณะ 2513 หน้า 192) ได้สัมภาษณ์มารดาจากหมู่บ้านพรานเหมือน จังหวัดอุตรธานี 47 คน และมารดาจากหมู่บ้านอุเม็ง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 66 คน เรื่องการตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาว่าจะช่วยให้เด็กมีอนาคตที่ดีได้ มารดาเกือบทั้งหมดตระหนักในเรื่องนี้และยินดีส่งเด็กเข้าโรงเรียน มีมารดาจากหมู่บ้านพรานเหมือนเพียง 2 ราย เท่านั้นที่ต้องการจะให้ลูกช่วยทำงานมากกว่าจะให้เรียนหนังสือ นอกจากนั้นพ่อแม่เหล่านี้ส่วนใหญ่กล่าวว่า การอบรมสั่งสอนของทางโรงเรียน มีมากพอที่จะทำให้บุตรของตนเป็นคนดีในหมู่บ้านได้ เช่น ช่วยพ่อแม่ทำงาน เข้ากับคนในท้องถิ่นได้ และเมื่อเติบโตขึ้นคงจะเป็นคนดีได้ด้วย

ส่วนการวิจัยในต่างประเทศ ซึ่งมีผู้ประมวลไว้ (Hess, 1970, p. 475) พบว่า บิดามารดาต่างฐานะในเมืองนิวยอร์กนั้น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนของบุตรของตนแตกต่างกัน

โดยบิดามารดาฐานะปานกลางจะเป็นห่วงว่าโรงเรียนจะมีอาคารและเครื่องใช้ ตลอดจนบริการที่ไม่ดีพอ แต่บิดามารดาฐานะต่ำกลับสนใจการควบคุมอบรม เด็กของโรงเรียนและครู ผลวิจัยส่วนนี้แสดงว่า บิดามารดาที่มีฐานะต่ำมักจะเห็นบทบาทของโรงเรียนและครูทางด้านที่จะทำหน้าที่ เช่นเดียวกับตน คือการอบรมมนิสัยเด็ก

การที่บิดามารดาพาลูกมาเข้าโรงเรียนนั้น ตามความเป็นจริงแล้ว แทนที่บิดามารดาจะมีความรับผิดชอบต่อด็กน้อยลง กลับเป็นในทางตรงกันข้าม คือบิดามารดามีหน้าที่เพิ่มขึ้น คือการดูแลให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนทางวิชาการและทำการบ้าน เมื่อกลับจากโรงเรียน มีบ่อยครั้งที่บิดามารดาต้องช่วยสอนวิชาการเพิ่มเติม หรือช่วยตอบคำถามทางวิชาการแก่เด็ก นอกจากนั้นโรงเรียนยังคาดหวังว่าบิดามารดาจะให้ความร่วมมือแก่ทางโรงเรียน ในการที่จะช่วยกันพัฒนาเด็ก สมาคมผู้ปกครองและครูตามโรงเรียนต่าง ๆ ตระหนักในบทบาทของผู้ปกครองในการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างดี

การวิจัยเกี่ยวกับปริมาณความตระหนักในความรับผิดชอบต่อด็ก และการเห็นความสำคัญของความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับครูนั้นมีไม่มากนัก โดยเฉพาะในประเทศไทย การวิจัยเรื่องหนึ่งได้ศึกษามารดาที่มีบุตรอายุไม่เกิน 6 ขวบ จำนวน 64 คน (อัจฉรา สุขารมย์ และคณะ 2523) ผลการวิจัยปรากฏว่า มารดาฐานะปานกลางและต่ำในกรุงเทพฯ ในกลุ่มนี้ส่วนมาก (92%) เห็นด้วยกับการที่บิดามารดาจะส่งเสริมพัฒนาการทางด้านทักษะและสติปัญญาของเด็ก แต่ว่าได้ปฏิบัติจริงเพียงร้อยละ 53 เท่านั้น

ส่วนในต่างประเทศ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา นั้น การร่วมรับภาระในการปลูกฝังอบรมเด็กระหว่างทางบ้านกับทางโรงเรียน มีการวิจัยหลายเรื่องที่พบว่าให้ผลดีต่อการเรียนและความประพฤติดของ เด็ก บิดามารดาควรที่จะเริ่มบทบาทที่จะเสริมการสอนของครู ตั้งแต่ระยะก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียน เช่นในโครงการเชดสคาร์ท (Buch, et. al; 1973) ความร่วมมือของบิดามารดาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของโครงการ ส่วนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นั้น ได้มีผู้ประมวลผลการวิจัยในสหรัฐอเมริกา 29 เรื่อง ที่ศึกษาผลดีของหลักสูตรทางบ้าน ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่บิดามารดาทำร่วมกับบุตร ในการที่จะส่งเสริมการเรียนและความรู้ของบุตร ทั้งความรู้ทางวิชาการและความรู้รอบตัว ด้วยการแสดงความสนใจในความเติบโตทางการเรียนและส่วนตัวของเด็ก การพูดคุยกับเด็กถึงเหตุการณ์รอบตัว การส่งเสริมให้อ่านและชมโทรทัศน์ที่มีประโยชน์และการฝึกฝนลักษณะมุ่งอนาคต เป็นต้น หลักสูตรทางบ้านนี้ให้ผลดีต่อผลการเรียนของเด็กตั้งแต่สอง เท่าถึงสิบ เท่าในบางการวิจัย เมื่อเปรียบเทียบกับอิทธิพลของระดับเศรษฐสังคมของครอบครัว (Walberg, 1984)

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า การผลักราระับผิดชอบต่อเด็กไปให้แก่โรงเรียนนั้น อาจปรากฏ
 ในบิดามารดาที่มีการศึกษาค่ำและยากจน นอกจากนั้นยังอาจคาดได้ว่าบิดามารดาที่ผลักราระไปให้
 แก่ทางโรงเรียนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรของคนในปริมาณสูง เป็นผู้ที่มีการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่าง
 ไม่ถูกหลักวิชาการ มากกว่าบิดามารดาประเภทตรงข้าม

ภายใต้หัวข้อความรับผิดชอบต่อเด็กนี้ ได้ประมวลจิตลักษณะที่สำคัญของบิดามารดา
 เข้าไว้ด้วยกันสองประการคือ ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และการผลักราระ
 อบรมเลี้ยงดูเด็กให้โรงเรียน จากผลวิจัยที่ได้ประมวลมาทำให้คาดได้ว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจ
 นอกตนและผลักราระให้แก่ทางโรงเรียนมาก เป็นผู้ที่มีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในทางที่เหมาะสมน้อย
 กว่าบิดามารดาที่มีความเชื่ออำนาจในตนและไม่ผลักราระอบรมเลี้ยงดูเด็กให้แก่ทางโรงเรียน

สุขภาพจิตของมารดากับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เป็นที่เชื่อกันโดยทั่วไปว่า ปัญหาทาง
 จิตใจ เป็นต้นเหตุของปัญหาทางพฤติกรรมของบุคคล การที่บิดามารดาจะเลี้ยงดูบุตรอย่างไม่เหมาะสม
 กล่าวคือ รักสนับสนุนบุตรน้อย ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ลงโทษทางกายมาก และมีการควบคุม
 เด็กมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ตลอดจนขาดความอดทนในการฝึกเด็กให้พึ่งตนเอง ปัญหาทางพฤติ-
 กรรมของผู้ที่เป็นบิดามารดา นี้ อาจเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ แต่ที่สำคัญคือสุขภาพจิตของ
 บิดาหรือมารดานั้นเอง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์นี้มาจากสองแหล่ง แหล่งแรกคือการวิจัย
 เปรียบเทียบพฤติกรรมต่อบุตรของมารดาที่เศทารุณบุตรจนผิดกฎหมาย กับพฤติกรรมต่อบุตรของมารดา
 ปกติ ส่วนอีกแหล่งหนึ่งก็คือ การวิจัยทางจิตวิทยาคลินิก เปรียบเทียบมารดาที่มีลักษณะกลัดกลุ้ม
 (depressed) กับมารดาปกติ ในอันดับแรกพบว่า มารดาที่ทารุณบุตร เป็นมารดาที่มีสุขภาพจิตเสื่อม
 มากกว่ามารดาปกติ (Lahey, et. al., 1984) ในอีกส่วนหนึ่งของการวิจัยพบว่า มารดาที่ผิด
 ปกติทั้งสองประเภทนี้ มักจะมีการปฏิบัติต่อบุตรของตนอย่างไม่เหมาะสม มากกว่ามารดาปกติ กล่าว
 คือมารดาที่เศทารุณบุตรมักจะมี การเกี่ยวข้องกับบุตรน้อย ให้การสนับสนุนบุตรน้อย แต่มีสัดส่วนของ
 การปฏิบัติต่อบุตรในทางลบมากกว่ามารดาปกติ (Burgess, & Conger, 1978) ส่วนในอีกการ
 วิจัยหนึ่งได้สังเกตพฤติกรรมของมารดาที่บ้าน ผลปรากฏว่ามารดาที่ทารุณบุตร มีการพูดและการ
 กระทำต่อบุตรในทางบวกน้อย แต่กลับมีการพูดและการกระทำที่ก้าวร้าวต่อบุตรมากกว่ามารดาปกติ
 (Bousha & Twentyman, 1984)

ส่วนการวิจัยมารดาที่มีความกลัดกลุ้มสูง เปรียบเทียบกับมารดาปกติหลายเรื่องพบว่า
 มารดาที่มีปัญหาทางจิตนี้มักจะ ไม่แสดงความรักเด็ก ทำตัวห่างเหิน ลงโทษเด็กมาก และแสดงอาการ
 ซัดเคืองใจมากกว่ามารดาปกติดังที่ เลเฮเย และคณะ (Lahey, et. al., 1984) ได้รวบรวมไว้

นอกจากนั้น เลเฮย์และคณะยังพบจากการวิจัยมารดาและบุตรใน 24 ครอบครัวว่ามารดาที่มีความวิตกกังวล มีอาการทางกายและมีอารมณ์หงุดหงิดมากเท่าใด ก็จะปฏิบัติต่อบุตรในทางลบมากขึ้นเท่านั้น และปฏิบัติในทางบวกน้อยลงด้วย ปริมาณสุขภาพจิตของมารดาเหล่านี้สามารถทำนายความแปรปรวนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาได้สูงถึง 25 เปอร์เซ็นต์

ส่วนการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของสภาพแวดล้อม สุขภาพจิตของมารดา และการอบรมเลี้ยงดูบุตรไปพร้อมกันนั้น เท่าที่พบมีเรื่องเดียว (Conger, et. al., 1984) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาสุขภาพจิตของมารดา ในฐานะที่เป็นตัวแปรเชื่อมแทรกกระหว่างลักษณะเครียดในสภาพแวดล้อม 3 ด้าน กับพฤติกรรมของมารดา ในการวิจัยนั้นได้ศึกษามารดาและบุตรซึ่งเป็นเด็กอายุโดยเฉลี่ย 5 ปีครึ่ง จำนวน 74 ครอบครัว ในจำนวนนี้มี 16 เปอร์เซ็นต์ที่มารดาเคยทำรุนแรงกับเด็ก ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาความเครียดในสภาพแวดล้อม 3 ด้านคือ (1) ความขัดสนทางการเงิน (รายได้และการพึ่งพารัฐ) (2) โครงสร้างของครอบครัว (จำนวนบุตรและการมีบิดาหรือมารดาเพียงฝ่ายเดียวในครอบครัว) และ (3) เหตุการณ์เครียดในอดีต (ระดับการศึกษาและอายุของมารดาขณะคลอดบุตรคนแรก) ผลปรากฏว่า สภาพเครียดสามด้านรวมกันสามารถทำนายความแปรปรวนของสุขภาพจิตและจิตลักษณะอื่นของผู้ตอบรวมกันได้ถึง 52 เปอร์เซ็นต์ และสามารถทำนายความแปรปรวนของการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวเหล่านี้ได้ 36 เปอร์เซ็นต์ ส่วนสุขภาพจิต และจิตลักษณะอื่นอีก 2 ประการของมารดา รวมกัน สามารถทำนายความแปรปรวนของปริมาณการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมของมารดาได้ 15 เปอร์เซ็นต์ ผู้วิจัยจึงสรุปว่าความเครียดในสภาพแวดล้อม เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมของมารดา โดยสุขภาพจิตของมารดามีบทบาทเป็นตัวแปรเชื่อมแทรกที่สำคัญตัวหนึ่งด้วย

จึงสรุปได้ว่าสุขภาพจิตของบิดามารดา ซึ่งอาจจะ เป็นผลของสภาพแวดล้อม หรือเป็นสาเหตุร่วมกัน มีความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมของบิดามารดาในต่างประเทศ ส่วนในประเทศไทยการวิจัยทางด้านนี้ยังมีน้อยมาก

สรุป จากการประมวลผลการวิจัย เกี่ยวกับลักษณะของมารดากับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ทำให้ทราบว่าได้มีการวิจัยลักษณะของมารดาทางด้านชีวสังคมและภูมิหลัง มากกว่าลักษณะอื่น ๆ แม้จะพบว่าลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของมารดาสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แต่ก็ไม่สามารถจะอธิบายได้ว่าเกิดขึ้น เพราะเหตุใด นักจิตวิทยาจึงเริ่มที่จะศึกษาตัวแปรทางจิตของมารดาในฐานะที่เป็นตัวแปรเชื่อมแทรก เพื่อช่วยเพิ่มอำนาจการทำนายความแปรปรวนของปริมาณการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมของบิดามารดา แต่จิตลักษณะของบิดามารดาที่มีผู้ศึกษาไว้แต่เดิม ในแต่ละการวิจัยมี

ลักษณะแคบ เฉพาะและไม่ครอบคลุมจิตลักษณะที่สำคัญทั้งหลายเท่าที่ควร ส่วนการวิจัยไทยที่ศึกษาจิตลักษณะของบิดามารดา ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยนั้นมีน้อยมาก ผู้วิจัยจึงได้เริ่มการวิจัยทางด้านนี้ขึ้นในประเทศไทย โดยได้ศึกษาจิตลักษณะที่สำคัญและเหมาะสมกับมารดาไทยหลายประการไปพร้อมกันคือ ความรู้สึกแออัดในบ้าน สุขภาพจิต ความเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ทศนคติต่อเด็ก และการผลักรับผิดชอบต่อเด็กแก่โรงเรียน ฉะนั้นจึงอาจคาดได้ว่า จิตลักษณะของมารดาตามที่กล่าวนี้ร่วมกัน จะสามารถทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมของมารดาได้มากกว่าลักษณะสภาพแวดล้อมของครอบครัว และลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของมารดาารวมกัน

นอกจากนี้ยังอาจคาดได้ว่า มารดาที่อบรมเลี้ยงดูบุตรหลายด้านได้อย่างถูกวิธีและสอดคล้องกันมากในวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรทั้ง 5 แบบที่ศึกษานั้นควรจะเป็นมารดาที่มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมาก ในขณะที่เดียวกันก็เชื่ออำนาจในตนในการเลี้ยงดูบุตรมากด้วย ส่วนมารดาที่มีลักษณะทั้งสองนี้ในส่วนผสมอื่น ๆ อีก 3 ประเภทคือ มารดาที่มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมากแต่เชื่ออำนาจนอกตนมาก และมารดาที่มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรน้อย ซึ่งเป็นผู้ที่เชื่ออำนาจในตนหรือนอกตนก็ตาม มีการเลี้ยงดูบุตรอย่างถูกต้องสอดคล้องกันหลายแบบนี้ก็น้อยกว่า นอกจากนี้ยังอาจคาดได้ว่าความสอดคล้องในการเลี้ยงดูบุตรอย่างถูกวิธีใน 5 แบบที่ศึกษานี้จะปรากฏเด่นชัดที่สุดในมารดาที่มีการศึกษาสูงและในขณะที่เดียวกันก็รู้สึกแออัดน้อย ส่วนมารดาที่มีลักษณะทั้งสองนี้ในส่วนผสมอื่น ๆ อีก 3 ประเภทคือ มารดาที่มีการศึกษาสูงและรู้สึกแออัดมาก และมารดาที่มีการศึกษาค่ำ ซึ่งเป็นผู้ที่รู้สึกแออัดมากหรือน้อยก็ตาม มีความสอดคล้องในวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้ง 5 แบบ น้อยกว่ามารดาประเภทแรก

จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาลักษณะทั้งภายในและภายนอกที่อาจจะ เป็นสาเหตุของการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 ประการของมารดาไทย โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแออัดของครอบครัว และลักษณะอื่น ๆ ของครอบครัว กับความรู้สึกแออัดและสุขภาพจิต ตลอดจนความเชื่ออำนาจในตนของมารดา อันจะสะท้อนให้เห็นปัญหาทางกายภาพ ทางสังคม และทางจิตใจของมารดา และความสามารถในการปรับตัวของมารดาประเภทต่าง ๆ
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางจิตใจ สภาวะทางบ้านและครอบครัว ตลอดจนความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับบุตร และการผลักรับผิดชอบเด็กให้โรงเรียนของมารดาที่ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรต่างกัน อันจะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่อาจจะ เป็นสาเหตุของการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมตามหลักวิชาการของมารดาเหล่านี้

๓. เพื่อศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูบุตร 5 ประการของมารดาที่มีลักษณะทางชีวสังคม ภูมิหลัง สภาพแวดล้อม และสภาพทางจิตใจที่แตกต่างกัน อันจะช่วยให้ทราบว่ามารดาประเภทใดมีความสมบูรณ์แบบในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาประเภทอื่น ๆ

ส่วนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้คือ การค้นพบข้อความจริงที่น่าเชื่อถือซึ่งสามารถจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งทางวิชาการและการปฏิบัติ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรกคือ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางจิตวิทยานิเวศเรื่องแรก ๆ ในประเทศไทย อันเป็นการนำวิชาการแขนงนี้มาสู่วงวิชาการไทย และผลการวิจัยนี้จะมีประโยชน์แก่วงวิชาการสากลด้วย

ประการที่สองคือ ผลการวิจัยนี้จะมีปัญหาของมารดาและของครอบครัวในการที่จะใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างถูกหลักวิชาการ ซึ่งจะช่วยในการวางนโยบายการพัฒนามารดาและครอบครัวเพื่อการพัฒนาเด็ก และเป็นเนื้อหาสาระสำคัญในคู่มืออบรมเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของเด็กด้วย

ประการที่สามคือ ผลการวิจัยนี้จะบ่งชี้ถึงปัญหาทางสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัยในกรุงเทพฯ ปัญหาทางสังคม และปัญหาบุคคล อันจะให้แนวทางในการวางนโยบายและหลักปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมในเมือง พัฒนาสังคม และพัฒนาบุคคล ต่อไป

นิยามปฏิบัติการของตัวแปร

ตัวแปรทั้งหลายในการวิจัยนี้อาจแบ่งออกเป็น 6 ประเภทคือ 1) ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแออัดของครอบครัว 2) ความรู้สึกแออัดของมารดา 3) จิตลักษณะอื่น ๆ ของมารดา 4) ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง 5) ลักษณะของบุตรและความสัมพันธ์กับผู้ตอบ และ 6) การอบรมเลี้ยงดูบุตร ดังมีความหมายและวิธีการวัดต่อไปนี้

ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแออัดของครอบครัว สภาพแออัดของครอบครัว หมายถึง ลักษณะทางกายภาพของที่พักอาศัย และจำนวนคนที่อยู่ด้วยกัน ตลอดจนกิจกรรมอันอาจจะมีในที่พัก ลักษณะทางกายภาพนี้อาจวัดได้โดยตรง โดยบุคคลภายนอกอาจเข้าไปวัด หรืออาจมีการวัดไว้แล้วแต่เดิม หรืออาจจะให้ผู้ตอบรายงานตามความเป็นจริงก็ได้ ในการวิจัยนี้ได้ใช้วิธีหลังสุดที่กล่าวนี้ ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแออัดของครอบครัวในการวิจัยนี้ที่สำคัญมี 6 ตัวแปรดังต่อไปนี้

(1) จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา : หมายความว่าถึงสภาพแออัดที่วัดจาก ความกว้างขวางของพื้นที่ดินที่ครอบครองของผู้ครอบครองอยู่ในปัจจุบัน แล้วเทียบสัดส่วนกับ จำนวนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่นั้น โดยมีฐานร่วมที่ใช้คือ 100 ตารางวา วัดได้โดยขอให้มารดาออก ว่าบริเวณบ้านที่อยู่อาศัยในปัจจุบันมีเนื้อที่เท่าไร และในพื้นที่นี้มีคนอยู่อาศัยทั้งหมดกี่คนแล้วนำเนื้อ- ที่เป็นตารางวาไปหารจำนวนคน คูณด้วย 100 เป็นค่าของตัวแปรนี้

ในกรณีที่ต้องการแบ่งผู้ตอบออกเป็นผู้อยู่ในสภาพแออัดมากและน้อยตามค่าของตัวแปร นี้ ได้ใช้คะแนนเฉลี่ยจากผู้ตอบทั้งหมดที่ได้ศึกษาคือ 24.24 คนต่อ 100 ตารางวา เป็นเกณฑ์แบ่ง ผู้ที่มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์นี้จัดเป็นผู้อยู่ในสภาพแออัดน้อย ส่วนผู้ที่มีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์นี้จัดเป็นผู้อยู่ ในสภาพแออัดมาก

(2) จำนวนคนต่อห้อง : หมายความว่าถึงสภาพแออัดของที่พักอาศัย ซึ่งกำหนดโดย คะแนนเฉลี่ยของจำนวนคนต่อหนึ่งห้อง วัดได้โดยการขอให้มารดารายงานเกี่ยวกับจำนวนคนที่อยู่ อาศัยทั้งหมดในที่พัก และจำนวนห้องของสถานที่พักหรือบ้าน แล้วนำจำนวนห้องมาหารจำนวนคน ถ้ามีคน เป็นจำนวนมากที่ใช้ห้องเดียวกัน แสดงว่าสภาพของที่อยู่อาศัยแออัดมาก

(3) ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน : หมายความว่าถึงจำนวนกิจกรรมที่มารดา รายงานว่าได้กระทำในสถานที่ที่ตนใช้เป็นที่หลับนอน เป็นประจำ โดยขอให้มารดาเลือกตอบว่าทำกิจ- กรรมอื่น ๆ อะไรบ้างจากกิจกรรม 6 ประเภทที่ไว้ไว้ และให้เขียนกิจกรรมนอกเหนือจากที่ไว้ไว้ เพิ่มเติมได้อีก ถ้าใช้ห้องนอนทำกิจกรรมหลายประเภทมาก ก็แสดงว่าสภาพในบ้านแออัดขัดเยียดมาก

(4) จำนวนบุตร : หมายถึง จำนวนบุตรธิดาและบุตรบุญธรรมที่มารดา รายงานว่า อาศัยอยู่กับตนในขณะที่ตอบแบบสอบถาม ถ้าจำนวนบุตรมาก แสดงว่าสภาพบ้านแออัดมาก

(5) จำนวนปัญหาในถิ่นที่อยู่ : หมายถึง จำนวนของสิ่งที่ผู้ตอบรายงานว่าตนไม่ ชอบในถิ่นที่ตนอยู่ สิ่งที่บุคคลไม่ชอบนี้อาจเป็นปัญหาทางกายภาพ ทางสังคม ทางอารมณ์ทางจิต และ ทางอื่น ๆ ซึ่งมีแหล่งกำเนิดจากถิ่นที่อยู่อาศัยหรือบ้านใกล้เคียง ปัญหาเหล่านี้อาจจัดเข้าเป็น 5 ประเภทด้วยกัน ผู้ที่มีปัญหามากจัดเข้าได้หลายประเภทมากเท่าใดก็เป็นผู้อยู่ในสภาพแออัดมาก

(6) ระยะห่างจากบ้านคนอื่น : หมายถึง ระยะทางจากตัวบ้านของผู้ตอบไปถึง ตัวบ้านของคนอื่นที่ใกล้ที่สุด ถ้าติดกัน เป็นห้องแถวหรือหลังคาเกยกันได้ 0 เมตร จนถึง 99 เมตร ถ้าห่างกันมากแสดงว่าสภาพแออัดของถิ่นที่อยู่น้อย

ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแออัดของครอบครัวทั้ง 6 ตัวแปรนี้ ในการวิจัยนี้กำหนดให้มี บทบาทเป็นตัวแปรอิสระ หรือตัวแปรที่เป็นตัวทำนายความแปรปรวนของตัวแปรอื่น

ความรู้สึกแออัด ความรู้สึกแออัด หมายความว่า การรายงานของมารดาเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมของครอบครัวที่มีต่อความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของตนในขณะที่อยู่ในสถานะนั้น โดยขอให้มารดาตอบแบบวัด 10 ข้อ เกี่ยวกับความรู้สึกไม่เป็นสัดเป็นส่วน และถูกเรียกร้องมาก เมื่ออยู่บ้าน แต่ละข้อมีมาตร 6 หน่วยประกอบ พิสัยของค่าของตัวแปรนี้จึงอยู่ระหว่าง 10 กับ 60 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบรู้สึกแออัดมาก ในกรณีที่มีการแบ่งผู้ตอบออกเป็นสองประเภท คือผู้ที่รู้สึกแออัดมากกับน้อย ได้ใช้คะแนนเฉลี่ยจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดคือ 26.9 คะแนน เป็นเกณฑ์แบ่ง

จิตลักษณะอื่น ๆ ในที่นี้หมายถึงจิตลักษณะ 5 ประการของมารดา คือ สุขภาพจิตดี ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ทศนคติต่อบุตร ความเชื่อในผลของการอบรมเลี้ยงดูบุตร และการผลัการะการเลี้ยงดูบุตรแก่โรงเรียน

(1) สุขภาพจิตดี : หมายความว่า การรายงานของผู้ตอบว่ามีลักษณะต่อไปนี้ ในปริมาณค่าหรือไม่มีเลย คือความรู้สึกวิตกกังวลโดยไม่ทราบสาเหตุ การมีอาการรุนแรง ขาดความอดทน ขาดความกล้า และขาดสมาธิ วัดได้โดยใช้ประโยค 15 ประโยค มีมาตร 6 หน่วยประกอบ สุขภาพจิตดีคือผู้มีคะแนนสูงภายในพิสัย 15-90 คะแนน ในกรณีที่จะต้องแบ่งผู้ตอบออกเป็น 2 ประเภทตามคะแนนสุขภาพจิต เป็นผู้มีสุขภาพจิตดีและสุขภาพจิตไม่ดี ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดคือ 56.3 คะแนน เป็นเกณฑ์แบ่ง

(2) ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก : หมายถึง ปริมาณความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติต่อเด็กในช่วงอายุต่าง ๆ ตั้งแต่ทารกจนถึงวัยรุ่น วัดได้โดยให้ตอบว่า ข้อความใดถูกต้องและข้อความใดผิด มีทั้งสิ้น 15 ประโยค พิสัยของคะแนนคือ 0 ถึง 15 คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการเลี้ยงดูเด็กมาก ในกรณีที่จะต้องแบ่งผู้ตอบออกเป็น ผู้มีความรู้มากและน้อย ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างคือ 8.5 คะแนน เป็นเกณฑ์แบ่ง

(3) ทศนคติต่อบุตร : หมายถึง ปริมาณความรู้สึกพอใจรักใคร่ และความพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนบุตรที่อยู่ชั้นประถม 1 และ 2 (หรือมัธยม 1) ที่ผู้ตอบมาเป็นผู้ปกครองในวันที่ทำการเก็บข้อมูลที่โรงเรียน วัดได้โดยขอให้ผู้ปกครองตอบแบบวัดทัศนคติอันประกอบด้วยประโยค 10 ประโยค และมีมาตร 6 หน่วยประกอบ แบบวัดนี้จึงมีพิสัยของคะแนนระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน ผู้ได้คะแนนสูงแสดงว่า เป็นผู้ที่ทัศนคติที่ดีต่อบุตรมาก ในกรณีที่ต้องแบ่งผู้ตอบออกเป็น ผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมากกับน้อย ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวมคือ 47.6 คะแนน เป็นเกณฑ์แบ่ง

(4) ความเชื่อในผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก : หมายถึง ปริมาณความเชื่อ ว่า คนสามารถที่จะ เลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้เด็ก เติบโต เป็นคนดีและคน เก่งได้ตามที่ตนปรารถนา คนที่ เชื่อ เช่นนี้ เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความ เชื่ออำนาจในตน ส่วนผู้ที่เชื่อว่า โชคชะตาราศี บุญกรรม และ ความบังเอิญ เป็นผู้กำหนดแนวทางและความสำเร็จในชีวิตของบุตรของตน บุคคลประเภทนี้ เรียกว่า เป็นผู้ที่มีความ เชื่ออำนาจนอกตน วัดได้โดยให้ตอบแบบ วัดจำนวน 10 ข้อ แต่ละประโยคมี มาตรการ 6 หน่วยประกอบ พิสัยของแบบวัดนี้คือ 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบ เป็นผู้ที่ เชื่ออำนาจภายนอกตน และขาดความ เชื่อในผลแห่งการอบรม เลี้ยงดูเด็กของตนเอง ใน กรณีที่ต้องแบ่งผู้ตอบเป็นผู้ที่ เชื่ออำนาจภายในและภายนอกตน ใช้คะแนน เฉลี่ยจากกลุ่มรวมคือ 28.3 คะแนน เป็น เกณฑ์แบ่ง ผู้ที่มีคะแนนรวมต่ำกว่า เกณฑ์เป็นผู้ที่ เชื่ออำนาจในตน ส่วนผู้ที่มีคะแนน สูงกว่า เกณฑ์เป็นผู้ที่ เชื่ออำนาจนอกตน

(5) การผลักระการเลี้ยงดูบุตรแก่โรงเรียน : หมายถึง ปริมาณการยอมรับ ว่าครูมีบทบาทและภาระหน้าที่ในการอบรม เลี้ยงดูเด็กแทนบิดามารดาเมื่อ เด็ก เข้าโรงเรียน ทำให้ บิดามารดา มีความรับผิดชอบต่อ เด็กน้อยลง วัดได้โดยการขอให้ผู้ปกครองตอบแบบ วัดจำนวน 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตร 6 หน่วยประกอบ แบบวัดนี้จึงมีพิสัยระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูงแสดง ว่าผู้ตอบผลักระการ เลี้ยงดูบุตรให้แก่โรงเรียนมาก ในกรณีที่จะต้องแบ่งผู้ตอบออกเป็นผู้ผลักระ ให้แก่โรงเรียนมากและน้อย ใช้คะแนน เฉลี่ยของกลุ่มรวมคือ 34.7 คะแนน เป็น เกณฑ์แบ่ง

ตัวแปร เกี่ยวกับจิตลักษณะของมารดาที่มีบทบาท เป็นตัวแปร เชื่อมแทรกในการวิจัยนี้ ฉะนั้นในการวิเคราะห์ข้อมูลบางครั้งตัวแปร เหล่านี้จะถูกใช้ เป็นตัวแปรอิสระหรือตัวทำนาย ส่วนในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งอื่น ๆ จะถูกใช้เป็นตัวแปรตามหรือตัวแปรที่ถูกทำนายด้วย

ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง ในการวิจัยนี้มีตัวแปรที่ เกี่ยวข้องกับลักษณะทาง ชีวสังคมของผู้ตอบและภูมิหลังของผู้ตอบและของครอบครัวของผู้ตอบ ตัวแปรเหล่านี้มี เป็นจำนวน มากจะได้หยิบยกแต่ตัวแปรที่สำคัญมากแล้ว โดยจะแยกกล่าว เป็นสองประเภทคือ ตัวแปรเกี่ยวกับ ผู้ตอบ และตัวแปร เกี่ยวกับครอบครัว

ตัวแปร เกี่ยวกับผู้ตอบ : ตัวแปรทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบที่สำคัญคือ อายุ การทำหรือไม่ทำงานอาชีพ ระดับการศึกษา และความจำ เกี่ยวกับการอบรม เลี้ยงดูเด็กในอดีต ตัวแปรสองตัวหลังมีนิยามปฏิบัติการดังนี้

ระดับการศึกษา หมายความว่าถึง ปริมาณการศึกษาที่ผู้ตอบได้รับ วัดได้โดยให้ผู้ตอบ เลือกคำตอบที่กำหนดให้ ซึ่งมีอยู่ 3 ระดับคือ "ประถมปีที่ 6 หรือต่ำกว่า" "เคยเรียนชั้นมัธยม"

หรือ "เคยเรียนในระดับอุดมศึกษา" ในกรณีที่แบ่งผู้ตอบออกเป็น 2 ประเภทตามระดับการศึกษา ผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่ำ คือผู้ที่ตอบว่าตนมีการศึกษาในระดับ "ประถมศึกษา 6 หรือต่ำกว่า" ส่วนผู้ตอบที่มีระดับการศึกษาสูงคือผู้ที่เรียนสูงกว่าชั้นประถมศึกษา 6 ทั้งหมด

ความจำเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในอดีต หมายความว่า การรายงานของผู้ตอบเกี่ยวกับปริมาณความจำเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบให้ฟังตนเองตั้งแต่เด็กอายุได้หนึ่งหรือสองขวบเป็นต้นมา โดยผู้ตอบเลือกคำตอบหนึ่งในห้าคำตอบจาก "จำไม่ได้เลยหรือไม่ได้อยู่กับเด็กตั้งแต่เล็ก ๆ" จนถึง "จำได้ดีทั้งหมด" พิสัยของคะแนนอยู่ระหว่าง 1 ถึง 5 คะแนนคะแนนสูงแสดงว่าจำได้มาก

ตัวแปรเกี่ยวกับครอบครัว : ในการวิจัยนี้ได้ขอให้ผู้ตอบรายงานเกี่ยวกับลักษณะและภูมิหลังของครอบครัวของตนในหลายด้าน ที่สำคัญมี 4 ตัวแปรคือ ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ครอบครัวปกติหรือแตกแยก ครอบครัวเดี่ยวหรือขยาย ระยะเวลาที่อาศัยในที่อยู่ปัจจุบัน ดังมีนิยามปฏิบัติการดังต่อไปนี้

ระดับเศรษฐกิจของครอบครัว หมายความว่า ปริมาณการมีกินมีใช้ของสมาชิกในครอบครัวของผู้ตอบ พิจารณาจากคำตอบสองด้านประกอบกัน ด้านแรกคือ ปริมาณรายได้รวมทั้งหมดที่ครอบครัวได้รับในหนึ่งเดือน ส่วนอีกด้านหนึ่งคือ จำนวนสมาชิกในครอบครัวซึ่งใช้จ่ายจากรายได้ดังกล่าว แต่ละด้านแบ่งออกเป็น 3 ระดับ เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกันจึงกลายเป็น 9 ระดับ ระดับที่ 1 คือมีรายได้รวมกันต่ำกว่าสี่พันบาท และมีคนที่ต้องใช้จ่ายในครอบครัวมากกว่า 8 คน ส่วนระดับ 9 คือมีรายได้ตั้งแต่เก้าพันบาทขึ้นไปและมีสมาชิกในครอบครัวไม่เกิน 3 คน ในกรณีที่แบ่งครอบครัวตามระดับเศรษฐกิจให้มีเพียง 2 ระดับ ครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำคือครอบครัวในระดับ 1 ถึง 4 ซึ่งหมายถึงครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่าสี่พันบาท และครอบครัวที่มีรายได้จากสี่พันบาทถึงเก้าพันบาทแต่มีคนในครอบครัวตั้งแต่ 9 คนขึ้นไป ส่วนครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจสูงคือครอบครัวในระดับ 5 ถึง 9 ซึ่งหมายถึงครอบครัวที่มีรายได้สี่พันถึงเก้าพันบาท แต่มีคนในครอบครัวไม่เกิน 8 คน และครอบครัวที่มีรายได้มากกว่าเก้าพันบาท

ครอบครัวปกติหรือแตกแยก หมายถึง การรายงานของผู้ตอบว่า ในขณะนี้ปัจจุบันตนอยู่กับคู่สมรสหรือแยกกันอยู่ ถ้าอยู่ด้วยกันก็แสดงว่าเป็นครอบครัวปกติ ถ้าแยกกันอยู่ก็จัดเป็นครอบครัวแตกแยก ตัวแปรนี้ใช้แยกประเภทของผู้ตอบที่เป็นมารดาเท่านั้น

ครอบครัวเดี่ยวหรือขยาย : หมายถึงประเภทของสมาชิกในครอบครัว มีสองประเภทคือผู้ตอบและคู่ครองกับบุตรธิดาอาศัยอยู่ด้วยกัน เรียกว่าครอบครัวเดี่ยว แต่ถ้ามีสมาชิกประเภทอื่น ๆ

อีก เช่น บัญชีตายาย ลุงบ้านน้ำอา และลูกพี่ลูกน้องของบุตร มาอาศัยอยู่ด้วย เรียกว่าครอบครัวขยาย ส่วนบุคคลที่มีโชฎาติ เช่น คนที่อาศัยด้วย คนงาน และคนรับใช้ ไม่นำมาพิจารณาประกอบ ตัวแปรนี้ใช้ทั้งลักษณะที่เป็นประ เภทและปริมาณ โดยขอให้มารดารายงานทั้งจำนวน และประ เภทของผู้ที่อยู่อาศัยกับตน

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในที่อยู่ปัจจุบัน หมายความว่า การรายงานของผู้ตอบว่าคนใด อยู่อาศัยในบ้านที่อยู่ในขณะตอบนั้นมา เป็นระยะเวลาานเท่าใด โดยคิดเป็นจำนวนปี

ส่วนตัวแปรที่เป็นลักษณะของครอบครัวอีกตัวหนึ่งคือ ขนาดของครอบครัว (จำนวน บุตร) ได้ให้นิยามปฏิบัติการไว้แล้วในตัวแปรประ เภทที่เกี่ยวกับความแออัดของครอบครัว

ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบและครอบครัวนี้ส่วนใหญ่ได้ใช้เป็นตัวแปร สำหรับแบ่งประ เภทของผู้ตอบให้เป็นกลุ่มย่อย ๆ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้สามารถศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรอิสระที่เป็นหลัก กับตัวแปรตามได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน

ลักษณะของบุตรและความสัมพันธ์กับผู้ตอบ หมายถึง การรายงานของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะของเด็ก และความสัมพันธ์ของตนกับเด็กคนที่ตนมาเป็นผู้ปกครองในวันที่ตอบแบบสอบถามที่ โรงเรียน ลักษณะของเด็กมี 3 ด้านคือ เพศ ชั้น เรียน และอายุ

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ตอบมี 5 ตัวแปรคือ (1) ความ เกี่ยวข้องของผู้ตอบ ต่อเด็กว่าเป็น มารดา บิดา ญาติ หรืออื่น ๆ (2) อยู่กับเด็กหรือไม่ (3) ระยะเวลาที่รับผิดชอบ ดูแลเด็ก แบ่ง เป็น ดูแลตั้งแต่เกิดและมากกว่า 3 ปี ซึ่งแสดงว่านาน และไม่นานคือน้อยกว่า 3 ปี (4) ผู้ที่ดูแลใกล้ชิดเด็กมากที่สุดคือผู้ตอบหรือไม่ใช่ผู้ตอบ และ (5) เวลาที่ใกล้ชิดเด็กในวันจันทร์ ถึงศุกร์ (ไม่นับเวลานอน) คิดเป็นจำนวนชั่วโมงต่อหนึ่งวัน

ตัวแปรในหัวข้อนี้ส่วนใหญ่ใช้เป็นตัวแปรในการแบ่งประ เภทของผู้ตอบออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรหลักอื่น ๆ ในแต่ละกลุ่มย่อยนี้

วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หมายถึงการปฏิบัติต่อบุตรในท่านองต่าง ๆ ในกาลเทศะต่าง ๆ กัน ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายหรือไม่มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการปฏิบัติก็ตาม ในการวิจัยนี้ได้แบ่งการปฏิบัติต่อเด็กออกเป็น 6 มิติคือ (1) การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (2) การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ (3) การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต (4) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม และ (5) การอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว มีรายละเอียดเกี่ยวกับนิยามปฏิบัติการของแต่ละมิติดังต่อไปนี้

การอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน : หมายความว่าถึงการปฏิบัติของผู้เลี้ยงดูต่อเด็ก ในทำนองที่เป็นการแสดงความรัก ยอมรับ สนใจเอาใจใส่ ใกล้ชิดกับเด็กในปริมาณต่าง ๆ วัด ได้โดยการให้มารดา (หรือผู้ปกครองอื่น ๆ) รายงานโดยตอบแบบวัด 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรา 6 หน่วยประกอบ คะแนนรวมในแบบวัดนี้ของผู้ตอบแต่ละคนจึงอยู่ในพิสัยระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนต่ำแสดงว่าผู้ตอบเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนน้อย คะแนนสูงแสดงว่าเลี้ยงดูเด็กใน มิตินี้มาก

การอบรม เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ : หมายความว่าถึงการปฏิบัติของผู้ เลี้ยงดูต่อเด็ก ในทำนองที่เป็นการกระทำอย่างมีเหตุมีผลอันสมควร โดยการที่ผู้ตอบให้คำอธิบาย แก่เด็กในขณะที่สนับสนุนหรือห้ามปรามมิให้เด็กกระทำการต่าง ๆ และมีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติ เช่นนี้อย่าง เหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็ก ปริมาณการปฏิบัติเช่นนี้วัดได้โดยขอให้มารดา (หรือผู้ ปกครองอื่น ๆ) ตอบแบบวัด 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรา 6 หน่วยประกอบ คะแนนรวมในแบบวัดนี้ของผู้ ตอบแต่ละคน จึงอยู่ในพิสัยระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนต่ำแสดงว่าผู้ตอบใช้เหตุผลน้อย หรือใช้อารมณ์มาก คะแนนสูงแสดงว่าใช้เหตุผลมาก

การอบรม เลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต : หมายความว่าถึงการปฏิบัติ ของผู้เลี้ยงดูเด็กต่อเด็กทางด้านกลงโทษ เมื่อเด็กทำผิด โดยอาจใช้การลงโทษทางกาย เช่น เขียนตี หรือลงโทษทางจิต เช่น ดุว่า ทำทำไมไม่พอใจ และเมินเฉย ผู้เลี้ยงดูเด็กอาจจะใช้วิธี การลงโทษทางกายกับทางจิตในสัดส่วนที่แตกต่างกัน จึงอาจวัดได้โดยขอให้ตอบแบบวัด 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรา 6 หน่วยประกอบ คะแนนรวมในแบบวัดนี้ของผู้ตอบแต่ละคนจึงอยู่ในพิสัยระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนต่ำแสดงว่าผู้ตอบใช้วิธีการลงโทษทางจิตมาก ส่วนคะแนนสูงแสดงว่า ผู้ตอบใช้วิธีการลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตมาก

การอบรม เลี้ยงดูแบบควบคุม : หมายถึงถึงการปฏิบัติของผู้เลี้ยงดูต่อเด็ก ในทำนอง ที่เป็นการออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตาม สอดส่องตรวจตราการกระทำของเด็กในปริมาณต่าง ๆ อาจ วัดได้โดยขอให้ตอบแบบวัด 10 ข้อ แต่ละข้อมีมาตรา 6 หน่วยประกอบ คะแนนรวมในแบบวัดนี้ของผู้ ตอบแต่ละคนอยู่ในพิสัยระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบควบคุมเด็กมาก

การอบรม เลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว : หมายถึงถึงการเปิดโอกาสให้เด็กได้ปฏิบัติ กิจบางประการในชีวิตประจำวันด้วยตนเองตั้งแต่เล็ก เช่น การทำความสะอาดร่างกาย การแต่ง ตัว การช่วยงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ในบ้าน เพื่อเป็นการเริ่มฝึกให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ภายใต้การดูแล ของผู้เลี้ยงดู การวัดความเร็วในการเริ่มฝึกนี้ได้สอบถามมารดาว่า ได้ฝึกให้เด็กกระทำกิจกรรมแต่ละ

ประเภทตั้งแต่เมื่อเด็กอายุได้เท่าใด โดยมีตั้งแต่ 1 ขวบถึง 10 ขวบ ฉะนั้นคะแนนรวมของผู้ตอบแต่ละคนในแบบวัดนี้จึงอยู่ในพิสัยระหว่าง 10 ถึง 100 คะแนน คะแนนต่ำแสดงว่าผู้ตอบฝึกเด็กให้ฟังตนเองเร็วคะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบฝึกให้ฟังตนเองช้า

ตัวแปรที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 ตัวนี้ ในการวิจัยนี้ได้ใช้เป็นตัวแปรตามหรือตัวแปรที่ถูกทำนาย (ดูแบบวัดของตัวแปรทั้งหมดที่กล่าวมาในภาคผนวก ก.)

สมมติฐาน

ในการประมวลรวบรวมทฤษฎี ผลการวิจัยและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในบทนี้ เพื่อหาข้อสรุปในแต่ละตอน ซึ่งสามารถจะใช้เป็นรากฐานในการทำนายและสร้างสมมติฐานในการวิจัยนี้ ดังได้กล่าวเป็นลำดับมาแล้ว ข้อทำนายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ แสดงในภาพ 1 และอาจนำสมมติฐานหลักที่สำคัญมาประมวลไว้ ณ ที่นี้ เป็นจำนวน 6 ข้อด้วยกันดังนี้

สมมติฐาน 1 สภาพแออัดของครอบครัว 4 ด้านรวมกัน สามารถทำนายความรู้สึกแออัดได้มากกว่าเมื่อใช้ทีละด้านทำนาย

สมมติฐาน 2 สุขภาพจิตของบุคคลสัมพันธ์กับความรู้สึกแออัดของเขาในปริมาณที่สูงกว่าที่จะสัมพันธ์กับสภาพแออัดของครอบครัวทั้ง 4 ด้านพร้อมกัน

สภาพแออัดของครอบครัว 4 ด้านในสมมติฐาน 1 และ 2 นี้คือ (1) จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา (2) จำนวนคนต่อห้อง (3) ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน และ (4) จำนวนบุตร

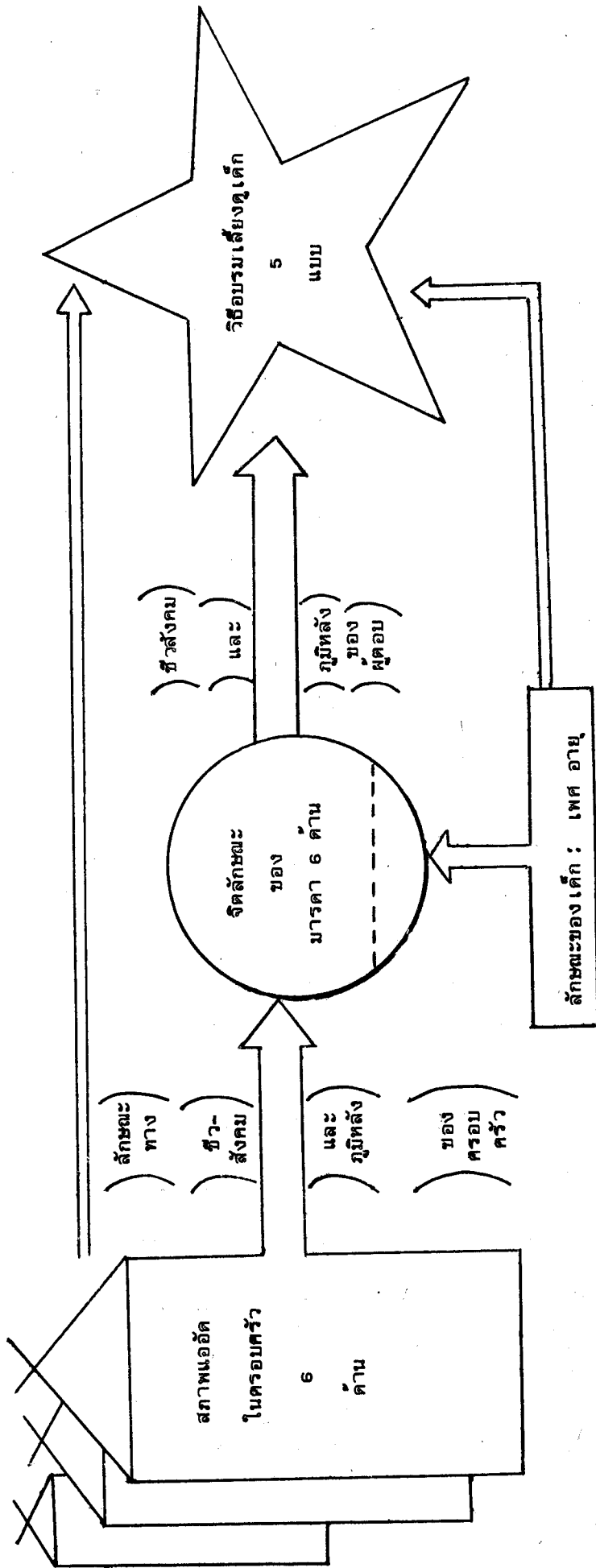
สมมติฐาน 3 จิตลักษณะ 6 ประการรวมกัน สามารถทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบทั้ง 5 แบบได้มากกว่าสภาพแออัดของครอบครัว 6 ด้านรวมกัน

จิตลักษณะ 6 ประการคือ (1) ความรู้สึกแออัด (2) ความเชื่ออำนาจนอกตนในการเลี้ยงดูเด็ก (3) ปริมาณการผลัดภาระให้ทางโรงเรียน (4) สุขภาพจิต (5) ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก และ (6) ทศนคติต่อบุตร การอบรมเลี้ยงดู 5 แบบคือ (1) แบบรักสนับสนุน (2) แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ (3) แบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต (4) แบบควบคุม และ (5) แบบฝึกให้ฟังตนเองเร็ว ส่วนสภาพแออัดของครอบครัว 6 ด้านคือ 4 ด้านที่กล่าวไปแล้วในสมมติฐาน 1 และ 2 และ (5) จำนวนปัญหาในที่ที่อยู่ และ (6) ระยะห่างจากบ้านคนอื่น

สมมติฐาน 4 มารดาที่รู้สึกแออัดมากและสุขภาพจิตต่ำ มีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนน้อย ใช้เหตุผลน้อย ลงโทษทางกายมาก และควบคุมเด็กมากกว่ามารดาที่มีความรู้สึกแออัดน้อยและสุขภาพจิตสูง

สมมติฐาน 5 การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบมีความสัมพันธ์กันสูงในหมู่มารดาที่มี
การศึกษาสูงและรู้สึกแออัดน้อย มากกว่าในหมู่มารดาที่มีการศึกษาดำและรู้สึกแออัดมาก

สมมติฐาน 6 การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบมีความสัมพันธ์กันสูงในหมู่มารดาที่มี
ความเชื่ออำนาจนอกตนต่ำ และมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กสูง มากกว่าในหมู่มารดาที่มีความเชื่ออำนาจ
นอกตนสูง และมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กต่ำ

ภาพ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประเภทต่าง ๆ ตามสมมติฐานและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้

บทที่ 2

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง จิตวิทยานิเวศกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก นี้เป็นการศึกษาภาคสนาม ได้มีการสร้างแบบวัดต่าง ๆ มีการสุ่มตัวอย่างผู้ปกครองของนักเรียนประถมและมัธยม แล้วขอให้ผู้ปกครอง เหล่านี้ตอบแบบวัดทั้งหมด แล้วจึงนำมาลงคะแนน นำคะแนนไปวิเคราะห์ทางสถิติ การวิจัยนี้ใช้แนวการวิจัยทางจิตวิทยาสองแขนงคือ จิตวิทยานิเวศและจิตวิทยาสังคม ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวอย่าง วิธีการสร้างแบบวัดต่าง ๆ และการดำเนินการเก็บข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้มีทั้งสิ้น 662 คน เป็นมารดา 386 คน บิดา 145 คน และผู้ปกครองประเภทอื่น 131 คน (58% 22% และ 20% ของคนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตามลำดับ) ของนักเรียนประถมและมัธยมในกรุงเทพฯ โดยเป็นผู้ปกครองของนักเรียนประถม 1 และ 2 ครั้งหนึ่ง และนักเรียนมัธยม 1 อีกครั้งหนึ่ง (328 คน และ 334 คน ตามลำดับ) นักเรียนประถม 1 และ 2 มีอายุเฉลี่ย 7 ปี นักเรียนมัธยม 1 มีอายุเฉลี่ย 12 ปีครึ่ง

ผู้ที่ตอบแบบวัดในการวิจัยนี้เป็นผู้ปกครองของนักเรียนชาย 274 คน และเป็นผู้ปกครองของนักเรียนหญิง 388 คน (41% และ 59% ของคนในกลุ่มตัวอย่างตามลำดับ) มาจากครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำถึงต่ำ 388 คน และค่อนข้างสูงอีก 274 คน (59% และ 41% ตามลำดับ) ในกลุ่มผู้ที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำนี้ ส่วนใหญ่ (243 ครอบครัว หรือ 63% ของผู้มีเศรษฐกิจต่ำทั้งหมด) มีรายได้ต่ำกว่าเดือนละสี่พันบาท และมีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 4-8 คน ส่วนในกลุ่มผู้ที่มีระดับเศรษฐกิจค่อนข้างสูง ส่วนใหญ่ (172 ครอบครัวหรือ 63% ของคนในกลุ่มนี้) มีรายได้ระหว่างเดือนละสี่พันบาทถึง เก้าพันบาท และมีสมาชิกในครอบครัวขนาดกลางคือ 4-8 คน

เช่นกัน ส่วนจำนวนบุตรของผู้ตอบในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 2.95 คน (ค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.72 คน)

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กในกรุงเทพฯ ผู้มีที่อยู่อาศัยในที่ ๆ แออัดมากกับแออัดน้อย การที่จะได้กลุ่มตัวอย่างประเภทนี้ ได้อาศัยการสุ่มตัวอย่างของโรงเรียนทั้งหมดที่ตั้งอยู่ในตำบลที่มีประชากรหนาแน่นมาก (มีประชากรมากกว่าสองหมื่นสามพันคนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร) สี่โรงเรียน เป็นโรงเรียนประถมสองโรงเรียน และโรงเรียนมัธยมอีกสองโรงเรียน แล้วสุ่มโรงเรียนประถมและมัธยมอีก 5 โรงเรียนจากโรงเรียนทั้งหมดที่ตั้งอยู่ในตำบลที่มีประชากรหนาแน่นน้อย (มีประชากรน้อยกว่าสองพันสามร้อยคนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร) ในกรุงเทพมหานคร รวมจำนวนโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัยนี้ทั้งสิ้น 9 โรงเรียน (ดูรายชื่อโรงเรียนในภาคผนวก ข.) ปรากฏว่าเมื่อสุ่มและเก็บข้อมูลแล้วได้คำตอบของผู้ปกครองจากโรงเรียนแออัดน้อย 300 คน และจากโรงเรียนแออัดมากอีก 362 คน (45% และ 55% ตามลำดับ) 95% ของครอบครัวของผู้ตอบ เข้าอยู่อาศัยในถิ่นที่อยู่ปัจจุบันไม่เกิน 3 ปี

เมื่อสุ่มเลือกโรงเรียนได้แล้วก็ไปขออนุญาตท่านผู้อำนวยการโรงเรียน ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองในช่วงที่นำนักเรียนประถม 1 หรือมัธยม 1 มายอมตัวเมื่อใกล้จะเปิดเรียน หรือในการประชุมผู้ปกครองที่โรงเรียนจัดขึ้น จึงทำให้ได้ผู้ปกครองที่เป็นตัวแทนของผู้ปกครองของเด็กในชั้นนั้น ๆ โดยทั่วไป

เครื่องมือวัดตัวแปร

ในการวิจัยนี้ได้มีการวัดตัวแปร 6 ประเภทด้วยกันคือ (1) ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแออัดของครอบครัว (2) ความรู้สึกรู้สึกแออัด (3) จิตลักษณะอื่น ๆ (4) ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง (5) ลักษณะของบุตรและความสัมพันธ์กับผู้ตอบ และ (6) การอบรมเลี้ยงดูบุตร เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปรทั้งหมดนี้ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามรวมเล่ม สามารถขีดเขียนคำตอบลงในเล่มได้ เครื่องมือวัดทุกชนิดที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้ขอให้มารดาหรือผู้ปกครองของเด็ก เป็นผู้ให้คำตอบทั้งสิ้น รายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องมือวัดตัวแปรแต่ละประเภทมีดังต่อไปนี้

แบบวัดสภาพแออัดของครอบครัว 6 ด้าน แบบวัดนี้มีลักษณะเป็นข้อความ ให้ผู้ตอบเติมเลขที่เป็นจำนวนคนเนื้อที่หรือปี เดือน บางข้อก็มีคำตอบให้เลือกขีดตอบ และบางข้อก็มีที่ว่างให้เขียนคำตอบสั้น ๆ เติมลงไปด้วย คำถามที่เกี่ยวกับการวัดตัวแปรสภาพแออัดของครอบครัวมี 7 คำถามคือ (1) เนื้อที่ของบริเวณที่อยู่อาศัย (2) จำนวนคนที่อาศัยอยู่ในบ้าน (3) จำนวนคนและ

ลักษณะความเกี่ยวข้องของคนเหล่านี้กับผู้ตอบ (4) จำนวนห้องที่คนอยู่ได้ในบ้าน (5) การใช้ห้องนอน (6) ปัญหาในถิ่นที่อยู่ และ (7) ระยะห่างจากบ้านคนอื่น คำตอบที่ได้รับสามารถจะนำมากำหนดเป็นค่าของตัวแปรต่าง ๆ ของผู้ตอบแต่ละคน มีทั้งสิ้น 6 ตัวแปรที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของครอบครัวคือ (1) จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา (2) จำนวนคนต่อห้อง (3) ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน (4) จำนวนบุตร (5) จำนวนปัญหาในถิ่นที่อยู่ และ (6) ระยะห่างจากบ้านคนอื่น ซึ่งได้ให้ความหมายและอธิบายวิธีการวัดตัวแปรทั้ง 6 ตัวนี้อย่างละเอียดในบทที่ 1 ภายใต้หัวข้อนิยามปฏิบัติการของตัวแปรแล้ว จึงจะไม่ขอกล่าวซ้ำในที่นี้

ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของครอบครัวทั้ง 6 ตัวแปรนี้ กำหนดขึ้นจากพื้นฐานทางวิชาการดังได้กล่าวอย่างละเอียดแล้วในบทที่ 1 ได้มีการสร้างแบบสอบถามและทดลองใช้กับผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมจำนวน 120 คน และได้นำมาดัดแปลงให้เหมาะสมเพื่อการเก็บข้อมูลต่อไปด้วย

แบบวัดความรู้สึกแออัด แบบวัดนี้มีลักษณะ เป็นประโยชน์ประกอบมาตร 6 หน่วย จำนวนทั้งสิ้น 10 ข้อ เนื้อหาในประโยชน์เหล่านี้เกี่ยวข้องกับความรู้สึกไม่สะดวกสบาย เพราะบ้านคับแคบและหรือมีคนอยู่มาก ตลอดจนปัญหาข้อขัดข้องในการที่ผู้ตอบจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในบ้าน โดยให้ผู้ตอบขีดตอบบนมาตร 6 หน่วยจาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" เป็นการตอบรับหรือปฏิเสธแต่ละประโยชน์ในปริมาณต่าง ๆ

ในการสร้างแบบวัดนี้ คณะผู้วิจัยได้เขียนข้อความที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกแออัดตามความหมายที่ได้ประมวลมา เป็นจำนวน 16 ข้อ แล้วขอให้ผู้ปกครองนักเรียนประถมจำนวน 120 คนตอบแบบวัดนี้ แล้วนำคะแนนจากคำตอบเหล่านี้ไปคำนวณหาค่าอำนาจจำแนกของแต่ละข้อเลือกประโยชน์ที่ได้ค่าที่สูงที่สุด เรื่อยมาตามลำดับได้ 10 ประโยชน์ ซึ่งมีค่าที่สูงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ยอมรับได้ทั้งสิ้นจาก 6.45 ลงมาถึงค่า 5.10 นับว่าสูงมากทุกข้อ ได้ใช้ประโยชน์ทั้ง 10 นี้เป็นแบบวัดความรู้สึกแออัดในการเก็บข้อมูลต่อไป

ส่วนค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้สึกแออัดนี้ ก็ได้คำนวณจากคำตอบของผู้ปกครองประเภทต่าง ๆ ที่ลุ่มมาจากผู้ตอบในกลุ่มตัวอย่าง เป็นจำนวน 51 คน นำไปหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha, Guilford, 1954 หน้า 385) ได้ค่าความเชื่อมั่นในระดับที่เข้ามาตรฐานคือ .75

แบบวัดสุขภาพจิต มีลักษณะ เป็นแบบสอบถามให้ขีดตอบมี 15 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยประโยคบอกเล่าหนึ่งประโยค และมาตรจาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" 6 หน่วยประกอบ

เนื้อหาในประโยคทั้งหลายนี้อยู่ในรูปการรายงานของผู้ตอบเกี่ยวกับความรู้สึกของตน และการ
 ตอบสนองต่อสิ่ง เราไปโน้มนำที่เบี่ยงเบนจากปกติ เช่น ตื่นตื้นง่าย โกรธง่าย ตกใจง่าย
 ขาดความอดทน มีความกลัวและวิตกกังวลเสมอ มีอารมณ์รุนแรง รู้สึกอึดอัด และคิดมาก เป็นต้น

แบบวัดสุขภาพจิตนี้สามารถจะใช้ได้ทั้ง เด็กและผู้ใหญ่ ได้เคยมีการใช้แบบวัดนี้กับ

เด็กวัยรุ่นทั้งตอนต้นและตอนปลายมาแล้ว โดยใช้จำนวนข้อในแบบวัดเป็น 20 ข้อ และได้ค่าความ
 เชื่อมั่นจาก .74 ถึง .78 (สุพจน์ จักขุทิพย์ 2521 และ ดวงเดือน พันธมนาวิน และ เพ็ญแข
 ประจันปัจจนิก 2524) ส่วนในการวิจัยนี้ได้เลือกประโยคที่เคยใช้มาก่อน มาใช้เพียง 15 ข้อ
 เพื่อที่จะใช้วัดสุขภาพจิตของผู้ใหญ่ ได้มีการหาค่าความเชื่อมั่นใหม่จากผู้ปกครอง 51 คน พบค่า
 ความเชื่อมั่นของแบบวัดสุขภาพจิตนี้ในระดับที่สูงมากคือ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา .94

แบบวัดความรู้ เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก แบบวัดนี้มีลักษณะ เป็นประโยคบอกเล่า

เกี่ยวกับการปฏิบัติในทำนองต่าง ๆ ของพ่อแม่ต่อเด็กในช่วงอายุหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นการ
 ปฏิบัติที่เหมาะสม หรือไม่เหมาะสมตามหลักวิชาการ เพื่อการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของเด็ก
 มีจำนวนทั้งสิ้น 15 ข้อ หน้าประโยคแต่ละประโยคมีที่ให้ผู้ตอบขีดถูกหรือขีดผิด ถ้าผู้ตอบขีดถูกหรือ
 ผิดตรงตามข้อไขคำตอบจะได้คะแนน 1 ทุกข้อ ถ้าตอบไม่ตรงกับเฉลยจะได้ 0 ฉะนั้นผู้ตอบแต่ละ
 คนจึงอาจได้คะแนนรวมจาก 0 ถึง 15 คะแนนในแบบวัดนี้

ในการสร้างแบบวัดนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและผลวิจัย เกี่ยวกับการลงโทษ ให้
 รางวัล การควบคุม และการใช้เหตุผลกับเด็กในช่วงอายุต่าง ๆ และผลที่เกิดกับเด็ก แล้วนำ
 ความรู้เหล่านี้มาเป็นหลักในการสร้างประโยคที่สอดคล้องและขัดแย้งกับความรู้เหล่านี้ รวมทั้ง
 สั้น 29 ประโยค นำไปลองใช้กับผู้ปกครองเด็กจำนวน 120 คน แล้วหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
 ได้เลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงอย่างน่าเชื่อถือได้ทางสถิติ จำนวน 15 ข้อ โดยมีค่าที่จาก
 7.29 ถึง 2.69 ($t = 2.1$, ดีเอฟ = 59 พืค่ากว่า .05) เท่านั้นมาใช้ในแบบวัดความรู้
 เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กในการเก็บข้อมูลต่อไป

หลังจากเก็บข้อมูลเสร็จแล้ว ได้สุ่มผู้ตอบมาจำนวน 51 คน เพื่อที่จะนำคำตอบในแบบ
 วัดนี้ไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรเคอร์ 21 (Guilford, 1954, p. 381) พบว่าแบบ
 วัดความรู้ เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กนี้มีค่าความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับได้ คือ .71

แบบวัดทัศนคติต่อบุตร มีลักษณะ เป็นประโยคบอกเล่าประกอบด้วย 6 หน่วย
 จำนวน 10 ข้อ มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจในบุตรซึ่งอาจจะเนื่องจากการรับรู้
 ว่าบุตรมีลักษณะที่น่าปรารถนาหรือไม่ที่น่าปรารถนาในปริมาณต่าง ๆ นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับ

ความพร้อมของผู้ตอบที่จะปฏิบัติต่อบุตรในทางส่งเสริมในปริมาณต่าง ๆ ผู้ตอบจะถูกขอให้คิดถึงเฉพาะเด็กคนที่ตนมาทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองในวันที่ตอบแบบวัดนี้เท่านั้น แล้วตอบแบบวัดเกี่ยวกับเด็กคนนี้เป็นคนเดียวในทุกเรื่องที่ถามเกี่ยวกับบุตรหรือเด็กในปกครอง ผู้ตอบจะอ่านประโยคและตอบรับหรือปฏิเสธในปริมาณต่าง ๆ บนมาตรา 6 หน่วย โดยเลือกคำตอบจาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" พิสัยของคะแนนทัศนคติที่ดีต่อบุตรคือ 10 ถึง 60 คะแนน

ในการสร้างแบบวัดทัศนคติที่ดีต่อบุตรนี้ ผู้วิจัยได้เรียบเรียงประโยคที่เกี่ยวข้องกับความรู้เชิงประเมินค่าบุตร ความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจบุตร และความพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุนบุตร รวม 18 ประโยค แล้วนำไปให้ผู้ปกครองนักเรียนประถมกลุ่มหนึ่งจำนวน 120 คนทดลองใช้ แล้วหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อในแบบวัดนี้ ได้เลือกข้อที่ได้ค่าสูงสุด เรียงลงมาจำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก 10.66 ถึง 6.63 นำมาใช้เป็นแบบวัดทัศนคติต่อบุตรในการเก็บข้อมูลขั้นต่อไป

แบบวัดทัศนคติต่อบุตร 10 ข้อนี้ คัดมาได้หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้คำตอบของผู้ปกครองจำนวน 51 คนจากกลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดในระดับที่ใช้ได้คือ .67

แบบวัดความเชื่อในผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แบบวัดนี้มีลักษณะเป็นประโยคประกอบมาตรา 6 หน่วย จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" จำนวน 10 ข้อ มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อในผลที่เกิดกับเด็ก ทั้งทางร่างกาย พฤติกรรม และจิตใจ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ว่าผลเหล่านี้มีสาเหตุมาจากการดูแลเอาใจใส่อบรมเลี้ยงดูของผู้ตอบ หรือเกิดจากโชคราะห์ดาราศาสตร์ บุญกรรม ความบังเอิญ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คะแนนสูงในแบบวัดนี้ แสดงว่าผู้ตอบเชื่ออำนาจในตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของตนน้อย และเชื่ออำนาจนอกตนในเรื่องนี้มาก

ในการสร้างแบบวัดนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเกี่ยวกับความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตน และแบบวัดลักษณะนี้ในผู้ใหญ่ของรอตเตอร์และนักจิตวิทยาอื่น ๆ (Rotter, 1966; Strickland, 1977) แล้วสร้างแบบวัดความเชื่ออำนาจภายใน-ภายนอกตนเฉพาะในบริบทของการอบรมเลี้ยงดูเด็กขึ้น มีจำนวน 17 ข้อ แล้วนำไปให้ผู้ปกครองของนักเรียนประถมและมีชัยจำนวน 101 คนทดลองตอบ นำผลการวัดมาใช้ในการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ เพื่อเลือกแต่ละประโยคที่มีเนื้อหาชัดเจนและมีความสามารถจำแนกผู้มีคะแนนรวมสูงออกจากผู้มีคะแนนรวมในแบบวัดนี้ต่ำออกจากกันได้อย่างน่ามั่นใจ ได้ประโยคที่มีค่าที่สูงสุดคือ 7.45 เรียงลงมา 10 ข้อ ได้ประโยคสุดท้ายซึ่งมีค่าที่คือ 3.10 นำมารวมเข้าเป็นแบบวัดความเชื่อในผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

เมื่อเก็บข้อมูลแล้วได้หาค่าความ เชื่อมั่นของแบบวัดที่ใช้นี้ ปรากฏว่ามีค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาในระดับที่ยอมรับได้ คือ .72

แบบวัดการผลักรากะการดูแลบุตรให้แก่โรงเรียน แบบวัดนี้มีลักษณะ เป็นประโยค ประกอบมาตรฐาน 6 หน่วย เช่นเดียวกับแบบวัดส่วนใหญ่ในการวิจัยนี้ มีทั้งสิ้น 10 ข้อ เนื้อหา มีความ เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นและความ เชื่อของผู้ตอบว่าครูมีบทบาทความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอน ความคุมดูแล เด็กทั้งทางด้านสุขภาพกายและจิตใจของ เด็ก ในปริมาณมากน้อยเพียงไร ผู้ปกครอง ควรยกภาระการดูแล เด็กของตนให้แก่ครูและทางโรงเรียนมากน้อยเพียงใดในแต่ละด้าน โดยให้ ผู้ปกครองตอบรับประโยคต่าง ๆ จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" แบบวัดนี้มีพิสัยจาก 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบมีความ เชื่อว่าควรยกภาระการอบรม สั่งสอนเด็กของตนให้ แก่ครูและโรงเรียนในปริมาณสูง

ในการสร้างแบบวัดนี้คณะผู้วิจัยได้สร้างประโยคขึ้น 15 ประโยค แล้วนำไปทดลอง ใช้กับผู้ปกครองจำนวน 120 คน คำนวณหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อเพื่อเลือกแต่ข้อที่มีคุณภาพสูง มาใช้ ได้ข้อที่มีค่าที่สุดคือ 6.51 และข้อที่มีค่าที่รองลงมา 10 ข้อ ข้อสุดท้ายที่ใช้มีค่าที่สุดคือ 4.04 ซึ่งนับว่าสูงอย่างน่าพอใจทุกข้อ ใช้ประโยคทั้ง 10 ที่เลือกได้นี้เป็นแบบวัดการผลักรากะ การเลี้ยงดูบุตรให้แก่โรงเรียน

ในการหาค่าความ เชื่อมั่นของแบบวัดที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากผู้ตอบจำนวน 51 คน ในกลุ่มตัวอย่าง ผลปรากฏว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาในระดับที่ไม่สูงนักคือ .52

แบบวัดวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตร 5 วิธี ในการวิจัยนี้ได้วัดปริมาณการใช้วิธีการ อบรมเลี้ยงดูบุตร 4 วิธี และความเร็วในการฝึกให้เด็กพึ่งตนเอง การอบรมเลี้ยงดูบุตร 4 วิธี แรกคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบ (1) รักสนับสนุน (2) ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ (3) ลงโทษทาง กายมากกว่าทางจิต และ (4) ควบคุม ในแต่ละแบบมีประโยคประกอบมาตรฐาน 6 หน่วย จำนวน แบบละ 10 ข้อ แบบวัดทั้ง 4 นี้ได้ดัดแปลงมาจากแบบวัดรายงานการถูกอบรมเลี้ยงดูของเด็ก วัยรุ่น ซึ่งใช้ในการวิจัยหลายเรื่อง เริ่มตั้งแต่การวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" (ดวง เตือน พันธุมนาวิณ และ เพ็ญแข ประจันนิจจนิก 2519, 2520) เป็นต้นมา ในการวิจัยที่ กำลังรายงานอยู่นี้ ได้ปรับปรุงแบบวัดนี้มาใช้ในการวัดผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้กระทำการอบรม เลี้ยงดู เด็กโดยตรง โดยได้พยายามรักษาข้อความให้ใกล้เคียงกับแบบวัดที่ใช้กับวัยรุ่นไว้ให้มากที่สุด แต่ละ แบบวัดมีประวัติการสร้างและการใช้ที่แตกต่างกันอยู่บ้าง ดังจะได้กล่าวต่อไป

แบบวัดการอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน : แบบวัดนี้มี เนื้อหา เกี่ยวกับการปฏิบัติ
 ค่านิยมในท่านองที่รัก ยอมรับ ให้ความสนิทสนม เป็นกันเองกับบุตรมาก และให้บุตรมีส่วนร่วม
 ในกิจกรรมต่าง ๆ ของคนในชีวิตประจำวันอยู่เสมอ แบบวัดนี้ตั้งแต่เริ่มใช้ในการวิจัยเรื่องแรก
 ใน พ.ศ. 2519 ก็มีจำนวน 10 ข้อ ในขั้นต้นได้ใช้วัดเด็กผู้ถูกอบรม เลี้ยงดูในการวิจัยหลายเรื่อง
 ทั้งผู้สร้างเอง เป็นผู้ใช้และมีผู้อื่นนำไปใช้ในการวิจัยด้วย ในการวิจัยเรื่อง "การควบคุมอิทธิพล
 ของสื่อมวลชนของครอบครัวกับจิตลักษณะของ เยาวชนไทย" (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, อรพินทร์
 ชูชม และ สุภาพร ลอยด์, 2528) ได้ใช้ในการวัดทั้งวัยรุ่นและผู้ปกครอง โดยใช้ข้อความที่
 ขนานกันทั้ง 10 ข้อในแบบวัดทั้งสองกลุ่ม ส่วนในการวิจัยนี้ก็ได้นำมาใช้ในการวัดผู้ปกครองเป็น
 ครั้งที่สอง

เมื่อปรับเนื้อหาในแบบวัดวิธีการอบรม เลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุน ที่ใช้วัดเด็กมาให้
 เหมาะสมกับการวัดผู้ปกครองของเด็กแล้ว ได้ทดลองใช้วัดผู้ปกครองของเด็กประถมและมัธยม
 จำนวน 120 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ปรากฏว่าแบบวัดทั้ง 10 ข้อนี้มีค่าอำนาจจำแนก
 สูงมากทุกข้อ (ค่าที่สูงสุดคือ 9.73 และต่ำสุดคือ 3.53)

ในการใช้เก็บข้อมูลจากผู้ปกครองเด็กระดับเดียวกับที่ใช้ในการวิจัยนี้ ปรากฏว่าแบบ
 วัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นค่อนข้างสูงคือมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .70

แบบวัดการอบรม เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ : แบบวัดนี้มี เนื้อหา เกี่ยวกับการ
 การปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมกับเหตุผล และมีความสม่ำเสมอในการปฏิบัตินั้น การปฏิบัติอย่าง
 เหมาะสมกับเหตุผล หมายความว่า การลงโทษตามสมควรกับการทำผิดของเด็ก และให้รางวัลใน
 เวลาและมีปริมาณเหมาะสมกับการทำดีของเด็ก โดยผู้ปกครองพยายามให้อารมณ์ของตนเข้ามามี
 อิทธิพลต่อการปฏิบัติของตนต่อเด็กให้มากที่สุด แบบวัดนี้มีประวัติการสร้างและใช้ เหมือนกับแบบวัด
 วิธีอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนทุกประการ เพราะมักจะมีการใช้แบบวัดทั้งสองนี้คู่กันในการวิจัยต่าง ๆ
 แบบวัดนี้เดิมมี 5 ข้อ แต่ต่อมาได้สร้างเพิ่มอีก 5 ข้อ รวมเป็น 10 ข้อ

ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบวัดนี้อยู่ในระดับสูงอย่างน่าพอใจทั้ง 10 ข้อ (ค่าที่
 สูงสุดคือ 7.41 และต่ำสุดที่พบคือ 4.86) ส่วนค่าความเชื่อมั่นที่พบในการวัดผู้ปกครองคือ ค่า
 สัมประสิทธิ์แอลฟา .63 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

แบบวัดการอบรม เลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต : แบบวัดนี้มี เนื้อหา
 เกี่ยวกับการปฏิบัติของบิดามารดา เมื่อทราบว่า เด็กของตนทำผิด หรือซัดคำสั่งบิดามารดาอาจเลือก
 วิธีลงโทษทางกายคือ เขียนตี หยิก ตบ เคาะ ให้เด็กเจ็บกาย หรืออาจจะเลือกวิธีดูว่า เพิกเฉย

ตัดสินทิบบางประการ งดเว้นการให้รางวัล เป็นต้น แบบวัดนี้เมื่อใช้วัดเด็กมีอยู่ 5 ข้อ แต่ในการวิจัยนี้ได้สร้างประโยคเพิ่มขึ้นอีก รวมเป็น 15 ข้อ แล้วนำไปหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ เลือกแต่ที่มีค่าที่สูงสุดลงมา 10 ข้อ (ค่าที่สูงสุดที่พบคือ 6.85 และต่ำสุดที่ใช้คือ 3.46) เพื่อใช้เป็นแบบวัดในการเก็บข้อมูลต่อไป

ในการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตนี้ โดยใช้คำตอบแบบวัดนี้ของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ 51 คน ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบวัดอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนักคือ .59

แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม : แบบวัดนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการออกคำสั่งให้เด็กทำตาม การตรวจตราว่าเด็กทำตามคำสั่งหรือไม่ และการตอบสนองต่อเด็ก เมื่อเด็กทำหรือไม่ทำตามคำสั่งของตน แบบวัดนี้เมื่อใช้วัดเด็กมี 10 ข้อ ได้ปรับเนื้อหาให้เหมาะที่จะใช้วัดผู้ปกครอง ได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ โดยใช้คำตอบของผู้ปกครองในกลุ่มตัวอย่าง 51 คน ผลปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่พบอยู่ในระดับที่ยอมรับได้คือ .72 (

แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบให้พึ่งตนเองเร็ว : แบบวัดนี้มีลักษณะที่แตกต่างจากแบบวัดวิธอบรมเลี้ยงดู 4 แบบแรก กล่าวคือ ได้ใช้ประโยค 10 ประโยคในการสอบถามการฝึกฝนเด็กให้กระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเอง เช่น เริ่มรักษาความสะอาดร่างกายของตน และช่วยงานบ้าน เล็ก ๆ น้อย ๆ โดยขอให้ผู้ปกครองรายงานว่าได้เริ่มฝึกให้เด็กกระทำการเหล่านี้เมื่อเด็กอายุเท่าใด โดยให้ตอบตามอายุเด็ก จาก 1 ถึง 10 ปี คะแนนสูงแสดงว่าผู้ปกครองฝึกเด็กให้พึ่งตนเองช้า คือเมื่อเด็กมีอายุมากแล้ว แม้ว่าการวิจัยนี้ได้ศึกษาผู้ปกครองที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 10 ขวบ อยู่ด้วย แต่กิจกรรมที่ถามนี้เป็นกิจกรรมที่อาจฝึกได้ตั้งแต่เด็กอายุ 3 ขวบ เป็นต้นมาทั้งสิ้น

แบบวัดนี้ได้ดัดแปลงมาจากแบบวัดของ สุขสมร ประพัฒน์ทอง (2521 หน้า 30-31) ซึ่งเดิมมีอยู่ 20 ข้อ และแบบวัดเดิมได้ผ่านการคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูง และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเดิมสูงถึง .88

ในการวิจัยนี้ได้คัดเลือกมาใช้ 10 ข้อ ได้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดนี้ โดยใช้คำตอบของผู้ปกครอง 51 คน พบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ไม่สูงนักคือ .57

แบบสอบถามภูมิหลัง ในการวิจัยนี้ได้ขอให้ผู้ปกครองรายงานเกี่ยวกับลักษณะทางชีว-สังคมและภูมิหลังของตนเอง ของเด็กที่ตนมาเป็นผู้ปกครอง ในวันที่ตอบแบบวัด และรายงานเกี่ยวกับลักษณะบางประการของครอบครัวของตนด้วย

ลักษณะของผู้ตอบที่สำคัญคือ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และความสัมพันธ์กับ เด็ก

ลักษณะของเด็กที่สำคัญคือ เพศ อายุ และชั้นเรียน

ลักษณะของครอบครัวที่สำคัญคือ ระดับเศรษฐกิจ โครงสร้างของครอบครัว (เดี่ยว-ขยาย) และระยะเวลาที่มาอยู่อาศัยในที่อยู่ปัจจุบัน

แบบวัดที่ใช้มีลักษณะให้ตอบในช่องว่าง หรือเลือกคำตอบที่มีอยู่

(ดูแบบวัดทั้งหมดที่กล่าวมาได้ในภาคผนวก ก.)

วิธีดำเนินการ เก็บข้อมูล

หลังจากที่สุ่มตัวอย่างตามวิธีที่ได้กล่าวไปแล้วในตอนต้นของบทนี้ โดยการกำหนดลักษณะของนักเรียนและโรงเรียนที่จะไปดำเนินการ เก็บข้อมูลจากผู้ปกครอง จากนั้นก็ได้ติดต่อขอความร่วมมือกับทางโรงเรียน ไปทำการ เก็บข้อมูลจากผู้ปกครอง ในวันที่ผู้ปกครองของนักเรียน เข้าใหม่ในชั้นประถม 1 และมัธยม 1 นำเด็กมารายงานตัว และส่วนน้อยได้เก็บจากผู้ปกครองที่มาประชุมที่โรงเรียนในภายหลัง จึงได้ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถม 2 ด้วยเล็กน้อย (44 คน หรือ 13% ของเด็กประถมในกลุ่มตัวอย่างนี้)

ในการเก็บข้อมูลนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยความระมัดระวัง เพื่อให้ได้ผลที่น่าเชื่อถือที่สุด 3 ประการคือ หนึ่ง ต้องการให้ผู้ปกครองที่ตอบแบบวัดในการวิจัยนี้เป็นตัวแทนอย่างแท้จริงของผู้ปกครองของเด็กในระดับชั้นนั้นโดยทั่วไป จึงได้ไปขอเก็บข้อมูลในขณะที่ผู้ปกครองทุกคนต้องนำเด็กนักเรียนไปมอบตัว แล้วขอให้ผู้ปกครองจำนวนหนึ่งตอบแบบวัดในวันนั้นด้วย การวิจัยนี้ได้หลีกเลี่ยงที่จะเชิญผู้ปกครองมาตอบแบบวัดเฉพาะกรณี เพราะจะได้แต่ผู้ปกครองที่ยินดีให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน และเป็นผู้ปกครองที่มีเวลาว่างมาก หรืออาจจะได้แต่ผู้ที่ เป็นตัวแทนของผู้ปกครอง เท่านั้น

สอง คณะผู้วิจัยต้องการความมั่นใจว่าผู้ปกครองของเด็ก เป็นผู้ตอบแบบวัดในการวิจัยนี้จริง จึงได้หลีกเลี่ยงที่จะใช้วิธีการฝากแบบวัดไปให้ผู้ปกครองของนักเรียนตอบเองที่บ้าน เพราะจะทำให้ขาดความมั่นใจว่า เป็นคำตอบของผู้ปกครองของเด็กอย่างแท้จริง อาจเป็นคำตอบของนักเรียนเองหรือของคนอื่น ๆ ในบ้านก็ได้

สาม คณะผู้วิจัยต้องการที่จะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด จึงได้ไปทำการ เก็บข้อมูล เองใน แต่ละโรงเรียน โดยได้กล่าวชี้แจงในตอน เริ่มต้น เพื่อให้ผู้ปกครอง เห็นความสำคัญของการตอบแบบวัดเหล่านี้ จะได้ตอบด้วยความตั้งใจและจริงใจ นอกจากนี้ถ้าผู้ปกครองคนใดมีคำถาม หรือไม่

เข้าใจคำถามข้อใด คณะผู้วิจัยพร้อมด้วยนิสิตผู้ช่วยอีกจำนวนหนึ่ง ก็ได้ชี้แจงให้ทราบจนเข้าใจ
ดีก่อนตอบในกรณีที่ผู้ปกครองบางท่านอ่านหนังสือไม่คล่องหรือสายตาไม่ดีก็มีนิสิตช่วยอ่าน และดูแล
การตอบให้เรียบร้อยด้วย

การวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลเสร็จในกลางปี พ.ศ. 2526 .

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง จิตวิทยาani เวศกับการอบรม เลี้ยงดูเด็กนี้ มีจุดประสงค์ที่สำคัญ คือการศึกษาปัจจัยซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุของการที่บิดามารดาใช้วิธีการอบรม เลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสม ฉะนั้นการวิจัยนี้จึง เป็นการศึกษาปัญหาของผู้เลี้ยงดูเด็ก โดยใช้วิธีการวัดและการวิจัยที่เป็นภววิสัย (objective) ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาปัจจัยที่อาจจะเป็นสาเหตุหลายประเภทของการใช้วิธีการอบรม เลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาไทยคือ (1) ลักษณะแออัดทางกายภาพของที่อยู่อาศัย 6 ด้าน (2) จิตลักษณะ 6 ประการของผู้เลี้ยงดู (3) ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้เลี้ยงดูและครอบครัว ตลอดจนลักษณะของเด็ก 15 ด้าน ส่วนวิธีการอบรม เลี้ยงดูที่ศึกษาก็มี 5 วิธีด้วยกันคือ (1) แบบรักสนับสนุน (2) แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ (3) แบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต (4) แบบควบคุม และ (5) แบบฝึกให้พึ่งตนเองเร็ว ซึ่ง เป็นวิธีการอบรม เลี้ยงดูที่พบว่ามีความ เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชนไทยทั้งทางด้านที่จะช่วยให้เยาวชน เป็นคนดีและเป็นคน เก่ง

ในบทนี้จะได้ เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งได้กระทำอย่างกว้างขวางพอสมควร และมีจุด เน้นที่การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ โดยจะมีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มที่แยกย่อย นอกจากนั้นยังมีการวิเคราะห์ข้อมูลบางประการ เพื่อจุดประสงค์ในการสำรวจความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา ซึ่งในขั้นต้นยังไม่มีพื้นฐานพอเพียงในการที่จะตั้งสมมติฐานทางการวิจัยไว้ล่วงหน้า

การ เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ จะได้กำหนดหัวข้อการนำเสนอตามประเภทของตัวแปรตาม ๑ ชนิดคือ (1) ลักษณะของผู้ที่อยู่ในสภาพแออัดต่างกัน โดยมีตัวแปรอิสระ คือลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบและครอบครัว (2) ลักษณะของผู้ที่มีจิตลักษณะ

แต่ละประการในปริมาณที่ต่างกัน มีตัวแปรอิสระคือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบ (3) ลักษณะของผู้ที่ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่ละแบบทั้ง 5 แบบในปริมาณที่แตกต่างกัน มีตัวแปรอิสระคือ จิตลักษณะของผู้ตอบ สภาพแวดล้อมทางกายภาพของครอบครัว และลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลัง จะได้มีการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านี้ทั้งในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดและกลุ่มแยกย่อย นอกจากนั้นยังจะได้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในกลุ่มเดียวกัน คือศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีสภาพแวดล้อมทั้ง 6 ตัว ศึกษาความสัมพันธ์ของจิตลักษณะทั้ง 6 ด้านของผู้ตอบ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบของผู้ตอบในกลุ่มรวมและแยกกลุ่มย่อย ฉะนั้นสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ จึงมีหลายชนิดคือ การวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น (Multiple Regression Analysis, stepwise) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทาง (Three-way Analysis of Variance, Factorial Design) และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทีละคู่ (Intercorrelation Matrices) ของกลุ่มตัวแปรต่าง ๆ นอกจากนั้นยังได้ทำการเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากกลุ่มสองกลุ่มด้วยการหาค่าซีด้วย

ก่อนที่จะเริ่ม เสนอผล การวิเคราะห์ข้อมูล จะได้เสนอการแจกแจงลักษณะบางประการของมารดาและของครอบครัว เพื่อช่วยให้เข้าใจการแบ่งประเภทของผู้ตอบออกเป็นกลุ่มย่อย และความเกี่ยวข้องของลักษณะที่นำมาใช้จัดประเภทกลุ่มย่อยต่าง ๆ กลุ่มย่อยเหล่านี้จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในรายละเอียดต่อไป

ลักษณะบางประการของมารดาและครอบครัว

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษามารดาเป็นสำคัญ แต่ในการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองของนักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ นั้น มักจะมีบิดาหรือผู้ปกครองประเภทอื่นปนมาด้วย การวิจัยนี้พบว่าในจำนวนผู้ปกครองที่ตอบแบบวัด 662 คนนี้ มีเพียง 386 คน ที่เป็นมารดาของนักเรียน (คือ 58% ของผู้ตอบทั้งหมด) นอกนั้นเป็นบิดา (145 คนหรือ 22%) และเป็นญาติ 116 คน (18%) และเป็นคนอื่นอีก 14 คน (2%) จึงเป็นการนำเสียดายถ้าไม่นำคำตอบของผู้ที่มีไม่มารดา มาใช้ในการวิจัยนี้ด้วย ฉะนั้นในการวิเคราะห์ผลของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จึงใช้คำตอบของผู้ปกครองทุกประเภท ต่อจากนั้นก็จะมีการแยกวิเคราะห์ในกลุ่มย่อย เช่น เฉพาะแต่ที่เป็นมารดาเท่านั้น เพื่อที่จะนำผลมาเปรียบเทียบกับคำตอบของบิดา นอกจากนั้นยังอาจแบ่งมารดาออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังดังต่อไปนี้คือ

มารดาในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 386 คนนี้มีอายุโดยเฉลี่ยคือ 35.9 ปี มารดาของเด็กประถม 1 และ 2 มีอายุเฉลี่ย 32.7 ปี มารดาของนักเรียนมัธยม 1 มีอายุเฉลี่ย 39.6 ปี เมื่อใช้อายุ 35 เป็นเกณฑ์แบ่งมารดาออกเป็นกลุ่มอายุ 35 หรือต่ำกว่า และกลุ่มอายุ 36 ขึ้นไป ผลปรากฏว่ามารดาจำนวนครึ่งหนึ่งคือ 193 คน (50%) อยู่ในกลุ่มอายุน้อยและอีกครึ่งหนึ่งอยู่ในกลุ่มอายุมาก ในการแบ่งมารดาตามระดับการศึกษาออกเป็นผู้มีการศึกษาดำ คือจบประถม 6 หรือต่ำกว่า และผู้มีการศึกษาสูงกว่านี้ ปรากฏว่ามีมารดาอยู่ในกลุ่มการศึกษาดำถึง 300 คน (78% ของมารดาทั้งหมด) และมีอยู่ในกลุ่มการศึกษาสูงเพียง 86 คน (หรือ 22%) นอกจากนี้ยังพบว่ามารดาที่ทำงานประกอบอาชีพ ทหารรายได้มาเลี้ยงครอบครัวในการวิจัยนี้มีถึง 269 คน (หรือ 70% ของมารดาทั้งหมด) ส่วนอีก 116 คน (หรือ 30%) ไม่ได้ทำงาน มารดาในกลุ่มตัวอย่างนี้ส่วนใหญ่อยู่กับสามี (315 คน หรือ 90% ของมารดาที่ตอบ) และส่วนน้อยที่แยกกันอยู่ (67 คน หรือ 10%)

ส่วนลักษณะของครอบครัวที่สำคัญนอกจากที่กล่าวไปแล้วในการอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ยังมีที่ควรจะต้องเพิ่มเติมคือ ครอบครัวที่ศึกษาทั้งหมดซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯ มี 295 ครอบครัว (หรือ 45% ของ กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) เป็นครอบครัวเดี่ยว ส่วนครอบครัวขยายมีมากกว่าคือ 366 ครอบครัว (หรือ 55%) จากผู้ตอบทั้งหมดมี 515 คน (78%) มาจากครอบครัวปกติ และอีก 88 คน (13%) แยกอยู่ต่างหากจากคู่สมรส และอีก 56 คนซึ่งเป็นญาติของนักเรียน ยังเป็นโสดอยู่ (8%) อีก 2 คน (1%) ไม่ตอบ ครอบครัวเหล่านี้ที่เข้าพักอาศัยในสถานที่อยู่ปัจจุบันไม่เกิน 3 ปี มีมากถึง 626 ครอบครัว (95% ของครอบครัวทั้งหมด) ส่วนครอบครัวที่อยู่มานานกว่า 3 ปี มีเพียง 36 ครอบครัว (5%) เท่านั้น

สรุปได้ว่าผู้ตอบในกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ส่วนใหญ่เป็นมารดา ผู้มีระดับการศึกษาไม่เกินชั้นประถมปีที่ 6 เป็นผู้ทำงานประกอบอาชีพและมาจากครอบครัวปกติ ครอบครัวส่วนใหญ่ในการวิจัยนี้เป็นครอบครัวขยายที่สามีภริยาอยู่ด้วยกัน และได้เข้าพักอาศัยในที่อยู่ปัจจุบันไม่เกิน 3 ปี

ในการที่ขอให้มารดาหรือผู้ปกครองอื่นตอบคำถามในอดีตเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบุตรนั้น ได้ถามผู้ตอบว่าจำได้มากหรือน้อยเพียงใด ผลปรากฏว่า 507 คน (77% ของผู้ตอบทั้งหมด) ตอบว่าจำได้เป็นส่วนใหญ่ หรือจำได้ดีทั้งหมด และในจำนวนนี้มีผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมในปริมาณและสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับจำนวนผู้ปกครองของนักเรียนประถม (250 และ 257 คน ตามลำดับ) จึงทำให้ทราบว่าผู้ตอบส่วนใหญ่มั่นใจในคำตอบเกี่ยวกับ เรื่องในอดีตของตน ไม่ว่าจะตอนที่ตอบบุตรจะมียุวมามากหรือน้อยก็ตาม

ลักษณะของผู้ที่อยู่ในสภาพแออัดต่างกัน

ในการวิจัยเรื่อง จิตวิทยานิเวศกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก นี้ ได้มีการวัดสภาพแออัดของครอบครัวตามความหมายทางจิตวิทยานิเวศหลายด้าน ที่สำคัญมี 6 ด้านคือ (1) จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา (2) จำนวนคนต่อห้อง (3) จำนวนบุตร และ (4) ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน (5) ระยะห่างจากบ้านอื่น และ (6) จำนวนปัญหาท้องถิ่นที่ทำให้เดือดร้อน

ในส่วนนี้จะได้พิจารณาว่าผู้ปกครองประเภทใดของนักเรียนประเภทไหน และมาจากครอบครัวชนิดใด ที่จะอยู่ในสภาพที่แออัดในปริมาณที่แตกต่างกัน โดยจะได้พิจารณาความแปรปรวนของลักษณะแออัด 6 ด้านตามลำดับดังนี้

ลักษณะของผู้ที่อยู่ในบริเวณที่แออัดต่างกัน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสามทางของตัวแปรแรกคือ จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา โดยพิจารณาตามชั้นเรียนของเด็กในปกครองของผู้ตอบ ความแออัดของถิ่นที่ตั้งโรงเรียน และระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ผลปรากฏในตาราง 1 ว่า จำนวนคนต่อพื้นที่แปรปรวนไปตามชั้นเรียน ตามสภาพแออัดของถิ่นที่ตั้งของโรงเรียน และตามตัวแปรอิสระทั้งสองนี้พร้อมกัน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในผู้ตอบแต่ละประเภท ปรากฏว่าผู้ปกครองนักเรียนประถมรายงานว่าอยู่ในที่ ๆ มีจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา มากกว่าผู้ปกครองของนักเรียนมัธยม (ค่าเฉลี่ยคือ 26.90 และ 20.98 คนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ตามลำดับ) นอกจากนี้ผู้ปกครองของนักเรียนจากโรงเรียนในถิ่นแออัดมาก รายงานว่าอยู่ในพื้นที่ ๆ มีจำนวนคนต่อ 100 ตารางวา มากกว่าผู้ปกครองจากโรงเรียนในถิ่นแออัดน้อย (ค่าเฉลี่ยคือ 28.87 และ 17.94 คนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ตามลำดับ) ส่วนการที่พบว่าตัวแปรตามแปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระคือ ชั้นเรียน และความแออัดของถิ่นที่ตั้งโรงเรียนนั้น เมื่อได้ตรวจสอบความเท่าเทียมกันของค่าความแปรปรวนในกลุ่มย่อยทั้ง 4กลุ่ม โดยวิธีการหาค่าเอฟแม็กซ์ของฮาร์ทเลย์ (Myers, 1971, p. 73) ผลปรากฏว่าค่าเอฟแม็กซ์มีนัยสำคัญ แสดงถึงความไม่เท่าเทียมกันของค่าความแปรปรวน จึงมิได้นำผลการวิจัยส่วนนี้มาใช้ เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว ตัวแปรอิสระทั้งสามสามารถทำนายความแปรปรวนของจำนวนคนต่อหน่วยพื้นที่ได้ 7.8 เปอร์เซ็นต์

ส่วนการพิจารณาความแปรปรวนของตัวแปรจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวาตามเพศของเด็ก ชนิดของผู้ตอบ และลักษณะของครอบครัว (ดูตาราง 2) ผลปรากฏว่า ตัวแปรตามแปรปรวนไปตามเพศของเด็ก และตามลักษณะของครอบครัวอย่างเด่นชัด จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยในแต่ละกลุ่มปรากฏว่า ผู้ปกครองของนักเรียนชายรายงานจำนวนคนต่อหน่วยพื้นที่มากกว่าผู้ปกครองนักเรียนหญิง (ค่าเฉลี่ยคือ 26.57 และ 22.04 คนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ตามลำดับ) ส่วน

ตาราง 1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา เมื่อพิจารณาตาม ชั้นเรียน สภาพแออัดของถิ่นที่ตั้ง โรงเรียนและระดับเศรษฐกิจ

แหล่งความแปรปรวน	ดี เอฟ	एम एस	เอฟ
ชั้นเรียน (ก)	1	2165.17	5.31*
โรงเรียนถิ่นแออัด (ข)	1	15775.39	38.65***
ระดับเศรษฐกิจ (ค)	1	584.11	1.43
ก x ข	1	4799.45	11.76***
ก x ค	1	.04	<1
ข x ค	1	8.84	<1
ก x ข x ค	1	132.60	<1
ที่เหลือ	654	408.15	
ทั้งหมด	661	446.24	

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

รวมทำนายได้ 7.8%

สำหรับ ก x ข ค่าเอฟแม็กซ์ = 3.68 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่ควรนำผลส่วนนี้มาใช้

ครอบครัวขยายอยู่ในบริเวณที่แออัดมากกว่าครอบครัวเดี่ยว (ค่าเฉลี่ย 25.90 และ 21.44 คนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ตามลำดับ)

สรุปได้ว่าครอบครัวที่อยู่ในพื้นที่ที่แออัดมากกว่าครอบครัวประเภทอื่นคือ ครอบครัวนักเรียนประถม ครอบครัวนักเรียนจากโรงเรียนในถิ่นที่แออัดมากที่สุด ครอบครัวนักเรียนชาย และครอบครัวขยาย

ลักษณะของผู้ที่อยู่ในห้องที่มีจำนวนคนต่างกัน ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจำนวนคนต่อห้อง โดยพิจารณาตามตัวแปรอิสระที่ละสามตัวคือ ชั้นเรียนของเด็กในปกครอง

ตาราง 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา เมื่อพิจารณาตามเพศของเด็ก ชนิดของผู้ตอบ และลักษณะครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	ดีเอฟ	एम एस	F
เพศของเด็ก (ก)	1	3365.30	7.72**
ชนิดของผู้ตอบ (ข)	1	15.39	<1
ลักษณะครอบครัว (ค)	1	3402.99	7.81**
ก x ข	1	37.31	<1
ก x ค	1	1448.74	3.32
ข x ค	1	1403.68	3.22
ก x ข x ค	1	214.27	<1
ที่เหลือ	652	435.95	
ทั้งหมด	659	446.24	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

รวมทำนายได้ 2.2%

ความแออัดของถิ่นที่ตั้งโรงเรียน และระดับเศรษฐกิจของครอบครัว (ดูตาราง 3) ผลปรากฏว่า ตัวแปรตามแปรปรวนไปตามชั้นเรียนและตามระดับเศรษฐกิจของผู้ตอบ และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้วปรากฏว่าในบ้านของผู้ปกครองเด็กประถมมีจำนวนคนต่อหนึ่งห้องมากกว่าบ้านของผู้ปกครองเด็กมัธยม (ค่าเฉลี่ยคือ 3.72 และ 2.82 คนต่อห้องตามลำดับ) นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ตอบจากระดับเศรษฐกิจต่ำ รายงานว่าที่บ้านมีจำนวนคนต่อห้องมากกว่าผู้ตอบจากระดับเศรษฐกิจสูง (ค่าเฉลี่ยคือ 3.70 และ 2.65 คนต่อห้องตามลำดับ) ตัวแปรอิสระทั้งสองนี้ร่วมกันทำนายจำนวนคนต่อห้องได้ 7.9 เปอร์เซ็นต์ ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจำนวนคนต่อห้อง เมื่อพิจารณาตามเพศของเด็ก ชนิดของผู้ตอบ และลักษณะของครอบครัว ผลปรากฏว่า ตัวแปรตามแปรปรวนไปตามชนิดของผู้ตอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสูง (ค่าเอฟคือ 7.51 ดีเอฟคือ 1, 654 มีนัยสำคัญที่ระดับ .01) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่าผู้ที่ เป็นมารดาของเด็ก รายงานว่ามาจาก

ตาราง 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของจำนวนคนต่อห้อง เมื่อพิจารณาตาม ชั้นเรียน
สภาพแออัดของถิ่นที่ตั้ง โรงเรียน และระดับเศรษฐกิจ

แหล่งความแปรปรวน	ดี เอฟ	เอ็ม เอส	เอฟ
ชั้นเรียน (ก)	1	71.52	15.87***
โรงเรียนถิ่นแออัด (ข)	1	2.89	<1
ระดับเศรษฐกิจ (ค)	1	114.39	25.38***
ก x ข	1	13.66	3.03
ก x ค	1	11.26	2.50
ข x ค	1	.52	<1
ก x ข x ค	1	6.24	1.39
ที่เหลือ	654	4.51	
ทั้งหมด	661	4.90	

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

รวมทำนายได้ 7.9%

ครอบครัวที่มีจำนวนคนต่อห้องสูงกว่าผู้ที่ เป็นบิดา (ค่าเฉลี่ยคือ 3.45 และ 3.00 คน ต่อห้อง ตามลำดับ)

สรุปได้ว่าผู้ที่อยู่ในบ้านที่มีคนต่อห้อง เป็นจำนวนมากกว่าผู้ตอบประเภทอื่นคือ ผู้ตอบ ที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนประถม ผู้ตอบจากระดับเศรษฐกิจต่ำ และผู้ตอบที่เป็นมารดาของนักเรียน

ลักษณะของผู้ที่ใช่ประโยชน์จากห้องนอนต่างกัน จากการวิเคราะห์ความแปรปรวน ของปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอนตามชั้นเรียน สภาพแออัดของถิ่นที่ตั้ง โรงเรียน และระดับ เศรษฐกิจของผู้ตอบ (ดูตาราง 4) ผลปรากฏว่า คะแนนตัวแปรตามแปรปรวนไปตามชั้นเรียน และระดับเศรษฐกิจของผู้ตอบ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยปรากฏว่า ผู้ปกครองของนักเรียนประถม รายงานว่าใช้ประโยชน์จากห้องนอนในปริมาณที่มากกว่าผู้ปกครองของนักเรียนมัธยม (ค่าเฉลี่ยคือ

ตาราง 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน เมื่อพิจารณาตาม ชั้นเรียน สภาพแออัดของถิ่นที่ตั้งโรงเรียน และระดับเศรษฐกิจ

แหล่งความแปรปรวน	ดีเอฟ	एम ऐस	เอฟ
ชั้นเรียน (ก)	1	34.42	13.07***
โรงเรียนถิ่นแออัด (ข)	1	3.82	1.45
ระดับเศรษฐกิจ (ค)	1	20.96	7.96**
ก x ข	1	8.68	3.30
ก x ค	1	2.58	<1
ข x ค	1	.02	<1
ก x ข x ค	1	1.09	<1
ที่เหลือ	654	2.63	
ทั้งหมด	661	2.75	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

รวมทำนายได้ 4.6%

3.13 และ 2.54 กิจกรรมตามลำดับ) ส่วนผู้ปกครองจากระดับเศรษฐกิจต่ำก็ใช้ประโยชน์จากห้องนอนในปริมาณที่มากกว่าผู้ปกครองจากระดับเศรษฐกิจที่สูงกว่า (ค่าเฉลี่ยคือ 3.04 และ 2.54 กิจกรรมตามลำดับ) ตัวแปรอิสระทั้งสองนี้สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรตามได้ 5%

ส่วนการวิเคราะห์ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอนตามเพศของเด็กในปกครองชนิดของผู้ตอบ และลักษณะของครอบครัว ผลปรากฏว่าตัวแปรทั้งสามนี้ร่วมกันทำนายตัวแปรตามได้เพียง 1 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น

จึงสรุปได้ว่าผู้ที่ใช้ประโยชน์จากห้องนอนมากคือ ผู้ปกครองของนักเรียนประถม และผู้ที่มาจากระดับเศรษฐกิจต่ำ

ลักษณะของผู้ที่บ้านอยู่ห่างจากผู้อื่น เป็นระยะต่างกัน จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระยะห่างจากบ้านของคนอื่น โดยพิจารณาตามชั้นเรียน สภาพแออัดของถิ่นที่ตั้งโรงเรียน และระดับเศรษฐกิจ (ดูตาราง 5)

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของระยะห่างจากบ้านคนอื่น เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียน สภาพแออัดของถิ่นที่ตั้งโรงเรียน และระดับเศรษฐกิจของผู้ตอบ

แหล่งความแปรปรวน	ดีเอฟ	एम ऐस	एफ
ชั้นเรียน (ก)	1	580.77	3.99*
โรงเรียนถิ่นแออัด (ข)	1	2145.82	14.74***
ระดับเศรษฐกิจ (ค)	1	223.09	1.53
ก x ข	1	2275.65	15.63***
ก x ค	1	33.43	<1
ข x ค	1	204.92	1.41
ก x ข x ค	1	19.24	<1
ที่เหลือ	654	145.63	
ทั้งหมด	661	152.50	

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

*** มีนัยสำคัญที่ระดับ .001

รวมทำนายได้ 2.7%

สำหรับ ก x ข ค่าเอฟแม็กซ์ = 13.16 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จึงไม่ควรนำผลส่วนนี้มาใช้

ผลปรากฏว่า ระยะห่างจากบ้านของผู้อื่นแปรปรวนไปตามชั้นเรียนและตามสภาพแออัดของถิ่นที่ตั้งโรงเรียน เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยปรากฏว่า ผู้ปกครองนักเรียนมัธยมอยู่ในบ้านที่ใกล้กับบ้านอื่นมากกว่าผู้ปกครองนักเรียนประถม (ค่าเฉลี่ยคือ 3.95 และ 4.98 เมตร ตามลำดับ) นอกจากนั้น

ยังพบว่า ผู้ปกครองจากโรงเรียนในพื้นที่แออัดมากอยู่บ้านที่ใกล้ชิดกับบ้านอื่น มากกว่าผู้ปกครองจากโรงเรียนในพื้นที่แออัดน้อย (ค่าเฉลี่ยคือ 2.87 และ 6.38 เมตร ตามลำดับ) ส่วนความแปรปรวนของตัวแปรตามไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นเรียนและความแออัดของพื้นที่ตั้งโรงเรียนนั้น การตรวจสอบลักษณะความเท่าเทียมกันของค่าความแปรปรวนในกลุ่มย่อย ด้วยการหาค่าเอฟแม็กซ์ พบว่ายังมีลักษณะที่ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้ค่าเอฟจึงไม่นำผลส่วนนี้มาใช้ อย่างไรก็ตามในกรณีนี้ปริมาณการทำนายจากตัวแปรทั้งสามนี้มีเพียง 2.7 เปอร์เซ็นต์

ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนของระยะห่างจากบ้านคนอื่น ตามเพศของเด็กในปกครองชนิดของผู้ตอบ และลักษณะของครอบครัว ไม่พบว่าตัวแปรตามแปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระ เหล่านี้ในปริมาณสูงพอที่จะยอมรับได้

สรุปได้ว่าผู้ตอบที่อยู่ในพื้นที่แออัดคือผู้ปกครองนักเรียนมัธยมโดยทั่วไป ผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แออัดมาก และผู้ปกครองของนักเรียนประถมจากโรงเรียนที่ตั้งในพื้นที่แออัดมาก รวมทั้งผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมจากโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แออัดทั้งหมดและน้อย

ส่วนจำนวนบุตรและจำนวนปัญหาในพื้นที่อยู่นั้น ไม่แปรปรวนไปตามลักษณะของนักเรียนและโรงเรียน ลักษณะของผู้ตอบ และลักษณะของครอบครัวแต่ประการใด

สรุปลักษณะของผู้ที่อยู่ในสภาพแออัดต่างกัน ในการวิจัยนี้ทางด้านตัวแปรอิสระพบว่าชั้นเรียนของเด็กในปกครองมีความสัมพันธ์กับสภาพแออัดมากด้านที่สุจริตลงมาคือความแออัดของพื้นที่ตั้งของโรงเรียนและระดับเศรษฐกิจของครอบครัวของผู้ตอบ กล่าวคือครอบครัวนักเรียนประถมมีความแออัดใน 3 ด้านคือ จำนวนคนต่อหน่วยพื้นที่ จำนวนคนต่อห้อง และปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน มากกว่าครอบครัวนักเรียนมัธยมยกเว้นระยะห่างจากบ้านคนอื่นที่ครอบครัวนักเรียนมัธยมมีความแออัดมากกว่าครอบครัวนักเรียนประถม

ส่วนครอบครัวของนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แออัดมากก็มีสภาพแออัด 2 ด้านคือ จำนวนคนต่อหน่วยพื้นที่และระยะห่างจากบ้านคนอื่น มากกว่าครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่แออัดน้อย นอกจากนี้ยังปรากฏว่าผู้ปกครองจากระดับเศรษฐกิจต่ำอยู่ในครอบครัวที่มีสภาพแออัดใน 2 ด้านคือ จำนวนคนต่อห้อง และการใช้ประโยชน์จากห้องนอน มากกว่าผู้ปกครองจากระดับเศรษฐกิจที่สูงกว่า

ทางด้านตัวแปรตามพบว่า จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา นั้น แปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระ 4 ใน 6 ตัวที่นำมาพิจารณา คือ ชั้นเรียนของเด็ก เพศของเด็ก สภาพแออัดของพื้นที่

ที่ตั้งโรงเรียน และลักษณะครอบครัว ส่วนจำนวนคนต่อหนึ่งห้อง แปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระ 3 จาก 6 ตัวที่นำมาศึกษาคือชั้นเรียนของเด็กในปกครอง ชนิดของผู้ตอบ และระดับเศรษฐกิจของผู้ตอบ ในขณะที่ดัชนีสภาพแออัดอีกสองตัวคือ การใช้ประโยชน์จากห้องนอนและระยะห่างจากบ้านอื่น แปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระเพียง 2 ใน 6 ตัว คือระดับชั้นเรียนของเด็กกับระดับเศรษฐกิจของครอบครัว และระดับชั้นเรียนของเด็กกับความแออัดของพื้นที่ตั้งโรงเรียนตามลำดับ ส่วนดัชนีสภาพแออัดอีก 2 ตัวคือ จำนวนบุตร และจำนวนปัญหาในพื้นที่อยู่นั้น ไม่สัมพันธ์กับตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวที่นำมาศึกษาแต่ประการใด

จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้ที่อยู่ในสภาพแออัดหลายด้านพร้อมกันคือ ครอบครัวของนักเรียนประถม ครอบครัวของนักเรียนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในถิ่นแออัดมาก และครอบครัวที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ

ความสัมพันธ์ของดัชนีสภาพแออัดของครอบครัว

ในการวิจัยนี้ได้มีการวัดสภาพแออัดของครอบครัวหลายด้าน ในส่วนนี้จะได้พิจารณาว่าครอบครัวที่มีความแออัดในด้านหนึ่งมากเท่าใด จะมีความแออัดในด้านอื่น ๆ มากขึ้นด้วยหรือไม่ ดัชนีความแออัดตัวใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับดัชนีอื่น ๆ มาก และในกลุ่มผู้ตอบประเภทใด ในชั้นแรกได้พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของดัชนี สภาพแออัด 5 ตัวในกลุ่มรวม แล้วจึงแยกพิจารณาในกลุ่มย่อย เปรียบเทียบกันเป็นคู่ ๆ อีก 4 คู่ คือ ในกลุ่มที่มารดาตอบ เปรียบเทียบกับกลุ่มที่บิดาตอบ กลุ่มผู้ตอบที่มาจากระดับเศรษฐกิจต่ำ เปรียบเทียบกับกลุ่มเศรษฐกิจสูง กลุ่มครอบครัวเดี่ยว เปรียบเทียบกับกลุ่มครอบครัวขยาย และกลุ่มครอบครัวที่อยู่มาไม่เกิน 3 ปีกับกลุ่มที่อยู่มานานกว่า 3 ปี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ในกลุ่มผู้ตอบทั้งหมด จำนวน 662 คน (ดูตาราง 6) การรายงานจำนวนคนต่อหนึ่งห้องมีความสัมพันธ์ทางบวกในปริมาณที่ยอมรับได้กับดัชนีอื่น ๆ ทั้งหมดคือ 4 ตัว ส่วนจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา และจำนวนการใช้ประโยชน์จากห้องนอน มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงกับดัชนีอื่น ๆ อีก 3 ตัว ส่วนจำนวนปัญหาในท้องถิ่นที่ทำให้เดือดร้อนกับจำนวนบุตร มีความสัมพันธ์กับดัชนีอื่น ๆ ในปริมาณที่ยอมรับได้เพียง 2 ตัวเท่านั้น

ส่วนการเปรียบเทียบปริมาณความสัมพันธ์ของดัชนีสภาพแออัด 5 ตัวในกลุ่มผู้ตอบประเภทต่าง ๆ นั้น นอกจากจะหาระดับนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แต่ละตัวในแต่ละกลุ่มแล้ว ยังได้หาค่าซีในการเปรียบเทียบค่าซีที่มาจากกลุ่มที่ละ 2 กลุ่มด้วย ผลปรากฏว่า (ดูตาราง 1, 2, 3, 4 ในภาคผนวก ค.) ในกลุ่มผู้ตอบที่เป็นมารดาและ เป็นบิดาจากต่างครอบครัวกันนั้น

ตาราง 6 คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของดัชนีสภาพแออัดของครอบครัว 5 ตัวแปร ในกลุ่มผู้ตอบทั้งหมด จำนวน 662 คน

	จำนวนคน ต่อ พ.ท. 100 ตรว.	จำนวนคน ต่อห้อง	จำนวน บุตร	การใช้ประโยชน์ จากห้องนอน
จำนวน ปัญหา	.04	.08*	.07	.08*
จำนวนคน ต่อ พ.ท. 100 ตรว.	-	.19**	.23**	.18**
จำนวนคน ต่อห้อง		-	.19**	.24**
จำนวน บุตร			-	.03

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 จำนวนคน = 500 อาร์ = .08 ขึ้นไป
 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 อาร์ = .11 ขึ้นไป

แบบแผนความสัมพันธ์ของดัชนีสภาพแออัดในทั้งสองกลุ่มนี้คล้ายคลึงกัน ยกเว้นการที่บิดารายงานว่ามีจำนวนปัญหาในห้องนอนมากเท่าใด ก็เป็นบิดาที่มีบุตรเป็นจำนวนมาก แต่ไม่ปรากฏความสัมพันธ์เช่นนี้ในกลุ่มผู้ตอบที่เป็นมารดา (ดูตาราง 1 ในภาคผนวก ค.) ส่วนในครอบครัวเดียวกันครอบครัวขยายนั้น ปริมาณความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างจำนวนคนต่อห้องกับจำนวนบุตรในครอบครัวเดียวกันสูงกว่าความสัมพันธ์นี้ในครอบครัวขยายอย่างเด่นชัด ส่วนในครอบครัวที่อยู่ในที่ปัจจุบันไม่เกิน 3 ปีนั้น จำนวนคนต่อห้องมีมากเท่าไร จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา จำนวนบุตรและจำนวนการใช้ประโยชน์จากห้องนอนก็มากขึ้นด้วย แต่ไม่พบแบบแผนความสัมพันธ์เช่นนี้ในครอบครัวที่อยู่มานานกว่า 3 ปี แต่เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มไม่พบความแตกต่างในปริมาณสูงพอจะยอมรับได้

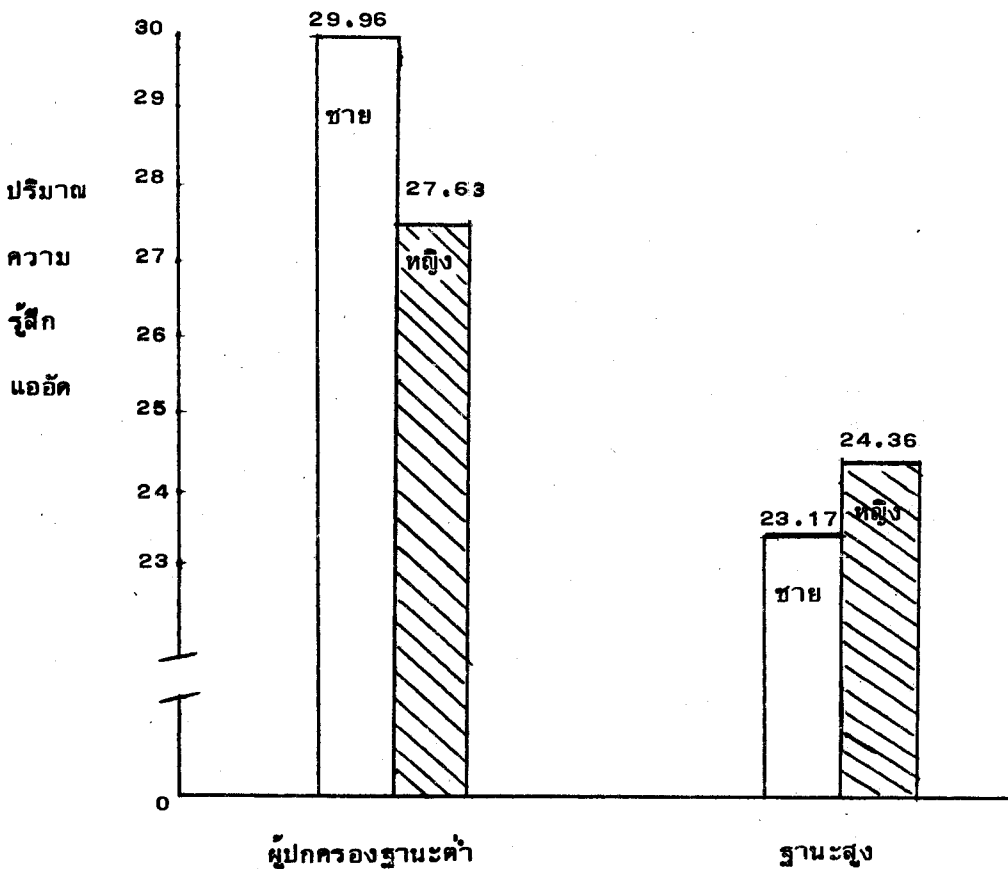
สรุปได้ว่า ในการวิจัยนี้ดัชนีสภาพแออัดที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับดัชนีตัวอื่น ๆ คือ จำนวนคนต่อหนึ่งห้อง ส่วนกลุ่มผู้ตอบที่มีแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีสภาพแออัดแตกต่างกันมากที่สุดคือ ผู้ที่อยู่มานานกว่า 8 ปี และผู้ที่อยู่มาไม่เกิน 3 ปี โดยปรากฏว่า ผู้ที่เพิ่งมาอยู่ได้ไม่นานนั้น ถ้ามีความแออัดด้านหนึ่งก็จะมี ความแออัดในอีก 3 ด้านด้วย ส่วนผลการเปรียบเทียบปริมาณความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีสภาพแออัดทีละสองตัวในกลุ่มผู้ตอบต่าง ๆ พบตัวแปรที่สำคัญคือ จำนวนบุตร มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงกับจำนวนปัญหาในถิ่นที่อยู่ เมื่อมีค่าเป็นผู้ตอบ แตกต่างจาก เมื่อมารดา เป็นผู้ตอบ ส่วนในอีกกรณีหนึ่งพบว่าจำนวนบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงกับจำนวนคนต่อห้องในครอบครัวเดียว แตกต่างจากในครอบครัวขยายอย่างมาก ลักษณะของผู้ที่มีจิตลักษณะในปริมาณต่างกัน

จิตลักษณะต่าง ๆ ที่ถูกศึกษาในการวิจัยนี้ เป็นลักษณะที่คาดว่าจะเป็นสาเหตุของพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่าง ๆ ของมารดาไทย ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับจิตลักษณะและพฤติกรรมของผู้อบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งจะอยู่ในหัวข้อต่อไป ในส่วนนี้จะได้พิจารณาการแจกแจงของจิตลักษณะแต่ละประการตามลักษณะทางสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบ ลักษณะของครอบครัว และตามปริมาณความแออัดทางกายภาพของที่อยู่อาศัย โดยจะมีการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลว่า ผู้ตอบที่มีลักษณะภูมิหลังต่างกัน และมีสภาพแออัดในครอบครัวต่างกัน จะมีจิตลักษณะแต่ละประการต่อไปนี้ ในปริมาณที่ต่างกันอย่างไร จิตลักษณะที่โคไซ่เป็นตัวแปรตามในการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้มี 6 ตัวคือ (1) ความรู้สึกแออัด (2) สุขภาพจิต (3) ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก (4) ทศนคติ (หรือเจตคติ) ต่อบุตร (5) การผลักภาระให้โรงเรียน และ (6) ความเชื่ออำนาจใน-นอกคนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ได้ใช้ทั้งการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง และการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น ดังจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับของตัวแปรตาม

ลักษณะของผู้ที่มีความรู้สึกแออัดต่างกัน ความรู้สึกแออัด หมายถึงการที่ผู้ตอบรายงานความรู้สึกของตนเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในครอบครัว ว่าทำให้ตนรู้สึกไม่สะดวกสบาย และถูกขัดขวางในการที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด แบบวัดนี้มีคะแนนระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบรู้สึกแออัดมาก

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความรู้สึกแออัดของผู้ตอบ จำแนกตามชั้นเรียนของเด็กในปกครองและเพศของเด็ก โดยได้ทำการวิเคราะห์ดังกล่าวในกลุ่มรวมและกลุ่มที่แยกย่อยตามชนิดของผู้ตอบ ลักษณะบางประการของมารดา ฐานะของครอบครัว และถิ่นที่

ตั้งโรงเรียนรวม 10 กลุ่ม ผลปรากฏว่าความรู้สึกแออัดของผู้ปกครองแปรปรวนไปตามระดับชั้นเรียนของเด็กในปกครองอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ในกลุ่มรวม (ค่าเอฟ = 44.00, ดีเอฟ = 1, 658, มีนัยสำคัญที่ระดับ .001) จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยของความรู้สึกแออัดตามระดับชั้นของเด็ก ปรากฏว่าผู้ปกครองของเด็กประถมรู้สึกแออัดกว่าผู้ปกครองของเด็กมัธยม (ค่าเฉลี่ยความรู้สึกแออัดในผู้ปกครองเด็กประถม = 28.79, เอสดี = 8.43 จำนวนคน = 328 ส่วนในผู้ปกครองเด็กมัธยม = 24.58 เอสดี = 7.42 จำนวนคน = 334) ส่วนในกลุ่มย่อยอีก 10 กลุ่ม ก็พบผลในทำนองเดียวกันนี้ทุกประการ ส่วนการแปรปรวนของความรู้สึกแออัดของผู้ปกครองตามเพศของเด็กนั้น ไม่ปรากฏในกลุ่มรวมแต่ปรากฏในกลุ่มย่อยเพียง 2 กลุ่ม คือกลุ่มฐานะต่ำ (ค่าเอฟ = 4.21, 1, 384, น้อยกว่า .05) และกลุ่มฐานะสูง (ค่าเอฟ = 3.91, 1, 270, น้อยกว่า .05) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มย่อยตามเพศของเด็ก ปรากฏผลที่กลับกันที่น่าสนใจในกลุ่มที่ต่างระดับเศรษฐกิจ

ภาพ 2 ค่าเฉลี่ยปริมาณความรู้สึกแออัดของผู้ปกครองของนักเรียนชายและหญิง เมื่อพิจารณาในกลุ่มที่แยกตามระดับ เศรษฐกิจของครอบครัว

ภาพ 2 แสดงว่าในกลุ่มผู้ปกครองที่ฐานะค่อนข้างต่ำ ผู้ปกครองนักเรียนชายมีความรู้สึกแออัดมากกว่าผู้ปกครองนักเรียนหญิง ส่วนในกลุ่มผู้ปกครองที่ฐานะค่อนข้างสูงนั้น ผู้ปกครองนักเรียนหญิงกลับมีความรู้สึกแออัดมากกว่าผู้ปกครองนักเรียนชาย ความแตกต่างทั้งสองกรณีมีนัยสำคัญทางสถิติสูง นอกจากนี้ยังปรากฏอย่างเด่นชัดว่าผู้ปกครองฐานะต่ำมีความรู้สึกแออัดมากกว่าผู้ปกครองฐานะสูง และความแตกต่างระหว่างผู้ปกครองนักเรียนชายสองฐานะมีมากกว่าความแตกต่างระหว่างผู้ปกครองนักเรียนหญิงด้วย

ส่วนการแปรปรวนของความรู้สึกแออัดตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้นเรียนของเด็กกับเพศของเด็กในปกครอง ไม่ปรากฏว่ามีมากพอที่จะยอมรับได้

จึงสรุปได้ว่า ผู้ปกครองของเด็กประถมรายงานว่ารู้สึกแออัดมากกว่าผู้ปกครองของเด็กมัธยมในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ปกครองของนักเรียนชายและหญิงรู้สึกแออัดต่างกันและสลับกัน ในกรณีที่แยกพิจารณาเป็น 2 กลุ่มตามระดับเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ปกครองจากระดับเศรษฐกิจต่ำรายงานว่ารู้สึกแออัดมากกว่าผู้ปกครองจากระดับเศรษฐกิจสูงอย่างชัดเจนด้วย

ในการวิเคราะห์คะแนนความรู้สึกแออัดแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น (Multiple Regression Analysis, stepwised) โดยมีตัวทำนายคือดัชนีสภาพแออัด 4 ด้าน และมีการวิเคราะห์ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และในกลุ่มที่แยกย่อยตามลักษณะของผู้ตอบ ของบุตรและของครอบครัวอีก 18 กลุ่ม เพื่อจะได้ศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรายละเอียด (ดูตาราง 7) ผลปรากฏว่า ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนั้นดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพของที่อยู่อาศัย สามารถจะร่วมกันทำนายปริมาณความแปรปรวนของความรู้สึกแออัดของผู้ตอบได้ 17 เปอร์เซ็นต์ มีตัวทำนายที่สำคัญยอมรับได้ 3 ตัว ตัวแรกคือจำนวนคนต่อห้อง ซึ่งมีความสำคัญสามารถทำนายความรู้สึกแออัดได้มากที่สุดคือ 11 เปอร์เซ็นต์ ตัวที่สองคือ การใช้ประโยชน์จากห้องนอน และเมื่อเพิ่มตัวที่สามคือจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ก็ยังสามารถที่จะเพิ่มอำนาจการทำนายรวมได้อีกในปริมาณที่ยอมรับได้ที่สำคัญ ค่าเอฟของตัวทำนายที่เพิ่มขึ้นแต่ละตัวนี้จะต้องสูงกว่าหรือใกล้เคียงกับ 3.00 จึงจะยอมรับได้ ส่วนในกลุ่มย่อยอีก 18 กลุ่มก็เช่นเดียวกัน ดัชนีสภาพแออัดสอง สามหรือทั้งสี่ตัวรวมกัน มีอำนาจการทำนายความรู้สึกแออัดของผู้ตอบได้ตั้งแต่ 11% ถึง 23% หรือเฉลี่ยคือ 16.89% ใน 15 กลุ่ม มีเพียง 3 กลุ่มเท่านั้นที่ดัชนีสภาพแออัดเพียงตัวเดียวที่สามารถทำนายความรู้สึกแออัดของผู้ตอบได้ และเมื่อเพิ่มดัชนีตัวอื่น ๆ อีก 3 ตัว ก็ไม่สามารถจะเพิ่มอำนาจการทำนายให้มากขึ้นในปริมาณที่ยอมรับได้ กล่าวคือ จำนวนคนต่อห้องเพียงตัวเดียวสามารถ

ตาราง 7 เปรียบเทียบการทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนายต่าง ๆ ของความรู้สึก
แอ็คทีฟในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวนคน	สภาพแอ็คทีฟ 4 ตัว		% ทำนาย ของตัวแรก	สภาพแอ็คทีฟ 5 ตัวและ ลักษณะเด็กรวม 9 ตัว	
		% ทำนาย	ตัวทำนาย		% ทำนาย	ตัวทำนาย
กลุ่มรวม	662	17	1, 2, 3	11	—	
นักเรียนชาย	274	23	1, 2, 3	13	27	1, 2, 3, 7, 9
นักเรียนหญิง	388	12	1, 2	10	18	1, 8, 2, 7, 5, 4, 6
เศรษฐกิจต่ำ	388	11	1, 2, 3	7	16	1, 7, 2, 6, 5, 9
เศรษฐกิจสูง	274	20	1, 2, 3, 4	14	23	1, 2, 3, 8, 4
ครอบครัวเดี่ยว	295	21	2, 1	13	25	2, 1, 6, 7
ครอบครัวขยาย	366	16	1, 3, 2	11	20	1, 3, 8, 9, 5, 2
มารดาตอบ	386	17	1, 2, 3	12	21	1, 2, 6, 7, 3, 5
บิดาตอบ	145	12	1, 2	9	20	1, 2, 6, 4, 9
มารดาทำงาน	269	20	1, 2, 3	4	25	1, 8, 2, 7, 5, 3
มารดาไม่ทำงาน	116	10	1	10	25	1, 6, 7, 4, 8
มารดา กศ.ต่ำ	300	12	1, 2	10	17	1, 6, 7, 2, 5
มารดา กศ.สูง	86	20	2, 1	12	26	2, 1, 9
มารดา ค.ปกติ	318	18	1, 2, 3	12	23	1, 2, 6, 7
มารดา ค.แตกแยก	67	18	1	18	18	1
อยู่ไม่นาน	626	17	1, 2, 3	13	21	1, 2, 8, 7, 3, 5, 6
อยู่มานาน	36	22	4	22	22	4
มารดาอายุน้อย	193	14	2, 1	10	—	
มารดาอายุมาก	193	21	1, 3	15	—	
เฉลี่ย % ทำนาย =		16.89		11.21		

1 = จำนวนคนต่อห้อง

2 = การใช้ประโยชน์จากห้องนอน

3 = จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา

4 = จำนวนบุตร

5 = เวลาอยู่กับบุตร

6 = อายุผู้ตอบ

7 = จำนวนปัญหา

8 = อายุเด็ก

9 = อยู่มานาน

ทำนายความรู้สึกแอ็ดของผู้ตอบได้มากเท่ากับ 4 ตัวรวมกัน ในกลุ่มมารดาที่ไม่มีงานอาชีพและกลุ่มมารดาที่แยกอยู่ต่างหากจากสามี ส่วนจำนวนบุตรเพียงตัวแปรเดียว สามารถทำนายความรู้สึกแอ็ดได้ 22 เปอร์เซ็นต์ เท่ากับดัชนีสี่ตัวรวมกันในกลุ่มผู้ตอบที่อยู่ในที่ปัจจุบันมานานกว่า 3 ปี ส่วนดัชนีสภาพแอ็ดที่เข้าสู่สมการทำนายคะแนนความรู้สึกแอ็ดเป็นตัวแรก ซึ่งมีอำนาจการทำนายสูงสุดในแต่ละกลุ่มย่อยนั้นก็มิอำนาจทำนายจาก 4 ถึง 22% หรือเฉลี่ยคือ 11.21% ซึ่งเป็นปริมาณที่ต่ำกว่าอำนาจทำนายของทั้ง 4 ดัชนีรวมกันโดยเฉลี่ยถึง 5.68%

ฉะนั้นโดยส่วนรวมแล้วผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐาน 1 ที่กล่าวว่า "สภาพแอ็ดของครอบครัว 4 ด้านรวมกัน สามารถทำนายความรู้สึกแอ็ด ได้มากกว่าเมื่อใช้ทีละด้านทำนาย"

นอกจากนั้นยังอาจสังเกตได้ว่า สภาพแอ็ดของครอบครัวสามารถทำนายความรู้สึกแอ็ดของผู้ปกครองนักเรียนชาย (23%) ได้มากกว่าผู้ปกครองนักเรียนหญิง (12%) ทำนายได้ดีกว่าในผู้ตอบที่มีระดับเศรษฐกิจสูง (20%) มากกว่าผู้ตอบที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ (11%) ทำนายได้มากในครอบครัวเดี่ยว (21%) และน้อยกว่าในครอบครัวขยาย (16%) ทำนายความรู้สึกแอ็ดของมารดาได้มาก (17%) กว่าของบิดา (12%) ทำนายความรู้สึกแอ็ดของมารดาที่ทำงาน (20%) ได้มากกว่ามารดาที่ไม่ทำงาน (10%) ทำนายมารดาที่มีการศึกษาสูง (20%) ได้มากกว่ามารดาที่มีการศึกษาต่ำ (12%) ทำนายความรู้สึกแอ็ดของผู้ที่อยู่มานานกว่า 3 ปี (22%) ได้ดีกว่าผู้ที่อยู่มาไม่เกิน 3 ปี (17%) และดัชนีสภาพแอ็ดของครอบครัวนี้ ทำนายความรู้สึกแอ็ดของมารดาที่อายุมากกว่า 35 ปี (21%) ได้มากกว่า ในมารดาที่อายุน้อยกว่า 35 ปี (14%)

ในขั้นต่อมาได้เพิ่มตัวทำนายขึ้นจากเดิม กล่าวคือ ได้เพิ่มดัชนีสภาพแอ็ดอีก 1 ตัวคือ จำนวนปัญหาในถิ่นที่อยู่ที่ทำให้เดือดร้อน แล้วเพิ่มตัวทำนาย เช่น อายุของผู้ตอบและของบุตร เวลาอยู่กับบุตร และระยะเวลาที่เข้าอยู่อาศัย รวม 9 ตัว สามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนของคะแนนความรู้สึกแอ็ดของผู้ตอบได้เพิ่มขึ้นจาก 0 ถึง 15 เปอร์เซ็นต์ในกลุ่มย่อยต่าง ๆ โดยมีเปอร์เซ็นต์ทำนายที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยคือ 5 เปอร์เซ็นต์ ตัวทำนายที่เข้ามาช่วยเพิ่มอำนาจการทำนายความรู้สึกแอ็ดในกรณีนี้คือ อายุของผู้ตอบ อายุของบุตร และจำนวนปัญหาในถิ่นที่อยู่ กลุ่มที่ความรู้สึกแอ็ดถูกทำนายได้ เป็น เปอร์เซ็นต์สูงที่สุดคือ กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนชาย (ทำนายได้ 27%) ในกลุ่มนี้สภาพแอ็ด 4 ด้านมีมากเท่าใด และอยู่ยาวนานน้อยเท่าใดก็มีความรู้สึกแอ็ดมากขึ้นเท่านั้น (พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวทำนายแต่ละตัวกับความรู้สึกแอ็ดประกอบด้วย) ส่วนในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าประถม 6 นั้น ถ้าจำนวนคนต่อห้องมาก ใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก และอยู่ยาวนานมากเท่าใด ก็จะมีความรู้สึกแอ็ดมากเท่านั้น (ทำนายได้ 26%)

สรุปได้ว่าผู้ที่มีความรู้สึกแอัดมาก เป็นผู้ปกครองของนักเรียนประถม เป็นผู้ที่อยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนคนต่อหนึ่งห้องมาก มีการใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก และมีจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา มาก ดัชนีสภาพแอัดของครอบครัวสามารถร่วมกันทำนายความรู้สึกแอัดของผู้ตอบได้สูงสุดคือ 23% และเมื่อเพิ่มระยะเวลาที่อยู่อาศัยเป็นตัวทำนายร่วมด้วย จะสามารถทำนายได้ 27% เป็นอย่างมาก

ลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ต่างกัน สุขภาพจิตที่ตีหมายถึง ลักษณะทางอารมณ์ของบุคคลที่มีอาการต่อไปนี้ น้อย เช่น มีความวิตกกังวล อารมณ์รุนแรง ขาดความอดทน เป็นต้น แบบวัดสุขภาพจิตมีคะแนนตั้งแต่ 15 ถึง 90 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบมีสุขภาพจิตดี

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนสุขภาพจิตตามระดับชั้นและเพศของนักเรียนในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 10 กลุ่ม ผลปรากฏว่าในกลุ่มรวมสุขภาพจิตของผู้ปกครองแปรปรวนไปตามระดับชั้นเรียนของนักเรียน (เอฟ = 28.21 ดีเอฟ = 1, 658 มีนัยสำคัญที่ระดับ .001) จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยของสุขภาพจิตของผู้ปกครองนักเรียนประถมและมัธยม ปรากฏว่าสุขภาพจิตของผู้ปกครองนักเรียนมัธยมสูงกว่า (ค่าเฉลี่ย = 58.34 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 11.22) สุขภาพจิตของผู้ปกครองนักเรียนประถม (ค่าเฉลี่ย = 53.04 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 13.53) ผลที่พบในกลุ่มรวมนี้ยังปรากฏในกลุ่มย่อย 6 กลุ่มจาก 9 กลุ่มที่ศึกษาที่น่าจะกล่าวถึงคือผล เช่นนี้ปรากฏเมื่อมารดาตอบ แต่ไม่ปรากฏเมื่อบิดาเป็นผู้ตอบ พบผลในกลุ่มผู้ปกครองฐานะต่ำแต่ไม่พบในกลุ่มฐานะสูง พบในผู้ปกครองของนักเรียนจากโรงเรียนในถิ่นแอัดมาก แต่ไม่พบผลจากโรงเรียนในถิ่นที่แอัดน้อย ส่วนความแปรปรวนของสุขภาพจิตของผู้ปกครองตามเพศของเด็ก หรือตามบทบาทระหว่างชั้นเรียนและเพศของเด็ก ไม่พบว่าปริมาณมากพอจะยอมรับได้

ในการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ เป็นขั้น เพื่อที่จะศึกษาว่าสุขภาพจิตของผู้เลี้ยงดูเด็กนั้นแปรปรวนไปตามสภาพแวดล้อมของครอบครัวและลักษณะบางประการของผู้ตอบหรือไม่ มากน้อยเพียงไร ผลปรากฏในตาราง 8 ว่า ดัชนีสภาพแอัดของครอบครัวสี่ตัวสามารถทำนายปริมาณสุขภาพจิตของผู้ตอบได้เพียง 8% ในกลุ่มรวม และไม่เกิน 12% ในกลุ่มย่อยต่าง ๆ ยกเว้นกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูงซึ่งพบว่าตัวทำนาย 2 ตัวคือ จำนวนคนต่อหนึ่งห้อง และการใช้ประโยชน์จากห้องนอน ร่วมกันทำนายระดับสุขภาพจิตได้ถึง 25% แม้เมื่อเพิ่มลักษณะของผู้ตอบและลักษณะของบุตรอีก 4 ตัว และจำนวนปัญหาในห้องนอนอีกหนึ่งตัว รวมเป็น 9 ตัว ก็สามารถจะเพิ่มอำนาจการทำนายในกลุ่มย่อยได้โดยเฉลี่ยไม่ถึง 1%

ตาราง 8 เปรียบเทียบการทํานายและลำดับความสำคัญของตัวทํานายต่าง ๆ ของสุขภาพจิตที่ดี
ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน คน	สภาพแออัด 4 ตัว		สภาพแออัด 5 ตัวและ ลักษณะอื่นรวม 9 ตัว		ความรู้สึกร แออัด
		% ทํานาย	ตัวทํานาย	% ทํานาย	ตัวทํานาย	% ทํานาย
กลุ่มรวม	662	8	1,2,3	—	—	23
นักเรียนชาย	274	7	1,2,3	7	1,2,3	31
นักเรียนหญิง	388	7	2,1	9	2,1,5	18
เศรษฐกิจต่ำ	388	4	2,3	4	2,5	22
เศรษฐกิจสูง	274	9	1,2,3	9	1,2,3	13
ครอบครัวเดี่ยว	295	12	2,1	15	2,1,6	28
ครอบครัวขยาย	366	6	1,3	6	1,3	20
มารดาตอม	386	8	1,2	10	1,2,5,7	30
บิดาตอม	145	11	2,3,4	13	2,3,6	14
มารดาทำงาน	269	8	1,2	10	1,5,8	28
มารดาไม่ทำงาน	116	6	2	6	2	36
มารดา กศ.ต่ำ	300	4	1,2	4	1,7	27
มารดา กศ.สูง	86	25	1,2	25	1,2	28
มารดา ค.ปกติ	318	10	1,2	12	1,2,7	32
มารดา ค.แตก	67	0	-	0	-	22
อยู่ไม่นาน	626	8	1,2,3	8	1,2,3	24
อยู่มานาน	36	12	2	12	2	13
มารดาอายุน้อย	193	4	2	—	—	30
มารดาอายุมาก	193	12	1,2	—	—	30
เฉลี่ย% ทํานาย		8.47		9.75		24.68

(ดูความหมายของตัวทํานาย 1-9 ได้ตาราง 7)

นอกจากสภาพแออัดทางกายภาพของครอบครัวแล้ว ความรู้สึกแออัดของบุคคลอาจเกี่ยวข้องกับสภาพจิตของเขาด้วย ได้มีการเปรียบเทียบอำนาจทำนายของดัชนีสภาพแออัด 4 ด้าน กับอำนาจทำนายของความรู้สึกแออัดของบุคคลที่มีต่อสภาพจิตของเขา (ดูตาราง 8) ผลปรากฏว่าความรู้สึกแออัดของบุคคล สามารถทำนายความแปรปรวนของสภาพจิตของบุคคลในทางกลับกัน ได้เป็น เปอร์เซนต์ที่สูงกว่าที่สภาพแออัดทางกายภาพ 4 หรือ 5 ตัวรวมกันจะทำนายได้ กล่าวคือความรู้สึกแออัดเพียงตัวเดียวสามารถทำนายคะแนนสภาพจิตได้ถึง 23% ในกลุ่มรวม ในขณะที่ดัชนีสภาพแออัด 4 ตัวรวมกันทำนายได้เพียง 8% เท่านั้น ส่วนในกลุ่มย่อยต่าง ๆ ความรู้สึกแออัดสามารถทำนายสภาพจิตได้ตั้งแต่ 13 ถึง 36 เปอร์เซนต์ ซึ่งเฉลี่ยแล้วคือ 24.68% โดยอาจกล่าวได้ว่าความรู้สึกแออัดอย่างเดียวมีอำนาจทำนายสูงกว่าสภาพแออัดทางกายภาพรวมกัน 4 ตัวหรือมากกว่านั้นโดยเฉลี่ยแล้วถึง 16% ในกลุ่มย่อยต่าง ๆ

จึงกล่าวได้ว่าข้อมูลส่วนนี้สนับสนุนสมมติฐาน 2 อย่างเด่นชัด สมมติฐาน 2 กล่าวว่า "สภาพจิตของบุคคลสัมพันธ์กับความรู้สึกแออัดของเขาในปริมาณที่สูงกว่าที่จะสัมพันธ์กับสภาพแออัดของครอบครัวทั้ง 4 ด้านพร้อมกัน" ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ ได้แปลงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทุกคู่ ซึ่งแสดงปริมาณความสัมพันธ์เป็น เปอร์เซนต์ทำนายเพื่อสะดวกในการเข้าใจ

สรุปได้ว่า ผู้ที่มีสภาพจิตดีนั้นคือ ผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมผู้ที่มีความรู้สึกแออัดน้อย อยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนคนน้อยต่อหนึ่งห้อง และใช้ประโยชน์จากห้องนอนน้อย ดัชนีสภาพแออัดสามารถทำนายความแปรปรวนของการมีสภาพจิตที่ดีของมารดาที่มีการศึกษาสูงได้มากที่สุด ส่วนความรู้สึกแออัดสามารถทำนายความแปรปรวนของการมีสภาพจิตที่ดีของมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพได้มากกว่าผู้ตอบประเภทอื่น ๆ

ลักษณะของผู้ที่เชื่ออำนาจนอกคนต่างกัน เกี่ยวกับผลของการเลี้ยงดูเด็ก ลักษณะความเชื่อในผลของการเลี้ยงดูเด็กในที่นี้ หมายถึงการที่ผู้เลี้ยงดูมีความเชื่ออำนาจนอกคนในปริมาณต่าง ๆ กล่าวคือ เชื่อว่าการเลี้ยงดูเด็กของตนไม่อาจจะส่งผลดีหรือผลเสียต่ออนาคตของเด็กได้ เพราะเชื่อว่าการที่เด็กจะเติบโต เป็นคน เช่นไรนั้น ขึ้นอยู่กับโชคชะตาราศี เคราะห์กรรม ความบังเอิญ หรืออำนาจภายนอกอื่น ๆ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูของตนนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยให้เด็กเป็นคนดี และเป็นคนเก่งได้ไม่มากนัก หรือไม่ได้เลย ลักษณะที่ตรงข้ามคือ ความเชื่ออำนาจในคนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ว่าตนสามารถจะอบรมบ่มนิสัยให้เด็ก เป็นคนดีและเป็นคนเก่งได้มาก แบบวัดนี้มีคะแนนตั้งแต่ 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบ เชื่ออำนาจภายนอกคนมาก

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความ เชื่ออ่านาจนอกคนในการ เลี้ยงดู
 เด็กของผู้ปกครองของ เด็กที่เรียนชั้นต่างกัน และมีเพศต่างกันนั้น ผลปรากฏว่าการวิเคราะห์ใน
 กลุ่มตัวอย่างร่วมนั้น ความ เชื่ออ่านาจนอกคนของผู้ปกครอง แปรปรวนไปตามระดับชั้นเรียนของ
 เด็กเป็นประการแรก (ดูตาราง 9) จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยปรากฏว่าผู้ปกครองของนักเรียน
 ประถมต้นมีความ เชื่ออ่านาจนอกคนมากกว่า (ค่าเฉลี่ย = 29.03 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน =
 6.52) ผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมต้น (ค่าเฉลี่ย = 26.74 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.37)
 ส่วนในกลุ่มผู้ตอบที่แยกย่อย 9 กลุ่ม ปรากฏผล เช่นเดียวกันนี้ใน 6 กลุ่ม ผลที่น่าสนใจคือ กลุ่มบิดา
 และกลุ่มมารดาให้ผลการวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือมารดาเด็กชั้นประถมมีความ เชื่ออ่านาจ
 นอกคนในการ เลี้ยงเด็ก มากกว่ามารดาเด็กมัธยม (เอฟ = 6.52 ดีเอฟ = 1,382 มีนัยสำคัญ
 ที่ระดับ .05 ค่าเฉลี่ยของมารดาเด็กประถม = 29.62 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.30 ส่วน

ตาราง 9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของความ เชื่ออ่านาจภายนอกคนเกี่ยวกับ
 ผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของเด็กในปกครอง
 ของผู้ปกครองจำนวน 662 คน

แหล่งความแปรปรวน	ดีเอฟ	एम एस	เอฟ
ชั้นเรียนของเด็ก (ก)	1	726.42	17.65**
เพศของเด็ก (ข)	1	139.38	3.39
ก x ข	1	165.97	4.03*
อธิบาย	3	392.83	9.55**
ที่เหลือ	658	41.15	
รวม	661	42.75	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ค่าเฉลี่ยของมารดาเด็กมัธยม = 27.92 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.13) แต่บิดาของนักเรียนประถมและมัธยมมีความเชื่ออำนาจนอกตนไม่แตกต่างกัน ส่วนมารดาที่มีการศึกษาในระดับต่ำ ก็มีความเชื่ออำนาจนอกตนไม่แตกต่างกันตามชั้นเรียนของเด็กในปกครองของกลุ่มที่น่าสนใจอีกประเภทหนึ่งคือ กลุ่มที่แบ่งตามระดับเศรษฐกิจ เป็นกลุ่มเศรษฐกิจต่ำกับสูง ผลปรากฏความแตกต่างในความเชื่ออำนาจนอกตนของผู้ปกครองในกลุ่มเศรษฐกิจต่ำ ที่มีบุตรอยู่ต่างชั้นกัน (เอฟ = 4.58 ดีเอฟ = 1,384 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05) โดยปรากฏเช่นเดียวกับที่กล่าวไปแล้วว่า ผู้ปกครองเด็กชั้นประถมมีความเชื่ออำนาจนอกตนมากกว่า (ค่าเฉลี่ย = 30.40 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.87) ผู้ปกครองของเด็กมัธยม (ค่าเฉลี่ย = 28.74 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.14) ผลเช่นนี้ไม่ปรากฏในผู้ปกครองที่มาจากระดับเศรษฐกิจสูง ส่วนความแตกต่างของคะแนนความเชื่ออำนาจนอกตนของผู้ปกครองนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ปรากฏในกลุ่มย่อยกลุ่มเดียวคือกลุ่มผู้ปกครองฐานะต่ำ (ค่าเอฟ = 4.44, ดีเอฟ = 1,384, น้อยกว่า .05) เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยความเชื่ออำนาจนอกตน ปรากฏว่าผู้ปกครองนักเรียนชายมีความเชื่ออำนาจนอกตนมากกว่า (ค่าเฉลี่ย = 30.66 จำนวนคน = 165) ผู้ปกครองนักเรียนหญิง (ค่าเฉลี่ย = 29.03 จำนวนคน = 223) ในกลุ่มฐานะต่ำนี้

นอกจากนั้นตัวแปรตามนี้ยังแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นเรียนและเพศของเด็กในปกครองในกลุ่มรวม (ดูตาราง 9) จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในกลุ่มที่แบ่งตามตัวแปรอิสระพร้อมกันทั้ง 2 ตัวเป็น 4 กลุ่ม ปรากฏว่าผู้ปกครองนักเรียนประถมหญิงมีความเชื่ออำนาจนอกตนสูงสุด ต่างจากผู้ปกครองอีก 2 กลุ่มคือ ผู้ปกครองนักเรียนมัธยมหญิงและผู้ปกครองนักเรียนมัธยมชายในปริมาณที่ยอมรับได้ (ดูตาราง 5 ในภาคผนวก ค.)

ต่อมาได้ทำการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ เป็นขั้นของคะแนนความเชื่อในผลของการเลี้ยงดูเด็ก โดยนำดัชนีสภาพแวดล้อมของครอบครัว และลักษณะของเด็กและลักษณะของผู้ตอบ 5-9 ตัว มาเป็นตัวทำนาย ผลปรากฏว่า (ดูตาราง 10) ดัชนีสภาพแวดล้อมทั้ง 4 ตัว ร่วมกันทำนายความแปรปรวนของคะแนนความเชื่ออำนาจนอกตนในกลุ่มรวมได้เพียง 6% เท่านั้น และสามารถทำนายจิตลักษณะนี้ของผู้ตอบได้ตั้งแต่ 1% ถึง 11% ในกลุ่มย่อยต่าง ๆ ส่วนในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง จำนวนคนต่อห้องและต่อหน่วยพื้นที่ดินร่วมกันสามารถทำนายได้ถึง 23% เมื่อเพิ่มตัวทำนายที่เป็นลักษณะของผู้ตอบและลักษณะของเด็กรวมเป็น 9 ตัว สามารถทำนายความแปรปรวนของลักษณะความเชื่ออำนาจนอกตนในกลุ่มย่อยต่าง ๆ เพิ่มโดยเฉลี่ย 3.5%

ตาราง 10 เปอร์เซนต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนายต่าง ๆ ของลักษณะ
ความเชื่ออำนาจนอกตนในการเลี้ยงดูเด็กในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

		สภาพแอ็ค 4 ตัว		แอ็คและลักษณะอื่นรวม 9 ตัว	
		% ทำนาย	ตัวทำนาย	% ทำนาย	ตัวทำนาย
กลุ่มรวม	662	6	1,3,4,2	—	—
นักเรียนชาย	274	5	1	9	1,6,9,3
นักเรียนหญิง	388	5	1,4	11	8,4,6,1,7
เศรษฐกิจต่ำ	388	2	3	6	6,8,3,9
เศรษฐกิจสูง	274	10	1,4	13	1,6,4,7
ครอบครัวเดี่ยว	295	5	1,2	6	1,2,3
ครอบครัวขยาย	366	8	1,4,3	16	1,6,8,3,7,4,9
มารดาตอบ	386	5	1,3	7	1,3,6,9
บิดาตอบ	145	10	3,2	16	3,2,9,7,4
มารดาทำงาน	269	4	1	7	1,9,6
มารดาไม่ทำงาน	116	11	3	11	3
มารดา กศ.ต่ำ	300	1	1	1	6
มารดา กศ.สูง	86	23	1,3	23	1,3
มารดา ค.ปกติ	318	6	1,3	6	1,3,6
มารดา ค.แตก	67	0	-	10	9,6
อยู่ไม่นาน	626	7	1,4,3	10	1,6,8,3,7
อยู่มานาน	36	0	-	6	5
มารดาอายุน้อย	193	5	1,3	—	—
มารดาอายุมาก	193	6	1	—	—
เฉลี่ย % ทำนาย	=	6.26		9.29	

(ดูความหมายของตัวทำนาย 1-9 ได้ตาราง 7)

สำหรับจิตลักษณะที่ได้มีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง โดยพิจารณาตาม จิตลักษณะอื่น 2 ตัวคือ ความรู้สึกแออัด กับสุขภาพจิต ได้มีการวิเคราะห์ดังกล่าวในกลุ่มรวมและ กลุ่มย่อยอีก 9 กลุ่ม ซึ่งแยกตามลักษณะมารดา ระดับ เศรษฐกิจของครอบครัวของผู้ตอบ และสภาพ แออัดของถิ่นที่ตั้งโรงเรียน ผลปรากฏว่าความ เชื่ออำนาจภายนอกคนที่เกี่ยวกับผลของการอบรม เลี้ยงดูของตนต่อ เด็กในปกครองนี้ แปรปรวนไปตามระดับความรู้สึกแออัดของผู้ตอบในระดับที่ยอมรับได้ในสองกลุ่มคือ กลุ่มรวม และกลุ่มที่บิดาเป็นผู้ตอบ (ดูตาราง 6 และ 7 ในภาคผนวก ค.) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มผู้ตอบที่รายงานว่ารู้สึกแออัดต่างกัน ผลปรากฏว่าในกลุ่มรวม ผู้ปกครอง ที่รายงานว่ารู้สึกแออัดมากในที่อยู่ของตน เป็นผู้ที่ เชื่ออำนาจภายนอกคนใน เรื่อง เลี้ยงดูเด็กมากกว่า ผู้ที่รายงานว่ารู้สึกแออัดน้อยกว่า (ค่าเฉลี่ยความ เชื่ออำนาจภายนอกในกลุ่มที่รู้สึกแออัดน้อย = 26.56, เอสดี = 6.47 จำนวนคน = 380 กลุ่มรู้สึกแออัดมาก = 29.65 เอสดี = 6.21 จำนวนคน = 282) ผลในทำนองเดียวกันนี้ก็ปรากฏในกลุ่มผู้ตอบที่เป็นบิดา

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความ เชื่ออำนาจภายนอกคนของผู้ปกครอง นักเรียนนี้ได้พิจารณาตามตัวแปรอิสระตัวที่สองคือ ระดับสุขภาพจิตของผู้ตอบ ผลปรากฏในกลุ่มรวม ว่าความ เชื่ออำนาจภายนอกคนของผู้ตอบแปรปรวนไปตามระดับสุขภาพจิตของ เขาอย่างเด่นชัด (ดูตาราง 6 ในภาคผนวก ค.) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มที่แยกตามระดับสุขภาพจิต ปรากฏ ว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดีในระดับต่ำมีความ เชื่ออำนาจภายนอกคนมากกว่า (ค่าเฉลี่ย = 30.52 จำนวน คน = 316) ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 25.45, จำนวนคน = 346 คน) ผลใน ทำนองเดียวกันนี้ยังปรากฏในกลุ่มที่บิดาเป็นผู้ตอบ (ดูตาราง 7 ในภาคผนวก ค.) และในกลุ่มย่อย ที่ศึกษาทุกกลุ่ม ประการสุดท้าย ความ เชื่ออำนาจภายนอกคนแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปร อิสระสองตัวในการวิเคราะห์นี้ ปรากฏแต่เฉพาะในกลุ่มที่บิดาเป็นผู้ตอบ (ดูตาราง 7 ในภาคผนวก ค.) และในกลุ่มผู้ปกครองจากโรงเรียนในถิ่นแออัดมาก (ค่าเอฟ = 4.12 ดีเอฟ = 1, 358 น้อยกว่า .05) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่แบ่งตามระดับตัวแปรอิสระทั้งสองตัวพร้อมกัน ปรากฏว่าในหมู่บ้านนั้น ผู้ที่มีความรู้สึกแออัดมากและมีสุขภาพจิตที่ดีในระดับต่ำนั้น เป็นผู้ที่มีความ เชื่อ อำนาจนอกคนมากกว่าบิดาประเภทอื่น ๆ อีก 3 กลุ่มอย่างเด่นชัด (ดูตาราง 8 ในภาคผนวก ค.) ส่วนการ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความ เชื่ออำนาจภายนอกของผู้ปกครองจากโรงเรียนในถิ่นแออัดมาก 4 กลุ่มนั้นก็ปรากฏว่า ผู้ปกครองที่มีความรู้สึกแออัดมากและมีสุขภาพจิตดีในระดับต่ำ มีความ เชื่ออำนาจ นอกคนมากที่สุดแตกต่างอย่างเด่นชัดจากผู้ปกครองอีก 2 ประเภทคือ ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีในระดับสูง โดย จะมีความรู้สึกแออัดมากหรือน้อยก็ตาม (ดูตาราง 8 ในภาคผนวก ค.)

จึงอาจกล่าวได้โดยสรุปว่า ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกคนมากนั้น มักเป็นผู้ปกครองของนักเรียนประถม ผู้ปกครองของนักเรียนหญิงในกลุ่มฐานะต่ำ ผู้ปกครองของนักเรียนประถมหญิงในกลุ่มรวม ผู้มาจากสภาพแออัดมากทางบ้าน โดยเฉพาะทางด้านที่มีจำนวนคนมากต่อห้องและจำนวนคนมากต่อหน่วยพื้นที่ดิน ผู้ตอบมักมีอายุมาก มีสุขภาพจิตที่ดีในระดับต่ำซึ่งพบในกลุ่มผู้ตอบทุกประเภท เป็นผู้ที่มีความรู้สึกแออัดทางบ้านมาก โดยเฉพาะในกลุ่มรวมและกลุ่มผู้ตอบที่เป็นบิดา นอกจากนี้ ผู้ที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนมากกว่าผู้อื่นคือผู้ตอบที่มีความรู้สึกแออัดมาก ในขณะที่เดียวกันก็มีสุขภาพจิตที่ด้อย ผลประการสุดท้ายนี้พบ เฉพาะในกลุ่มบิดาและกลุ่มที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนในพื้นที่แออัดมาก

ลักษณะของผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรต่างกัน ทัศนคติที่ดีต่อบุตรนั้น หมายความว่า ความพอใจของผู้ตอบต่อเด็กนักเรียนที่อยู่ในปกครองของตน และผู้ตอบมีความพร้อมที่จะให้การส่งเสริมสนับสนุน เด็กคนนี้ คะแนนในแบบวัดนี้มีค่าจาก 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กในปกครองคนนี้มาก

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติที่ดีต่อเด็กในปกครองของผู้เลี้ยงดูเด็ก โดยพิจารณาตามเพศของเด็กและชั้นเรียน ทั้งในกลุ่มรวมและในกลุ่มย่อยต่าง ๆ รวม 10 กลุ่ม ไม่ปรากฏว่าทัศนคติที่ดีของผู้ปกครองแปรปรวนไปตามเพศ ตามชั้นเรียน หรือตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศกับชั้นเรียนของเด็กแต่ประการใด

ในการพิจารณาว่าสภาพแออัดต่าง ๆ ของครอบครัวจะสามารถทำนายทัศนคติต่อบุตรได้มากเพียงใดในกลุ่มตัวอย่างประเภทต่าง ๆ การวิเคราะห์ทัศนคติต่อบุตรด้วยวิธีถดถอยพหุคูณเป็นขั้นในกลุ่มรวม (ดูตาราง 11) พบว่า จำนวนคนต่อห้องและจำนวนบุตร ร่วมกันทำนายทัศนคติต่อบุตรได้เพียง 2% เท่านั้น และในกลุ่มย่อยอื่น ๆ ก็มิอำนาจทำนายจาก 0% ถึง 15% โดยปรากฏอำนาจทำนายสูงสุดนี้ในกลุ่มผู้ตอบที่อยู่อาศัยมานานกว่า 3 ปีในที่อยู่ปัจจุบัน เมื่อเพิ่มตัวทำนายอันเป็นลักษณะของผู้ตอบและของบุตรด้วยรวม เป็น 9 ตัว พบว่าสามารถจะเพิ่มอำนาจการทำนายทัศนคติต่อบุตรได้ในกลุ่มย่อยต่าง ๆ โดยเฉลี่ยประมาณ 1% เท่านั้น

แม้ว่าในการวิเคราะห์ผลเท่าที่ผ่านมานี้ ทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนในปกครองจะมีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรอื่น ๆ ไม่มากนัก แต่ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของตัวแปรตามนี้ โดยพิจารณาตามจิตลักษณะของผู้ตอบ 2 ประการคือ ระดับความรู้สึกแออัดทางบ้าน และระดับสุขภาพจิตที่ดี ผลปรากฏว่าทัศนคติที่ดีต่อเด็กแปรปรวนไปตามระดับความรู้สึกแออัดของผู้ปกครองและแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสองคือ ระดับความรู้สึกแออัด และระดับสุขภาพจิตของ

ตาราง 11 เปอร์เซนต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนาย ของทัศนคติที่ดีต่อเด็ก ใน ผู้ปกครองในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม		สภาพแอ็ด 4 ตัว		แอ็ดและลักษณะอื่นรวม 9 ตัว	
		% ทำนาย	ตัวทำนาย	% ทำนาย	ตัวทำนาย
กลุ่มรวม	662	2	1, 4	—	—
นักเรียนชาย	274	0	-	0	—
นักเรียนหญิง	388	4	3, 1	4	3,1,7
เศรษฐกิจต่ำ	388	0	-	2	6,9
เศรษฐกิจสูง	274	3	1	3	1
ครอบครัวเดี่ยว	295	0	-	0	-
ครอบครัวขยาย	366	3	4, 1	4	4,1,7
มารดาตอม	386	0	-	0	-
บิดาตอม	145	11	4, 1	16	4,1,5,3,6
มารดาทำงาน	269	2	1	2	1
มารดาไม่ทำงาน	116	0	-	6	9,8
มารดา กศ.ต่ำ	300	0	-	0	-
มารดา กศ.สูง	86	10	1	15	1,8,3
มารดา ค.ปกติ	318	0	-	0	-
มารดา ค.แตก	67	5	4	5	4
อยู่ไม่นาน	626	2	1, 4	1	1
อยู่มานาน	36	15	3, 2	15	3,2
มารดาอายุน้อย	193	0	-	—	—
มารดาอายุมาก	193	0	-	—	—
เฉลี่ย % ทำนาย		3.00		4.56	

(ดูความหมายของตัวทำนาย 1-9 ได้ตาราง 7)

ตาราง 12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของทัศนคติที่ดีต่อเด็กในปกครอง เมื่อพิจารณาตามระดับความรู้สึกแอ็ด และระดับสุขภาพจิตที่ดีของผู้ปกครองในกลุ่มรวม จำนวน 662 คน

แหล่งความแปรปรวน	ดี เอฟ	เอ็ม เอส	เอฟ
ความรู้สึกแอ็ด (ก)	1	455.36	23.82**
สุขภาพจิตดี (ข)	1	36.86	1.92
ก x ข	1	139.89	7.32**
อธิบาย	3	273.56	14.31**
ที่เหลือ	658	19.11	
รวม	661	20.27	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ผู้ตอบทั้งในกลุ่มรวม (ดูตาราง 12) และกลุ่มย่อย 9 ใน 10 กลุ่ม ที่ศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในระดับสูง กลุ่มที่ไม่พบว่าทัศนคติที่ดีต่อเด็กแปรปรวนไปตามระดับของตัวแปรอิสระเลยคือ กลุ่มผู้ตอบที่มีฐานะสูง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยทัศนคติ ตามระดับความรู้สึกแอ็ด 2 ระดับในกลุ่มรวม ปรากฏว่าผู้ตอบที่มีความรู้สึกแอ็ดทางบ้านน้อย มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กในปกครองของตนมากกว่า (ค่าเฉลี่ย = 47.85 , เอสดี = 4.29 จำนวนคน = 380) ผู้ตอบที่มีความรู้สึกแอ็ดมาก (ค่าเฉลี่ยทัศนคติ = 45.86 , เอสดี = 4.54 จำนวนคน = 282) ผลเช่นเดียวกันนี้ปรากฏในกลุ่มย่อยที่ศึกษาทั้งแปดกลุ่ม ส่วนความแปรปรวนของทัศนคติตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสองตัวนั้น ปรากฏชัดและค่าเอฟแม็กซ์ไม่แสดงความแตกต่างของค่าความแปรปรวนในกลุ่ม เปรียบเทียบ มี 6 กลุ่มรวมทั้งกลุ่มรวมด้วย เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มแยกตามระดับของตัวแปรอิสระทั้งสองตัวพร้อมกันด้วยวิธีของเซเฟ (ดูตาราง 9 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏอย่างชัดเจนคล้ายคลึงกันว่าในหมู่ผู้ตอบที่มีความรู้สึกแอ็ดมากและสุขภาพจิตดีน้อยนั้น เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กในปกครองของตนน้อยที่สุด แตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ทั้ง 3 หรือในบางกรณี 2 กลุ่ม ในระดับที่ยอมรับได้ โดยกลุ่มที่รู้สึกแอ็ดน้อยและสุขภาพจิตดีจะมากหรือน้อยทั้งสองกลุ่ม มักเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กมาก และแตกต่างอย่างเด่นชัด

จากกลุ่มผู้ตอบที่รู้สึกแออัดมากและมีสุขภาพจิตที่ด้อย ส่วนในกลุ่มรวมและกลุ่มผู้ตอบจากโรงเรียน
ในถิ่นแออัดน้อยนั้น ปรากฏว่าแม้แต่กลุ่มผู้ตอบที่รู้สึกแออัดมากแต่ขณะเดียวกันก็มีสุขภาพจิตดีมากนั้น
ก็มีทัศนคติที่ดีต่อคุณมากกว่าผู้ตอบที่รู้สึกแออัดมากและสุขภาพจิตด้อยอย่างเด่นชัดเช่นกัน

จึงสรุปได้ว่าตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติของผู้ปกครองต่อเด็กของตนคือ จำนวนคน
ต่อห้อง จำนวนบุตร ความรู้สึกแออัดในครอบครัว และปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกแออัดในครอบครัว
กับสุขภาพจิตของผู้ตอบ ส่วนลักษณะอื่น ๆ ของผู้ตอบและลักษณะของเด็กในปกครองไม่เกี่ยวข้องกับ
ทัศนคติที่ดีของผู้ปกครองต่อเด็กแต่ประการใด

ลักษณะของผู้ที่มีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กต่างกัน   ความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็ก

หมายถึง จำนวนคำตอบที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการให้รางวัล ลงโทษ หรือควบคุมเด็ก มี
15 ข้อ   ผลปรากฏในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความรู้ของผู้-
ปกครองเด็ก ตามชั้นเรียนของเด็ก และตามเพศของเด็ก ปรากฏในกลุ่มรวมว่า ความรู้ในการ
ปฏิบัติต่อเด็กของผู้ปกครองแปรปรวนไปตามระดับชั้นเรียนของเด็กอย่างเด่นชัด (เอฟ = 27.61
ดีเอฟ = 1, 658 มีนัยสำคัญที่ระดับ .001) เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยปรากฏว่า ผู้ปกครอง
นักเรียนมัธยมมีความรู้ทางด้านนี้มากกว่า (ค่าเฉลี่ย = 9.09 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.94)
ผู้ปกครองเด็กประถม (ค่าเฉลี่ย = 7.79 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 3.12) ส่วนการวิเคราะห์
ในกลุ่มย่อยอื่น ๆ ก็ได้ผลเช่นเดียวกันนี้ในอีก 7 กลุ่ม นอกจากในกลุ่มที่มีบิดาเป็นผู้ตอบและกลุ่มผู้-
ปกครองจากโรงเรียนในถิ่นที่แออัดน้อยตอบไม่แตกต่างกันตามชั้นเรียนหรือเพศของเด็ก ส่วนในหมู่
ผู้ตอบที่มาจากระดับเศรษฐกิจต่ำนั้น นอกจากจะมีความรู้แตกต่างกันตามระดับชั้นเรียนของเด็กแล้ว
ยังมีความรู้ต่างกันตามเพศของเด็กและตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นเรียนและเพศของเด็กด้วย (ดูตาราง
13) สำหรับความแตกต่างของความรู้ของผู้ปกครองตามเพศของเด็กจากการพิจารณาค่าเฉลี่ย พบว่า
ในกลุ่มผู้ตอบที่ฐานะค่อนข้างต่ำนี้ ผู้ปกครองของนักเรียนหญิงมีความรู้ทางด้านนี้มากกว่าผู้ปกครองของ
นักเรียนชาย (ค่าเฉลี่ย 8.17 และ 7.15 ตามลำดับ) ส่วนการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในกลุ่มที่แบ่ง
ตามชั้นเรียนและเพศของเด็กไปพร้อมกันตามวิธีของเซเฟ (ดูตาราง 10 ในภาคผนวก ค.) ปรากฏ
ว่าผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมหญิงมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กมากที่สุด แตกต่างจากผู้ปกครอง
ประเภทอื่นอีก 3 กลุ่ม ผลเช่นนี้ไม่ปรากฏในกลุ่มผู้ตอบที่มีฐานะสูงแต่อย่างใด

จากการวิเคราะห์คะแนนความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น เพื่อพิจารณา
ว่าลักษณะแออัดทางกายภาพของที่อยู่อาศัย ลักษณะของผู้ตอบ และลักษณะของเด็กในปกครองรวม 9 ตัว
จะสามารถร่วมกันทำนายปริมาณความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กของผู้ปกครองของเด็กได้มากน้อย

ตาราง 13 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก
เมื่อพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของเด็กในผู้ปกครองฐานะต่ำจำนวน 388 คน

แหล่งความแปรปรวน	ดีเอฟ	एम ऐस	एफ
ชั้นเรียน (ก)	1	36.87	4.21*
เพศของเด็ก (ข)	1	39.32	4.49*
ก x ข	1	58.60	6.69**
อธิบาย	3	50.76	5.80**
ที่เหลือ	384	8.76	
รวม	387	9.08	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เพียงใด ในกลุ่มผู้ตอบประเภทต่าง ๆ (ดูตาราง 14) ผลปรากฏว่าจำนวนคนต่อห้องเพียงตัวแปรเดียวสามารถจะทำนายปริมาณความรู้นี้ได้มากกว่าตัวแปรอื่น ๆ ทั้งหมดในกลุ่ม โดยจำนวนคนต่อห้องสามารถทำนายความแปรปรวนของความรู้ได้มากถึง 19 เปอร์เซ็นต์ในกลุ่มมารดาที่แยกอยู่จากสามี ส่วนในกลุ่มมารดาที่ไม่ทำงาน (116 คน) และกลุ่มผู้ตอบจากครอบครัวที่อยู่ในปัจจุบันนานเกินกว่าสามปี (36 คน) นั้น สภานแอ็คทในครอบครัวไม่สามารถจะใช้ทำนายความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กของผู้ตอบแต่ละประการใด

ต่อมาได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็ก โดยพิจารณาตามจิตลักษณะ 2 ประการของผู้ตอบคือ ความรู้สึกแอ็คทในครอบครัวและสุขภาพจิตที่ดี ผลปรากฏว่าความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กแปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระทั้งสอง และปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสองทั้งในกลุ่มรวม (ดูตาราง 15) และในกลุ่มย่อย 5 ใน 9 กลุ่มที่ศึกษา คือกลุ่มมารดา กลุ่มมารดาที่ทำงานอาชีพ กลุ่มมารดาที่มีการศึกษาคำ กลุ่มผู้ตอบฐานะต่ำ และกลุ่มผู้ตอบจากโรงเรียนในพื้นที่แอ็คทมาก ส่วนในกลุ่มบิตานั้นไม่พบว่าความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กเกี่ยวข้องกับความรู้สึกแอ็คทหรือสุขภาพจิตของบิดาแต่ละประการใด

ตาราง 14 เปอร์เซนต์การทำนายและลำดับความสำคัญ ของตัวทำนายต่าง ๆ ของปริมาณ
ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อ เด็กของผู้ตอบประเภต่าง ๆ

กลุ่ม	จำนวนคน	สภาพแออัด 5 ตัวและลักษณะอื่นอีก 4 ตัว	
		% ทำนาย	ตัวทำนาย
นักเรียนชาย	274	8	1,2,6
นักเรียนหญิง	388	10	1,8,6,2,7,4
เศรษฐกิจต่ำ	388	4	6,1,9
เศรษฐกิจสูง	274	7	4,2,8
ครอบครัวเดี่ยว	295	8	2,1
ครอบครัวขยาย	367	10	1,6,8,4
มารดาตอบ	386	7	1,2
บิดาตอบ	145	5	1,9,7
มารดาทำงาน	269	9	1
มารดาไม่ทำงาน	116	0	-
มารดา กศ.ต่ำ	300	2	1
มารดา กศ.สูง	86	13	1
มารดา ค.ปกคิ	318	4	1
มารดา ค.แคค	67	19	1
อยู่ไม่นาน	626	9	1,2,4,8,6
อยู่มานาน	36	0	-
เฉลี่ย % ทำนาย =		7.19	

(ดูความหมายของตัวทำนาย 1-9 ได้ตาราง 7)

จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มที่แบ่งตามระดับของตัวแปรอิสระทีละตัว ปรากฏว่า
ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่กล่าวข้างบนนี้ ผู้ตอบที่มีความรู้สึกแออัดทางบ้านน้อย มีความรู้ทางด้านนี้
มากกว่าผู้ที่รู้สึกแออัดทางบ้านมาก (เช่นในกลุ่มรวม ค่าเฉลี่ยความรู้ ในกลุ่มแออัดน้อย = 9.04

ตาราง 15 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของความรู้อ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก
เมื่อพิจารณาตามความรู้สึกแออัดและสุขภาพจิตของผู้ตอบทั้งหมด 662 คน

แหล่งของความแปรปรวน	ดี เอฟ	เอ็ม เอส	เอฟ
ความรู้สึกแออัด (ก)	1	90.78	10.69**
สุขภาพจิต (ข)	1	362.09	42.63**
ก x ข	1	78.66	9.26**
อธิบาย	3	252.71	29.75**
ที่เหลือ	658	8.49	
รวม	661	9.60	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

เอสดี = 2.87 จำนวนคน = 380 ในกลุ่มแออัดมาก = 7.64 เอสดี = 3.22 จำนวนคน = 282) ส่วนเมื่อแบ่งกลุ่มตามระดับของสุขภาพจิตที่ดี ก็ปรากฏผลที่คล้ายคลึงกันในกลุ่มรวมและกลุ่มอื่น ๆ อีก 8 จาก 9 กลุ่มว่าผู้ตอบที่มีสุขภาพจิตดีในระดับสูง มีความรู้อ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กมากกว่า (เช่นในกลุ่มรวมคะแนนเฉลี่ย ความรู้ = 9.35) ผู้ตอบที่มีสุขภาพจิตดีในระดับต่ำ (กลุ่มรวมคะแนนเฉลี่ย ความรู้ = 7.46)

ส่วนการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่ละสองกลุ่มในกลุ่มสี่กลุ่มที่แบ่งตามตัวแปรอิสระทั้งสองตัวพร้อมกันในกรณีที่ว่า เอฟปฏิบัติสัมพันธ์มีนัยสำคัญและผ่านการตรวจสอบความแตกต่างของค่าความแปรปรวนในกลุ่มย่อยเหล่านี้แล้ว (ดูตาราง 11, 12 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏในทุกกลุ่มที่พิจารณาว่า กลุ่มที่ผู้ตอบมีความรู้สึกแออัดมาก ในขณะที่เดียวกันก็มีสุขภาพจิตดีแต่เพียงเล็กน้อย เป็นผู้ที่มีความรู้อ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กต่ำที่สุด แตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ อีก 3 กลุ่มเป็นส่วนใหญ่

จึงสรุปได้ว่าผู้ที่มีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กน้อยคือผู้ปกครองของนักเรียนประถม ผู้ปกครองนักเรียนมัธยมชายจากระดับ เศรษฐกิจต่ำ และผู้ที่อยู่ในสภาพครอบครัวที่มีจำนวนคนต่อห้องมาก โดยเฉพาะในมารดาที่แยกอยู่ต่างหากจากสามี นอกจากนั้นยังพบว่าผู้ที่มีความรู้ น้อยคือกลุ่มผู้มีความรู้สึกแออัดทางบ้านมาก กลุ่มผู้สุขภาพจิตที่ด้อย ส่วนผู้ที่มีความรู้สึกแออัดมากในขณะที่สุขภาพจิตดีน้อย เป็นผู้ที่มีความรู้อ้างอิงเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กต่ำที่สุดในกลุ่ม เปรียบเทียบทั้ง 4 กลุ่ม

ลักษณะของผู้ที่ผลัการการดูแลบุตรให้แก่โรงเรียนต่างกัน การผลัการการ

ดูแลบุตรให้แก่โรงเรียน หมายความว่า ความเชื่อและความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่จะให้โรงเรียนรับผิดชอบในการตรวจตราและพัฒนาสุขภาพและนิสัยของเด็ก เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนแล้ว บิดามารดาก็รู้สึกว่ามีหน้าที่ทางด้านนี้ลดลง เพราะยกให้เป็นหน้าที่ของครูไปแล้ว แบบวัดนี้มีคะแนนจาก 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบผลัการะให้แก่โรงเรียนมาก

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการผลัการะการดูแลเด็กให้ทางโรงเรียน โดยพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของเด็ก ไม่ปรากฏว่าคำตอบของผู้ปกครองแปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระทั้งสองนี้แต่อย่างใด ทั้งการวิเคราะห์ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยรวม 9 กลุ่ม ตามลักษณะบางประการของผู้ตอบ

เนื่องจากความต้องการที่จะศึกษาว่าสภาพแวดล้อมของครอบครัว ลักษณะของเด็ก และลักษณะของผู้ตอบ จะเกี่ยวข้องกับปริมาณการผลัการะการดูแลเด็กให้แก่โรงเรียนอย่างไร จึงได้ทำการวิเคราะห์คะแนนปริมาณการผลัการะฯ แบบถดถอยพหุคูณเป็นชั้น ในกลุ่มผู้ตอบประเภทต่าง ๆ (ดูตาราง 16) ปรากฏเด่นชัดว่า ตัวทำนายนัดกล่าวทั้ง 9 ตัวมีอำนาจทำนายปริมาณการผลัการะฯ ตั้งแต่ 0% ถึง 9% มีเพียงผู้ตอบที่อยู่อาศัยในที่อยู่ปัจจุบันมานานกว่าสามปี เท่านั้นที่จำนวนคนต่อห้องและเวลาที่ใกล้ชิดเด็กในแต่ละวันสามารถร่วมกันทำนายปริมาณการผลัการะให้โรงเรียนได้ 19% โดยอาจกล่าวได้ว่า ผู้ปกครองในกลุ่มที่อยู่อาศัยในที่ปัจจุบันมานานนั้น ผู้ที่ผลัการะการดูแลบุตรให้แก่โรงเรียนมาก คือผู้ที่มีจำนวนคนมากคนต่อหนึ่งห้องในที่พักอาศัย และมีเวลาใกล้ชิดเด็กน้อยในแต่ละวัน

ต่อมาได้วิเคราะห์ความแปรปรวนของปริมาณการผลัการะให้ทางโรงเรียน โดยพิจารณาตามจิตลักษณะสองประการของผู้ตอบคือ ระดับความรู้สึกแออัดและสุขภาพจิต โดยได้มีการวิเคราะห์ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยรวม 10 กลุ่ม ผลปรากฏว่า ปริมาณการผลัการะฯ แปรปรวนไปตามระดับสุขภาพจิตของผู้ตอบแต่เพียงตัวแปรเดียวในกลุ่มที่ทำกรวิเคราะห์ 4 กลุ่มจาก 10 กลุ่ม คือในกลุ่มรวม กลุ่มที่บิดาเป็นผู้ตอบ กลุ่มผู้ตอบฐานะค่อนข้างต่ำ และกลุ่มผู้ปกครองจากโรงเรียนในถิ่นแออัดมาก โดยพบค่าเอฟในกลุ่มเหล่านี้จาก 4.03 ถึง 6.48 ซึ่งมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้ง 4 กลุ่ม จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มที่แบ่งตามระดับสุขภาพจิตในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย ปรากฏผลคล้ายคลึงกันว่าผู้ตอบที่มีสุขภาพจิตที่ดีมาก ผลัการะให้โรงเรียนน้อยกว่า (เช่น กลุ่มรวม ค่าเฉลี่ย ผลัการะฯ ในผู้ที่มีสุขภาพจิตดีมาก = 33.72 จำนวนคน = 346) ผู้ตอบที่มีสุขภาพจิตที่ดีในระดับน้อย (กลุ่มรวมค่าเฉลี่ย ผลัการะฯ ในผู้ที่มีสุขภาพจิตดีน้อย = 35.02 จำนวนคน = 316)

ตาราง 16 เปรอ์เซ็นต์การทํานายและลำดับความสำคัญของตัวทํานายต่าง ๆ ของปริมาณการผลัการะการดูแลเด็กให้แก่โรงเรียนในกลุ่มผู้ดอมประเภทต่าง ๆ

กลุ่ม	จำนวนคน	สภาพแออัด 5 ตัว กับ ลักษณะอื่นอีก 4 ตัว รวมเป็น 9 ตัว	
		% ทํานาย	ตัวทํานาย
นักเรียนชาย	274	3	1,2
นักเรียนหญิง	388	0	-
เศรษฐกิจต่ำ	388	1	5
เศรษฐกิจสูง	274	1	1
ครอบครัวเดี่ยว	295	4	5,4,3
ครอบครัวขยาย	366	3	1,2
มารดาตอม	386	1	5
บิดาตอม	145	9	1,3,6,9
มารดาทำงาน	269	4	5,8,9
มารดาไม่ทำงาน	116	3	7
มารดา กศ.ต่ำ	300	0	-
มารดา กศ.สูง	86	0	-
มารดา ค.ปกติ	318	0	-
มารดา ค.แตก	67	0	-
อยู่ไม่นาน	626	1	1
อยู่มานาน	36	19	1,5
เฉลี่ย % ทํานาย		3.06	

(ดูความหมายของตัวทํานาย 1-9 ได้ตาราง 7)

สรุปได้ว่าผู้ที่ผลัการะให้แก่ทางโรงเรียนมากคือ ผู้ที่อยู่ในสภาพแออัดในครอบครัวทางด้านจำนวนคนมากต่อห้อง การมีเวลาใกล้ชิดเด็กน้อยและผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดีในระดับต่ำ

สรุปลักษณะของผู้ที่มีจิตลักษณะ 6 ประการต่างกัน จากการพิจารณาตัวแปรต่าง ๆ

ที่อาจจะเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะ 6 ประการของผู้ตอบ ที่กล่าวมาทั้งหมดในส่วนี้ อาจสรุปได้ว่า ผู้ปกครองนักเรียนประถมต้น (เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ปกครองนักเรียนมัธยมต้น) เป็นผู้ที่มีความรู้สึกแอ้อมากกว่า เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีในปริมาณน้อยกว่า เป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากกว่า และเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กน้อยกว่า ผู้ปกครองนักเรียนมัธยม ส่วนดัชนีสภาพแอ้อทางกายภาพของครอบครัวร่วมกัน สามารถทำนายความแปรปรวนของความรู้สึกแอ้อของบุคคลได้มากที่สุด รองลงมาคือสามารถทำนายสุขภาพจิตที่ดีและความเชื่ออำนาจนอกคนในการเลี้ยงดูเด็ก ส่วนทัศนคติต่อบุตร ความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็ก และปริมาณการผลัการะการดูแลเด็กให้แก่โรงเรียนนั้น ยังไม่พบว่าเกี่ยวข้องกับสภาพแอ้อของครอบครัวอย่างเด่นชัด ส่วนดัชนีสภาพแอ้อของครอบครัวที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะสามด้านที่กล่าวข้างบนนี้ของผู้อยู่อาศัยคือ จำนวนคนต่อห้อง รองลงมาคือปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน และจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ตอบที่มีระดับความรู้สึกแอ้อที่บ้านต่างกัน มีความแตกต่างกันทางด้านทัศนคติต่อเด็กในปกครองมากที่สุด (พบความแตกต่าง 9 ใน 10 กลุ่มที่วิเคราะห์) และมีความแตกต่างกันทางด้านความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กมาเป็นรอง (พบความแตกต่าง 6 ใน 10 กลุ่มที่วิเคราะห์) ส่วนความแตกต่างกันทางด้านความเชื่ออำนาจนอกคนนั้นมีน้อย (พบความแตกต่าง 2 ใน 10 กลุ่มที่วิเคราะห์) และไม่พบความแตกต่างทางด้านปริมาณการผลัการะให้แก่ทางโรงเรียนแต่อย่างใด (ไม่พบความแตกต่างในระดับที่ยอมรับได้ใน 10 กลุ่มที่วิเคราะห์) ส่วนผู้ตอบที่มีระดับสุขภาพจิตที่ดีต่างกัน มีความแตกต่างกันทางด้านความเชื่ออำนาจภายนอกคนในทั้ง 10 กลุ่มที่วิเคราะห์ และแตกต่างกันทางด้านความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กในทุกกลุ่มที่วิเคราะห์ ยกเว้นในกลุ่มบิดา (9 ใน 10 กลุ่ม) นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างทางด้านการผลัการะการเลี้ยงดูเด็กให้แก่ทางโรงเรียนในบางกลุ่ม (พบความแตกต่าง 4 ใน 10 กลุ่มที่วิเคราะห์) แต่ไม่พบความแตกต่างทางด้านทัศนคติที่ดีต่อบุตรในกลุ่มใดเลยใน 10 กลุ่มที่วิเคราะห์ ส่วนปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกแอ้อกับสุขภาพจิตของบุคคลส่งผลต่อความแปรปรวนของคะแนนความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กมากที่สุด (พบ 9 ใน 10 กลุ่มที่วิเคราะห์ยกเว้นกลุ่มฐานะสูง) รองลงมาคือส่งผลต่อความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติที่ดีต่อเด็ก (พบ 7 ใน 10 กลุ่ม) ส่วนความแปรปรวนของคะแนนความเชื่ออำนาจนอกคนในการเลี้ยงดูเด็กพบน้อย (2 ใน 10 กลุ่ม) และไม่พบว่าปริมาณการผลัการะให้แก่โรงเรียนแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวเลยไม่ว่าในกลุ่มใด

ทางด้านตัวแปรตามคือจิตลักษณะของผู้ตอบ ปรากฏผลที่น่าสนใจคือ ทศนคติต่อเด็ก และความรู้เกี่ยวกับ การปฏิบัติต่อเด็กนั้น แม้จะไม่เกี่ยวข้องกับสภาพแออัดทางกายภาพของ ครอบครัว แต่มีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกแออัดของผู้ตอบอย่างเด่นชัด ส่วนความรู้สึกแออัดของผู้ตอบ เกี่ยวข้องกับสภาพแออัดทางกายภาพอย่างชัดเจน และเกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กอีกทอดหนึ่ง ส่วนสุขภาพจิตของผู้ตอบ ก็เกี่ยวข้องกับสภาพแออัดทางกายภาพอย่างชัดเจน และเกี่ยวข้องกับความเชื่ออำนาจนอกคน ในการเลี้ยงดูเด็ก ความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กในทุกกลุ่ม และเกี่ยวข้องกับปริมาณการผลัดภาระให้แก่โรงเรียนในหลายกลุ่ม แต่ปริมาณการผลัดภาระให้แก่โรงเรียนนี้ไม่เกี่ยวข้องกับสภาพแออัดทั้งทางกายภาพและความรู้สึกแออัดของบุคคลแต่อย่างไร

ความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะทั้ง 6 ประการ

ในการวิจัยนี้ ได้มีการศึกษาจิตลักษณะของผู้เลี้ยงดูเด็กพร้อมกันหลายด้าน ในส่วนนี้ จะได้พิจารณาว่าผู้ที่มีจิตลักษณะประเภทหนึ่งในปริมาณสูง จะมีจิตลักษณะประเภทอื่น ๆ สูงขึ้นหรือ ต่ำลงมาน้อยเพียงใด ในขั้นแรกจะพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตลักษณะ 6 ประการ ของผู้ตอบในกลุ่มรวม แล้วจึงจะพิจารณาผลในกลุ่มย่อย เปรียบเทียบกันอีก 9 คู่คือ ในกลุ่มที่มารดาตอบเปรียบเทียบกับที่บิดาตอบ กลุ่มผู้ปกครองของเด็กประถมกับมัธยม กลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง กลุ่มผู้ตอบจากระดับเศรษฐกิจต่ำกับสูง กลุ่มผู้ตอบจากครอบครัวเดี่ยวกับขยาย กลุ่มครอบครัวที่เพิ่งมาอยู่ กับอยู่มานานกว่า 3 ปี กลุ่มมารดาการศึกษาต่ำกับสูง กลุ่มมารดาที่ทำงานอาชีพกับที่ไม่ีอาชีพ และกลุ่มมารดาอายุน้อยกับมารดาที่อายุมากกว่า 35 ปีขึ้นไป ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ในกลุ่มผู้ตอบทั้งหมดรวม 662 คนนั้น (ดูตาราง 17) พบความสัมพันธ์ในระดับที่ยอมรับได้ระหว่างจิตลักษณะทั้ง 6 ด้านที่มีต่อกันเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ลักษณะสุขภาพจิต ความเชื่ออำนาจภายนอกคนในการเลี้ยงดูเด็ก ต่างฝ่ายสัมพันธ์กับจิตลักษณะอื่น ๆ ทุกตัวรวม 5 ตัว โดยอาจกล่าวได้ว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดีเท่าใด ก็เป็นผู้ที่มีความรู้สึกแออัดน้อย มีความเชื่ออำนาจภายนอกคนน้อย ผลัดภาระให้แก่โรงเรียนน้อย แต่มีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กมากและมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กมากขึ้นเท่านั้น ส่วนผู้ที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนมากเท่าใด มักจะเป็นผู้ที่รู้สึกแออัดมาก และผลัดภาระการดูแลเด็กให้โรงเรียนมาก มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กน้อย มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กน้อย และมีสุขภาพจิตที่ด้อยเท่านั้น ส่วนความรู้สึกแออัดและความรู้ มีความสัมพันธ์ในระดับที่ยอมรับได้กับจิตลักษณะอีกฝ่ายละ 4 ตัว โดยอาจกล่าวได้ว่าผู้ที่รู้สึกแออัดมากเท่าใด จะเป็นผู้ที่มีความรู้ น้อย มี

ตาราง 17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตลักษณะ 6 ด้านของผู้ตอบทั้งหมดจำนวน 662 คน

	ผลึกภาวะ	รู้สึกแออัด	เชื่อภายนอก	ทัศนคติ	สุขภาพจิต
ความรู้	-.21**	-.25**	-.53**	.06	.41**
ผลึกภาวะ	-	.07	.19**	.04	-.16*
รู้สึกแออัด		-	.27**	-.23**	-.48**
เชื่อภายนอก			-	-.24**	-.47**
ทัศนคติ				-	.19**

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดีเอฟ = 600 อาร์ = .08 ขึ้นไป

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ดีเอฟ = 600 อาร์ = .11 ขึ้นไป

ทัศนคติที่ดีต่อเด็กน้อย มีสุขภาพจิตดีน้อย แต่มีความเชื่ออำนาจภายนอกๆ มากขึ้นเท่านั้น ส่วนผู้ที่มีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กมากเท่าใด ก็เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีมาก และเป็นผู้ที่เชื่ออำนาจภายนอกคนน้อย รู้สึกแออัดน้อย และผลึกภาวะให้โรงเรียนน้อยลงเท่านั้น ส่วนทัศนคติที่ดีต่อเด็กกับการผลึกภาวะดูแลเด็กให้โรงเรียน มีความสัมพันธ์กับจิตลักษณะอื่น ๆ ฝ่ายละ 3 ตัว โดยอาจกล่าวได้ว่า ผู้ตอบที่มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กมากเท่าใด ก็มีสุขภาพจิตดีมาก และมีความรู้สึกแออัดน้อย และเชื่ออำนาจภายนอกคนน้อยลงเท่านั้น ส่วนผู้ที่ผลึกภาวะให้โรงเรียนมากเท่าใดก็เป็นผู้ที่เชื่ออำนาจภายนอกคนมาก มีสุขภาพจิตดีน้อย และมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กน้อยลงเท่านั้น

ส่วนการเปรียบเทียบปริมาณความสัมพันธ์ของจิตลักษณะของผู้ตอบ ในกลุ่มผู้ตอบประเภทต่าง ๆ นั้น ผลปรากฏว่า (ดูตาราง 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 ในภาคผนวก ค.) ในกลุ่มผู้ตอบที่เป็นมารดา เปรียบเทียบกับบิดาเป็นผู้ตอบ (ดูตาราง 13 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏว่าความสัมพันธ์ของจิตลักษณะต่าง ๆ ในมารดานั้นมีปริมาณสูงกว่าในบิดาเป็นส่วนใหญ่ และมีแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะต่าง ๆ เหมือนที่ปรากฏในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดดังที่กล่าวไปแล้ว ส่วนความแตกต่างที่เด่นชัดเมื่อเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคู่เดียวกันในกลุ่มมารดากับกลุ่มบิดา โดยวิธีการหาค่าซี ปรากฏความแตกต่างสูงในระดับที่ยอมรับได้คู่เดียว ซึ่งทำให้กล่าวได้ว่า ถ้าบิดามีสุขภาพจิตดีมากเท่าใด ก็จะผลึกภาวะเลี้ยงดูเด็กให้โรงเรียนน้อยลงเท่านั้น แต่ไม่ปรากฏผลเช่นนี้ในกลุ่มมารดา นอกจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะต่าง ๆ ของบิดาและมารดามีแบบแผนที่คล้ายคลึงกันมาก

ส่วนในกลุ่มผู้ตอบที่เพิ่งมาอยู่ เปรียบเทียบกับผู้ที่อยู่มานานเกิน 3 ปี (ตาราง 18 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏว่าพบแบบแผนความสัมพันธ์ของจิตลักษณะของคน 2 ประเภทนี้แตกต่างกัน 8 คู่ แต่ที่แตกต่างกันมากในระดับที่ยอมรับได้มีคู่เดียวคือในกลุ่มผู้ที่อยู่มานานนั้น ผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กมากเท่าใดก็จะผลักระการดูแลเด็กให้โรงเรียนมากเท่านั้น ผลนี้ไม่ปรากฏในกลุ่มผู้ที่เพิ่งมาอยู่ได้ไม่เกิน 3 ปี

ส่วนในกลุ่มมารดาที่มีงานอาชีพ เปรียบเทียบกับกลุ่มมารดาที่ไม่มีงานอาชีพ (ตาราง 19 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันมากในกรณีหนึ่งคือ ในกลุ่มมารดาที่มีงานอาชีพนั้น ถ้ามารดารู้สึกแออัดมากเท่าใด ก็จะมีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กน้อยลงเท่านั้น แต่ไม่พบผลเช่นนี้ในกลุ่มมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพ

ส่วนการ เปรียบ เทียบผู้ตอบจากครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย (ดูตาราง 20 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏว่ามีแบบแผนความสัมพันธ์ของจิตลักษณะต่าง ๆ นี้คล้ายคลึงกัน ยกเว้นในกรณีที่ผู้ตอบในครอบครัวขยายถ้า เป็นผู้ ที่ เชื่ออำนาจภายนอกคนมากเท่าใด ก็จะมีผลักระเสี่ยงดูแลเด็กให้แก่โรงเรียนมากเท่านั้น แต่ไม่ปรากฏผล เช่นนี้ในผู้ตอบจากครอบครัวเดี่ยว

ส่วนกลุ่ม เปรียบ เทียบที่พบว่าแบบแผนความสัมพันธ์ของจิตลักษณะของผู้ตอบ 6 ด้านมีความสัมพันธ์ในปริมาณและทิศทางที่คล้ายคลึงกันนั้น ปรากฏในผู้ปกครองของนักเรียนประถม เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนมัธยม ผู้ปกครองของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง ผู้ตอบที่มาจากระดับเศรษฐกิจต่างกัน และกลุ่มมารดาที่มีอายุต่างกัน (ดูตาราง 14, 15, 16, 17, และ 21 ตามลำดับในภาคผนวก ค.)

สรุปได้ว่าลักษณะความ เชื่ออำนาจภายนอกคนและสุขภาพจิตของผู้ตอบมีความสัมพันธ์กับจิตลักษณะอื่น ๆ ที่ศึกษาทั้ง 5 ด้านในปริมาณสูง ในกลุ่มรวมและกลุ่มที่แบ่งตามลักษณะทางชีว-สังคมของผู้ตอบ ของบุตรผู้ตอบ และของครอบครัวของผู้ตอบ ส่วนความรู้สึกแออัดและความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กมีความสัมพันธ์กับจิตลักษณะอื่น ๆ ปานกลาง ทัศนคติต่อเด็กสัมพันธ์กับจิตลักษณะอื่น ๆ ค่อนข้างน้อย ส่วนการผลักระการดูแลเด็กให้โรงเรียนนั้น สัมพันธ์กับจิตลักษณะอื่น ๆ น้อยที่สุด ส่วนกลุ่มผู้ตอบที่จิตลักษณะ 6 ด้าน มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือ ในกลุ่มผู้ที่อยู่มานานเกิน 3 ปี ในกลุ่มนี้ยังพบความสัมพันธ์ที่แปลกแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ทั้งหมด คือในหมู่ผู้ที่อยู่มานานถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมากเท่าใด จะผลักระการในการดูแลบุตรให้โรงเรียนมากขึ้นเท่านั้น ส่วนกลุ่มที่จิตลักษณะทั้ง 6 ด้านสัมพันธ์กันในปริมาณสูงมีเป็นจำนวนมากที่สุดคือในกลุ่มรวม กลุ่มผู้ปกครอง-นักเรียนประถมและมัธยม กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนชายและนักเรียนหญิง กลุ่มผู้ตอบที่มาจากครอบครัว

ขยาย และกลุ่มผู้ตอบที่เพิ่งมาอยู่ในที่ปัจจุบันไม่เกิน 3 ปี ส่วนผลการเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวในกลุ่มต่าง ๆ พบตัวแปรที่เด่นคือปริมาณการผลิตภาระให้โรงเรียน ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ในปริมาณที่แตกต่างกันในกลุ่มที่นำมาเปรียบเทียบถึง 4 กรณีคือ ปริมาณการผลิตภาระให้แก่โรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงกับทัศนคติที่ติดต่อบุตร ในกลุ่มผู้ปกครองที่อยู่ในที่อยู่ปัจจุบันมานานกว่า 3 ปี แตกต่างอย่างเด่นชัดจากผู้อยู่ไม่นานและสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงกับความเชื่ออำนาจภายนอกคนในกลุ่มผู้ตอบที่มาจากครอบครัวขยาย แตกต่างอย่างเด่นชัดจากผู้ตอบที่มาจากครอบครัวเดี่ยว แต่มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างสูงกับสุขภาพจิต ในกลุ่มบิดาแตกต่างอย่างเด่นชัดจากกลุ่มมารดา และมีความสัมพันธ์ทางลบอย่างสูงกับความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กในครอบครัวขยาย แต่ความสัมพันธ์นี้ในทางบวกในปริมาณที่ยอมรับได้พบในครอบครัวเดี่ยว ส่วนตัวแปรอีกตัวหนึ่งคือปริมาณความรู้ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก สัมพันธ์กับตัวแปรอื่นในปริมาณที่แตกต่างกันในกลุ่มที่นำมาเปรียบเทียบ 2 กรณีคือ ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กมีความสัมพันธ์ทางลบอย่างสูงกับความเชื่ออำนาจภายนอกคนในครอบครัวขยาย แต่พบความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองในทางบวกในครอบครัวเดี่ยวดังที่กล่าวไปแล้ว และในอีกกรณีหนึ่งคือ ความรู้ฯ มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างสูงกับความรู้สึกแออัด ในกลุ่มที่มารดาทำงานอาชีพ แตกต่างมากจากในกลุ่มที่มารดาไม่มีงานอาชีพ

ลักษณะของผู้ที่ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กต่างกัน

วิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 วิธีที่ศึกษาในการวิจัยนี้ เป็นวิธีการที่ผู้เลี้ยงดูเด็กจะปฏิบัติต่อเด็ก ทางด้านการให้รางวัล การลงโทษ การควบคุม ตรวจตรา บังคับ และการเปิดโอกาสให้เด็กได้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองตั้งแต่เล็ก วิธีการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบนี้ ได้รับการยืนยันจากการวิจัยทางจิตวิทยาในปัจจุบัน ว่ามีความสำคัญต่อการสร้างเสริมลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่สำคัญหลายลักษณะให้แก่เยาวชนทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ วิธีการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบคือ 1) วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากถึงน้อย 2) วิธีการใช้เหตุผลแทนการใช้อารมณ์กับเด็ก ใช้เหตุผลตั้งแต่มากถึงน้อย 3) วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายแทนที่จะลงโทษทางจิต ตั้งแต่มากถึงน้อย 4) วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม ตั้งแต่มากถึงน้อย และ 5) วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้เด็กได้ทำตนเองเร็ว (คือตั้งแต่เด็กอายุน้อย) หรือช้า (คือเมื่อเด็กอายุมาก)

คะแนนอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 วิธีนี้ได้มาจากการให้ผู้ปกครองของนักเรียนตอบแบบสอบถาม ในส่วนนี้จะใช้คะแนนอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่ละวิธีเป็นตัวแปรตาม ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง และในการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น ตัวแปรอิสระในการวิเคราะห์

เหล่านี้คือลักษณะทางชีวสังคมของผู้ตอบและของเด็กในปกครอง ลักษณะของครอบครัว สภาพแวดล้อมในครอบครัว 6 ด้าน และจิตลักษณะของผู้ตอบอีก 6 ประการ การวิเคราะห์เหล่านี้จะกระทำในกลุ่มตัวอย่างรวม และกลุ่มผู้ตอบที่แยกย่อยตามลักษณะต่าง ๆ ของผู้ตอบ ของครอบครัว และของเด็กในปกครอง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด โดยใช้ตัวแปรอิสระและตัวแปรแบ่งประเภทที่ละหลายตัวพร้อมกัน การวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้ได้กระทำไปตามแนวทางที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ และวิเคราะห์เพื่อให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับผลตามแนวสมมติฐานเหล่านั้น

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้จะได้เสนอตามลำดับของตัวแปรตาม คือวิธีการอบรมเลี้ยงดูแต่ละวิธี

ลักษณะของผู้ที่ใช้วิธีเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนในปริมาณต่างกัน วิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่ผู้ตอบรายงานว่าตนได้ให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็กที่อยู่ในปกครอง ให้ความสนใจเอาใจใส่แก่เด็ก ร่วมกิจกรรมกับเด็ก แบบวัดวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบสนับสนุนนี้มีคะแนนรวมระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบได้ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนมาก

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุน โดยพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของเด็กในปกครอง ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มที่แยกย่อยตามลักษณะของผู้ตอบ ลักษณะของมารดาที่ตอบลักษณะของครอบครัว และลักษณะแวดล้อมที่ตั้งโรงเรียนของเด็กในปกครอง รวมทั้งสิ้น 10 กลุ่ม ผลปรากฏว่า ในกลุ่มรวมนั้นคะแนนแบบรักสนับสนุนนี้ ไม่แปรปรวนไปตามตัวแปรอิสระใดในปริมาณสูงพอที่จะยอมรับได้ แต่ในกลุ่มย่อยพบว่า คะแนนแบบรักสนับสนุนแปรปรวนไปตามชั้นเรียนของเด็กในปกครองของผู้ตอบ ในระดับที่ยอมรับได้ใน 3 จาก 9 กลุ่มย่อย คือในกลุ่มมารดา (ค่าเอฟ = 4.49 ดีเอฟ = 1, 382) ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาค่า (ค่าเอฟ = 4.00 ดีเอฟ = 1, 296) ในกลุ่มมารดาที่ทำงานอาชีพ (ค่าเอฟ = 4.48 ดีเอฟ = 1, 265) ซึ่งมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทุกกลุ่ม จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มผู้ตอบที่แบ่งตามชั้นเรียนของเด็กในปกครอง ปรากฏคล้ายคลึงกันในกลุ่มมารดาทั้ง 3 ประเภทว่า มารดาของเด็กมัธยมรายงานว่าเลี้ยงดูเด็กแบบให้ความรักสนับสนุนมากกว่า (เช่นกลุ่มมารดา รวมค่าเฉลี่ยรักสนับสนุนในมารดาเด็กมัธยม = 43.30 เอสดี = 5.86 จำนวนคน = 181) มารดาของเด็กประถม (ค่าเฉลี่ยรักสนับสนุนในมารดาเด็กประถม = 42.09 เอสดี = 5.65 จำนวนคน = 205)

ขั้นต่อไปได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนรักสนับสนุน โดยพิจารณาตามจิตลักษณะ 2 ประการของผู้ตอบคือ ระดับความรู้สึกแออัดทางบ้าน และระดับสุขภาพจิต โดยทำการวิเคราะห์เช่นเดียวกันนี้ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยตามที่กล่าวไว้ข้างบนนี้ รวมเป็น 10 กลุ่ม ผลปรากฏว่าวิธีอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แปรปรวนไปตามระดับความรู้สึกแออัดทางบ้านของผู้ตอบอย่างเด่นชัดในกลุ่มรวม (ค่าเอฟ = 20.37 ดีเอฟ = 1, 658 น้อยกว่า .01) และกลุ่มย่อยทุกกลุ่มที่วิเคราะห์ โดยพบค่าเอฟตามชั้นเรียนของเด็กตั้งแต่ 4.10 จนถึง 15.72 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มผู้ตอบที่แยกตามระดับความรู้สึกแออัดในกลุ่มตัวอย่างรวม ผลปรากฏว่า ผู้ตอบที่รู้สึกแออัดน้อย รายงานว่าเสียงดูเด็กของคนแบบรักสนับสนุนมากกว่า (ค่าเฉลี่ยแบบรักสนับสนุนในผู้ตอบที่รู้สึกแออัดน้อย = 43.48 เอสดี = 5.62 จำนวนคน = 380) ผู้ตอบที่รู้สึกแออัดมาก (ค่าเฉลี่ยในผู้ตอบที่รู้สึกแออัดมาก = 41.56 เอสดี = 5.71 จำนวนคน = 282)

นอกจากนี้ยังพบว่า การเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุน ยังแปรปรวนไปตามระดับสุขภาพจิตของผู้ตอบในสองกลุ่มย่อย คือในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาคำ (ค่าเอฟ = 3.98 ดีเอฟ = 1, 296 น้อยกว่า .05) และกลุ่มผู้ตอบที่ฐานะค่อนข้างต่ำ (ค่าเอฟ = 8.94, ดีเอฟ = 1, 384 น้อยกว่า .01) จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยของกลุ่มผู้ตอบที่แบ่งตามระดับสุขภาพจิตที่ดี กลับปรากฏผลตรงข้ามกับที่คาดหมายในทั้งสองกลุ่มคือ ผู้ตอบที่มีสุขภาพจิตดีในระดับต่ำกลับรายงานว่เสียงดูเด็กแบบรักสนับสนุนมากกว่า (กลุ่มมารดาการศึกษาคำ และกลุ่มผู้ตอบฐานะต่ำ ที่มีสุขภาพจิตที่ดีในระดับต่ำ มีค่าเฉลี่ยรักสนับสนุน = 42.51 และ 42.42 ตามลำดับ) ผู้ตอบที่มีสุขภาพจิตดีในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยรักสนับสนุน = 41.85 และ 41.50 ตามลำดับ) ไม่พบว่าคะแนนรักสนับสนุนได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสองในกลุ่มใดเลย

ขั้นต่อมาได้ทำการวิเคราะห์คะแนนรักสนับสนุนแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น โดยใช้ตัวแปรเข้าทำนายที่ละชุด มี 3 ชุดด้วยกันคือ ดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพของครอบครัว 6 ตัว เป็นตัวทำนายชุดแรก ชุดที่สองคือ จิตลักษณะ 6 ประการของผู้ตอบ ชุดที่สามคือ สองชุดแรก ร่วมกันทำนายรวมเป็น 12 ตัว โดยมีทำการวิเคราะห์เช่นนี้ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยที่แยกตามลักษณะของเด็กในปกครอง ลักษณะของครอบครัว และลักษณะของมารดา รวมทั้งหมด 13 กลุ่ม (ดูตาราง 18) ผลปรากฏว่า ดัชนีสภาพแออัดหนึ่งถึงสองตัวใน 6 ตัวที่เข้าสู่สมการทำนายคะแนนรักสนับสนุนในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยต่าง ๆ โดยทำนายได้จาก 0 ถึง 5 เปอร์เซนต์เท่านั้น (หรือเฉลี่ยเพียง 1.38%) ดัชนีสภาพแออัดที่เข้าสู่สมการทำนายน้อยที่สุดคือ จำนวนคนต่อห้อง รองลงมาคือ ระยะห่างจากบ้านคนอื่น เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างดัชนีเหล่านี้ทีละตัวกับคะแนนรักสนับสนุน จึงกล่าวได้ว่าจำนวนคนต่อห้องน้อยลง และระยะห่างจากบ้านคนอื่นมากขึ้น รายงานการเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนจะมากขึ้นด้วย

ตาราง 18 เปรอ์เซนต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนาย 3 ชุด ของการ
อบรมเลี้ยงดูแบบรักสลับสนุน ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน สภพแอ็ค 6 ตัว		จิตลักษณะ 6 ตัว		รวม 12 ตัว		
	คน	%	ทำนาย	ตัวทำนาย	%	ทำนาย	ตัวทำนาย
กลุ่มรวม	662	2	1, 2	17	7,8,9,10	17	7,8,9,10
ประถม	328	1	2	15	7,9,10	17	7,2,3,9,10
มัธยม	334	2	1	19	7,8,9	19	7,8,9
ชาย	274	0	-	18	7,8,9	18	7,8,9
หญิง	388	1	1	16	7	16	7
ฐานะต่ำ	388	0	-	12	7,9,8	12	7,9,8,10
ฐานะสูง	274	5	4, 1	26	7	27	7,4
ค.ค. เดี่ยว	295	0	-	18	7,8,9	18	7,8,9
ค.ค. ขยาย	366	3	2, 1	16	7,8,9	16	7,2
มารดาทำงาน	269	2	2	18	7,8,9,10	18	7,8,9,10
มารดาไม่ทำงาน	116	0	-	10	7	10	7
มารดา กศ.ต่ำ	300	0	-	16	7,8,9,10	16	7,8,9,10
มารดา กศ.สูง	86	0	-	29	7,9,10	29	7,9,10
ค่าเฉลี่ย % ทำนาย				1.38		17.69	17.92

1 = จำนวนคนต่อห้อง

2 = ระยะห่างจากบ้านคนอื่น

3 = การใช้ประโยชน์จากห้องนอน

4 = จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตร.ว.

5 = จำนวนปัญหาในห้องถิ่น

6 = จำนวนบุตร

7 = ทัศนคติต่อบุตร

8 = ความรู้สึกแอ็ค

9 = สุขภาพจิต

10 = ความ เชื่อนอกตน

11 = ความรู้

12 = การผลัการระ

เมื่อใช้ตัวแปร ชุดที่สองคือจิตลักษณะของผู้ตอบ 6 ด้านมาทำนายคะแนนรักสนับสนุน ปรากฏว่าจิตลักษณะหนึ่งถึงสี่ตัวสามารถร่วมกันทำนายวิธีเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนได้ตั้งแต่ 10 ถึง 29 เปอร์เซ็นต์ (หรือเฉลี่ย = 17.69%) โดยสามารถทำนายได้สูงสุดในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง (มัธยมศึกษาขึ้นไป) ตัวแปรที่ทำนายคะแนนรักสนับสนุนได้มากที่สุดคือทัศนคติต่อบุตร ซึ่งพบในทั้ง 13 กลุ่ม รองลงมาคือ ความรู้สึกแอ็ดและสุขภาพจิต ตัวทำนายตัวสุดท้าย คือ ความเชื่ออำนาจนอกคนๆ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะแต่ละตัวกับคะแนนรักสนับสนุนจึงกล่าวได้ว่า ถ้าผู้ตอบมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมาก มีสุขภาพจิตดีมากเท่าใด รู้สึกแอ็ดน้อยและเชื่ออำนาจนอกคนน้อย เป็นผู้ที่รายงานว่าอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนมาก เมื่อนำดัชนีสภาพแอ็ด 6 ตัว มาทำนายกับจิตลักษณะอีก 6 ตัว รวมเป็น 12 ตัว ไม่พบว่าดัชนีสภาพแอ็ด 6 ตัวจะช่วยเพิ่มอำนาจการทำนายเดิมของจิตลักษณะของผู้ตอบได้มากขึ้นแต่อย่างใด (มากขึ้นโดยเฉลี่ย = 0.23% เท่านั้น) (ดูตาราง 18) ผลส่วนนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 3 ซึ่งมีเนื้อความว่า "จิตลักษณะ 6 ประการ รวมกันสามารถทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดู (แบบรักสนับสนุน) ได้มากกว่าสภาพแอ็ดของครอบครัว 6 ด้านรวมกัน"

จึงสรุปได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนี้ ปรากฏมากในมารดานักเรียนมัธยมมากกว่าในมารดาของนักเรียนประถม ในผู้ปกครองที่รู้สึกแอ็ดน้อย มากกว่าในผู้ปกครองที่แอ็ดมาก จิตลักษณะของผู้ตอบโดยเฉพาะทัศนคติต่อเด็ก ความรู้สึกแอ็ด และสุขภาพจิตสามารถทำนายคะแนนรักสนับสนุนได้ไม่เกิน 29% และสภาพแอ็ดทางกายภาพ 6 ดัชนี ทำนายคะแนนรักสนับสนุนได้ไม่เกิน 5% และไม่สามารถจะใช้ดัชนีสภาพแอ็ดช่วยทำนายคะแนนรักสนับสนุนได้เพิ่มจากที่ใช้ตัวทำนายที่เป็นจิตลักษณะของบุคคลแล้ว ผลส่วนนี้จึงสนับสนุนส่วนหนึ่งของสมมติฐาน 3 อย่างเต็มที่

ลักษณะของผู้ที่เลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลในปริมาณต่างกัน วิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลหมายถึง การให้รางวัล และลงโทษเด็กอย่างเหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็กและการบอกกล่าวตักเตือน และการทำตามข้อตกลงที่ให้ไว้กับเด็ก โดยให้ผู้ใหญ่ทำตนสม่ำเสมอในเรื่องเหล่านี้ และไม่ใช้อารมณ์นำหน้าในการปฏิบัติต่อเด็ก แบบวัดวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลนี้มีคะแนนรวมระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบได้ใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมาก

ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนการใช้เหตุผล โดยพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศ ของเด็กในปกครอง ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 9 กลุ่ม ผลปรากฏว่าคะแนนการใช้เหตุผลของผู้ปกครองแปรปรวนไปตามชั้นเรียนของเด็ก ในปกครองในกลุ่มรวม (ค่า

เอฟ = 6.28 ดีเอฟ = 1, 658 น้อยกว่า .05) และกลุ่มผู้ปกครองจากโรงเรียนในพื้นที่
แออัดมาก (ค่าเอฟ = 4.95 ดีเอฟ = 1, 358 น้อยกว่า .05) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย
คะแนนใช้เหตุผล ในกลุ่มผู้ตอบที่แบ่งตามระดับชั้นเรียนของเด็ก ปรากฏว่า ผู้ปกครองนักเรียน
มัธยมรายงานที่ใช้เหตุผลกับเด็กมากกว่า (กลุ่มรวมและกลุ่มโรงเรียนแออัดมาก ค่าเฉลี่ยใช้
เหตุผลในผู้ปกครองนักเรียนมัธยมคือ 43.15 เอสดี = 6.53 และ 42.89 เอสดี = 6.61
ตามลำดับ) ผู้ปกครองนักเรียนประถม (ค่าเฉลี่ยในนักเรียนประถมคือ 41.77 เอสดี =
6.65 และ 41.32 เอสดี = 6.67 ตามลำดับ)

ส่วนในกลุ่มบิดา (145 คน) นั้นคะแนนการใช้เหตุผลแปรปรวนไปตามเพศของเด็ก
แต่อย่างเดียว (ค่าเอฟ = 4.04 ดีเอฟ = 1, 141 น้อยกว่า .05) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย
คะแนนนี้ของบิดาตามเพศของเด็ก ปรากฏว่าบิดาของเด็กหญิงใช้เหตุผลในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่า
(ค่าเฉลี่ยการใช้เหตุผลของบิดาเด็กหญิง = 44.41) บิดาของเด็กชาย (ค่าเฉลี่ย = 42.24)

การใช้เหตุผลของผู้ปกครองแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นกับเพศของเด็ก
เฉพาะในกลุ่มผู้ตอบฐานะค่อนข้างต่ำ (ค่าเอฟ = 8.20 ดีเอฟ = 1, 384 น้อยกว่า .01 ค่า
เอฟแม็กซ์ = 1.12) จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มที่แบ่งตามตัวแปรอิสระทั้งสอง
ตัวพร้อมกันด้วยวิธีของเซเฟ พบว่าผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมหญิงรายงานที่ใช้เหตุผลกับเด็ก
มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 42.80) แตกต่างจากกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนชายมัธยมที่รายงานที่ใช้
เหตุผลกับเด็กน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 39.52) ส่วนผู้ปกครองนักเรียนประถมนั้นคะแนนอยู่ระหว่าง
กลางไม่แตกต่างจากผู้ปกครองสองประเภทแรกในปริมาณมากพอที่จะยอมรับได้

ในขั้นต่อมาได้มีการวิเคราะห์ความแปรปรวนของการใช้เหตุผล โดยพิจารณาตามระดับ
ความรู้สึกแออัด และระดับสุขภาพจิตของผู้ตอบ ปรากฏว่าในกลุ่มร่วมนั้น คะแนนการใช้เหตุผลแปร-
ปรวนไปตามระดับความรู้สึกแออัด ตามระดับสุขภาพจิตและตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสองนี้
(ดูตาราง 19) จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยเมื่อแบ่งกลุ่มตามระดับของตัวแปรอิสระ ผลปรากฏว่า
ผู้ตอบที่มีความรู้สึกแออัดน้อย มีคะแนนใช้เหตุผลมากกว่า (ค่าเฉลี่ยใช้เหตุผลในผู้ตอบที่รู้สึกแออัดน้อย
= 43.17 เอสดี = 5.85) ผู้ตอบที่รู้สึกแออัดมาก (ค่าเฉลี่ย = 38.32 เอสดี = 6.32) ผลที่
เกี่ยวกับระดับแออัดนี้พบในกลุ่มย่อยต่าง ๆ 8 ใน 9 กลุ่มที่ศึกษา ยกเว้นกลุ่มผู้ตอบฐานะสูง ส่วน
ความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลตามระดับสุขภาพจิตของผู้ตอบและเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยตาม
ตัวแปรอิสระนี้ ปรากฏในกลุ่มรวมว่าผู้ตอบที่สุขภาพจิตดีในระดับสูง มีคะแนนการใช้เหตุผลสูงกว่า
(ค่าเฉลี่ย = 45.20) ผู้ตอบที่มีสุขภาพจิตดีในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย = 39.48) ผลเช่นนี้พบในกลุ่ม
ย่อยที่ศึกษาทุกกลุ่ม

คะแนนการใช้เหตุผลยังแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของระดับความรู้สึกแออัด กับระดับสุขภาพจิตในกลุ่มรวม (ดูตาราง 19) จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่ม 4 กลุ่มที่จำแนกตามระดับของตัวแปรอิสระทั้งสองพร้อมกัน (ดูตาราง 22 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏว่ากลุ่มที่ผู้ตอบมีความรู้สึกแออัดน้อยในขณะที่เดียวกันก็มีสุขภาพจิตที่ดีมาก และอีกกลุ่มหนึ่งคือผู้ที่รู้สึกแออัดมากแต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีสุขภาพจิตที่ดีมาก สองกลุ่มนี้รายงานว่ามีเหตุผลใน

ตาราง 19 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล เมื่อพิจารณาตามความรู้สึกแออัดและสุขภาพจิต ของผู้ตอบทั้งหมด 662 คน

แหล่งของความแปรปรวน	ดี เอฟ	เอ็ม เอส	เอฟ
ความรู้สึกแออัด (ก)	1	750.38	21.79**
สุขภาพจิต (ข)	1	3367.71	97.81**
ก x ข	1	198.22	5.76*
อธิบาย	3	2108.84	61.25**
ที่เหลือ	658	34.43	
รวม	661	43.85	

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ปริมาณสูงสุดใกล้เคียงกัน แต่มากกว่าอย่างเด่นชัดจากผู้ตอบอีกสองกลุ่ม ส่วนผู้ตอบที่มีความรู้สึกแออัดมากและในขณะที่เดียวกันก็มีสุขภาพจิตที่ดีในระดับต่ำ เป็นผู้ที่รายงานว่ามีเหตุผลกับเด็กน้อยที่สุด แตกต่างอย่างเด่นชัดจากผู้ตอบอีกสามกลุ่ม นอกจากนั้นยังพบว่าคะแนนการใช้เหตุผลแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งสองที่กล่าวไว้ในอีก 3 กลุ่มย่อยซึ่งเป็นกลุ่มมารดา 3 ประเภท แต่จากการตรวจสอบความเท่าเทียมกันของค่าความแปรปรวนในกลุ่มย่อย 4 กลุ่มที่แบ่งตามระดับของตัวแปรอิสระทั้งสองพร้อมกัน ด้วยวิธีการหาค่าเอฟแม็กซ์ พบว่ามีค่าในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อมูลในสามกลุ่มย่อยนี้จึงไม่สอดคล้องกับข้อตกลงเบื้องต้นในการที่จะวิเคราะห์และใช้ผลของปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว

ขั้นต่อมาได้ทำการวิเคราะห์คะแนนการใช้เหตุผลแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น โดยใช้
ตัวทำนาย 3 ชุด และกระทำการวิเคราะห์ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 12 กลุ่ม เช่นเดียวกับที่
ได้กระทำไปแล้วสำหรับคะแนนรักสนับสนุน ผลปรากฏว่า (ดูตาราง 20) ดัชนีสภาพแออัดทาง
กายภาพของที่อยู่อาศัย 6 ตัว สามารถทำนายความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผลได้จาก 0
ถึง 11 เปอร์เซ็นต์ กลุ่มที่ทำนายได้สูงสุดคือกลุ่มผู้ตอบที่มีฐานะสูง (274 คน) ตัวทำนายที่สำคัญ

ตาราง 20 เปอร์เซนต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนาย 3 ชุด ของการอบรม
เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน คน	สภาพแออัด 6 ตัว		จิตลักษณะ 6 ตัว		รวม 12 ตัว	
		% ทำนาย	ตัวทำนาย	% ทำนาย	ตัวทำนาย	% ทำนาย	ตัวทำนาย
กลุ่มรวม	662	3	1	40	9,7,10,11,8	40	9,7,10,11,8
ประถม	328	2	1	41	9,7,11,10	42	9,7,11,10,3
มัธยม	334	5	1	38	9,7,10,8	37	9,7,10
ชาย	274	3	1	40	9,7,10,11	40	9,7,10,3
หญิง	388	5	1,3	41	9,7,10,12,11,8	41	9,7,10,12,11,8
ฐานะต่ำ	388	0	-	37	9,7,11,10,8,12	37	9,7,11,10,8
ฐานะสูง	274	11	1,4,5	38	9,7,10	38	9,7,10
ค.ศ. เดี่ยว	295	5	1	37	9,7,10	37	9,7,10
ค.ศ. ขยาย	366	4	1,4	41	9,7,11,10	41	9,7,11,10
มารดาทำงาน	269	3	1	42	10,7,9,11	44	10,7,9,11,3,6
มารดาไม่ทำงาน	116	5	6	43	9,7	45	9,7,6
มารดา กศ.ต่ำ	300	1	1	39	9,7,10,8	39	9,7,10,8
มารดา กศ.สูง	86	0	-	36	7,9	43	7,9,3,11,6
ค่าเฉลี่ย % ทำนาย	=	3.85		39.46		40.31	

(ดูความหมายของตัวทำนาย 1-12 ได้ตาราง 18)

ที่สุดคือ จำนวนคนต่อห้อง ซึ่งแปรกลับกับคะแนนการใช้เหตุผล ส่วนดัชนีสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ไม่สู้จะมีบทบาทมากนัก เมื่อใช้จิตลักษณะ 6 ตัวทำนายความแปรปรวนของคะแนนการใช้เหตุผล ปรากฏว่าตัวทำนาย 2-6 ตัวได้เข้าสู่สมการทำนายในแต่ละกลุ่มย่อยที่วิเคราะห์ และสามารถทำนายคะแนนการใช้เหตุผลได้ตั้งแต่ 36 ถึง 43% ตัวทำนายที่สำคัญในชุดนี้คือ สุขภาพจิตดี และทัศนคติที่ดีต่อบุตร ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เหตุผลกับ เด็กของผู้ตอบ ตัวทำนายทั้งสองนี้ร่วมกัน สามารถทำนายคะแนนการใช้เหตุผลได้สูงถึง 43% ในกลุ่มมารดาที่ไม่ได้ทำงานอาชีพ (116 คน) ส่วนเมื่อนำดัชนีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ 6 ตัวมาสมทบกับจิตลักษณะ 6 ประการในการทำนายคะแนนการใช้เหตุผลกับ เด็ก ผลปรากฏว่าดัชนีสภาพแวดล้อมทางกายภาพนี้ ไม่ได้ช่วยเพิ่มอำนาจการทำนายมากขึ้นแต่อย่างใด ในกลุ่มส่วนใหญ่ ยกเว้นกลุ่มมารดาการศึกษาสูง (54 คน) ที่ปรากฏว่า จิตลักษณะสองตัวสามารถทำนายคะแนนการใช้เหตุผลได้ 36% แต่เมื่อเพิ่มดัชนีสภาพแวดล้อมมาร่วมทำนาย สามารถทำนายได้เพิ่มอีก 7% เป็น 43% ส่วนกลุ่มมารดาที่ไม่มีงานอาชีพนั้นจิตลักษณะสองประการแรกที่กล่าวข้างบนนี้กับจำนวนบุตรร่วมกันทำนายคะแนนการใช้เหตุผลได้สูงสุดคือ 45% ซึ่งเป็น เปอร์เซนต์การทำนายตัวแปรที่สูงสุดในการวิจัยนี้

ผลส่วนนี้แสดงว่าจิตลักษณะ 6 ประการ สามารถทำนายความแปรปรวนของการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลได้มากกว่า (โดยเฉลี่ย = 39.46%) ดัชนีสภาพแวดล้อม 6 ตัวจะร่วมกันทำนาย (โดยเฉลี่ย = 3.85%) เมื่อนำตัวแปรทั้ง 12 ตัวมาช่วยกันทำนายคะแนนการใช้เหตุผล ปรากฏว่าสามารถจะทำนายได้เพิ่มจากที่จิตลักษณะ 6 ประการทำนายได้อยู่เดิมเพียงเล็กน้อย (โดยเฉลี่ยเพิ่มเพียง 0.84%) จึงอาจกล่าวได้ว่าผลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนี้ก็สนับสนุนสมมติฐาน 3 เช่นเดียวกับผลการวิเคราะห์วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน

จึงสรุปได้ว่าผู้ที่อบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมาก คือผู้ปกครองนักเรียนมัธยม บิดาของนักเรียนหญิงและผู้ปกครองที่มีฐานะต่ำของนักเรียนมัธยมหญิง ผู้ปกครองที่รู้สึกแออัดน้อย มีสุขภาพจิตดีและมีจิตลักษณะทั้งสองผสมกัน นอกจากนี้ยังพบว่าสุขภาพจิตดีและทัศนคติต่อบุตรเป็นจิตลักษณะที่ทำนาย การใช้เหตุผลได้สูงมากที่สุด ส่วนจำนวนคนต่อห้องก็เป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญที่สุดในการทำนายการใช้เหตุผลกับ เด็กของผู้ปกครอง ผลส่วนนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของจิตลักษณะ ในการทำนายวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างชัดเจนที่สุด และมากกว่าที่ดัชนีสภาพแวดล้อมจะทำนายได้ ผลจึงสนับสนุนสมมติฐาน 3 อย่างเต็มที่

ลักษณะของผู้ที่เลี้ยงดูเด็กแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตในปริมาณต่างกัน การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต หมายความว่าสิ่งที่ผู้ปกครองเลือกวิธีการทำโทษ

เมื่อเด็กทำตนไม่เหมาะสม โดยผู้ปกครองอาจเลือกวิธีการตี หัก ดบ เตะ ซึ่งเป็นการทำให้เด็กเจ็บหรือทรมาณกาย ผู้ปกครองอาจใช้วิธีการลงโทษเด็กหลายวิธีต่างกันแล้วแต่โอกาส แต่อาจมีวิธีการที่ผู้ปกครองมักจะใช้น้อยกว่าวิธีอื่น ๆ นอกจากการลงโทษทางกายแล้ว ผู้ปกครองอาจเลือกการดูว่า การตัดสินใจของเด็ก หรือการเพิกเฉยต่อเด็กไปชั่วขณะหนึ่งเป็นการลงโทษแบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต มีคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบใช้วิธีการลงโทษทางกายน้อยกว่าวิธีอื่น ๆ มาก

ในขั้นต้นต้องการจะทราบว่าลักษณะของเด็กจะเกี่ยวข้องกับปริมาณการเลือกใช้วิธีการลงโทษทางกายหรือไม่เพียงใด ได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการลงโทษทางกาย โดยพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของเด็ก ในปกครอง ผลปรากฏในกลุ่มมารดาว่า คะแนนการลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตแปรปรวนไปตามชั้นเรียนของเด็ก (ค่าเอฟ = 5.00, ดีเอฟ = 1, 382 น้อยกว่า .05) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยในกลุ่มมารดาของเด็กประถมและมัธยม ปรากฏว่ามารดาของเด็กประถมรายงานที่ใช้วิธีการลงโทษทางกายแก่เด็กมากกว่า (ค่าเฉลี่ย = 31.26 เอสดี = 6.03 จำนวนมารดา = 205 คน) มารดาของเด็กมัธยมจะรายงานเช่นนั้น (ค่าเฉลี่ย = 29.74 เอสดี = 6.31 จำนวนมารดา = 181 คน) ผลเช่นเดียวกันนี้ปรากฏในกลุ่มย่อยอีกหนึ่งกลุ่มคือกลุ่มมารดาจากครอบครัวปกติ ส่วนในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอื่น ๆ ไม่ปรากฏผลที่มีนัยสำคัญทางด้านใดเลย

ในขั้นต่อมาต้องการจะทราบว่าผู้ปกครองที่มีจิตใจต่างกันจะเลือกใช้วิธีการลงโทษทางกายแก่เด็กแตกต่างกันหรือไม่ จึงได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต โดยพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของเด็ก ในปกครอง ผลปรากฏว่าในกลุ่มรวม คะแนนการลงโทษทางกายแปรปรวนไปตามระดับความรู้สึกแอ็ดคของผู้ตอบ เป็นประการแรก (ดูตาราง 21) จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยการลงโทษทางกายของกลุ่มที่แบ่งตามระดับความรู้สึกแอ็ดคปรากฏว่า ผู้ที่รู้สึกแอ็ดคมากรายงานว่าลงโทษทางกายแก่เด็กมากกว่า (ค่าเฉลี่ยลงโทษทางกายของผู้ที่รู้สึกแอ็ดคมาก = 31.27 เอสดี = 5.80 จำนวนคน = 282 คน) ผู้ที่รู้สึกแอ็ดคน้อย (ค่าเฉลี่ยลงโทษทางกายของผู้ที่รู้สึกแอ็ดคน้อย = 29.95 เอสดี = 6.16 จำนวนคน = 380) ผลส่วนนี้ปรากฏเช่นเดียวกันนี้ในกลุ่มย่อยอีก 5 ใน 9 กลุ่มที่ศึกษา คือกลุ่มมารดา กลุ่มมารดาที่มีการศึกษาระดับต่ำ กลุ่มมารดาจากครอบครัวปกติ กลุ่มผู้ตอบฐานะต่ำ และกลุ่มผู้ปกครองจากโรงเรียนในพื้นที่แอ็ดคน้อย โดยมีค่าเอฟตั้งแต่ 5.37 จนถึง 9.04 และมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ .01 ส่วนค่าเฉลี่ยการลงโทษทางกายของกลุ่มที่มีระดับความรู้สึกแอ็ดคต่างกันก็ให้ผลเช่นเดียวกับในกลุ่มรวมที่กล่าวมาแล้ว

ตาราง 21 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของวิธีการอบรม เลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต โดยพิจารณาตามระดับความรู้สึกแออัด และระดับสุขภาพจิตในผู้ตอบ 662 คน

แหล่งความแปรปรวน	ดี เอฟ	เอ็ม เอส	เอฟ
ความรู้สึกแออัด (ก)	1	311.50	8.67**
สุขภาพจิต (ข)	1	28.61	<1
ก x ข	1	206.23	5.74*
อธิบาย	3	173.11	4.82**
เหลือ	658	35.91	
รวม	661	36.53	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ไม่พบว่า การลงโทษทางกายแปรปรวนไปตามระดับสุขภาพจิตของผู้ตอบในกลุ่มใดเลย แต่กลับปรากฏว่าตัวแปรตามแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสองในกลุ่มรวม (ดูตาราง 21) จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการลงโทษทางกายในกลุ่มย่อย 4 กลุ่มที่แบ่งตามระดับของตัวแปรอิสระทั้งสองพร้อมกัน (ดูตาราง 23 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏว่าผู้ที่รู้สึกแออัดทางบ้านมากและในขณะที่เดียวกันก็มีสุขภาพจิตที่ด้อย เป็นผู้ที่รายงานว่าลงโทษทางกายแก่เด็กมากที่สุด แตกต่างจากผู้ที่มีความรู้สึกแออัดทางบ้านน้อย ในขณะที่เดียวกันก็มีสุขภาพจิตที่ด้อยซึ่งเป็นกลุ่มที่รายงานว่าลงโทษทางกายเด็กน้อยที่สุด ผลเช่นเดียวกันนี้ยังปรากฏในกลุ่มผู้ปกครองจากโรงเรียนในถิ่นที่แออัดมาก (ค่าเอฟ = 7.70 ดีเอฟ = 1, 358 น้อยกว่า .01 ค่าเอฟแม็กซ์ = 1.63) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในกลุ่มย่อยก็ให้ผลเช่นเดียวกับในกลุ่มรวมที่กล่าวมาแล้วข้างบนนี้

ขั้นตอนำได้นำเอาสภาพแออัดทางกายภาพ 6 หัวจิตลักษณะอีก 6 หัว และตัวแปรทั้งสองชุดรวมกัน เพื่อทำนายความแปรปรวนของคะแนนการลงโทษทางกาย ผลปรากฏว่า (ดูตาราง 22) สภาพแออัดทางกายภาพ 6 หัว สามารถทำนายคะแนนการลงโทษทางกายไม่ได้เลย ใน 9 จาก 13

ตาราง 22 เปอร์เซนต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนาย 3 ชุดของการอบรม
เสียงดูแบบลงโทษทางกาย ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน คน	สภาพแอ็ค 6 ตัว		จิตลักษณะ 6 ตัว		รวม 12 ตัว	
		% ทำนาย	ตัวทำนาย	% ทำนาย	ตัวทำนาย	% ทำนาย	ตัวทำนาย
กลุ่มรวม	662	0	-	7	7,10,8	6	7,10
ประถม	328	1	3	9	7,11,9	11	7,11,3,9,5
มัธยม	334	0	-	6	7	5	7
ชาย	274	0	-	7	7	7	7
หญิง	388	0	-	5	7,8	7	7,8,2
ฐานะต่ำ	388	0	-	4	7,8	3	7
ฐานะสูง	274	0	-	10	7,10	10	7,2
ค.ค.เดี่ยว	295	0	-	7	7	7	7
ค.ค.ขยาย	366	1	5	7	7,10,8	6	7,5
มารดาทำงาน	269	0	-	10	7,10,8	10	7,6
มารดาไม่ทำงาน	116	7	3	9	8	13	8,3
มารดา กศ.ต่ำ	300	2	3	7	7,8	5	7
มารดา กศ.สูง	86	0	-	14	7,10	14	7,10
ค่าเฉลี่ย % ทำนาย =		.85		7.85		8.00	

(ดูความหมายของตัวทำนาย 1-12 ได้ตาราง 18)

กลุ่ม รวมทั้งกลุ่มรวม และทำนายได้จาก 1 ถึง 7% ในอีก 4 กลุ่ม โดยที่กลุ่มมารดาไม่ได้อ่านงานนั้น
จำนวนการใช้ประโยชน์จากห้องนอนตัวเดียว สามารถทำนายการลงโทษทางกายได้ 7% ส่วนจิต-
ลักษณะ 6 ตัวนั้น มี 1 ถึง 3 ตัวที่เข้าสู่สมการทำนายการลงโทษทางกายจาก 4 ถึง 14 เปอร์เซนต์
โดยมีอำนาจทำนายตัวแปรตามได้โดยเฉลี่ย 7.85 เปอร์เซนต์ จิตลักษณะที่สำคัญที่สุดในการทำนาย
การใช้วิธีการลงโทษทางกายคือ ทศนคติที่ดีต่อบุตร จิตลักษณะที่มีความสำคัญรองลงมาคือ ความรู้สึก

แออัดที่บ้าน ส่วนการรวมตัวทำนายสองชุด เข้าด้วยกัน สามารถทำนายได้โดยเฉลี่ยคือ 8.00 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งมากกว่าที่จะใช้จิตลักษณะทำนายแล้วโดยเฉลี่ยเพียง 0.15 เปอร์เซ็นต์

ผลส่วนนี้จึงสนับสนุนสมมติฐาน 3 ซึ่งมีเนื้อความว่า "จิตลักษณะ 6 ประการรวมกัน สามารถทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดู (แบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย) ได้มากกว่าสภาพแออัดของครอบครัว 6 ด้านรวมกัน"

จึงสรุปได้ว่า การเลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีลงโทษทางกายมากกว่าจิตนั้น ปรากฏมากในเด็กประถม ในผู้ตอบที่รู้สึกแออัดที่บ้านมาก ในผู้ตอบที่รู้สึกแออัดที่บ้านมากในขณะที่เดียวกันก็มีสุขภาพจิตที่ด้อย ในผู้ที่ใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก และในผู้ที่มีทัศนคติที่ติดต่อด้านน้อย ผลส่วนนี้สนับสนุนสมมติฐาน 3 ด้วย

ลักษณะของผู้ที่เลี้ยงดูเด็กแบบควบคุมในปริมาณที่ต่างกัน การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมหมายความว่า การออกคำสั่งให้เด็กทำตาม ตรวจสอบว่าเด็กจะทำตามหรือไม่ และแสดงให้เด็กทราบ ว่าถ้าเด็กเชื่อฟังตน ตนก็จะพอใจ ถ้าเด็กไม่เชื่อฟังก็จะไม่พอใจและลงโทษเด็ก คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมีพิสัยระหว่าง 10 ถึง 60 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าผู้ตอบควบคุมเด็กมาก

ในขั้นแรกได้วิเคราะห์คะแนนควบคุม เพื่อศึกษาว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้แปรปรวนไปตามชั้นเรียนและเพศของเด็กหรือไม่ โดยทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง ผลปรากฏในกลุ่มรวมว่า (ดูตาราง 23) การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมแปรปรวนไปตามชั้นเรียนของเด็ก ในปกครอง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของผู้ปกครองปรากฏว่า ผู้ปกครองของนักเรียนประถมรายงานว่าคุณควบคุมเด็กในปริมาณที่สูงกว่า (ค่าเฉลี่ยควบคุมเด็กประถม = 42.25 เอสดี = 4.66 จำนวนคน = 328) ที่ผู้ปกครองนักเรียนมัธยมจะรายงานเช่นนั้น (ค่าเฉลี่ยควบคุมเด็กมัธยม = 39.91 เอสดี = 5.03 จำนวนคน = 334) ผลเช่นนี้ปรากฏในทุกกลุ่มย่อยที่ศึกษา โดยพบค่าเอฟตามชั้นเรียนจาก 5.57 ถึง 21.62 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05 ถึง .01 ทั้งสิ้น และไม่ว่าใครจะเป็นผู้รายงานก็จะพบว่ามี การควบคุมเด็กประถมมากกว่าเด็กมัธยมทั้งสิ้น

คะแนนควบคุมนี้แปรปรวนไปตามเพศของเด็ก เฉพาะในกลุ่มที่บิดาเป็นผู้ตอบ (ค่าเอฟ = 10.37, ดีเอฟ = 1, 141, น้อยกว่า .05) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่าบิดาของเด็กหญิงรายงานว่าเลี้ยงดูเด็กแบบควบคุมมากกว่า (ค่าเฉลี่ย = 41.35 จำนวน 91 คน) บิดาของเด็กชาย (ค่าเฉลี่ย = 39.13)

นอกจากนั้นคะแนนควบคุมยังแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างชั้นเรียนและเพศของเด็กในกลุ่มรวมด้วย (ดูตาราง 23) ผลปรากฏจากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่ม 4 กลุ่มที่

ตาราง 23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม โดยพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของเด็กในผู้ปกครอง 662 คน

แหล่งความแปรปรวน	ดีเอฟ	เอม เอส	เอฟ
ชั้นเรียน (ก)	1	908.46	38.75**
เพศของเด็ก (ข)	1	7.50	<1
ก x ข	1	98.46	4.20*
อธิบาย	3	338.09	14.42**
ที่เหลือ	658	23.44	
รวม	661	24.87	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จำแนกตามระดับตัวแปรอิสระทั้งสองนี้พร้อมกันว่า ผู้ปกครองนัก เรียนประถมชายและนัก เรียนประถมหญิงควบคุม เด็กมากใกล้เคียงกัน แต่มากกว่าอย่าง เด่นชัดจากผู้ปกครองนัก เรียนมัธยมชายและมัธยมหญิงซึ่งรายงานว่าคุณคุม เด็กน้อยใกล้เคียงกัน (ดูตาราง 24 ในภาคผนวก ค.) นอกจากนั้นยังพบว่าคะแนนควบคุมแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของชั้นเรียนและเพศของเด็ก ในอีกสองกลุ่มย่อย แต่เมื่อตรวจสอบความเท่าเทียมกันของค่าความแปรปรวนด้วยวิธีหาค่าเอฟแม็กซ์ พบว่าแตกต่างกันในระดับที่ต้องยอมรับ จึงไม่นำผลส่วนนี้มาใช้ในที่นี้

ในขั้นต่อมาได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการควบคุมเด็ก โดยพิจารณาตามจิตลักษณะ 2 ประการของผู้ตอบคือ ความรู้สึกแออัดและสุขภาพจิต ไม่ปรากฏว่าคะแนนการควบคุมเด็กแปรปรวนไปตามระดับความรู้สึกแออัดของผู้ปกครอง เด็กแต่ประการใดในทุกกลุ่มที่ศึกษา แต่พบว่าคะแนนการควบคุมเด็กแปรปรวนไปตามระดับสุขภาพจิตของผู้ปกครองในระดับที่เชื่อมั่นได้ในกลุ่มรวม (ค่าเอฟ = 10.90 ดีเอฟ = 1, 658 ที่น้อยกว่า .01) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยปริมาณการเลี้ยงดูแบบควบคุมในกลุ่มผู้ปกครองที่มีระดับสุขภาพจิตต่างกัน ผลปรากฏว่าในกลุ่มรวมนี้ ผู้ปกครองที่สุขภาพจิตดีในระดับต่ำควบคุมเด็กมากกว่า (ค่าเฉลี่ย = 41.68 จำนวน 316 คน) ผู้ปกครองที่สุขภาพจิตดี

ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 40.51 จำนวนคน = 346) ผลที่คล้ายคลึงกันนี้ยังปรากฏในกลุ่มที่มารดาเป็นผู้ตอบ และกลุ่มผู้ปกครองจากโรงเรียนในถิ่นที่แออัดน้อยด้วย

นอกจากนี้ยังพบว่าคะแนนการควบคุมแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของจิตลักษณะทั้งสองนี้ในกลุ่มผู้ปกครองจากโรงเรียนในถิ่นที่แออัดมาก (ค่าเอฟ = 7.37 ดีเอฟ = 1, 358 ที่น้อยกว่า .01) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปริมาณการควบคุมใน 4 กลุ่มที่จำแนกตามระดับจิตลักษณะทั้งสองนี้พร้อมกัน ปรากฏว่าผู้ปกครองที่รู้สึกแออัดน้อยในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีในระดับต่ำ (55 คน) เป็นผู้ที่ควบคุมเด็กมากที่สุด แตกต่างอย่างเด่นชัดจากผู้ปกครองอีกสองประเภทคือ ผู้ปกครองที่รู้สึกแออัดน้อยและมีสุขภาพจิตที่ดีมาก กับผู้ปกครองที่รู้สึกแออัดมากและมีสุขภาพจิตที่ด้อย (ดูตาราง 25 ในภาคผนวก ค.)

ต่อมาได้ทำการวิเคราะห์คะแนนควบคุมเด็กแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้นโดยใช้ตัวทำนาย 3 ชุดคือ สภาพแออัดทางบ้าน 6 ด้าน จิตลักษณะของผู้ตอบ 6 ด้านและทั้งสองชุดพร้อมกัน พบว่า (ดูตาราง 24) ในสภาพแออัด 6 ด้านนั้นมีเพียง 1-2 ตัวที่เข้าสู่สมการทำนายในแต่ละกลุ่มย่อยที่ศึกษา โดยพบอำนาจทำนายตัวแปรตามจาก 0-9 เปอร์เซ็นต์ โดยจำนวนบุตรสามารถทำนายปริมาณการเลี้ยงดูเด็กแบบควบคุมในมารดาที่มีการศึกษาสูง (54 คน) ได้ 9% นอกนั้นจำนวนคนต่อห้องระยะห่างจากบ้านคนอื่น และจำนวนปัญหาในท้องถิ่น ร่วมกันทำนายคะแนนควบคุมในกลุ่มย่อยอื่น ๆ ได้ไม่เกิน 3 เปอร์เซ็นต์ พบว่าค่าเฉลี่ยอำนาจทำนายของดัชนีสภาพแออัดต่อการควบคุมในกลุ่ม 13 ประเภทที่วิเคราะห์คือ 1.92 เปอร์เซ็นต์ ส่วนจิตลักษณะ 6 ตัว สามารถทำนายปริมาณการควบคุมได้ 4 ถึง 28 เปอร์เซ็นต์ ในกลุ่มประเภทต่าง ๆ โดยความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบุตร และทัศนคติที่ดีต่อบุตร เป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุด สามารถร่วมกันทำนายได้สูงสุดถึง 28% ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง ค่าเฉลี่ยอำนาจทำนายการควบคุมเด็กของจิตลักษณะของผู้ตอบคือ 9.92 เปอร์เซ็นต์ เมื่อเพิ่มดัชนีสภาพแออัด เข้าด้วยเป็น 12 ตัวทำนาย สามารถทำนายปริมาณการควบคุมเด็กได้เพิ่ม โดยเฉลี่ยคือ 2 เปอร์เซ็นต์ จึงกล่าวได้ว่าข้อมูลส่วนนี้สนับสนุนสมมติฐาน 3 ซึ่งทำนายความสำคัญของจิตลักษณะที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ว่ามีความสำคัญมากกว่าสภาพแออัดทางกายภาพ

จึงสรุปได้ว่า ผู้ที่เลี้ยงดูเด็กแบบควบคุมมากคือผู้ปกครองของนักเรียนประถม บิดาของเด็กหญิง ผู้ปกครองที่มีสุขภาพจิตดีในระดับต่ำ ผู้ปกครองที่รู้สึกแออัดน้อยในขณะที่มีสุขภาพจิตที่ด้อยของโรงเรียนในถิ่นที่แออัดมาก ผู้ปกครองที่มีจำนวนคนต่อห้องพักมาก มีปัญหาในท้องถิ่นมาก มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กน้อย และมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมาก ผลดังกล่าวปรากฏเด่นชัดที่สุดในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง (มัธยมศึกษาขึ้นไป) นอกจากนั้นผลส่วนนี้ยังสนับสนุนสมมติฐาน 3 ด้วย

ตาราง 24 เปรอ์เซ็นต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนาย 3 ชุด ของการอบรม
เลี้ยงดูแบบควบคุม ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน คน	สภาพแอ็ค 6 ตัว		จิตลักษณะ 6 ตัว		รวม 12 ตัว	
		% ทำนาย	ตัวทำนาย	% ทำนาย	ตัวทำนาย	% ทำนาย	ตัวทำนาย
กลุ่มรวม	662	1	1	10	11,7,9,8	10	11,7,12,9,8
ประถม	328	0	-	4	9	9	11,8,9,7
มัธยม	334	3	1,5	8	11,7	11	11,7,5,1
ชาย	274	0	-	10	11,7,9	10	11,7,9
หญิง	388	3	1,2	8	11,7	11	11,7,2,1,8
ฐานะต่ำ	388	3	2,5	8	11,7,10	11	11,7,2,5,10,
ฐานะสูง	274	0	-	8	11,7,9	7	11,7
ค.ค. เดี่ยว	295	3	2,5	8	11,8,7	9	11,8,5
ค.ค. ขยาย	366	1	1	11	11,7,9	11	11,7,9
มารดาทำงาน	269	2	5	14	11,7	14	11,7
มารดาไม่ทำงาน	116	0	-	13	8,11	13	8,11
มารดา กศ.ต่ำ	300	0	-	7	11,7	7	11,7
มารดา กศ.สูง	86	9	6	28	11,7	32	11,7,5
ค่าเฉลี่ย % ทำนาย		1.92		9.92		11.92	

(ดูความหมายของตัวทำนาย 1-12 ได้ตาราง 18)

ลักษณะของผู้ที่เลี้ยงดูเด็กแบบให้พึ่งตนเองเร็ว การอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบให้พึ่งตนเอง

เร็วนี้ หมายถึง การรายงานของผู้ปกครองถึงช่วงอายุที่ได้ฝึกหรือยอมให้เด็กทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันบางชนิดเอง เช่น ฝึกอาหารรับประทานเอง เลือกและใส่เสื้อผ้าเอง ช่วยงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ประณิบัติผู้ใหญ่ เป็นต้น แบบวัดนี้มีคะแนนตั้งแต่ 10 ถึง 100 คะแนน คะแนนสูงแสดงว่าได้ฝึกให้เด็กพึ่งตนเองช้า เมื่อเด็กอายุมากแล้ว

ในชั้นแรกได้พิจารณาว่าการเลี้ยงดูเด็กแบบฝึกให้ฟังตนเองเร็วนี้ แปรปรวนไปตามชั้นเรียนและเพศของเด็กเพียงใด จึงได้ทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนฟังตนเองเร็วตามตัวแปรอิสระทั้งสองนี้ ผลปรากฏในกลุ่มรวมว่า (ดูตาราง 25) คะแนนการฝึกให้ฟังตนเองนี้ แปรปรวนไปตามชั้นเรียนของเด็ก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยปรากฏว่า ผู้ปกครองนักเรียนมัธยมรายงาน ว่าฝึกให้เด็กฟังตนเองช้ากว่า (คะแนนเฉลี่ย = 63.38 เอสดี = 15.94 จำนวน 334 คน) ที่ ผู้ปกครองนักเรียนประถมรายงาน (ค่าเฉลี่ย = 52.64 เอสดี = 11.46 จำนวน 328 คน) ผลเช่นเดียวกันนี้ปรากฏในกลุ่มย่อยอื่น ๆ ทั้ง 9 กลุ่มที่ศึกษา

ตาราง 25 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองเร็ว โดยพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของเด็ก ในผู้ปกครองทั้งหมด 662 คน

แหล่งความแปรปรวน	ดีเอฟ	เอม เอส	เอฟ
ชั้นเรียน (ก)	1	28094.94	147.04**
เพศของเด็ก (ข)	1	1282.18	6.71*
ก x ข	1	649.78	3.40
อธิบาย	3	9592.94	50.21**
ที่เหลือ	658	191.07	
รวม	661	233.74	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ต่อมาพบว่าคะแนนการฝึกให้ฟังตนเองนั้นยังแปรปรวนไปตามเพศของเด็กด้วย โดยปรากฏในกลุ่มรวม (ดูตาราง 25) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม โดยจำแนกกลุ่มตามเพศของเด็ก ปรากฏว่า ผู้ปกครองของเด็กชายรายงานว่าฝึกเด็กของตนช้ากว่า (ค่าเฉลี่ย = 59.34) ผู้ปกครองของเด็กหญิงจะรายงานเช่นนั้น (ค่าเฉลี่ย = 58.88) ผลเช่นเดียวกันนี้ยังพบในกลุ่มผู้ตอบฐานะคำอีกด้วย แต่ในกลุ่มผู้ตอบอีก 2 ประเภทที่พบว่าคะแนนการฝึกเด็กแปรปรวนไปตามเพศของเด็กด้วยคือกลุ่มมารดาใน

ครอบครัวปกติ และกลุ่มผู้ตอบจากโรงเรียนในถิ่นที่แออัดน้อยนั้น เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่มีเด็กต่างเพศกัน กลับปรากฏว่าผู้ปกครองของเด็กหญิงรายงานว่าฝึกเด็กให้ฟังตนเองช้ากว่าผู้ปกครองของเด็กชาย ส่วนความแปรปรวนของคะแนนตัวแปรตามได้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทั้งสองในกลุ่มผู้ตอบฐานะต่ำ และกลุ่มผู้ตอบจากโรงเรียนในถิ่นที่แออัดมาก แต่จากการหาค่าเอฟแม็กซ์ในทั้งสองกลุ่ม พบว่าค่านี้มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับที่ต้องยอมรับ จึงไม่นำผลดังกล่าวมาใช้

ในขั้นต่อมาต้องการจะศึกษาว่าการฝึกให้เด็กฟังตนเองเร็วนี้จะปรากฏในผู้ปกครองที่มีลักษณะทางจิตใจสองประการ ในระดับต่างกันอย่างไร โดยพิจารณาตามความรู้สึกรู้สึกแออัดและสุขภาพจิต ผลปรากฏว่าการฝึกให้เด็กฟังตนเองนี้แปรปรวนไปตามระดับสุขภาพจิตของมารดา (ค่าเอฟ = 5.10 ดีเอฟ = 1, 382 น้อยกว่า .05) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยการฝึกให้เด็กฟังตนเองในกลุ่มที่จำแนกตามระดับสุขภาพจิต ปรากฏว่า มารดาที่มีสุขภาพจิตที่ดีต่ำ รายงานว่าฝึกลูกให้ฟังตนเองเมื่อลูกมีอายุมากกว่า (ค่าเฉลี่ย = 59.74 จำนวนมารดา = 219 คน) มารดาที่มีระดับสุขภาพจิตที่ดีในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 56.26 จำนวนมารดา = 167 คน) ผลเช่นเดียวกันนี้ปรากฏในมารดาอีก 2 ประเภทเมื่อพิจารณาย่อยลงไป คือมารดาที่มีงานอาชีพและมารดาในครอบครัวปกติ แต่ไม่ปรากฏความแตกต่างใด ๆ เลยในกลุ่มบิดา

ไม่พบว่าการฝึกให้เด็กฟังตนเองแปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะสองประการในกลุ่มผู้ตอบประเภทใดเลยใน 10 ประเภทที่ศึกษา

ต่อมาได้ทำการวิเคราะห์คะแนนการฝึกให้เด็กฟังตนเองแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น โดยมีตัวทำนาย 3 ชุดคือ สภาพแออัดทางบ้าน 6 ด้าน จิตลักษณะ 6 ประการของผู้ตอบและทั้งสองชุดนี้รวมกันในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 12 ประเภท ผลปรากฏในตาราง 26 ว่า ดัชนีสภาพแออัด 6 ตัว ทำนายการฝึกให้เด็กฟังตนเองได้โดยเฉลี่ยเพียง 1.54% โดยจำนวนบุตรและจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวาเป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุด ส่วนจิตลักษณะ 6 ตัวร่วมกัน สามารถทำนายการฝึกให้เด็กฟังตนเองเร็วได้โดยเฉลี่ยเพียง 2.54% มีตัวทำนายที่สำคัญที่สุดคือ สุขภาพจิต รองลงมาคือความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก เมื่อเพิ่มสภาพแออัดเข้าร่วมเป็นตัวทำนายด้วย สามารถเพิ่มอำนาจทำนายได้โดยเฉลี่ยเพียง 1.6 เปอร์เซ็นต์ ผลส่วนนี้จึงยังสนับสนุนสมมติฐาน 3 ด้วย

สรุปได้ว่าผู้ที่ฝึกเด็กให้ฟังตนเองเร็ว คือผู้ปกครองของนักเรียนประถม ผู้ปกครองนักเรียนหญิงในกลุ่มมารดาในครอบครัวปกติ และกลุ่มผู้ปกครองจากโรงเรียนในถิ่นที่แออัดน้อย ผู้ปกครองที่มีสุขภาพจิตที่ดีในระดับสูง โดยเฉพาะในกลุ่มมารดา ผู้ปกครองที่มีบุตรน้อย และผู้ปกครองที่มีสุขภาพจิตดีมาก นอกจากนั้นผลส่วนนี้ยังสนับสนุนสมมติฐาน 3 ด้วย

ตาราง 26 เปรอร์เซนต์การทำนายและลำดับความสำคัญของตัวทำนาย 3 ชุด ของการอบรม
เลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	จำนวน คน	สภาพแออัด 6 ตัว		จิตลักษณะ 6 ตัว		รวม 12 ตัว	
		% ทำนาย	ตัวทำนาย	% ทำนาย	ตัวทำนาย	% ทำนาย	ตัวทำนาย
กลุ่มรวม	662	1	2	1	9	1	2,9
ประถม	328	2	4	4	9	4	9
มัธยม	334	2	1	7	11,9	7	11,9
ชาย	274	3	6	1	9	5	6,2,9
หญิง	388	0	-	0	-	0	-
ฐานะต่ำ	388	2	6	0	-	2	6
ฐานะสูง	274	0	-	4	8,9	7	8,9,2,10
ค.ค.เดี่ยว	295	2	6	1	9	4	6,1,9
ค.ค.ขยาย	366	2	2	0	-	2	2
มารดาทำงาน	269	4	6,4	4	11,8	7	11,6,4
มารดาไม่ทำงาน	116	0	-	0	-	0	-
มารดา กศ.ต่ำ	300	2	6	0	-	2	6
มารดา กศ.สูง	86	0	-	11	11	11	11
ค่าเฉลี่ย % ทำนาย	=	1.54		2.54		4.00	

(ดูความหมายของตัวทำนาย 1-12 ได้ตาราง 18)

สรุปลักษณะของผู้ที่อบรมเลี้ยงดูเด็กต่างกัน วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่แปรปรวนไปตาม
ชั้นเรียนของเด็กในปกครองคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมและแบบฝึกให้ฟังตนเอง โดยผู้ปกครอง
ของเด็กประถมรายงานว่าควบคุมเด็กมากกว่า และฝึกให้เด็กฟังตนเองเร็วกว่าผู้ปกครองของเด็ก
มัธยม นอกจากนั้นมารดาอ้างรายงานว่าอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนในเด็กมัธยมมากกว่าเด็ก
ประถม แต่ลงโทษทางกายเด็กประถมมากกว่าเด็กมัธยม วิธีการอบรมเลี้ยงดูแปรปรวนไปตามเพศของ

เด็กไม่มากนัก แต่ก็ยังพบว่าบิดาใช้เหตุผลและความคุมเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย ส่วนในครอบครัวปกติ มารดารายงานว่าฝึกเด็กหญิงให้ฟังตนเองช้ากว่าฝึกเด็กชาย วิชือบรมเลี้ยงดูที่แปรปรวนไปตามความรู้สึกแอ๊ดคือ แบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล และแบบลงโทษทางกาย โดยผู้ที่รู้สึกแอ๊ดน้อยรักสนับสนุนเด็กมากกว่า ใช้เหตุผลกับเด็กมากกว่า แต่ลงโทษทางกายเด็กน้อยกว่าผู้ที่รู้สึกแอ๊ดมาก ส่วนผู้ที่มีสุขภาพจิตดีในระดับสูงนั้น ใช้เหตุผลกับเด็กมากกว่าความคุมเด็กน้อยกว่า และฝึกให้เด็กฟังตนเองเร็วกว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดีค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ตอบที่เป็นมารดาที่ทำงานอาชีพ นอกจากนี้ยังพบว่าในหมู่ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีในระดับต่ำ ถ้ารู้สึกแอ๊ดมาก จะเป็นผู้ลงโทษทางกายแก่เด็กมากกว่า แต่เป็นผู้ที่ควบคุมเด็กน้อยกว่าผู้ที่รู้สึกแอ๊ดน้อย

ทางด้านดัชนีสภาพแอ๊ดทางกายภาพนั้นสามารถทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่าง ๆ ได้น้อยมาก แต่ก็ยังกล่าวได้ว่าดัชนีสภาพแอ๊ดสามารถทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลได้มากที่สุด รองลงมาคือแบบควบคุม ต่อมาคือแบบฝึกให้ฟังตนเอง แบบรักสนับสนุน และน้อยที่สุดคือแบบลงโทษทางกาย (เฉลี่ยอำนาจทำนายคะแนนอบรมเลี้ยงดู = 3.85, 1.92, 1.54, 1.38 และ 0.85 เปอร์เซนต์ตามลำดับ) แต่ก็ยังปรากฏว่าจำนวนคนต่อห้องเป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุดสำหรับวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็ก 3 แบบ กล่าวคือ ผู้ตอบที่อยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนคนต่อห้องมาก จะเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนน้อย ใช้เหตุผลกับเด็กน้อย และความคุมเด็กมาก ส่วนการใช้ประโยชน์จากห้องนอนมากเกี่ยวกับการลงโทษทางกาย ส่วนจำนวนบุตรถ้ามีมากและระยะห่างจากบ้านคนอื่นน้อย เกี่ยวข้องกับการฝึกเด็กให้ฟังตนเองช้า ส่วนจำนวนปัญหาในห้องนอนถ้ามีมากจะเกี่ยวข้องกับการควบคุมเด็กมากด้วย

ส่วนจิตลักษณะของผู้ปกครองนั้น เป็นตัวทำนายวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กได้มากที่สุดถึง 45 เปอร์เซนต์ในผู้ตอบบางประเภท โดยจิตลักษณะ 6 ตัวที่มีอำนาจทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากที่สุด รองลงมาคือการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ต่อมาคือแบบควบคุม แบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต และน้อยที่สุดคือแบบฝึกให้ฟังตนเองเร็ว (เฉลี่ยอำนาจทำนายคะแนนอบรมเลี้ยงดู = 39.46, 17.69, 9.92, 7.85 และ 2.54 เปอร์เซนต์ตามลำดับ) จึงอาจกล่าวได้ว่า จากผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายรวมของตัวแปรสองประเภทคือ สภาพแอ๊ดทางกายภาพ และจิตลักษณะของผู้ตอบ พบอย่างชัดเจนว่าจิตลักษณะของผู้ตอบสามารถทำนายวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กได้มากกว่าสภาพแอ๊ดทางกายภาพมาก ผลการวิจัยการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบจึงสนับสนุนสมมติฐาน 3 อย่างเป็นเอกฉันท์

ในการวิจัยนี้พบว่าจิตลักษณะที่สำคัญที่สุดต่อการอบรม เลี้ยงดู เด็กคือทัศนคติต่อบุตร รองลงมาคือสุขภาพจิต ความรู้ในการปฏิบัติต่อบุตร ความรู้สึกแออัดที่บ้าน และความเชื่ออำนาจนอกคน ส่วนปริมาณผลการผลกระทบนอกโรงเรียนไม่เกี่ยวข้องกับการอบรม เลี้ยงดู เด็กแบบใดเลย อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมาก รักสนับสนุนลูกมาก ลงโทษทางกายลูกน้อย ใช้เหตุผลกับลูกมาก และควบคุมลูกมาก ส่วนผู้ที่มีสุขภาพจิตดีมาก จะใช้เหตุผลกับลูกมาก ฝึกลูกให้พึ่งตนเองเร็ว และรักสนับสนุนลูกมาก ส่วนผู้ที่มีความรู้ในการปฏิบัติต่อลูกมาก จะควบคุมลูกน้อย ฝึกลูกให้พึ่งตนเองเร็ว และใช้เหตุผลกับลูกมาก ส่วนผู้ที่รู้สึกแออัดที่บ้านมากนั้นจะรักสนับสนุนลูกน้อย ลงโทษทางกายมาก และใช้เหตุผลกับลูกน้อย ส่วนผู้ที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนมาก ก็จะใช้เหตุผลกับลูกน้อย ลงโทษทางกายมาก และรักสนับสนุนลูกน้อย

ส่วนสมมติฐาน 4 มีเนื้อความว่า "มารดาที่รู้สึกแออัดมากและสุขภาพจิตต่ำ มีการอบรม เลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนน้อย ใช้เหตุผลน้อย ลงโทษทางกายมาก และควบคุมเด็กน้อยกว่ามารดาที่มีความรู้สึกแออัดน้อยและสุขภาพจิตสูง" สมมติฐาน 4 นี้ทำนายว่าการอบรม เลี้ยงดู เด็ก 4 แบบแรก แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะ 2 ประการในกลุ่มมารดา และทำนายในรายละเอียดเกี่ยวกับการ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในกลุ่ม 4 กลุ่มที่จำแนกตามระดับจิตลักษณะทั้งสองของมารดา ว่ามีสองกลุ่มที่ปริมาณการอบรม เลี้ยงดูแต่ละแบบจะแตกต่างกันอย่างเด่นชัด จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนอบรม เลี้ยงดูเด็กแต่ละแบบ ตามปฏิสัมพันธ์ของความรู้สึกแออัดและสุขภาพจิต ในกลุ่มผู้ตอบที่เป็นมารดา ไม่พบว่าการอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบลงโทษทางกาย และแบบควบคุม แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของจิตลักษณะทั้งสองของมารดาแต่อย่างใด คงพบแต่ความแปรปรวนไปตามระดับของจิตลักษณะทั้งสองแยกจากกัน หรือเพียงตัวใดตัวหนึ่งเท่านั้น สำหรับการอบรม เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลนั้น แม้จะพบว่าตัวแปรตามนี้แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของจิตลักษณะทั้งสองของมารดาทั้งหมด กลุ่มเฉพาะที่มารดาทำงานอาชีพ และในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาในระดับต่ำ รวม 3 กลุ่ม แต่จากการหาค่าเอฟแม็กซ์ และพบว่ามันัยสำคัญในระดับที่ต้องยอมรับ จึงไม่สามารถนำผลวิจัยเหล่านี้มาใช้ได้อย่างสอดคล้องกับข้อตกลงเบื้องต้น ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าสมมติฐาน 4 ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัยนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรม เลี้ยงดู เด็ก 5 วิธี

วิธีการอบรม เลี้ยงดู เด็ก 5 วิธี ซึ่งหมายถึง (1) การอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (2) แบบใช้เหตุผล (3) แบบลงโทษทางกาย (4) แบบควบคุม และ (5) แบบฝึกให้พึ่งตนเองเร็วนี้ ผู้เลี้ยงดูเด็กอาจจะใช้ในปริมาณมากน้อย เป็นแบบแผนต่าง ๆ กัน บางวิธีอาจจะแปรปรวนไปตามกัน หรือบางวิธีอาจจะแปรปรวนกลับกัน หรือผู้เลี้ยงดูเด็กบางประเภทอาจจะใช้วิธีการบางวิธีอย่าง เป็น

เอกเทศจากกัน ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของรายงานการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบ ของผู้ตอบในกลุ่มรวมและผู้ตอบที่แยกประเภทเพื่อที่จะได้เข้าใจแบบแผนของการอบรมเลี้ยงดูเด็กในผู้ปกครองประเภทต่าง ๆ อย่างละเอียด และเพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าผู้ตอบประเภทใดเลี้ยงดูบุตรโดยใช้แบบแผนที่เหมาะสมที่สุด และผู้ตอบประเภทใดยังมีข้อบกพร่องในการใช้วิธีอบรมเลี้ยงดูต่าง ๆ ดังกล่าว ผลการวิจัยในส่วนนี้มีดังต่อไปนี้

ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ดูตาราง 27) ปริมาณการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันเพียงเล็กน้อย โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบลงโทษทางกาย และแบบพึ่งตนเองเร็ว โดยอาจกล่าวได้ว่าผู้เลี้ยงดูเด็กที่รายงานว่าคนใช้เหตุผลกับลูกมากก็เป็นผู้ที่รักสนับสนุนลูกมาก ลงโทษทางกายน้อยกว่าทางจิต และฝึกให้ลูกพึ่งตนเองเร็ว นอกจากนั้นการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน นอกจากจะสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลแล้ว ยังสัมพันธ์ทางลบกับการลงโทษทางกายด้วย กล่าวคือผู้เลี้ยงดูเด็กที่รายงานว่ารักสนับสนุนลูกมาก มักจะใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และลงโทษทางกายน้อยกว่าทางจิตด้วย

ตาราง 27 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 662 คน

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฝึกพึ่งตน
รักสนับสนุน	.24**	-.20**	.04	-.06
ใช้เหตุผล	-	-.19**	-.08	-.12*
ลงโทษทางกาย		-	-.05	-.00
ควบคุม			-	-.05

** , * มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ในการวิจัยนี้ กลุ่มที่ควรจะมีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่แตกต่างกันคือ กลุ่มผู้ปกครองของเด็กประถม และกลุ่มผู้ปกครองของเด็กมัธยม ความแตกต่างของสองกลุ่มนี้ ควรที่จะอยู่ที่ทิศทางของความสัมพันธื มากกว่าที่จะอยู่ที่ปริมาณความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะ

การอบรม เลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายและแบบควบคุมนั้น ควรใช้มาก ในวัย เด็กและน้อยลง เมื่อเด็กโตขึ้น ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างการอบรม เลี้ยงดูทั้งสองแบบนี้กับการอบรม เลี้ยงดูแบบอื่น ๆ โดยเฉพาะแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมกับบุคคลทุกช่วงอายุ ควรจะแตกต่างกันทางด้านทิศทางของความสัมพันธ์

ฉะนั้นการอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลฝ่ายหนึ่ง แต่ละแบบนี้เมื่อสัมพันธ์กับการอบรม เลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต และแบบควบคุมในกลุ่มเด็กประถมต้นควรจะสัมพันธ์กันทางบวกอย่างสูง แต่สำหรับกลุ่ม เด็กมัธยมต้น ควรจะ เริ่มสัมพันธ์กันทางลบ ส่วนการฝึกให้เด็กพึ่งตนเองช้านั้น เป็นลักษณะที่ไม่เหมาะสม ฉะนั้นจึงควรจะสัมพันธ์กับการลงโทษทางกายและการควบคุมในทางลบในกลุ่ม เด็กประถม และความสัมพันธ์ทั้งสองนี้

ตาราง 28 แสดงสมมติฐาน เกี่ยวกับทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรม เลี้ยงดูแบบต่างๆ ทั้ง 5 แบบ ซึ่งแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม เด็กและกลุ่ม วัยรุ่นตอนต้น

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	พึ่งตนช้า
รักสนับสนุน	+	+	+	-
	+	-	-	-
ใช้เหตุผล	-	+	+	-
		-	-	-
ลงโทษทางกาย		-	+	-
			+	+
ควบคุม			-	-
				+
พึ่งตนช้า				-

ควรจะเป็นบวกในกลุ่มนักเรียนมัธยม ข้อสมมติฐานนี้ได้แสดงไว้ในตาราง 28 เพื่อเป็นมาตรฐานในการพิจารณาผลการวิจัย ในช่วงนี้ ในกรณีที่แยกวิเคราะห์ตามระดับชั้นเรียนของเด็ก

จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรม เลี้ยงดูทั้ง 5 แบบในกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนประถมและนักเรียนมัธยม (ดูตาราง 29) แล้วเปรียบเทียบกับทิศทางความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในตาราง 28 ผลปรากฏว่าในผู้ปกครองนักเรียนมัธยม พบค่าอาร์ (สัมประสิทธิ์-

ตาราง 29 คำสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบในกลุ่มผู้ปกครอง
นักเรียนประถม 328 คน และในกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนมัธยม 334 คน

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฝึกฟังตน
รักสนับสนุน	.19**	-.20**	.01	-.05
	.28**	-.20**	.09*	-.11*
ใช้เหตุผล	-	-.15*	-.10*	-.19**
		-.23**	-.02	-.17**
ลงโทษทางกาย		-	-.07	.06
			-.07	.02
ควบคุม			-	.06
				.06

** , * มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

สหสัมพันธ์) ที่มีนัยสำคัญในระดับที่ยอมรับได้ 6 ตัวซึ่งมีทิศทางที่ตรงกับสมมติฐาน 5 ตัว ส่วนในผู้ปกครองนักเรียนประถม พบค่าอาร์ระดับสูงพอที่จะยอมรับได้เพียง 5 ตัว และมีทิศทางความสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพียง 2 ตัว จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้ปกครองนักเรียนมัธยมใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีแบบแผนที่เหมาะสมมากกว่าผู้ปกครองนักเรียนประถม แบบแผนที่ไม่เหมาะสมในผู้ปกครองเด็กประถมคือ ถ้าเป็นผู้ที่รักสนับสนุนมาก และใช้เหตุผลกับเด็กมากจะใช้วิธีการลงโทษทางกายน้อย และควบคุมเด็กน้อย ส่วนในกลุ่มนักเรียนมัธยมนั้น วิธีการเลี้ยงดูที่มีแบบแผนไม่เหมาะสมคือถ้าผู้ปกครองรักสนับสนุนเด็กมาก จะควบคุมเด็กมากด้วย

สำหรับการวิเคราะห์แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กนี้ มีสมมติฐานที่เกี่ยวข้องสองข้อ ข้อแรกคือสมมติฐาน 5 ซึ่งมีเนื้อความว่า "การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบมีความสัมพันธ์กันสูงในหมู่มารดาที่มีการศึกษาสูง และรู้สึกแออัดน้อย มากกว่าในหมู่มารดาที่มีการศึกษาต่ำและรู้สึกแออัดมาก"

สำหรับสมมติฐานนี้ ได้มีการหาค่าอาร์ระหว่างวิธีอบรมเลี้ยงดูทะเล 2 วิธีในกลุ่มมารดา 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งคือ กลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูงและรู้สึกแออัดน้อย และในอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มมารดาที่มีการศึกษาต่ำและรู้สึกแออัดมาก แล้วนำค่าอาร์ของวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กคู่ที่ตรงกันมาเปรียบเทียบกันทางด้านปริมาณ ผลกลับปรากฏว่า (ดูตาราง 30) มารดาที่มีการศึกษาต่ำและรู้สึก

ตาราง 30 การเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ระหว่างกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูงและรู้สึกแออัดน้อย (จำนวน 62 คน) กับกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาต่ำ และรู้สึกแออัดมาก (จำนวน 145 คน) ในกลุ่มรวม

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฟังตนซ้ำ
รักสนับสนุน	.19	-.19	.15	-.03
	.18	-.08	-.18*	-.09
ใช้เหตุผล	-	-.18	-.02	-.12
		-.40**	-.05	-.20**
ลงโทษทางกาย		-	-.22*	-.10
			.07	-.02
ควบคุม			-	.32**
				.01
ฟังตนซ้ำ				-

** , * มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

แออัดมาก ใช้วิธีการเลี้ยงดูเด็กที่สัมพันธ์กันมากกว่ามารดาในกลุ่มเปรียบเทียบ (ค่าอาร์สูงในมารดา กลุ่มนี้มี 3 คู่ แต่ของมารดาในกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าอาร์สูงพอที่จะยอมรับได้เพียง 2 คู่) แต่ค่าอาร์ที่ไม่สูงอาจจะเป็น เพราะยังไม่ได้แยกผู้ปกครอง เด็กออกจากผู้ปกครองวัยรุ่นตอนต้น นอกจากนั้น ยังได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามเพศของเด็กไปพร้อมกันด้วย เป็น 4 ประเภท คือกลุ่มมารดานักเรียน

ชายในชั้นประถมต้น กลุ่มมารดานักเรียนหญิงชั้นประถมต้น กลุ่มมารดานักเรียนชายชั้นมัธยมต้น และกลุ่มมารดานักเรียนหญิงชั้นมัธยมต้น (ดูตาราง 26, 27, 28, และ 29 ในภาคผนวก ค.) จากการเปรียบเทียบค่าอาร์ระหว่างวิธีอบรมเลี้ยงดูเป็นคู่ของมารดาสองประเภทตามสมมติฐานที่มีบุตรชายในชั้นประถมต้น ปรากฏว่ามารดาที่มีการศึกษาสูงและรู้สึกแอ้อดน้อย (ดูตาราง 26 ในภาคผนวก ค.) มีการอบรมเลี้ยงดูที่สัมพันธ์กันสูงเพียงคู่เดียว คือทางลระหว่างใช้เหตุผลกับความคุม ซึ่งก็ไม่เหมาะสมกับเด็กวัยนี้ ส่วนมารดาที่มีการศึกษาค่ำและรู้สึกแอ้อดมาก กลับมีการอบรมเลี้ยงดูที่สัมพันธ์กันสูงถึง 4 คู่ แต่อยู่ในทิศทางที่ไม่เหมาะสมเสีย 3 คู่ ที่เหมาะสมมีเพียงคู่เดียว ส่วนกลุ่มมารดาที่แบ่งตามชั้นเรียนและเพศของบุตรอีก 3 กลุ่มก็ให้ผลในทำนองเดียวกัน คือกลุ่มมารดาที่สมมติฐาน 5 คาดว่าจะมีค่าอาร์สูงหลายคู่ กลับไม่พบค่าอาร์สูงพอที่จะยอมรับได้เลยในทั้ง 3 กลุ่ม แต่สำหรับมารดาที่มีการศึกษาค่ำและรู้สึกแอ้อดมากในกลุ่มมารดาที่มีบุตรหญิงชั้นประถมต้นนั้น (ดูตาราง 27 ในภาคผนวก ค.) กลับมีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่สัมพันธ์กันสูงเป็นจำนวน 5 คู่ แต่มีทิศทางความสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพียง 2 คู่ ส่วนในมารดาของเด็กมัธยมทั้งชายและหญิงนั้น (ดูตาราง 28 และ 29 ในภาคผนวก ค.) พบความสัมพันธ์ของวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กในระดับสูงยอมรับได้เพียง 3 คู่ และเป็นความสัมพันธ์ที่มีทิศทางที่เหมาะสมเพียง 2 คู่ อย่างไรก็ตาม สรุปได้ว่าการวิจัยนี้พบผลที่ตรงข้ามกับสมมติฐาน 5 กล่าวคือ พบความสัมพันธ์สูงถึง 12 คู่ และมีทิศทางที่เหมาะสมถึง 5 คู่ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาค่ำและขณะเดียวกันก็รู้สึกแอ้อดมาก แต่ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูงและขณะเดียวกันก็รู้สึกแอ้อดน้อยนั้นพบความสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดูน้อยมากและไม่เหมาะสมด้วย

จากผลข้างบนนี้อาจกล่าวได้ว่า มารดาที่รายงานวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีแบบแผนเด่นชัดคือมารดาที่มีการศึกษาระดับต่ำ และเป็นผู้ที่รู้สึกแอ้อดมากที่บ้าน โดยมารดาประเภทนี้มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดู 5 คู่ ที่เหมาะสม ความสัมพันธ์ในทิศทางที่เหมาะสมระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทีละ 2 วิธี ซึ่งปรากฏมากกว่าหนึ่งกลุ่มใน 8 กลุ่มที่จำแนกตามชั้นเรียนและเพศของเด็กด้วยคือ ถ้ามารดาอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากเท่าใดก็จะใช้การลงโทษทางกายน้อยกว่าทางจิตด้วยในกลุ่มนักเรียนมัธยมทั้งสองเพศ ส่วนวิธีอบรมเลี้ยงดูที่สัมพันธ์กันอย่างไม่เหมาะสมกับอายุของเด็ก ที่ปรากฏมากกว่าหนึ่งกลุ่มมี 3 คู่คือ ถ้ามารดาใช้เหตุผลมากเท่าใดก็ลงโทษทางกายมากเท่านั้น ปรากฏในมารดานักเรียนมัธยมทั้งสองเพศ คู่ที่สองคือถ้ามารดารักสนับสนุนบุตรมากเท่าใดก็จะลงโทษทางกายมากขึ้น ในนักเรียนมัธยมชายและน้อยลงในนักเรียนประถมหญิง คู่ที่สามที่ไม่เหมาะสมคือ ถ้ามารดาใช้เหตุผลมากเท่าใดก็ควบคุมเด็กน้อยลงเท่านั้น ปรากฏในมารดาทั้งสองประเภทตามสมมติฐานซึ่งมีบุตรชายในชั้นประถมต้น

สมมติฐาน 6 มีเนื้อความว่า "การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบ มีความสัมพันธ์กันสูง ในหมู่มารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนต่ำ และมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กสูงมากกว่าในหมู่มารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนสูง และมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กต่ำ" การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน 6 นี้ ได้พิจารณาความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมที่ละคู่ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน ในมารดา 2 ประเภท มารดาประเภทแรกคือมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนต่ำ ในขณะที่มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กสูง และมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนสูง ในขณะที่มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กต่ำ ผลปรากฏสอดคล้องกับสมมติฐานว่า (ดูตาราง 31) ในกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนต่ำและขณะ

ตาราง 31 การเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ระหว่างกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนต่ำ และมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมาก (จำนวน 112 คน) กับกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนสูง และมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรน้อย (จำนวน 111 คน) ในกลุ่มรวม

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฟังคนช้า
รักสนับสนุน	.28**	-.26**	.02	-.15
	.02	-.17	.19*	.08
ใช้เหตุผล	-	-.34**	.09	-.20*
		-.20*	-.05	-.15
ลงโทษทางกาย		-	-.22**	-.06
			.02	-.02
ควบคุม			-	.14
				.07
ฟังคนช้า				-

** , * มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

เดียวกันก็มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรนั้น เป็นผู้ที่มีวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กซึ่งสัมพันธ์กันถึง 5 คู่ จากทั้งหมดสิบคู่ ในขณะที่มารดาประเภทตรงข้ามมีความสอดคล้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่สัมพันธ์กันในระดับสูงพอจะยอมรับได้เพียง 2 คู่

ในการที่จะทราบว่าวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างมีแบบแผนของมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนด้า และมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรสูงนั้น มีความเหมาะสมเพียงใดต้องพิจารณาโดยจำแนกมารดาตามระดับอายุ (หรือชั้นเรียน) ของบุตรด้วย และเพื่อความละเอียดในการพิจารณาจึงแบ่งมารดาตามเพศของบุตรไปพร้อมกันด้วย ผลปรากฏว่า (ดูตาราง 30, 31, 32, 33 ในภาคผนวก ค.) เมื่อพิจารณาแบบแผนความสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 วิธีของมารดา 2 ประเภทตามสมมติฐาน 6 ซึ่งแบ่งกลุ่มมารดาตามชั้นเรียนและเพศของบุตรเป็น 4 กลุ่ม ผลปรากฏเด่นชัดขึ้นว่า มารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนด้าและมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมากนั้น ถ้าเป็นมารดานักเรียนมัธยมหญิง เป็นผู้ที่มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่สอดคล้องและเหมาะสมมากที่สุด กล่าวคือพบค่าอาร์ที่มีนัยสำคัญสูงในมารดาประเภทนี้ถึง 4 คู่ และเป็นความสัมพันธ์ที่เหมาะสมในการเลี้ยงดูวัยรุ่นตอนต้นถึง 3 คู่ (โดยใช้ทิศทางของความสัมพันธ์ในตาราง 28 เป็นเกณฑ์) ถ้าพิจารณาโดยรวมมารดา 4 ประเภทที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนด้าและมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรสูง เข้าด้วยกัน พบว่ามารดาประเภทนี้มีวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่สัมพันธ์กันถึง 9 คู่ และในจำนวนนี้เป็นความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับอายุของเด็กถึง 7 คู่ ส่วนในกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกมากและมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรน้อย เมื่อจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ตามชั้นเรียนและเพศของเด็ก ปรากฏความสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ยอมรับได้เพียง 5 คู่ และในจำนวนนี้เป็นความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับอายุของเด็ก 4 คู่ จึงกล่าวได้ว่าผลการวิจัยทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยให้ผลสนับสนุนสมมติฐาน 6 อย่างเต็มที่

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลข้างบนนี้ อาจกล่าวได้ว่าในมารดา 8 ประเภทที่นำมาศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่ละคู่วิชานั้น พบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม 2 คู่ ซึ่งปรากฏในมารดามากกว่าหนึ่งกลุ่ม ความสัมพันธ์คู่แรกคือ ถ้ามารดาใช้เหตุผลกับบุตรมากเท่าใดก็จะฝึกลูกให้พึ่งตนเองเร็วเท่านั้น ปรากฏในรายงานของมารดานักเรียนประถมทั้งสองเพศ คู่ที่สองคือ ถ้ามารดาใช้เหตุผลกับเด็กมากเท่าใดก็จะลงโทษทางกายน้อยกว่าทางจิต ปรากฏในมารดาสองประเภทตามสมมติฐาน ผู้มีบุตรหญิงในชั้นมัธยมต้น นอกจากนั้นยังพบความสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 2 วิธีที่เหมาะสมในมารดาทุกกลุ่มหนึ่ง และไม่เหมาะสมในมารดาอีกกลุ่มหนึ่งคือมารดานักเรียนมัธยมหญิง ถ้ารักสนับสนุนลูกมากเท่าใดก็จะลงโทษทางกายน้อยกว่าทางจิต

(เหมาะสม) ส่วนมารดานักเรียนประถมต้นชาย ถ้ารักสนับสนุนลูกมากเท่าใดก็จะลงโทษทางกายน้อยกว่าทางจิตเช่นเดียวกัน ซึ่งไม่เหมาะสมสำหรับเด็กในช่วงอายุนี้

ถ้าจะสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน 5 และสมมติฐาน 6 เข้าด้วยกัน จะพบผลที่สำคัญบางประการซึ่งควรนำมากล่าวคือ แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสม พบมากในมารดาของนักเรียนมัธยม คือถ้ามารดาใช้เหตุผลมากเท่าใด ก็จะใช้วิธีการลงโทษทางกายน้อยกว่าทางจิต และถ้ามารดา รักสนับสนุนลูกมากเท่าใด ก็จะใช้วิธีการลงโทษทางกายน้อยกว่าทางจิตด้วย ซึ่งเหมาะสมในระดับมัธยม ส่วนแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่พบว่าไม่เหมาะสมบ่อยครั้งก็เกี่ยวข้องกับวิธีการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบที่กล่าวไว้ และปรากฏในนักเรียนประถม กล่าวคือมารดาของนักเรียนประถมมักใช้แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เช่นเดียวกับมารดาเด็กมัธยม จึงเกิดความไม่เหมาะสม นอกจากนั้นยังปรากฏว่าถ้ามารดา รักสนับสนุนบุตรชายวัยรุ่นมากเท่าใด ก็จะมีโทษทางกายมากกว่าทางจิตด้วย แต่กลับลงโทษทางจิตมากในเด็กประถมหญิง ซึ่งไม่เหมาะสมและปรากฏบ่อยครั้ง ในมารดาที่มีการศึกษาคำและ เป็นผู้ทำรู้สึกแออัดทางบ้านมาก

นอกจากผลการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้ง 5 แบบในกลุ่มมารดาประเภทต่าง ๆ ที่ได้รายงานไปแล้ว ได้มีการศึกษาเปรียบเทียบแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในกลุ่มผู้ปกครองประเภทอื่น ๆ ที่แบ่งตามลักษณะทางชีวสังคม ลักษณะของครอบครัว และลักษณะทางจิตใจของผู้ตอบ แต่จากการที่มีได้แบ่งกลุ่มตามระดับชั้นของเด็กในปกครอง ทำให้ไม่สามารถจะพิจารณาความเหมาะสมของทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษและแบบควบคุม กับวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ ซึ่งมี 6 คู่ แต่อาจพิจารณาเฉพาะความสัมพันธ์ที่มีทิศทางที่คงที่จากระดับประถมถึงมัธยมซึ่งมีอยู่ 4 คู่ (ดูตาราง 28) คือความสัมพันธ์ระหว่างรักสนับสนุนกับใช้เหตุผล และของทั้งสองวิธีนี้กับการฝึกให้พึ่งตนเอง และระหว่างลงโทษกับควบคุม

จากตาราง 34 ถึง 42 ในภาคผนวก ค. อาจสรุปได้ว่า พบความสัมพันธ์อย่างสูงของปริมาณการอบรมเลี้ยงดูทั้งสองแบบเป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงถึงความมีแบบแผนในการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองนักเรียนชาย (ค่าอาร์มีนัยสำคัญในระดับที่ยอมรับได้ 5 คู่) มากกว่าผู้ปกครองนักเรียนหญิง (4 คู่) พบแบบแผนในมารดาที่อายุน้อย (5 คู่) มากกว่าในมารดาที่อายุมาก (4 คู่) พบแบบแผนในมารดาครอบครัวปกติมากที่สุด (8 คู่) จากที่อาจจะหาได้ 10 คู่ และในมารดาจากครอบครัวแตกแยก (6 คู่) ซึ่งก็ยังมีการเลี้ยงดูเด็กอย่างมีแบบแผนสูงกว่าผู้-

ปกครองที่แยกศึกษาตามตัวแปรอื่น ๆ ทุกตัวแปร นอกจากนั้นยังพบแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูที่เด่นชัดในครอบครัวขยาย (5 คู่) มากกว่าในครอบครัวเดี่ยว (3 คู่) พบแบบแผนในผู้ปกครองฐานะต่ำ (5 คู่) มากกว่าในผู้ปกครองฐานะสูง (4 คู่) พบแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูที่ชัดเจนในกลุ่มมารดาที่มีงานอาชีพ (6 คู่) มากกว่าในกลุ่มมารดาที่ไม่มีงานอาชีพ (4 คู่) พบแบบแผนที่ชัดเจนในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง (6 คู่) มากกว่าในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาค่ำ (4 คู่) พบแบบแผนความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็กในมารดาที่มีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กสูง (4 คู่) มากกว่าในมารดาที่มีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กต่ำ (3 คู่) แต่กลับพบว่ามารดาที่ผลัดภาระการดูแลเด็กให้โรงเรียนมาก มีการเลี้ยงดูเด็กที่มีแบบแผนเด่นชัดกว่า (5 คู่) มารดาที่ผลัดภาระให้โรงเรียนต่ำ (3 คู่)

สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในส่วนนี้ได้ว่า ปริมาณการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบ มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ ในการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปริมาณการอบรมเลี้ยงดูทีละ 2 แบบในกลุ่มผู้ตอบที่จำแนกตามลักษณะต่าง ๆ ผลปรากฏว่าโดยส่วนรวมแล้ว ปริมาณการใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางลบกับปริมาณการลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต โดยพบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญในระดับสูงพอที่จะยอมรับได้บ่อยครั้งที่สุด (36 ตัว) รองลงมาคือ การใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางลบกับการฝึกให้ลูกพึ่งตนเองเข้าคู่มือหนึ่ง การใช้เหตุผลสัมพันธ์ทางบวกกับรักสนับสนุนคู่มือหนึ่ง และรักสนับสนุนสัมพันธ์ทางลบกับการลงโทษทางกายอีกคู่มือหนึ่ง ทั้ง 3 คู่นี้มีจำนวนค่าอาร์ที่มีนัยสำคัญสูงเป็นจำนวนมากไร้เรียงกัน (28-29 ตัว) ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมนั้นมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 4 วิธีแรก โดยพบค่าอาร์ที่มีนัยสำคัญเป็นจำนวนน้อย (5-8 ตัว) แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้ง 5 แบบที่พบในการวิจัยนี้ ส่วนใหญ่จะเหมาะสมที่จะใช้ กับเด็กวัยรุ่นมากกว่าวัยเด็ก ต่อมาได้พบว่าผู้ปกครองนักเรียนมัธยมรายงานว่าใช้วิธีอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมกับอายุของเด็กมากกว่าผู้ปกครองนักเรียนประถมต้น นอกจากนั้นยังพบผลที่คล้ายกับสมมติฐาน 5 คือ มารดาที่มีการศึกษาค่ำและรู้สึกแออัดมาก มีการเลี้ยงดูเด็กอย่างมีแบบแผนชัดเจนกว่ามารดาที่มีการศึกษาสูงและรู้สึกแออัดน้อย แต่ความสัมพันธ์ที่พบนี้มากกว่าครึ่งหนึ่ง (7 จาก 12 คู่) ที่ไม่เหมาะสมกับอายุของเด็กในปกครอง ต่อมาได้พบผลที่สนับสนุนสมมติฐาน 6 ว่า มารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนต่ำ และมีทัศนคติที่ดีต่อบุตร มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ชัดเจนกว่า และเหมาะสมเป็นจำนวนมากกว่ามารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนสูง และมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรต่ำ (พบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม 7 ใน 9 คู่ ที่มีนัยสำคัญทางสถิติสูง และ 4 ใน 5 คู่ ตามลำดับ)

นอกจากนั้นยังพบว่า ผู้ปกครองเด็กที่มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูที่ชัดเจน แตกต่างจากกลุ่มเปรียบเทียบคือ ผู้ปกครองนักเรียนชาย มารดาที่อายุน้อย (ต่ำกว่า 35 ปี) มารดาในครอบครัวปกติ ผู้ตอบจากครอบครัวขยาย ผู้ตอบฐานะต่ำ มารดาที่ทำงานอาชีพ มารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา มารดาที่มีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กมาก และมารดาที่ผลการดูแลเด็กให้แก่โรงเรียนมาก

บทที่ 4

การสรุปและอภิปรายผล

ในบทที่ผ่านมาได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการขอให้ผู้ปกครองของนักเรียนประถมต้นและมัธยมต้นในกรุงเทพฯ จำนวน 662 คน ตอบแบบวัดชุดต่าง ๆ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยนี้อาจจัดได้เป็น 4 ประเภทคือ (1) สภาพแออัดทางกายภาพในที่พักอาศัยของครอบครัว มี 6 ตัว (2) จิตลักษณะของผู้ปกครองที่ตอบแบบวัดมี 6 ตัว (3) วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 วิธี และ (4) ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบ ของครอบครัว และของเด็กในปกครอง มี 13 ตัว รวมเป็นตัวแปรที่ศึกษาทั้งสิ้น 30 ตัว ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้ใน 3 ลักษณะคือ การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มแยกย่อยเป็นการขยายความตามสมมติฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลที่นอกเหนือจากสมมติฐาน

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้เสนอตามลำดับของตัวแปรตามเป็นหลัก แล้วแยกหัวข้อย่อยตามตัวแปรอิสระหรือกลุ่มของตัวแปรอิสระ ตัวแปรตามที่สำคัญในการวิจัยนี้คือ วิธีอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 วิธี รองลงมาคือ จิตลักษณะของผู้ปกครอง และสภาพแออัดทางบ้าน จะสังเกตได้ว่าในบทที่ 3 ได้มีการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากลำดับตัวแปรตามที่สำคัญน้อยไปหามาก โดยตัวแปรตามที่สำคัญน้อยจะมีตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาเกี่ยวข้องน้อย แต่ตัวแปรตามที่สำคัญมาก จะมีตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาเกี่ยวข้องด้วยมาก ฉะนั้นจึงปรากฏว่าตัวแปรบางกลุ่มที่ใช้ในการวิจัยนี้ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ในบางครั้งก็เป็นตัวแปรตาม และครั้งอื่น ๆ กลับเป็นตัวแปรอิสระ ตัวแปรที่มีบทบาททั้งสองประการนี้คือ สภาพแออัดทางบ้าน และจิตลักษณะของผู้ปกครอง ส่วนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรตามจากที่สำคัญน้อยไปสู่ตัวแปรตามที่มีความสำคัญมาก ก็เพื่อที่จะสร้างพื้นฐานความเข้าใจ

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ละชั้น ไปจนถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหลายกับตัวแปรตามที่สำคัญที่สุดในการวิจัยนี้เป็นอันดับสุดท้าย

ในบทสรุปและอภิปรายผลนี้ จะได้ประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแนวที่แตกต่างจากที่ได้นำเสนอในบทก่อน ทั้งนี้ เพื่อจะได้ตีความและอภิปรายผลในแง่มุมต่าง ๆ ได้ โดยจะมีการสรุปผลและอภิปรายผลตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้เป็นอันดับแรก เพื่อที่จะได้ทราบว่า ข้อมูลจากการวิจัยนี้ให้การสนับสนุนการทำนายที่กระทำไว้ล่วงหน้ามากน้อยเพียงใด ต่อจากนั้นก็จะได้สรุปและอภิปรายผลในด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นจุดสนใจของนักวิชาการและนักปฏิบัติการทางด้านนี้ โดยจะ เน้นที่ตัวแปรที่น่าสนใจ และเป็นตัวแปรที่ให้ผลสำคัญในการวิจัยนี้ ทั้งที่เป็นดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพและจิตลักษณะต่าง ๆ ของผู้ปกครอง

จากการที่ได้นำผลการวิจัยนี้ไปประสานกับผลการวิจัยอื่น ๆ จะทำให้เกิดภาพที่กว้างและละเอียดขึ้น จนสามารถที่จะนำมาใช้ในการ เสนอแนะแนวทางการวิจัยต่อไป ตลอดจนชี้แนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้และผลการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยซึ่งจะเป็นหัวข้อสุดท้ายในบทนี้

การสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

จากการประมวลทฤษฎีและผลการวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ในบทที่ 1 ทำให้ได้ข้อสรุปที่สามารถนำมาใช้เป็นรากฐานในการตั้งสมมติฐาน 6 ข้อในการวิจัยนี้

สมมติฐาน 1 มีเนื้อความว่า "สภาพแออัดของครอบครัวทั้ง 4 ด้านรวมกัน สามารถทำนายความรู้สึกแออัดได้มากกว่าเมื่อใช้ทีละด้านทำนาย" สมมติฐานนี้ได้ทำนายความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแออัดที่บ้าน อันเป็นลักษณะทางกายภาพ กับความรู้สึกแออัด ซึ่งเป็นลักษณะทางจิตใจของผู้ปกครองนักเรียน การใช้ดัชนีสภาพแออัดของที่พักอาศัยมากกว่าหนึ่งตัวในการวิจัยต่าง ๆ นั้น มีไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะใช้ดัชนีสภาพแออัดที่ผู้วิจัยคิดว่าสำคัญที่สุดเพียงตัวเดียว (Chapin, 1961; Mitchell, 1971; Rodin, 1976; วิมลสิทธิ์ ทราย่างกูร 2526) แต่ นักวิชาการทางด้านนี้หลายท่าน เห็นว่าควรใช้ดัชนีสภาพแออัดของที่อยู่อาศัยหลายด้านพร้อมกัน เพื่อให้แน่ใจว่าสภาพแวดล้อมนั้นจะมีผลกระทบในทางลบต่อบุคคลได้อย่างแท้จริง จะช่วยให้ได้พบผลการวิจัยที่ชัดเจนกว่าที่มีผู้พบอยู่ในปัจจุบัน (Rapoport, 1975; Choi, et. al., 1976)

ในการวิจัยคนไทยนี้ได้พิจารณาแล้วว่าดัชนีสภาพแวดล้อมทางกายภาพของครอบครัวสี่ตัวคือ จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา จำนวนคนต่อห้อง ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน และจำนวนบุตร ควรมีความสำคัญต่อจิตใจและพฤติกรรมของมารดาผู้มีที่พักอาศัยในกรุงเทพฯ เนื่องจากความคิดเห็นของนักวิชาการทางจิตวิทยาพิเศษ ที่ว่าควรใช้ดัชนีสภาพแวดล้อมทางบ้านมากกว่าหนึ่งตัว ในการศึกษาว่าดัชนีเหล่านี้จะสัมพันธ์กับลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมบางประการของผู้อยู่อาศัยหรือไม่ จึงได้ตั้งสมมติฐาน 1 ขึ้น

จากการวิเคราะห์คะแนนความรู้สึกแออัดของผู้ปกครองแบบถดถอยพหุคูณเป็นชั้น โดยใช้ดัชนีสภาพแวดล้อมของครอบครัว 4 ตัว เข้าสู่สมการทำนายเป็นลำดับ ตามปริมาณความสัมพันธ์กับปริมาณความรู้สึกแออัด ผลปรากฏสนับสนุนสมมติฐาน 1 ว่า ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนั้น (ดูตาราง 7) ดัชนีสภาพแวดล้อมทางบ้านสามตัวร่วมกันทำนายปริมาณความรู้สึกแออัดของผู้ปกครองได้ 17% โดยที่จำนวนคนต่อหนึ่งห้อง เป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุด และเข้าสู่สมการทำนายเป็นตัวแรก ถ้าใช้ดัชนีตัวแรกนี้ทำนายปริมาณความรู้สึกแออัดในกลุ่มรวม เพียงตัวเดียว จะทำนายได้เพียง 11% และเมื่อเพิ่มดัชนีอีกสองตัวเข้าสู่สมการทำนาย ปริมาณการทำนายตัวแปรตามนี้จะเพิ่มขึ้นอีกในปริมาณที่ยอมรับได้ทางสถิติ ดัชนีที่มีความสำคัญเป็นรองคือ การใช้ประโยชน์จากห้องนอน และจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ส่วนดัชนีสภาพแวดล้อมทั้ง 4 ตัวร่วมกันทำนายได้มากกว่าดัชนีเพียงตัวเดียว ปรากฏชัดเจนที่สุดในกลุ่มผู้ปกครองที่มีฐานะค่อนข้างสูง (20% และ 14% ตามลำดับ ดูตาราง 7) จากการวิเคราะห์ในทำนองเดียวกันในกลุ่มตัวอย่างที่แยกย่อย ตามลักษณะของเด็กในปกครอง ลักษณะของครอบครัว หรือวิเคราะห์แค่เฉพาะมารดาประเภทต่างๆ รวมทั้งหมด 18 กลุ่ม ปรากฏว่าดัชนีสภาพแวดล้อมมากกว่าหนึ่งตัวสามารถทำนายปริมาณความรู้สึกแออัดทางบ้านได้เป็นเปอร์เซ็นต์ที่สูงกว่า การทำนายของดัชนีสภาพแวดล้อมตัวใดตัวหนึ่งเพียงตัวเดียวใน 15 จาก 18 กลุ่มที่กล่าวมา โดยอาจกล่าวได้ว่าดัชนีสภาพแวดล้อมมากกว่าหนึ่งตัวสามารถทำนายปริมาณความรู้สึกแออัดในผู้ตอบประเภทต่าง ๆ โดยเฉลี่ยได้ 16.89 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ดัชนีตัวแรกที่สำคัญที่สุด สามารถทำนายปริมาณความรู้สึกแออัดได้โดยเฉลี่ยเพียง 11.21% แสดงว่าดัชนีที่สองและตัวอื่น ๆ สามารถช่วยเพิ่มอำนาจทำนายจากตัวแรกได้โดยเฉลี่ยคือ 5.68 เปอร์เซ็นต์ ฉะนั้นผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐาน 1 และสนับสนุนความคิดเห็นของนักวิชาการในเรื่องของการใช้ดัชนีสภาพแวดล้อมหลายด้านพร้อมกัน

การวิจัยหนึ่ง ๆ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์กับลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของผู้อยู่อาศัย ในการวิจัยนี้ก็จะได้ใช้ดัชนีสภาพแวดล้อมทางบ้าน 4-6 ด้านพร้อมกันในการทำนายปริมาณของจิต-ลักษณะและพฤติกรรมบางประการของผู้ถูกศึกษาต่อไปด้วย

ผลการวิจัยครอบครัวไทยในกรุงเทพฯ ที่พบความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีสภาพแวดล้อมทางกายภาพหลายตัว กับความรู้สึกแออัดทางบ้านของผู้ตอบในปริมาณโดยเฉลี่ย 16.89 เปอร์เซ็นต์นี้เป็นปริมาณความสัมพันธ์ที่สูงกว่าที่พบในการวิจัยครอบครัวชาวโครอนโด ประเทศแคนาดา (Booth & Edwards, 1976) จำนวน 560 ราย โดยผู้วิจัยรายงานว่าได้พบว่าจำนวนคนต่อห้องและจำนวนครอบครัวต่อช่วงถนน ซึ่งเป็นดัชนีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ 2 ตัวที่ใช้ สามารถทำนายความรู้สึกแออัดของผู้ตอบชายได้ 2% และในผู้ตอบหญิงได้ 4% ซึ่งเป็นปริมาณที่ต่ำ สภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานที่ กับความรู้สึกแออัดของผู้ใช้สถานที่นั้น เดิมนักวิชาการเชื่อว่ามี ความสัมพันธ์กันสูง และอาจใช้ทดแทนกันได้ แต่ต่อมามีผู้เสนอแนะว่า ความรู้สึกแออัดของบุคคล ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นอีกหลายประการ นอกเหนือจากสภาพแวดล้อมของสถานที่ ปัจจัยอื่น ๆ คือ ลักษณะส่วนตัวของบุคคล เช่น ลักษณะทางสรีระ อารมณ์ บุคลิกภาพ และลักษณะทางสังคม เช่น กิจกรรมที่ต้องทำในสถานที่นั้น และลักษณะการติดต่อเกี่ยวข้องกับผู้อื่น (Stokols, 1972; Choi, et. al., 1976) การวิจัยในต่างประเทศที่รายงานปริมาณความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณความแออัดทางกายภาพกับปริมาณความรู้สึกแออัดของบุคคลนั้น เท่าที่พบมีอีกการวิจัยหนึ่งคือ การวิจัยของโกฟและคณะ (Gove, et. al., 1979) ซึ่งรายงานผลการวิจัยชาวเมืองชิคาโก จำนวน 1,582 คน ว่าจำนวนคนต่อห้องและลักษณะทางชีวสังคมของผู้ตอบรวม 6 ตัว ทำนายความรู้สึกแออัดในสองลักษณะได้ 14.3 และ 15.5 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ และได้รายงานในรายละเอียดว่าจำนวนคนต่อห้องสามารถทำนายความรู้สึกแออัดได้มากกว่าลักษณะทางชีวสังคมทั้งหลายของผู้ตอบรวมกัน

ส่วนการวิจัยครอบครัวไทยนี้ ก็ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีสภาพแวดล้อมทางกายภาพของครอบครัว 5 ตัวรวมกับลักษณะของผู้ตอบและเด็กในปกครองอีก 4 ตัว เป็น 9 ตัว กับความรู้สึกแออัด ผลปรากฏว่า (ดูตาราง 7) ตัวทำนายทั้ง 9 ตัวรวมกันสามารถทำนายปริมาณความรู้สึกแออัดของผู้ปกครองประเภทต่าง ๆ ได้โดยเฉลี่ย 21.69 เปอร์เซ็นต์ โดยจำนวนคนต่อห้องเป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน

ส่วนตัวแปรทางชีวสังคมที่สำคัญในการทำนายความรู้สึกแออัดของผู้ปกครองไทยคือ อายุของเด็กในปกครอง และอายุของผู้ตอบเอง ผลการวิจัยครอบครัวไทยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยชาวซีกาโกของโกฟและคณะมาก (Gove, et. al., 1979) แม้กระทั่งดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพของครอบครัวที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับความรู้สึกแออัดของผู้ใหญ่ที่ตอบมากที่สุด ก็เป็นตัวเดียวกันคือ จำนวนคนต่อหนึ่งห้อง นอกจากนี้การวิจัยครอบครัวไทยยังพบดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพของครอบครัวอีกตัวหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมากเป็นรองคือ ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน ซึ่งเป็นตัวแปรที่แซพิน (Chapin, 1961) เคยเสนอแนะไว้ว่าอาจจะแสดงสภาพแออัดของที่พักอาศัยได้ดี แต่ก็ยังไม่พบว่าได้มีการนำตัวแปรนี้ไปใช้ในการวิจัยอื่น ๆ

สรุปได้ว่า การวิจัยนี้มีข้อมูลที่สนับสนุนสมมติฐาน 1 อย่างชัดเจน และให้หลักฐานว่าในการศึกษาสภาพแออัดทางกายภาพของครอบครัวนั้น ควรใช้พร้อมกันหลายด้าน และด้านที่สำคัญมากทั้งในการวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศคือ จำนวนคนต่อหนึ่งห้องในบ้าน มีความสัมพันธ์กับปริมาณความรู้สึกแออัดของผู้ใหญ่ในครอบครัวมากที่สุด นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกแออัดของบุคคลนั้น เกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก นอกเหนือจากสภาพแออัดทางกายภาพของสถานที่

สมมติฐาน 2 มีเนื้อความว่า "สุขภาพจิตของบุคคลสัมพันธ์กับความรู้สึกแออัดของเขาในปริมาณที่สูงกว่า ที่จะสัมพันธ์กับสภาพแออัดของครอบครัวทั้ง 4 ด้านพร้อมกัน" อาจกล่าวได้อีกท่านองหนึ่งว่า สมมติฐาน 2 ทำนายว่าสุขภาพจิตของบุคคลนั้น เกี่ยวข้องกับความรู้สึกแออัดของเขา มากกว่าที่จะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกแออัดที่ปรากฏในลักษณะของที่พักอาศัย

จากการวิเคราะห์คะแนนสุขภาพจิตของผู้ปกครองแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น โดยมีดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพ 4 ตัว เป็นตัวทำนาย ผลปรากฏว่า (ดูตาราง 8) ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ดัชนีเหล่านี้ร่วมกันสามารถทำนายปริมาณสุขภาพจิตของผู้ตอบได้เพียง 8% ในขณะที่ความรู้สึกแออัดตัวเดียว สามารถทำนายปริมาณสุขภาพจิตได้ถึง 23% และ เมื่อได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบของเด็กในปกครองและของครอบครัวอีก 9 ด้าน ๆ ละ 2 ระดับ รวม 18 กลุ่ม แล้วทำการวิเคราะห์คะแนนสุขภาพจิตแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น ดังเช่นที่ทำในกลุ่มรวม ผลปรากฏว่าดัชนีสภาพแออัดทางบ้าน 4 ตัวสามารถทำนายสุขภาพจิต

ของผู้ปกครองได้โดยเฉลี่ยเพียง 8.47 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ความรู้สึกแออัด สามารถทำนาย ปริมาณสุขภาพจิตได้ในผู้ตอบเหล่านี้โดยเฉลี่ย 24.68% โดยปรากฏว่าความรู้สึกแออัดทำนาย สุขภาพจิตของมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพได้มากที่สุด (36%) ในขณะที่ดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพ 4 ตัวร่วมกันทำนายสุขภาพจิตของมารดาประเภทนี้ได้เพียง 6% ส่วนมารดาในครอบครัว ที่แตกแยกนั้น ดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพของที่พักอาศัย ทำนายสุขภาพจิตไม่ได้เลย ในขณะที่ ความรู้สึกแออัดสามารถทำนายได้ 22% (ดูตาราง 8)

ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐาน 2 อย่างเต็มที่ และในขณะเดียวกันก็พบว่าผล การวิจัยครอบครัวไทยนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศสาม เรื่องคือ เรื่องแรกเป็น การวิจัยชาวเมืองชิคาโกของโกฟและคณะที่กล่าวมาแล้ว (Gove, et. al., 1979) ซึ่ง ในส่วนนี้พบว่า ความรู้สึกแออัดทางบ้านของชาวอเมริกันเหล่านี้สามารถทำนายปริมาณสุขภาพจิต ของเขาได้ถึง 38% และสามารถทำนายได้ในปริมาณที่สูงกว่าที่จะใช้สภาพแออัดทางกายภาพ เป็นตัวทำนาย ส่วนในอีกการวิจัยหนึ่ง (Schmidt, 1983) ได้ศึกษาปริมาณความรู้สึกแออัด ทางบ้านของนักเรียนมัธยมในสิงคโปร์จำนวน 197 คน ปรากฏว่าจิตลักษณะนี้สามารถทำนาย ปริมาณความเครียดของวัยรุ่นเหล่านี้ได้ 31 เปอร์เซ็นต์ ส่วนการวิจัยครอบครัวชาวแคนาดา เป็นเรื่องที่สาม (Booth & Edwards, 1976) ผู้วิจัยรายงานว่าความรู้สึกแออัดทางบ้าน ทำนายอาการผิดปกติทางกายและจิตได้ในชายคือ 9% และในหญิงคือ 5% ต่อมาได้นำดัชนีสภาพ แออัดและลักษณะทางจิตและทางสังคมของผู้ตอบ 4 ด้าน มารวมกัน สามารถทำนายได้เพิ่ม เป็น ปริมาณอีกเท่าตัวคือ 18% ในชายและ 10% ในหญิง ซึ่งก็แสดงให้เห็นความสำคัญของความรู้สึก แออัดทางบ้านที่ทำนายสุขภาพจิตของผู้ตอบได้มากกว่าตัวแปรอื่น ๆ

จึงสรุปได้ว่า ในการทำนายปริมาณสุขภาพจิตของบุคคลนั้น การใช้ตัวแปรที่เป็นการ รับรู้สภาพแวดล้อมคือความรู้สึกแออัดนั้น มีประโยชน์กว่าที่จะใช้ดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพโดย ตรง ผลนี้สนับสนุนสมมติฐาน 2 และสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศหลาย เรื่อง

สมมติฐาน 3 มีเนื้อความว่า "จิตลักษณะ 6 ประการรวมกัน สามารถทำนาย ปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบทั้ง 5 แบบได้มากกว่าสภาพแออัดของครอบครัว 6 ด้านรวมกัน" การอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น เป็นสิ่งที่นักวิชาการหลายสาขาให้ความสนใจศึกษา ทางด้านจิตวิทยานิเวศ ซึ่งให้ความสำคัญแก่ลักษณะของสภาพแวดล้อมนั้น มีการวิจัยหลายเรื่องที่รายงานว่า ถ้าสภาพทาง

บ้านแออัดมาก มารดาจะขาดการควบคุมดูแลเด็ก (Mitchell, 1971) ถ้าจำนวนคนต่อห้องมีมาก ก็จะพบว่ามียารายงานการลงโทษทางกายแก่เด็กมาก และให้ความรักสนับสนุนเด็กน้อย (Booth & Edwards, 1976; Gove, et. al., 1979) นอกจากนี้ยังมีผู้พบว่าถ้าจำนวนบุตรในครอบครัวมีมาก มารดาจะเกี่ยวข้องกับบุตรอายุ $2\frac{1}{2}$ ขวบน้อย (Waldrop & Bell, 1964) และในการวิจัยครอบครัวชาวโครอนโตในแคนาดาพบว่าสภาพแออัดทางบ้านเกี่ยวข้องกับอาการเลี้ยงดูเด็กแม่เพียงเล็กน้อย (3%) แต่ความรู้สึกแออัดของผู้ปกครองไม่เกี่ยวข้องกับปริมาณการลงโทษเด็กเลย (Booth & Edwards, 1976) ส่วนในการวิจัยครอบครัวชาวซีกาโกพบว่า จำนวนคนต่อห้องซึ่งเป็นดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพของครอบครัว สามารถทำนายปริมาณการลงโทษทางกายเด็ก และปริมาณการเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนได้มากกว่าจะใช้ความรู้สึกแออัด ซึ่งเป็นจิตลักษณะของผู้ปกครองเป็นตัวทำนาย (Gove, et. al., 1979) รวมความว่าทางจิตวิทยานิเวศได้พบความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแออัดทางกายภาพกับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม แบบลงโทษทางกาย แบบรักสนับสนุน และแบบฝึกฝนเอาใจใส่เด็กเล็ก

ส่วนนักจิตวิทยาพัฒนาการทางสังคมนั้นคาดว่า การอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดานั้น ขึ้นอยู่กับจิตลักษณะบางประการของบิดามารดา โดยเฉพาะทางด้านความรู้ในการพัฒนาเด็ก การรับรู้และทัศนคติต่อเด็ก ตลอดจนความเชื่อในผลของการเลี้ยงดูเด็ก และสุขภาพจิตของผู้เลี้ยงดูเอง (Sears, et. al., 1957; Strickland, 1977; Wolfe, 1985) นักจิตวิทยาพัฒนาการทางสังคมเหล่านี้มีหลักฐานที่ทำให้คาดได้ว่า จิตลักษณะต่างๆ ของบิดามารดานั้น แตกต่างกันไปตามระดับเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมทั้งในอดีตและปัจจุบันของบิดามารดาเหล่านั้น ฉะนั้นจิตลักษณะต่าง ๆ ของบิดามารดาจึงเป็นตัวแปรที่อาจอยู่ใต้อิทธิพลของสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางสังคม ในขณะที่จิตลักษณะเหล่านี้ก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของตน (Conger, et. al., 1984)

จึงอาจกล่าวได้ว่าสมมติฐาน 3 ทำนายว่าจิตลักษณะของผู้เลี้ยงดูเด็ก มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากกว่าที่สภาพแวดล้อมของครอบครัวจะสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบุคคลในครอบครัว จากการวิเคราะห์คะแนนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ละแบบทั้ง 5 แบบของผู้ปกครอง ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณเป็นขั้นโดยใช้ตัวทำนาย 2 ชุด ชุดแรกคือดัชนี

สภาพแอ็ดทางกายภาพของครอบครัว 6 ตัว ชุดที่สองคือจิตลักษณะของผู้ปกครอง 6 ตัว จากตาราง 18, 20, 22, 24, และ 26 ในบทก่อน สามารถประมวลผลเข้าด้วยกันใน ตาราง 32 เพื่อสะดวกในการเปรียบเทียบผล ทำให้พบว่าดัชนีสภาพแอ็ดทางบ้าน 6 ตัว ทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบ ทั้ง 5 แบบได้โดยเฉลี่ย 1.91% ในขณะที่จิต- ลักษณะ 6 ด้านของผู้ปกครอง ทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบทั้ง 5 แบบโดยเฉลี่ย ได้ 15.49% โดยอาจกล่าวได้ว่า จิตลักษณะ 6 ด้านสามารถทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดู แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ได้สูงที่สุด (เฉลี่ย 39.46%) และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุ- ตาราง 32 สรุปผลเปอร์เซ็นต์การทำนายการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ โดยใช้ตัวทำนาย 2 ชุดคือ ดัชนีสภาพแอ็ดทางบ้าน 6 ตัว และจิตลักษณะของผู้ปกครอง 6 ตัว

การอบรมเลี้ยงดู	ดัชนีสภาพแอ็ด 6 ตัว		จิตลักษณะ 6 ด้าน	
	กลุ่มรวม	เฉลี่ย 18 กลุ่ม	กลุ่มรวม	เฉลี่ย 18 กลุ่ม
แบบรักสนับสนุน	2	1.38	17	17.69
แบบใช้เหตุผล- มากกว่าอารมณ์	3	3.85	40	39.46
แบบลงโทษทางกาย- มากกว่าทางจิต	0	0.85	7	7.85
แบบควบคุม	1	1.92	10	9.92
แบบฝึกให้พึ่งตนเองช้า	1	1.54	1	2.54
รวมเฉลี่ย% ทำนาย	1.40	1.91	15.00	15.49

ผลนี้ เช่นกันที่ดัชนีสภาพแอ็ดของที่พักอาศัยทำนายได้มากที่สุด แต่ก็ยังมีปริมาณต่ำคือ 3.85% อาจสังเกตได้ว่าในการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบนั้น จิตลักษณะ 6 ด้าน สามารถทำนายได้สูงกว่าดัชนีสภาพแอ็ด 6 ตัว โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยปริมาณการทำนายใน 18 กลุ่ม-ย่อย ฉะนั้นผลการวิจัยส่วนนี้จึงสนับสนุนสมมติฐาน 3 อย่างชัดเจน

จากการพิจารณาผลสรุปในตาราง 32 ทำให้กล่าวได้ว่า คหบดีสภาพแออัดทางบ้าน 6 ตัว ร่วมกันทำนายนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ได้สูงสุด รองลงมาคือแบบควบคุม แบบฝึกให้ฟังตนเองซ้ำ แบบรักสนับสนุน และน้อยที่สุดคือแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์การอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบ ปรากฏว่าคหบดีสภาพแออัดที่ทำนายนายการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ได้มากที่สุดคือ จำนวนคนต่อห้อง รองลงมาคือจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมนั้น จำนวนคนต่อห้องทำนายนายได้สูงที่สุด รองลงมาคือระยะห่างจากบ้านคนอื่น และจำนวนปัญหาในท้องถิ่น ส่วนคหบดีสภาพแออัดทางบ้านที่ทำนายนายการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้ฟังตนเองซ้ำนั้นคือจำนวนบุตร ระยะห่างจากบ้านคนอื่น และจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนั้น คหบดีที่ทำนายนายได้มากที่สุดคือ จำนวนคนต่อห้อง และระยะห่างจากบ้านคนอื่น ส่วนการลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตนั้นในผู้ปกครองหลายประเภท สภาพแออัดของครอบครัวไม่สามารถจะทำนายนายได้เลย แต่มีผู้ปกครอง 3 ประเภทคือผู้ปกครองนักเรียนประถม มารดาที่ไม่ทำงานอาชีพ และมารดาที่มีการศึกษาต่ำนั้น ที่ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน สามารถทำนายนายปริมาณการลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตแก่เด็กได้เล็กน้อย

จึงสรุปได้ว่า คหบดีสภาพแออัดทางบ้านที่สำคัญที่สุดในการทำนายนายการอบรมเลี้ยงดูได้มากที่สุดคือจำนวนคนต่อห้อง ซึ่งถ้ามีมากเท่าไร ก็จะเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลน้อย รักสนับสนุนน้อย และควบคุมมาก ผลส่วนนี้สนับสนุนผลการวิจัยในฮ่องกงที่พบว่าครอบครัวที่อยู่ในบ้านที่แออัดยึดเยียดมาก มารดาจะขาดการควบคุมดูแลลูกมากกว่าในบ้านที่แออัดน้อย (Mitchell, 1971) และสอดคล้องกับการวิจัยครอบครัวชาวซีกาโก (Gove, et. al., 1979) ที่พบว่าจำนวนคนต่อห้องมีมากเท่าไร บิดามารดาก็รายงานว่าให้ความรักสนับสนุนบุตรที่มีอายุประมาณ 13 ปีน้อยลงเท่านั้น ส่วนคหบดีสภาพแออัดที่มีความสำคัญเป็นรองคือ ระยะห่างจากบ้านคนอื่น ซึ่งถ้ามีมากเท่าใดก็จะเกี่ยวข้องกับการรักสนับสนุนเด็กมาก ควบคุมมาก และฝึกให้เด็กฟังตนเองเร็ว ส่วนจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา เป็นคหบดีสภาพแออัดทางบ้านที่มีความสำคัญในการทำนายนายการอบรมเลี้ยงดูเป็นอันดับสาม กล่าวคือถ้ามีคนมากเท่าใด ก็จะเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลกับเด็กน้อย และฝึกเด็กให้ฟังตนเองซ้ำ ส่วนการใช้ประโยชน์จากห้องนอนนั้น ถ้ามีมากใน

ครอบครัวใด จะมีรายงานว่าใช้การลงโทษทางกายมากในครอบครัวนั้นด้วย ส่วนในท้องถิ่นใดถ้าผู้ปกครองรับรู้ว่ามีปัญหามากก็จะควบคุมลูกมากด้วย ส่วนในครอบครัวที่มีบุตรมากเท่าใดก็รายงานว่าฝึกให้เด็กพึ่งตนเองช้าเท่านั้น ผลส่วนนี้สนับสนุนการวิจัย เด็กเล็กที่พบว่า ถ้าในครอบครัวมีบุตรมาก มารดาจะเกี่ยวข้องกับบุตรที่อายุ $2\frac{1}{2}$ ขวบน้อย (Waldrop & Bell, 1964) จึงคาดว่ามารดาเหล่านี้คงจะฝึกฝนเอาใจใส่ลูกน้อยกว่ามารดาที่มีบุตรน้อยกว่า

ผลการวิจัยครอบครัวไทย แม้จะพบว่าจำนวนคนต่อห้องมีความสามารถทำนายนายการอบรมเลี้ยงดูได้มากที่สุดและหลายแบบ แต่ก็ไม่พบว่าดัชนีสภาพแออัดประเภทนี้สามารถทำนายนายการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายได้ แต่การวิจัยครอบครัวชาวแคนาดาและครอบครัวชาวอเมริกัน กลับพบว่าจำนวนคนต่อห้องสามารถทำนายนายปริมาณการลงโทษทางกายบุตรตามการรายงานของมารดาชาวแคนาดาได้ 3% (Booth & Edwards, 1976) และจำนวนคนต่อห้องร่วมกับความรู้สึกแออัด 2 ด้าน สามารถทำนายนายปริมาณการลงโทษทางกายของครอบครัวอเมริกันได้ 9% (Gove, et. al., 1979) ส่วนการวิจัยครอบครัวชาวกรุงเทพฯ นี้ กลับพบว่า (ดูตาราง 22) ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน เป็นดัชนีที่สามารถทำนายนายการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตของมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพได้มากที่สุด (7%) และเมื่อนำความรู้สึกแออัดของมารดาเข้ามาร่วมทำนาย ก็จะทำนายปริมาณการลงโทษทางกายได้เป็น 13% ผลการวิจัยนี้จึงแตกต่างจากการวิจัยในต่างประเทศแต่เฉพาะดัชนีสภาพแออัดทางบ้าน ซึ่งพบว่าเป็นคนละตัวกันเท่านั้น

ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ซึ่งการวิจัยครอบครัวไทยนี้พบว่า ดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพทำนายได้มากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ นั้น ก็อาจจะกล่าวในรายละเอียดได้ว่า (ดูตาราง 20) ในกลุ่มผู้ปกครองที่มีระดับเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างสูง (274 คน) นั้น ถ้าทางบ้านมีจำนวนคนต่อห้องน้อยเท่าไร พื้นที่ดินมีจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา น้อยเท่าใด และปัญหาในท้องถิ่นนั้นมีมากเท่าใด ผู้ปกครองก็รายงานว่าเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากขึ้นเท่านั้น (ทำนายได้ 11%) ส่วนในมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา นั้น ถ้ามีบุตรเป็นจำนวนมากเท่าใดก็รายงานว่าควบคุมบุตรมากขึ้นเท่านั้น (ทำนายได้ 9%) แต่ถ้านำจิตลักษณะของมารดาประเภทนี้มาทำนายร่วมด้วย จะพบว่ามารดาที่มีการศึกษาสูงกว่ามารดาทั่วไปนี้ ถ้ามีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบุตรน้อยเท่าไร มีทัศนคติที่ดีต่อบุตร

มากเท่าไร และตระหนักถึงปัญหาในท้องถิ่นที่อยู่อาศัยมากเท่าไร ก็จะเสี่ยงดูถูกแบบควบคุมมากขึ้นเท่านั้น (ทำนายได้ถึง 32%)

สรุปได้ว่าในการวิจัยผู้ปกครองนักเรียนในกรุงเทพฯ จำนวน 662 รายนี้ ได้มีการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 ด้าน ซึ่งกว้างขวางกว่าการวิจัยอื่น ๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ทำให้ได้พบว่าสภาพแออัดของครอบครัว มีความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์มากที่สุด ซึ่งไม่เคยมีผู้ใดศึกษาเช่นนี้มาก่อน นอกจากนั้นยังพบผลที่สอดคล้องกับการวิจัยในต่างประเทศหลายเรื่องว่า สภาพแออัดทางกายภาพของครอบครัว มีความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก

ส่วนจิตลักษณะของผู้ปกครองนั้น มีความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูหลายแบบอย่างเด่นชัด กล่าวคือจิตลักษณะทั้ง 6 ด้านสามารถร่วมกันทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ได้สูงสุด รองลงมาคือ แบบรักสนับสนุน แบบควบคุม แบบลงโทษทางกายมากกว่าจิต และน้อยที่สุดคือ แบบฝึกให้พึ่งตนเองช้า (ดูตาราง 32) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากที่สุดคือสุขภาพจิตของผู้ตอบทัศนคติต่อบุตร ความเชื่ออำนาจนอกตน ความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็ก และความรู้สึกรู้สึกแออัดทางบ้าน (ดูตาราง 20) ส่วนจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากที่สุดคือทัศนคติต่อบุตร ความรู้สึกแออัด และสุขภาพจิตของผู้ปกครอง และความเชื่ออำนาจนอกตน (ดูตาราง 18) ส่วนจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากที่สุดคือ ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก และทัศนคติต่อบุตร (ดูตาราง 24) ส่วนจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตคือ ทัศนคติต่อบุตร ความรู้สึกแออัดทางบ้าน และความเชื่ออำนาจนอกตน (ดูตาราง 22) ส่วนจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองช้าที่สุดคือ สุขภาพจิตของผู้ปกครอง และความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก (ดูตาราง 26) ฉะนั้นจิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กหลายด้านมากที่สุดคือ ทัศนคติต่อบุตร ซึ่งจากค่าอาร์พพบว่า ผู้ปกครองที่มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมากเท่าใด ก็จะรักสนับสนุนบุตรมาก ใช้เหตุผลมากลงโทษทางกายน้อย และควบคุมเด็กมากขึ้นเท่านั้น

ทัศนคติที่ดีต่อบุตรนี้ ในเฉพาะกลุ่มมารดานั้นสามารถทำนายความแปรปรวนของรายงานการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ได้สูงถึง 18% ทำนายการอบรม

เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนได้ 12% ทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตได้ 5% และทำนายการฝึกให้เด็กฟังตนเองช้าได้ 2% ส่วนในกลุ่มบิดานั้น ทศนคติที่ดีต่อบุตร สามารถทำนายรายงานการเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสนุนได้สูงถึง 21% ทำนายการใช้เหตุผลได้ 12% และทำนายการลงโทษทางกายได้ 11%

ส่วนสุขภาพจิต ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ความรู้สึกแอ็ด และความเชื่ออำนาจนอกคน ต่างก็เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู 3 ใน 5 แบบ จากการพิจารณาค่าอาร์อาจกล่าวได้ว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดี จะใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ฝึกให้ลูกฟังตนเองเร็ว และรักสนับสนุนเด็กมาก ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กมากก็จะควบคุมเด็กน้อย ใช้เหตุผลกับเด็กมาก และฝึกให้เด็กฟังตนเองเร็ว ส่วนผู้ที่มีความรู้สึกแอ็ดทางบ้านมากนั้น จะใช้เหตุผลกับเด็กน้อย รักสนับสนุนเด็กน้อย และลงโทษทางกายมาก ส่วนผู้ที่มีความเชื่ออำนาจภายนอกคนมาก ก็จะใช้เหตุผลกับเด็กน้อย ลงโทษทางกายน้อย และรักสนับสนุนเด็กน้อยด้วย

จะเห็นได้ว่าการวิจัยผู้ปกครองเด็กไทยนี้ ได้นำจิตลักษณะหลายประการ มาศึกษา ร่วมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กหลายแบบ ทำให้พบผลการวิจัยที่กว้างขวาง สอดคล้องกับผลการวิจัยอื่น ๆ หลายเรื่องดังต่อไปนี้

การวิจัยการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยนี้ ชี้ให้เห็นความสำคัญของทัศนคติของบิดามารดาต่อบุตร ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งนักจิตวิทยาหลายท่านได้เสนอแนะไว้ (Bell, 1968; Yarrow, et. al., 1971) แต่ก็มีผลการวิจัยทางด้านนี้ไม่มากนัก นอกจากที่มีผู้พบว่ามารดาจะปฏิบัติต่อบุตรแตกต่างกันไปตามการรับรู้ความประพฤติของบุตร (Grusec, & Kuczynski, 1980) ทศนคติต่อบุตรในการวิจัยไทยนี้ ส่วนใหญ่ก็มาจากการรับรู้ลักษณะของเด็ก ทั้งทางด้านที่น่าพอใจและไม่น่าพอใจนั่นเอง

ส่วนความรู้ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กในช่วงอายุต่าง ๆ การวิจัยนี้พบว่าเกี่ยวข้องกับการฝึกเด็กให้ฟังตนเองเร็ว เหมาะสมกับอายุของเด็ก และการใช้เหตุผลกับเด็กมาก ผลการวิจัยส่วนนี้สอดคล้องกับการวิจัยมารดาชาวอิสราเอล (Ninio, 1979) ซึ่งพบว่ามารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กมาก จะฝึกเด็กให้ฟังตนเองเร็ว กว่ามารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กน้อย

ส่วนทางด้านความเชื่ออำนาจนอกคนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การวิจัยนี้พบว่า บิดามารดาไทยในกรุงเทพฯ ถ้าเป็นผู้ที่เชื่ออำนาจนอกคนมากเท่าไร ก็จะเป็นผู้ใช้เหตุผลกับเด็กน้อย รักสนับสนุนเด็กน้อย และลงโทษเด็กทางกายน้อยด้วย ผลเช่นนี้พบแต่เฉพาะในกลุ่มผู้ปกครองฐานะค่อนข้างสูง กลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา และกลุ่มมารดาที่ทำงานอาชีพ งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะชนิดนี้ของผู้เลี้ยงดูเด็ก กับวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เขาใช้นั้น ยังไม่เคยพบ แต่มีการวิจัยนักเรียนวัยรุ่นไทยที่พบว่า เด็กที่รายงานว่าคุณอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย มีคะแนนความเชื่ออำนาจนอกคนมากกว่า เด็กที่รายงานว่าคุณอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมาก (ทัศนากทิต 2528) ฉะนั้นจึงทำให้เข้าใจได้ว่า บิดามารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนสูง มักจะใช้การเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลน้อย ซึ่งเป็นการปลูกฝังลักษณะความเชื่ออำนาจนอกคนให้แก่เด็กด้วย

ส่วนจิตลักษณะอีกสองประการคือ สุขภาพจิต และความรู้สึกแอ้อัดทางบ้าน มีความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไรบ้างในการวิจัยอื่น ๆ และสอดคล้องกับการวิจัยนี้หรือไม่ จะได้อภิปรายในตอนต่อไป

สรุปได้ว่า การเปรียบเทียบอำนาจทำนายการอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่ละแบบทั้ง 5 แบบ ระหว่างดัชนีสภาพแอ้อัดทางกายภาพของครอบครัว และจิตลักษณะของบิดามารดานั้น ให้ผลที่สนับสนุนสมมติฐาน 3 อย่างเด่นชัด โดยพบว่าจิตลักษณะ 6 ประการร่วมกันทำนายการอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่ละแบบทั้ง 5 แบบ ได้สูงกว่าดัชนีสภาพแอ้อัด 6 ตัวจะร่วมกันทำนายได้ จิตลักษณะที่ทำนายการอบรมเลี้ยงดูได้มากที่สุดคือ ทัศนคติที่ติดอนุตร รองลงมาคือสุขภาพจิต ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ความรู้สึกแอ้อัด และความเชื่ออำนาจนอกคน ส่วนการอบรมเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะชุดนี้มากที่สุดคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ส่วนดัชนีสภาพแอ้อัดทางบ้านที่ทำนายการอบรมเลี้ยงดูได้มากที่สุดคือ จำนวนคนต่อห้อง

สมมติฐาน 4 มีเนื้อความว่า "มารดาที่รู้สึกแอ้อัดมากและมีสุขภาพจิตต่ำ อบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนน้อย ใช้เหตุผลน้อย ลงโทษทางกายมาก และควบคุมเด็กน้อยกว่ามารดาที่มีความรู้สึกแอ้อัดน้อยและมีสุขภาพจิตสูง" สมมติฐานนี้ได้กล่าวถึงจิตลักษณะ 2 ประการของมารดา คือ ความรู้สึกแอ้อัด และสุขภาพจิต โดยทำนายว่า จิตลักษณะทั้งสองนี้จะบีบพาท่วมกันในการเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของมารดา ทำให้มารดาสองกลุ่มดังกล่าวในสมมติฐานมีสุขภาพ

จิตที่ดีในปริมาณที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ฉะนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน จึงต้องใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของคะแนนการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบ โดยพิจารณาค่าเอฟของปฏิสัมพันธ์ ผลปรากฏว่าการอบรมเลี้ยงดูที่แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ของจิตลักษณะ 2 ประการของผู้ตอบคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล (ดูตาราง 19) และการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกาย (ดูตาราง 21) ค่อมมาได้ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในกลุ่มย่อยจำแนกตามระดับของจิตลักษณะทั้งสองพร้อมกัน พบว่าผู้ตอบที่รู้สึกแออัดมากและมีสุขภาพจิตที่ด้อยนั้น เป็นผู้ที่ใช้เหตุผลกับเด็กน้อยที่สุดแตกต่างจากผู้ตอบอื่น ๆ อีก 3 กลุ่มแต่ก็ได้เป็นผู้ที่ลงโทษทางกายเด็กในปริมาณที่แตกต่างจากผู้ตอบที่มีความรู้สึกแออัดน้อยและมีสุขภาพจิตดีมาก (ดูตาราง 22 และ 23 ในภาคผนวก ค.) ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าข้อมูลในการวิจัยนี้ยังไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 4 มากเท่าที่จะยอมรับได้

ถึงแม้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบจะไม่แปรปรวนไปตามจิตลักษณะทั้งสองประการในทำนองที่เสริมกัน แต่กลับพบอย่างเด่นชัดว่า การอบรมเลี้ยงดู 3 แบบคือ แบบใช้เหตุผล แบบรักสนับสนุน และแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต แปรปรวนไปตามระดับความรู้สึกแออัดทางบ้านของมารดาอย่างชัดเจน โดยพบว่ามารดาที่มีความรู้สึกแออัดมาก รายงานว่าเลี้ยงดูบุตรของตนแบบรักสนับสนุนน้อย แบบใช้เหตุผลน้อย และแบบลงโทษทางกายมากกว่า มารดาที่มีความรู้สึกแออัดทางบ้านน้อย ผลนี้พบทั้งในกลุ่มมารดา และในกลุ่มผู้ปกครองโดยทั่วไปด้วย นอกจากนั้นผลนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์แบบลดถอยพหุคูณของคะแนนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่รายงานไปแล้วด้วย

การวิจัยในต่างประเทศที่ศึกษาความสัมพันธ์ของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก กับความรู้สึกแออัดของผู้เลี้ยงดูนั้น เท่าที่พบมีอยู่ 2 เรื่อง เรื่องแรกเป็นการวิจัยครอบครัวชาวไทรอนโต 560 ราย (Booth & Edwards, 1976) ผลปรากฏว่าความรู้สึกแออัดทางบ้านของทั้งบิดาและมารดา สามารถทำนายรายงานจำนวนครั้งที่ลงโทษทางกายแก่เด็กได้ 3% ส่วนในการวิจัยเรื่องที่สองคือ การวิจัยครอบครัวชาวเมืองซิกาโก จำนวน 1,582 ราย (Gove, et. al., 1979) ผู้วิจัยรายงานว่า ในครอบครัวที่มีบุตรอายุประมาณ 13 ปีนั้น ความรู้สึกแออัดทางบ้านของผู้ปกครอง (ทางด้านถูกเรียกร้อง) มีความสัมพันธ์กับปริมาณการลงโทษทางกายแก่เด็กประมาณ 2% ส่วนผลการวิจัยครอบครัวในกรุงเทพฯ นั้นพบว่า ถ้าจะกล่าวเป็นเปอร์เซ็นต์

ความสามารถทำนายแล้ว ความรู้สึกแอ็ดคของมารดาไทยสามารถทำนายรายงานการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลได้ 16% ทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนได้ 4% และทำนายปริมาณการลงโทษทางกายได้ 3% ส่วนในบิดาไทยนั้น ความรู้สึกแอ็ดคทางบ้านสามารถทำนายปริมาณรายงานการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลได้ 7% และทำนายปริมาณรายงานการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนได้ 2% ส่วนการลงโทษทางกายทำนายไม่ได้เลย

จึงสรุปได้ว่า การวิจัยครอบครัวชาวกรุงเทพฯ นี้ได้พบความสำคัญของความรู้สึกแอ็ดคทางบ้านที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 3 แบบ มากกว่าที่เคยมีผู้ศึกษามาก่อน และพบความสัมพันธ์ในทำนองที่สอดคล้องกับการวิจัยอื่นแต่ในปริมาณที่สูงเด่นชัดกว่าด้วย

ส่วนมารดาที่มีสุขภาพจิตในระดับต่างกัน ก็รายงานปริมาณการเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกัน 4 ใน 5 ด้านคือ มารดาที่มีสุขภาพจิตดีในระดับสูงรายงานว่าได้เลี้ยงดูลูกแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์มาก ควบคุมลูกน้อย (เฉพาะในกลุ่มมารดาที่มีงานอาชีพ) ฝึกให้ลูกฟังตนเองเร็วกว่า และรักสนับสนุนเด็กน้อย (เฉพาะในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาต่ำ) โดยพบว่าปริมาณสุขภาพจิตที่ดีของมารดาสามารถทำนาย ปริมาณรายงานการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลได้สูงถึง 26% ทำนายปริมาณการฝึกให้ลูกฟังตนเองเร็วได้ 2% ส่วนในบิดาสามารถทำนายปริมาณการรายงานว่าใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์กับเด็กได้สูงถึง 29% ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยในต่างประเทศหลายเรื่อง เรื่องแรกคือการวิจัยมารดาและบุตรใน 24 ครอบครัว (Lahey, et. al., 1984) ผู้วิจัยพบว่าปริมาณสุขภาพจิตของมารดาเหล่านี้สามารถทำนายความแปรปรวนของการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้ 25% ส่วนคอนเกอร์และคณะ (Conger, et. al., 1984) พบในการวิจัยชาวอเมริกัน 74 ครอบครัวว่า สุขภาพจิตของผู้ตอบร่วมกับจิตลักษณะอีกสองด้าน ทำนายความแปรปรวนในพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาได้ 15% ส่วนในการประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับการทารุณเด็ก 20 เรื่อง (Wolfe, 1985) ให้อธิบายว่ามารดาที่ทำทารุณลูกมาก เป็นผู้ที่มีความวิตกกังวลและความเครียดมากกว่ามารดาในกลุ่มปกติ นอกจากจะทารุณลูกแล้ว มารดาเหล่านี้ยังมีพฤติกรรมทางบวกต่อลูกน้อยด้วย

จึงสรุปได้ว่า ความรู้สึกแอ็ดคและสุขภาพจิตของมารดา มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากที่สุด รองลงมาคือแบบรักสนับสนุน และแบบลงโทษทางกาย ส่วนแบบควบคุม และแบบฝึกให้ฟังตนเองช้า มีความเกี่ยวข้องแต่เฉพาะในบางกลุ่มเท่านั้น โดยความ

สัมพันธ์ของจิตลักษณะทั้งสองไม่มีลักษณะที่ทบทวิกัน แต่เป็นความสัมพันธ์ที่แยกต่างหากจากกัน ข้อมูลส่วนนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน 4

สมมติฐาน 5 มีเนื้อความว่า "การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบมีความสัมพันธ์กันสูง ในหมู่มารดาที่มีการศึกษาสูงและรู้สึกแออัดน้อย มากกว่าในหมู่มารดาที่มีการศึกษาค่ำและรู้สึกแออัดมาก" สมมติฐาน 5 นี้ คาดหมายว่ามารดาที่มีการศึกษาสูงและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี จะเป็นผู้ที่อบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมมากที่สุด แต่ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปริมาณการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบ เป็นคู่ ๆ ไป กลับปรากฏว่ามารดาที่มีการศึกษาค่ำ (ไม่เกินประถมศึกษา) และอยู่ในสภาพที่แออัดมาก กลับมีการเลี้ยงดูบุตรที่สอดคล้องกันอย่างเหมาะสมกับอายุของเด็กและเป็นแบบแผนมากกว่า ผลนี้ปรากฏทั้งในกลุ่มรวม (ดูตาราง 30) และในกลุ่มที่จำแนกมารดาตามเพศของเด็กและระดับชั้นเรียนของเด็ก (ดูตาราง 26-29 ในภาคผนวก ค.) ผลที่ปรากฏ เช่นนี้อาจจะเป็น เพราะมารดาที่มีการศึกษาสูงอาจจะไม่มีความรู้ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กมากกว่า มารดาที่มีการศึกษาในระดับต่ำ จึงไม่มีการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างสอดคล้องกันในหลายด้าน เท่าที่ควร จากการพิจารณาค่าอาร์ระหว่างระดับการศึกษากับความรู้อันเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ปรากฏว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาสูงเท่าใด ก็มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กต่ำลงเท่านั้น (ค่าอาร์ = $-.36$) นอกจากนี้ยังพบว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาสูงเท่าใด กลับมีรายได้ของครอบครัวต่ำลง ($-.32$) อยู่ในบ้านที่มีจำนวนคนต่อห้องมาก (.21) ผลการระการดูแลเด็กให้แก่โรงเรียนมากขึ้น (.25) รู้สึกแออัดทางบ้านมาก (.25) มีความเชื่ออำนาจภายนอกตนสูง (.35) และมีสุขภาพจิตต่ำ ($-.27$) ผลที่คล้ายคลึงกันนี้ก็พบในกลุ่มบิดาคด้วย กล่าวคือ บิดาที่มีการศึกษาสูงเท่าใด ก็มีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กน้อยลง (ค่าอาร์ = $-.41$) มีเศรษฐกิจต่ำ ($-.47$) อยู่ในบ้านที่มีจำนวนคนต่อห้องมาก (.24) อยู่ในพื้นที่ที่มีคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา มาก (.22) มีการใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก (.22) ผลการระการเลี้ยงดูเด็กแก่โรงเรียนมาก (.22) รู้สึกแออัดทางบ้านมาก (.21) มีความเชื่ออำนาจนอกตนมาก (.40) และมีสุขภาพจิตที่ตื้นน้อยลง ($-.36$) แสดงว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาสูง มักจะอยู่ในสภาพที่แออัดทางบ้านมากกว่า และมีจิตลักษณะที่ไม่เอื้อต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมอยู่หลายประการ จึงทำให้มารดาที่มีการศึกษาสูงไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกว่ามารดาที่มีการศึกษาค่ำในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ส่วนความรู้สึกแออัดของมารดานั้นมีมากเท่าไร ก็จะปรากฏมากในมารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กน้อย (ค่าอาร์ = -.29) มีความเชื่ออำนาจนอกตนมาก (.29) มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กต่ำ (-.27) และมีสุขภาพจิตที่ตื้นน้อย (-.55) มีเศรษฐกิจต่ำ (-.27) และอยู่ในสภาพที่แออัดทางกายภาพในครอบครัวมาก ดังที่กล่าวมาแล้ว

ส่วนในหมู่บิดาก็พบผลที่คล้ายคลึงกันนี้ คือบิดาที่มีความรู้สึกแออัดมาก นอกจากจะอยู่ในสภาพที่แออัดทางกายภาพในครอบครัวมากแล้ว ยังปรากฏว่ามีเศรษฐกิจต่ำ (-.27) มีความเชื่ออำนาจนอกตนมาก (.25) และมีสุขภาพจิตที่ตื้นน้อย (-.37)

ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ข้อมูลส่วนนี้กลับกับสมมติฐาน 5 และได้พบว่าปัญหาความไม่สอดคล้องของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวกับระดับการศึกษาของมารดา มากกว่าจะขึ้นอยู่กับจิตลักษณะความรู้สึกแออัด และ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของระดับการศึกษาของมารดากับการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้ง 5 แบบก็ปรากฏว่า มารดาที่มีการศึกษาสูงเท่าใด กลับใช้เหตุผลกับลูกน้อยลง (-.24) ส่วนในบิดาก็ปรากฏผลเช่นเดียวกันนี้ แต่เด่นชัดกว่า (-.38) นอกจากนั้นยังมีแนวโน้มที่จะเลี้ยงดูลูกแบบรักสนับสนุนน้อย ควบคุมมาก และฝึกลูกให้พึ่งตนเองช้า ด้วยในทั้งบิดาและมารดา ผลส่วนนี้จึงชี้แนวทางการพัฒนาบิดามารดาได้ด้วย ดังจะได้กล่าวต่อไป

สมมติฐาน 6 มีเนื้อความว่า "การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบ มีความสัมพันธ์กันสูงในหมู่มารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนต่ำ และมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กสูง มากกว่าในหมู่มารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนสูงและมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กต่ำ" สมมติฐาน 6 ได้ทำนายว่าจิตลักษณะสองประการของมารดา คือ ความเชื่ออำนาจนอกตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และทัศนคติที่ดีต่อเด็ก เป็นลักษณะพื้นฐานที่สำคัญอีก 2 ประการในการกำหนดแบบแผนของการอบรมเลี้ยงดูเด็กในมารดาไทย โดยคาดว่า มารดาที่มีแบบแผนที่สอดคล้องกันในการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นคือมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนต่ำในขณะที่เดียวกันก็มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กสูง มากกว่าที่จะเป็นมารดาประเภทตรงข้าม

ตามสมมติฐาน 6 นี้ ได้นำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของรายงานการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดา 2 ประเภทข้างบนนี้มา เปรียบเทียบกันทีละคู่ (ดูตาราง 31) นอกจากนั้นยังได้พิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เหล่านี้ โดยควบคุมอายุของ เด็กและ เพศของ เด็กด้วย

(ดูตาราง 30-33 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏสนับสนุนสมมติฐาน 6 อย่างชัดเจนว่า มารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนคำ และในขณะที่เดียวกันก็มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมากนั้น เป็นผู้ที่มีแบบแผนการเลี้ยงดูเด็กที่สอดคล้องและเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางที่เหมาะสมตามหลักวิชาการ มากกว่ามารดาประเภทตรงข้าม

ผลที่พบนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของจิตลักษณะสองประการของมารดา คือ ความเชื่ออำนาจในตนในการเลี้ยงดูเด็ก และทัศนคติที่ดีต่อเด็ก โดยจิตลักษณะประเภทหลังนี้ได้พบในตอนต้นแล้วว่า มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการทำนายความแปรปรวนของการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบของผู้ปกครองไทยมากที่สุด (ดูการสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐาน 3) ผลส่วนนี้ (ตามสมมติฐาน 6) จึงได้เพิ่มความสำคัญของตัวแปรทัศนคติที่ดีต่อบุตรให้มากยิ่งขึ้น จะได้พิจารณาผลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรนี้เป็นพิเศษต่อไป

ส่วนจิตลักษณะความเชื่ออำนาจใน-นอกตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ในการวิจัยนี้พบว่ามีความสามารถทำนายความแปรปรวนของการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบได้ โดยมีความสำคัญเป็นลำดับที่ 5 ในจิตลักษณะที่ศึกษาทั้งหมด 6 ตัว ถึงแม้ว่าจิตลักษณะความเชื่ออำนาจภายใน-นอกตนนี้ จะมีความสำคัญในลำดับหลัง ๆ ที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แต่จิตลักษณะประเภทนี้ก็เกี่ยวข้องกัวจิตลักษณะอื่น ๆ และตัวแปรอื่น ๆ ที่มีบทบาทสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก กล่าวคือในหมู่มารดานั้น ความเชื่ออำนาจนอกตนถ้ามีมากเท่าใด ก็จะพบว่าในมารดานั้น ๆ มักมีสุขภาพจิตที่ดีคำ (ค่าอาร์ = -.51) มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบุตรคำ (-.52) มีความรู้สึกแอ้อคทางบ้านมาก (.29) มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรน้อย (-.27) อยู่ในระดับเศรษฐกิจคำ (-.32) แต่มีระดับการศึกษาสูง (.35) มักเป็นผู้ที่เลี้ยงดูลูกแบบใช้เหตุผลน้อย (-.48) และมีแนวโน้มที่จะรักสนับสนุนลูกน้อย แต่ควบคุมลูกมาก ส่วนในกลุ่มบิดานั้นพบผลที่คล้ายคลึงกัน แต่ในปริมาณที่ต่ำกว่า กล่าวคือ บิดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนในการเลี้ยงดูเด็กมาก มักเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดีคำ (ค่าอาร์ = -.29) มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กน้อย (-.50) มีความรู้สึกแอ้อคทางบ้านมาก (.25) มักจะจำการอบรมเลี้ยงดูเด็กเมื่อเด็กยังเล็กได้น้อย (-.24) เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรน้อย (-.25) อยู่ในพื้นที่ที่มีจำนวนคนต่อ 100 ตารางวามาก (.24) มีฐานะคำ (-.23) แต่มีการศึกษาสูง (.40)

ฉะนั้นจิตลักษณะสองประการคือ ทศนคติที่ติดต่อบุตร และความ เชื่ออำนาจนอกคน ในการเลี้ยงดูบุตร จึง เป็นจิตลักษณะที่สำคัญที่มีบทบาทเกื้อหนุนสอดคล้องกันในการเกี่ยวข้องกับ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก และในการกำหนดแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ชัดเจนด้วย สมมติฐาน 6 จึงได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลในการวิจัยนี้อย่างเต็มที่

สรุปได้ว่า สมมติฐาน 6 ข้อในการวิจัยนี้ ได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล ในหลายแง่มุม สามารถใช้ข้อมูลที่เก็บมาได้อย่างครบถ้วน ทำให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่ ตรงกับสมมติฐาน และที่พิจารณาข้อมูลในรายละเอียดตามแนวสมมติฐานด้วย อาจกล่าวได้ว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานอย่างเต็มที่ 4 ข้อคือ สมมติฐาน 1, 2, 3 และ 6 ไม่สนับสนุนสมมติฐาน 1 ข้อคือสมมติฐาน 4 และพบผลที่กลับกับสมมติฐาน 1 ข้อ คือ สมมติฐาน 5

ในตอนต่อไป จะได้ประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปและอภิปรายตามหัวข้อ ต่าง ๆ โดยได้กำหนดหัวข้อตามลักษณะของข้อมูลในการวิจัยนี้ที่อยู่ในความสนใจของนักวิชาการ ในปัจจุบัน และในบางหัวข้อก็จะได้เน้นความสำคัญของตัวแปรที่ให้ผลเด่นชัดในการวิจัยนี้ ทั้งนี้ก็ เพื่อที่จะใช้ข้อสรุปและอภิปรายผลนี้เป็นพื้นฐานในการเสนอแนวทางการปฏิบัติ และแนวทางการ วิจัยต่อไป

สภาพแวดล้อมของครอบครัวที่สำคัญต่อจิตใจและการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาสองแขนงคือจิตวิทยานิเวศ และจิต วิทยาพัฒนาการทางสังคม ด้านจิตวิทยานิเวศศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทาง กายภาพ กับจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ทางจิตวิทยานิเวศให้ ความสนใจเป็นพิเศษคือ สภาพแออัดของสถานที่ต่าง ๆ เช่น ในบ้าน โรงเรียน ร้านค้า ฯลฯ มีการวิจัยทางจิตวิทยานิเวศจำนวนหนึ่งที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพแออัดที่บ้าน ความ รุ้สึกแออัด กับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

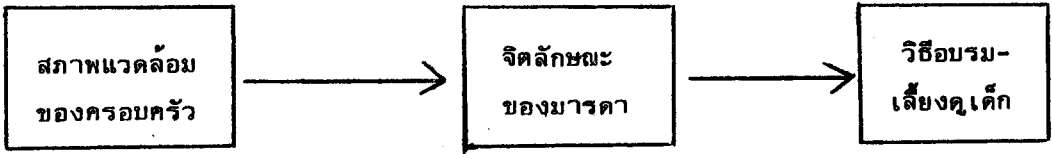
ส่วนจิตวิทยาพัฒนาการทางสังคมได้สนใจศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรม เลี้ยงดูเด็ก โดยปัจจัยเหล่านี้ที่สำคัญคือลักษณะทางจิตใจของผู้เลี้ยงดูเด็ก นอกจากนั้นยังศึกษา สภาพแวดล้อมทางครอบครัวและทางสังคมที่อาจจะเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะและพฤติกรรมการ

อบรมเลี้ยงดูเด็กด้วย จิตวิทยาพัฒนาการทางสังคมในปัจจุบัน ได้เน้นกระบวนการทางจิตที่เป็นผลของสภาพแวดล้อมของบุคคล และเป็นสาเหตุของพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบุคคลนั้น ทำให้เห็นความต่อเนื่องจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม ที่ส่งผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยผ่านลักษณะทางจิตใจบางประการของบิดามารดา นอกจากนี้ ความเจริญของวิธีการทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลยัง เปิดโอกาสให้ได้ศึกษาอิทธิพลร่วมและอิทธิพลสะสมของตัวทำนายต่าง ๆ ที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้อย่างชัดเจนด้วย

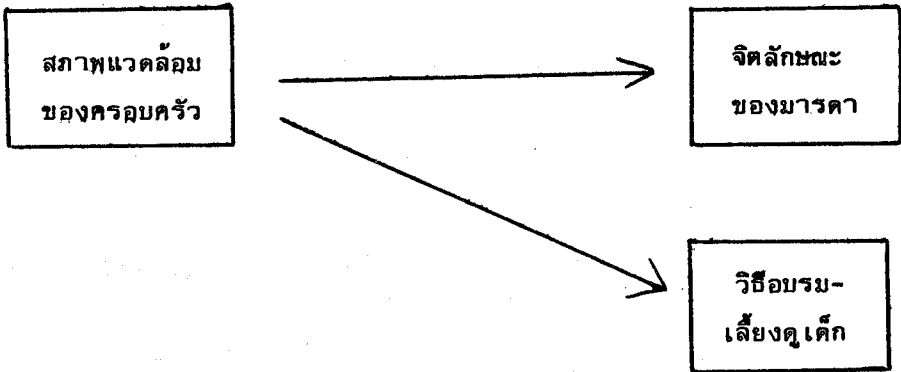
การวิจัยนี้จึงได้ศึกษาตัวแปรที่สำคัญ 3 ชุดด้วยกัน ชุดแรกคือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพในครอบครัว 6 ตัว ที่มาจากจิตวิทยานิเวศ ชุดที่สองคือ จิตลักษณะของผู้เลี้ยงดูเด็ก 6 ตัว ในจำนวนนี้มีจิตลักษณะที่อาจจะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางบ้าน 3 ตัวคือ ความรู้สึกแออัดทางบ้าน สุขภาพจิต และทัศนคติที่ดีต่อบุตร ส่วนอีก 3 ตัว เป็นจิตลักษณะที่อาจจะมีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้มากคือ ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ความเชื่ออำนาจภายใน-นอกตนในการเลี้ยงดูเด็ก และการผลักภาระเลี้ยงดูเด็กให้แก่โรงเรียน ส่วนตัวแปรชุดที่ 3 คือ การอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 ด้าน จุดสำคัญของการวิจัยนี้คือต้องการจะศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 3 ชุดนี้ ในผู้ถูกศึกษาทั้งหมด และในผู้ถูกศึกษาที่จำแนกประเภทตามลักษณะต่าง ๆ ทั้งของผู้ตอบเอง ของครอบครัว และของเด็กในปกครอง ซึ่งเป็นตัวแปรชุดที่ 4 ในการวิจัยนี้

รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 3 ชุดนี้มี 4 รูปแบบด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของคองเกอร์และคณะ (Conger, et. al., 1984) ในสามรูปแบบแรกดังปรากฏในภาพ 3

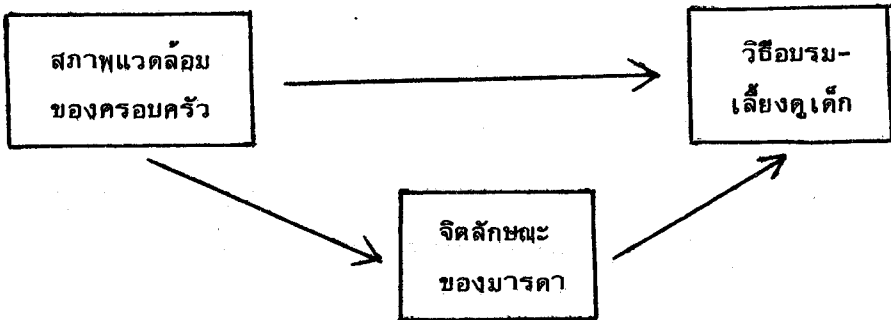
จากการประมวลผลการวิเคราะห์เพื่อหาอำนาจทำนายความแปรปรวนของจิตลักษณะของผู้ปกครองในกรุงเทพฯ 6 ด้าน และปริมาณการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 แบบ โดยมีดัชนีสภาพแวดล้อมของครอบครัว 4-6 ตัว และจิตลักษณะของผู้ปกครอง 6 ตัว เป็นตัวทำนาย ดังปรากฏผลในภาพ 4 ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนี้แสดงว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพในครอบครัวส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยผลทางตรงนั้นมีโดยเฉลี่ยเพียง 2% ส่วนผลที่ส่งไปยังจิตลักษณะของผู้ปกครองมีโดยเฉลี่ย 7% และจิตลักษณะของผู้ปกครองเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้ง 5 แบบโดยเฉลี่ย 15% จึงสรุปได้

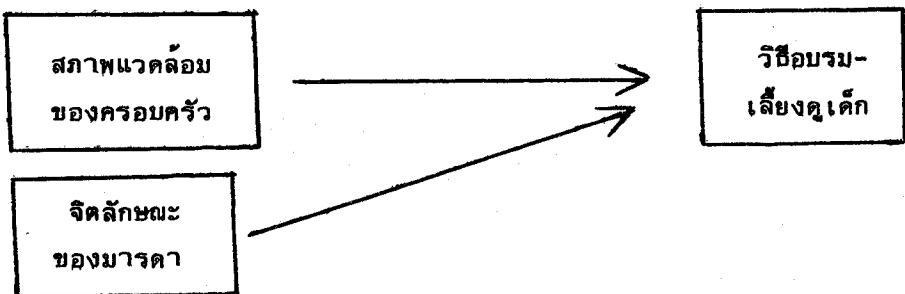
รูปแบบที่ 1

รูปแบบที่ 2

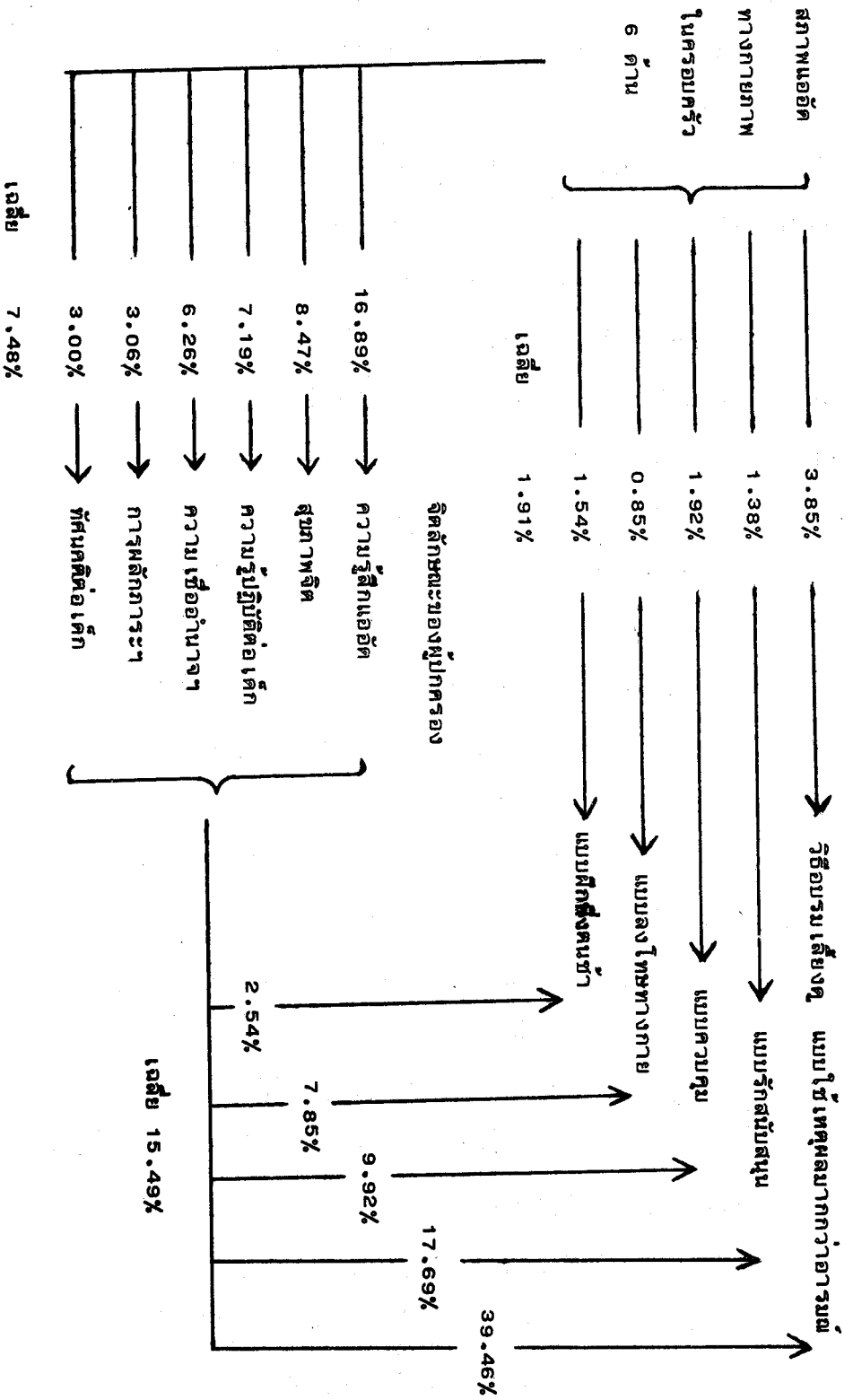

รูปแบบที่ 3

รูปแบบที่ 4

ภาพ 3 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของครอบครัว จิตลักษณะของมารดา และวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็ก 4 รูปแบบ

ภาพ 4 เปรียบเทียบการทำนาย จิตลักษณะ และวิธีอบรมเลี้ยงดู โดยมีดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพในครอบครัว 6 ปี และจิตลักษณะของผู้อยู่อาศัย 6 ปี เป็นตัวทำนายในกลุ่มผู้ตอบทั้งหมด 662 คน

ว่าผลการวิจัยนี้สนับสนุนรูปแบบที่ 3 ในภาพ 3 ซึ่งแสดงว่าสภาพแออัดทางบ้าน และจิตลักษณะของบิดามารดามีความสัมพันธ์กัน และต่างก็สัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเหล่านี้ด้วย

ส่วนในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา ซึ่งในการวิจัยนี้มีอยู่ 86 คนนั้น คำตอบของมารดาประเภทนี้มีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่น่าสนใจมาก (ดูภาพ 1 ในภาคผนวก ง.) โดยอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบของความสัมพันธ์ของตัวแปร 3 ชุด ของมารดาประเภทนี้ส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับรูปแบบที่ 1 ในภาพ 3 คือ สภาพแออัดทางบ้านมีความสัมพันธ์กับจิตลักษณะของมารดาที่มีการศึกษาสูงถึงเฉลี่ย 15% และจิตลักษณะของมารดาสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาโดยเฉลี่ยถึง 24% แต่สภาพแออัดทางบ้านไม่มีความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู 4 ใน 5 แบบ นอกจากการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม ฉะนั้นสำหรับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมเท่านั้น ที่รูปแบบความสัมพันธ์สอดคล้องกับรูปแบบที่พบในกลุ่มตัวอย่างรวม

สำหรับมารดาที่มีการศึกษาค่ำ 300 คน ในการวิจัยนี้ ตัวแปรทั้งสามชุดมีความสัมพันธ์กันในปริมาณที่ต่ำที่สุด เท่าที่พบในการวิเคราะห์ผู้ตอบแบบแยกย่อย โดยปรากฏว่า (ดูภาพ 2 ในภาคผนวก ง.) ในมารดาที่มีการศึกษาค่ำนี้ สภาพแออัดทางบ้านเกี่ยวข้องกันกับจิตใจและการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่รายงานไว้น้อยมาก ส่วนจิตลักษณะที่ศึกษา 6 ตัวก็มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก น้อยกว่าในมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่า

ส่วนในมารดาที่แยกประเภทตามการมีงานอาชีพ ปรากฏว่า (ดูภาพ 3 และ 4 ในภาคผนวก ง.) มารดาที่ทำงานอาชีพซึ่งมีจำนวน 269 คนในการวิจัยนี้ สภาพแออัดทางบ้าน มีความเกี่ยวข้องกันกับจิตลักษณะ และจิตลักษณะเกี่ยวข้องกันกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในปริมาณที่สูงกว่ามารดาที่ไม่ทำงานอาชีพ ซึ่งมีอยู่ 116 คน ส่วนสภาพแออัดทางบ้านเกี่ยวข้องกันกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาทั้งสองประเภทนี้ในปริมาณที่ต่ำใกล้เคียงกัน

ในมารดา 4 ประเภทนี้ (ดูภาพ 1-4 ในภาคผนวก ง.) จิตลักษณะของมารดาซึ่งไม่สัมพันธ์กับสภาพแออัดทางบ้าน คือทัศนคติต่อบุตร ปรากฏในมารดาที่มีการศึกษาค่ำ และมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพ นอกจากนั้นการผลักราระให้แก่โรงเรียน ยังไม่สัมพันธ์กับสภาพแออัดทางบ้าน เมื่อให้ระดับการศึกษาของมารดาเป็นตัวแปรคงที่

ส่วนสภาพแอ็คททางบ้าน 6 ตัว ไม่สามารถทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนได้เลยในมารดา 3 จาก 4 ประเภทที่พิจารณา (ยกเว้นในกลุ่มมารดาที่มีงานอาชีพ) นอกจากนั้นสภาพแอ็คททางบ้านยังทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมไม่ได้เลยในกลุ่มมารดาการศึกษาต่ำ และมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพ ส่วนการลงโทษทางกายมากกว่าจิตก็ไม่เกี่ยวข้องกับสภาพแอ็คททางบ้านในมารดา 2 กลุ่มคือมารดาที่มีการศึกษาสูง และมารดาที่ทำงานอาชีพ ส่วนความเกี่ยวข้องระหว่างสภาพแอ็คททางบ้านกับการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกเด็กให้พึ่งตนเองช้าหรือเร็วนั้น ควรพิจารณาแต่คำตอบของผู้ปกครองของเด็กประถมต้นเท่านั้น เพราะในผู้ปกครองทั่วไปซึ่งมีผู้ปกครองนักเรียนมัธยมต้นอยู่ด้วยครึ่งหนึ่งนั้น การฝึกให้เด็กพึ่งตนเองเร็วในเด็กมัธยม จะต้องตอบย้อนหลังไปเกินกว่า 3 ปี และช่วงเวลาก่อน 3 ปีสุดท้ายนี้ ครอบครัวในการวิจัยนี้ถึง 95% ที่เคยอาศัยอยู่ที่อื่น และเพิ่งย้ายมาอยู่ในที่อยู่ปัจจุบันได้ไม่เกิน 3 ปีนี้เอง ฉะนั้นการอบรมเลี้ยงดูเด็กมัธยมต้นแบบฝึกให้พึ่งตนเองช้าหรือเร็ว จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพแอ็คทในที่อยู่ปัจจุบันไม่มากนัก จึงงัดเว้นที่จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเอง กับสภาพแวดล้อมทางบ้านในกลุ่มมารดาเหล่านี้ ส่วนจิตลักษณะของมารดาทางด้านความรู้ ความเชื่อ และการผลักราระ อาจมีลักษณะที่ถาวร แต่กระนั้น ก็พบว่ายังไม่อาจจะทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้เด็กพึ่งตนเองช้าหรือเร็วได้ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาต่ำ และในกลุ่มมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพ

สรุปได้ว่าในการวิจัยผู้ปกครองของนักเรียนในกรุงเทพฯ นี้ สภาพแอ็คททางบ้านมีความเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะของผู้ปกครอง มากกว่าที่จะเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามที่ผู้ปกครองเหล่านี้รายงานไว้ ส่วนจิตลักษณะ 6 ประการของผู้ปกครอง ก็เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก มากกว่าที่จะเกี่ยวข้องกับสภาพแอ็คททางบ้าน นอกจากนี้ยังพบว่าสภาพแอ็คททางบ้านร่วมกับจิตลักษณะ 6 ประการของบิดามารดา สามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้สูงสุดคือ 45% ซึ่งปรากฏในการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ในกลุ่มมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพ

ความสำคัญของดัชนีสภาพแออัดทางบ้าน

ในการวิจัยครอบครัวของนักเรียนในกรุงเทพฯ นี้ ได้มีการวัดสภาพแออัดทางบ้านในหลายด้าน จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ โดยการศึกษาความสัมพันธ์ของปริมาณความแออัดทางกายภาพกับตัวแปรอื่น ๆ 4 กลุ่มคือ ก) ลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบ ข) ดัชนีสภาพแออัดทางบ้านตัวอื่น ๆ ค) จิตลักษณะของผู้ตอบ และ ง) การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ปรากฏว่าดัชนีสภาพแออัดทางบ้านที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับตัวแปรอื่น ๆ มากที่สุด และรองลงมาคือ 1) จำนวนคนต่อห้อง 2) ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน และ 3) จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ดังจะได้สรุปและอภิปรายผลตามลำดับดังนี้

ความสำคัญของจำนวนคนต่อห้อง จำนวนคนต่อห้อง หมายถึงการนำเอาจำนวนคนที่อยู่อาศัยในบ้านเดียวกัน มาหารด้วยจำนวนห้องที่ใช้อาศัยได้ภายในบ้าน ผลปรากฏในกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพฯ นี้ว่า ครอบครัวชาวกรุงเทพฯ มีจำนวนคนต่อห้องโดยเฉลี่ย 3.27 คน ต่อห้อง (มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 2.21 คน) ถ้าจะนำจำนวนคนต่อหนึ่งห้องไปเปรียบเทียบกับมาตรฐาน และผลการวิจัยในต่างประเทศจะปรากฏว่า ครอบครัวไทยอยู่กันอย่างแออัดคับเขียดมาก กล่าวคือมาตรฐานทางสุขภาพในสหรัฐอเมริกากำหนดว่าบ้านควรมีคนไม่เกิน 1.5 คนต่อห้อง (Ittleston, 1974, p. 254) และมีผู้พบในเมืองชิคาโกว่า ถ้าบ้านมีคนเป็นจำนวน 7 คนขึ้นไปต่อห้องจะเกี่ยวข้องกับการมีโรคทั้งทางกายและจิตใจในผู้อาศัย (Winsborough, 1965; cited in Freedman, et. al., 1971)

ส่วนการวิจัยครอบครัวชาวเมืองชิคาโกอีก 14 ปีต่อมา (Gove, et. al., 1979) พบว่า ในครอบครัวจำนวน 1,582 รายที่ศึกษา ค่ามัธยฐานของจำนวนคนต่อห้องคือ 0.65 คน และมีเพียง 13% ของผู้ตอบเท่านั้นที่อยู่ในบ้านซึ่งมีคนมากกว่า 1 คนต่อห้อง ส่วนการวิจัยครอบครัวชาวเมืองโตรอนโต 560 ครอบครัว (Booth & Edwards, 1976) พบว่าจำนวน 3 คนต่อห้อง เป็นจำนวนคนที่สูงที่สุดที่พบในครอบครัวเหล่านี้ และจำนวนคนมากกว่าหนึ่งคนต่อห้อง ไปจนถึง 3 คนต่อห้องนั้นพบเป็นจำนวน 48% ของครอบครัวทั้งหมดที่ศึกษา

การที่จะตัดสินว่าครอบครัวไทยอยู่กันอย่างแออัดมากกว่าครอบครัวชาวอเมริกันหรือชาวแคนาดาจริงหรือไม่นั้น ควรนำเอาเฉลี่ยขนาดของห้องในแต่ละประเทศมาพิจารณาประกอบด้วย จึงจะได้คำตอบที่ชัดเจน นอกจากนี้สภาพอากาศในกรุงเทพฯ อบอุ่น คนกรุงเทพฯ จึงไม่จำเป็นต้องใช้ห้องในบ้านมากเท่าคนในเมืองหนาว แต่ที่ตอบได้ในขณะนี้คือครอบครัวชาวกรุงเทพฯ มีห้องที่ใช้อาศัยนอนได้เป็นจำนวนโดยเฉลี่ยน้อยกว่า และอาจจะมีจำนวนบุตรและผู้อยู่อาศัยอื่น ๆ โดยเฉลี่ยแล้วมากกว่าครอบครัวในต่างประเทศดังกล่าว

ในการวิจัยนี้ปรากฏว่าจำนวนคนต่อห้อง มีความสัมพันธ์กับลักษณะหลายประการของผู้ตอบ กล่าวคือผู้ปกครองเด็กประถมอยู่ในบ้านที่มีจำนวนคนต่อห้องมากกว่าผู้ปกครองเด็กมัธยม ผู้ตอบที่เศรษฐกิจต่ำอยู่ในบ้านที่มีจำนวนคนต่อห้อง มากกว่าผู้ตอบที่เศรษฐกิจสูง ส่วนผู้ตอบที่เป็นมารดารายงานว่าอยู่ในบ้านที่มีจำนวนคนต่อห้องสูงกว่าผู้ตอบที่เป็นบิดา นอกจากนี้ยังพบว่าจำนวนคนต่อห้องมีมากเท่าใด ก็จะมีการใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก ($r = .24$) มีจำนวนบุตรมาก ($r = .19$) จำนวนคนมากต่อหน่วยพื้นที่ ($r = .19$) และจำนวนปัญหาในห้องนอนมีมากด้วย ซึ่งได้จากคำตอบในกลุ่มรวม 662 คน (ดูตาราง 6)

ส่วนในกลุ่มมารดา (386 คน) นั้น จำนวนคนต่อห้องมีมาก พบในมารดาที่มีการศึกษาสูง (ค่า $r = .21$) มารดาที่มาจากระดับเศรษฐกิจต่ำ ($-.19$) จำนวนคนต่อหน่วยพื้นที่มาก (.22) จำนวนบุตรมาก (.25) ใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก (.26) มารดารู้สึกแออัดมาก (.35) มารดามีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กน้อยลง ($-.24$) มารดามีความเชื่ออำนาจนอกตนมาก (.20) มารดามีสุขภาพจิตต่ำ ($-.24$) และอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลน้อย ($-.18$)

ผลในมารดาไทยอาจเปรียบเทียบกับมารดาชาวแคนาดา (Booth & Edwards, 1976) ได้คือ ถ้ามารดาชาวแคนาดาอยู่ในบ้านที่มีจำนวนคนต่อห้องมาก เป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำ (ค่า $r = -.19$) บ้านมีสภาพแออัดด้านอื่น ๆ มาก (.51) และรู้สึกแออัดทางบ้านมาก (.18) ลงโทษทางกายเด็กมาก (.15) แสดงว่ามารดาไทยได้รับผลกระทบจากสภาพแออัดทางบ้าน ทำให้รู้สึกแออัดในปริมาณที่มากกว่ามารดาชาวแคนาดา นอกจากนี้ยังพบการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมในมารดาทั้งสองประเภทด้วย แต่พบผลที่กลับกันเกี่ยวกับระดับการศึกษา

ส่วนในกลุ่มบิดาไทย (145 คน) นั้น บิดาที่รายงานว่าอยู่ในบ้านที่มีจำนวนคนต่อห้องมาก มักเป็นผู้มีการศึกษาสูง (ค่าอาร์ = .24) มีระดับเศรษฐกิจต่ำ (- .23) มีจำนวนคนมากต่อหน่วยพื้นที่ (.21) รู้สึกแออัดทางบ้านมาก (.31) มีทัศนคติที่ติดต่อกุณ้อย (- .22) และอบรมเลี้ยงดูลูกแบบใช้เหตุผลน้อย (- .32)

ส่วนบิดาชาวแคนาดานั้น (Booth & Edwards, 1976) ถ้าเป็นผู้ที่อยู่ในครอบครัวที่มีจำนวนคนต่อห้องมาก จะเป็นผู้มีฐานะต่ำ (- .25) มีการศึกษาต่ำ (- .23) บ้านมีสภาพแออัดอื่น ๆ มาก (.36) และตนเองรู้สึกแออัดทางบ้านมาก (.30) และรายงานว่าลงโทษทางกายลูกมาก (.16) แสดงว่าบิดาไทยและบิดาชาวแคนาดามีความคล้ายคลึงกันมากกว่าทางฝ่ายมารดา และพบผลที่กลับกันทางด้านระดับการศึกษา เช่นเดียวกับฝ่ายมารดา

ส่วนการวิจัยครอบครัวชาวชิคาโกนั้น (Gove, et. al., 1979) ปรากฏว่าจำนวนคนต่อห้องมีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรสูงถึง .83 แต่ในครอบครัวไทยนั้นความสัมพันธ์นี้มีเพียง .19 เท่านั้น แสดงว่าจำนวนห้องที่อาศัยนอนได้ในครอบครัวไทยอาจมีเพิ่มขึ้นตามจำนวนบุตร หรือเมื่อมีคนมากขึ้นแต่ห้องไม่เพิ่มขึ้นก็อาจจะต้องไปอาศัยนอนตามทางเดินหรือเฉลียงของบ้าน จึงทำให้จำนวนคนต่อห้องไม่เพิ่มขึ้นมากตามจำนวนบุตร ดังเช่นในชิคาโก

นอกจากนี้การวิจัยครอบครัวไทยยังพบว่าจำนวนคนต่อห้อง เป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุดในหมู่ดัชนีสภาพแออัดของครอบครัวที่นำมาศึกษา ในการทำนายความแปรปรวนของคะแนนจิตลักษณะทั้ง 6 ด้านที่ศึกษาคือ ความรู้สึกแออัด สุขภาพจิต ความเชื่ออำนาจนอกตน ทัศนคติต่อเด็ก ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กและการผลัดภาระการดูแลเด็กให้ทางโรงเรียน โดยบางจิตลักษณะ ดัชนีนี้ทำนายได้สูงถึง 18% และอาจกล่าวได้ว่า ผู้ปกครองที่อยู่ในบ้านที่มีจำนวนคนต่อห้องมากเท่าใด ก็จะเป็นผู้ที่รู้สึกแออัดทางบ้านมาก สุขภาพจิตต่ำ เชื่ออำนาจนอกตนมาก มีทัศนคติที่ติดต่อกุณ้อย มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กน้อย และผลัดภาระให้แก่ทางโรงเรียนมาก นอกจากนั้นจำนวนคนต่อห้องในครอบครัวยังเป็นดัชนีสภาพแออัดที่ทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดู 3 จาก 5 แบบได้มากกว่าดัชนีสภาพแออัดอื่น ๆ กล่าวคือ สามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลได้มากที่สุด รองลงมาคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบควบคุม ได้สูงสุดประมาณ 5% โดยอาจกล่าวได้ว่า ผู้ปกครองที่อยู่ในบ้านที่มีจำนวนคนต่อห้องมากเท่าใด ก็จะเลี้ยงดูลูกแบบใช้เหตุผลน้อย รักสนับสนุนน้อย และควบคุมมาก สำหรับการ

ควบคุม เด็กนี้ จำนวนคนต่อห้องทำนายนได้ในครอบครัวนักเรียนหญิง ครอบครัวนักเรียนมัธยม และครอบครัวขยายเท่านั้น แต่ไม่พบว่าจำนวนคนต่อห้องสามารถทำนายปริมาณการลงโทษทางกายแก่เด็กได้เลย ผลส่วนนี้จึงไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยชาวแคนาดาดังกล่าวมาแล้ว

สรุปได้ว่าจำนวนคนต่อห้อง เป็นดัชนีสภาพแวดล้อมภายในครอบครัวที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นดัชนีที่มีความสัมพันธ์กับจิตลักษณะทั้ง 6 ด้านที่ศึกษา สามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดู 3 ใน 5 แบบได้มากกว่าดัชนีสภาพแวดล้อมตัวอื่น ๆ นอกจากนั้นจำนวนคนต่อห้องยังมีความสัมพันธ์กับดัชนีสภาพแวดล้อมทางบ้านอื่น ๆ อีก 4 ตัวด้วย จำนวนคนต่อห้องในครอบครัวนี้ นับได้ว่าเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาที่มีความสำคัญมาก ผลการวิจัยครอบครัวชาวกรุงเทพฯ นี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศด้วย เป็นส่วนใหญ่

ความสำคัญของการใช้ประโยชน์จากห้องนอน เนื่องจากสภาพแวดล้อมของสถานที่เกี่ยวข้องกับปริมาณการใช้สถานที่นั้นอย่างชัดเจน แต่การจัดการภายในบ้านและนิสัยความไม่เคร่งครัดในธรรมเนียมการอยู่อาศัย อาจทำให้มีการใช้ห้องนอนมากเกินไป จำนวนห้องในบ้านจึงอาจจะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน ดัชนีนี้จึงมีความสำคัญในตัวเองด้วย ตัวแปรนี้ได้มีผู้เสนอแนะว่าอาจจะ เป็นดัชนีสภาพแวดล้อมของครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของผู้อยู่อาศัยได้ (Chapin, 1961) แต่ก็ยังไม่พบว่าได้มีใครนำไปใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยเลย ส่วนการวิจัยครอบครัวชาวกรุงเทพฯ นี้ได้ขอให้ผู้ปกครองของนักเรียนที่ติดถูกและเดิมกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำในห้องนอน ซึ่งสมควรจะปฏิบัติในห้องอื่น ๆ แล้วนับจำนวนกิจกรรมเหล่านี้ ปรากฏว่าในกลุ่มผู้ตอบทั้งหมดมีคะแนนเฉลี่ยการใช้ประโยชน์จากห้องนอน 2.83 กิจกรรม (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.66)

จากการศึกษาความแปรปรวนของคะแนนการใช้ประโยชน์จากห้องนอน โดยพิจารณาตามชั้นเรียนของเด็กในปกครอง และระดับเศรษฐกิจของผู้ตอบ ปรากฏว่าผู้ปกครองนักเรียนประถมต้นรายงานว่าใช้ประโยชน์จากห้องนอนมากกว่าผู้ปกครองนักเรียนมัธยมต้น ส่วนผู้ปกครองฐานะต่ำก็รายงานว่าใช้ประโยชน์จากห้องนอนมากกว่าผู้ปกครองฐานะสูง

ส่วนในดัชนีสภาพแวดล้อมทางบ้านด้วยกันนั้น ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอนสัมพันธ์กับดัชนีอื่น ๆ อีก 3 ตัว โดยอาจกล่าวได้ว่าถ้าครอบครัวใดใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก ครอบครัวนั้นจะมีจำนวนคนต่อห้องมาก มีจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา และถิ่นที่ตั้งบ้าน-เรือนมีปัญหาอีกด้วย (ดูตาราง 6)

การใช้ประโยชน์จากห้องนอนนี้ ในการวิจัยนี้พบว่ามีความสัมพันธ์กับจิตลักษณะของผู้อยู่อาศัย 2 ด้านคือความรู้สึกแออัดทางบ้าน และสุขภาพจิต โดยอาจกล่าวได้ว่า ถ้าครอบครัวใดใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก บิตามารดาในครอบครัวนั้นจะมีความรู้สึกแออัดมากด้วย ดัชนีสภาพแออัดนี้สามารถทำนายปริมาณความรู้สึกแออัดของผู้ปกครองในครอบครัวเดี่ยวได้ถึง 13% ในมารดาที่มีการศึกษาสูงได้ 12% และในมารดาอายุน้อยได้ 10% ส่วนในกลุ่มผู้ตอบประเภทอื่น ๆ อีก 11 จาก 19 กลุ่ม ดัชนีนี้มีอำนาจทำนายความรู้สึกแออัดของผู้ตอบได้เป็นตัวเลขที่สองรองจากจำนวนคนต่อห้อง

ส่วนสุขภาพจิตที่คืนนั้นก็เกี่ยวข้องกับปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอนในทางกลับกัน กล่าวคือครอบครัวใดใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก ผู้ใหญ่จากครอบครัวนั้นจะมีสุขภาพจิตที่ดีในปริมาณน้อย ผลเช่นนี้พบอย่างเด่นชัดในครอบครัวที่อยู่มานานกว่า 3 ปีในที่อยู่ปัจจุบัน (ทำนายได้ 12%) ในครอบครัวเดี่ยว (8.5%) ในกลุ่มบิดา (5.3%) ในผู้ปกครองนักเรียนหญิง (5.0%) ในมารดาอายุต่ำกว่า 35 ปี (3.7%) และในผู้ปกครองฐานะต่ำ (2.5%) (ดูตาราง 8)

สำหรับการอบรมเลี้ยงดูนั้นพบว่า ดัชนีการใช้ประโยชน์จากห้องนอน สามารถทำนายปริมาณการลงโทษทางกายแก่เด็กได้ 7% ในมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพ 2% ในมารดาที่มีการศึกษาดำ และ 1% ในผู้ปกครองของนักเรียนประถมต้น โดยที่ดัชนีสภาพแออัดอื่น ๆ อีก 5 ตัวไม่สามารถจะทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายได้เลย (ดูตาราง 22) โดยอาจกล่าวได้ว่าการใช้ประโยชน์จากห้องนอนถ้ามีมากเท่าใดจะทำให้ผู้ปกครองจากครอบครัวเดี่ยวมีความรู้สึกแออัดมากและมีสุขภาพจิตที่คืนน้อยไปพร้อมกัน แต่กลับปรากฏว่าในครอบครัวเดี่ยวนั้น ปริมาณการลงโทษทางกายแก่เด็ก ขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้ปกครองคือเด็กคนนั้นแต่เพียงอย่างเดียว (ทำนายได้ 7%) นอกจากนั้นยังปรากฏว่า ดัชนีสภาพแออัดไม่สามารถทำนายปริมาณการลงโทษทางกายแก่เด็กในครอบครัวเดี่ยวได้เลย (ดูตาราง 22)

สรุปได้ว่าการใช้ประโยชน์จากห้องนอน เป็นดัชนีสภาพแออัดในครอบครัวที่มีความสำคัญต่อความรู้สึกแออัดและสุขภาพจิตของบิตามารดาบางประเภท และเป็นดัชนีสภาพแออัดตัวเดียวที่ทำนายปริมาณการลงโทษทางกายแก่เด็กได้ในผู้ปกครองบางประเภท นอกจากนั้นก็ไม่มีดัชนีสภาพแออัดทางบ้านตัวใดเลยที่สามารถทำนายปริมาณการลงโทษทางกายแก่เด็กได้ ผลส่วน

นี้จึงไม่สอดคล้องผลการวิจัยในต่างประเทศที่พบว่า จำนวนคนต่อห้องสามารถทำนายปริมาณ การลงโทษทางกายแก่เด็กได้ 3% (Booth & Edwards, 1976)

ความสำคัญของจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ดัชนีสภาพแออัดทางบ้าน ที่ แสดงถึงจำนวนคนต่อพื้นที่หน่วยหนึ่งนั้น เป็นตัวแปรที่สลับ เนื่องจากตัวแปรทางประชากรศาสตร์ ซึ่งมีการนับจำนวนคนใน เขตหนึ่ง ๆ แล้วหาความหนาแน่นของประชากรด้วยการคิดจำนวนคน ต่อหน่วยพื้นที่ หรือจำนวนครอบครัวต่อหนึ่งช่วงถนน จำนวนครอบครัวต่อหนึ่งอาคาร จำนวน ครอบครัวต่อพื้นที่ 1 เอเคอร์ หรือจำนวนคนต่อพื้นที่ 1 เอเคอร์ เป็นต้น (Galle, et. al., 1972; Baldassare, 1975; Booth & Edwards, 1976) ดัชนีสภาพแออัดของถิ่นนี้ เดิมนักวิชาการใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์กับสถิติอาชญากรรม สถิติคนไข้ หรือคนป่วยที่เป็น โรคจิตในเขตนั้น ๆ แต่ต่อมาได้มีผู้นำมาใช้ เป็นดัชนีสภาพแออัดที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะและ พฤติกรรมของมนุษย์ที่ถูกวัดและศึกษาโดยตรง

ในการวิจัยครอบครัวชาวกรุงเทพฯ นี้ได้ใช้ดัชนีนี้แสดงสภาพแออัดภายในบริเวณ บ้าน โดยได้ขอให้ผู้ปกครองนักเรียนรายงาน ว่า ครอบครัวของคนอาศัยอยู่บนพื้นที่ดินที่กว้างขวาง เท่าใด และมีคนที่อยู่อาศัยในพื้นที่นี้ทั้งหมดเท่าใด จากนั้นก็ใช้ฐานของพื้นที่เป็น 100 ตารางวา ในทุกกรณี แล้วคำนวณหาจำนวนคน ตามสัดส่วนที่ได้มาจากค่าตอบของผู้ปกครอง เหล่านี้ ผล ปรากฏว่าครอบครัวนักเรียนในกรุงเทพฯ อาศัยอยู่บนพื้นที่ ๆ มีจำนวนคนโดยเฉลี่ย 23.91 คน ต่อพื้นที่ 100 ตารางวา (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 21.12 คน) ถ้าครอบครัวอาศัยอยู่ในห้อง แหวหรือแฟลตไม่มีพื้นดิน ก็จะได้แต่เนื้อที่ของที่พักอาศัยเท่านั้น ซึ่งใกล้เคียงกับดัชนีสภาพแออัด ของแฟลตที่หักในการวิจัยไทย เรื่องหนึ่ง (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2526) ซึ่งใช้ตัวแปรพื้นที่ภายใน ที่พักอาศัยต่อคน ที่พบว่าแฟลตห้วยขวางมีพื้นที่ต่อคน (6.67 ตาราง เมตร) กว้างกว่าแฟลตดินแดง (6.02 ตาราง เมตร)

ในการวิจัยผู้ปกครองนักเรียนกรุงเทพฯ นี้พบว่า ครอบครัวที่มีจำนวนคนมากต่อหน่วย พื้นที่คือ ครอบครัวนักเรียนประถม มากกว่าครอบครัวนักเรียนมัธยม ครอบครัวนักเรียนจากโรงเรียนที่ตั้งในอำเภอที่แออัดมาก ครอบครัวนักเรียนชายมากกว่าครอบครัวนักเรียนหญิง ครอบครัว ขยายมากกว่าครอบครัวเดี่ยว

จำนวนคนต่อหน่วยพื้นที่มีความสัมพันธ์กับดัชนีสภาพแวดล้อมในบ้านตัวอื่น ๆ อีก 3 ตัวคือพบว่า ถ้าผู้ตอบอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีจำนวนคนมาก จะเป็นผู้ที่มีบุตรมาก มีจำนวนคนต่อห้องในบ้านมาก และมีการใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก (ดูตาราง 6)

จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวาที่สัมพันธ์กับความเชื่ออำนาจนอกตนของผู้ปกครองได้หลายประเภท กล่าวคือ ถ้าผู้ตอบอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีจำนวนคนมาก จะเป็นผู้ที่เชื่ออำนาจนอกตนมากในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยดัชนีนี้สามารถทำนายจิตลักษณะนี้ของมารดาที่ไม่ทำงานได้ 11% ทำนายจิตลักษณะนี้ของบิดาได้ (5.7%) และทำนายจิตลักษณะนี้ของผู้ปกครองฐานะต่ำได้ (2%) ดูตาราง 10 นอกจากนี้จำนวนคนต่อหน่วยพื้นที่นี้ยังเป็นตัวทำนายที่สำคัญเป็นอันดับสองรองจากดัชนีสภาพแวดล้อมตัวอื่น ในการทำนายความรู้สึกแออัดและสุขภาพจิตของผู้ปกครองด้วย

จำนวนคนมากต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ในการวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนน้อยในครอบครัวฐานะสูง เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อยกว่าอารมณ์ในครอบครัวฐานะสูง และในครอบครัวขยาย ตลอดจนเกี่ยวข้องกับการฝึกให้ลูกพึ่งตนเองช้าในครอบครัวนักเรียนประถมต้น และฝึกให้ลูกพึ่งตนเองเร็วในครอบครัวที่มารดามีงานอาชีพ โดยความสัมพันธ์ที่พบมีปริมาณต่ำแต่ยอมรับได้

สรุปได้ว่าจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะความเชื่ออำนาจภายนอกตนมากที่สุด และสามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ในครอบครัวฐานะสูงได้ด้วย

สรุปได้ว่าดัชนีสภาพแวดล้อมสามด้านที่กล่าวไปข้างบนนี้คือ จำนวนคนต่อห้อง ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน และจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา มีความสัมพันธ์กันสูง และต่างก็สัมพันธ์กับจิตลักษณะของผู้ตอบทั้ง 6 ด้าน นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบ แม้จะไม่มากนักก็ตาม ครอบครัวที่มีลักษณะแออัดมากในดัชนีทั้งสามคือครอบครัวนักเรียนประถมต้นและครอบครัวฐานะต่ำ ส่วนดัชนีสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อีก 3 ตัวคือ (1) จำนวนบุตรพบว่าเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะของผู้ปกครอง 3 ด้าน โดยอาจกล่าวได้ว่าผู้ปกครองที่มีบุตรมากเท่าใดก็มีทัศนคติที่ค่อนข้างลดต่อบุตร มีความเชื่ออำนาจนอกตนในการเลี้ยงดูบุตรมาก และมีความรู้สึกแออัดทางบ้านมาก โดยเฉพาะครอบครัวที่อาศัยอยู่ในสถานที่ปัจจุบันมานานกว่า 3 ปีดัชนีนี้ตัวเดียว

ทำนายความรู้สึกแอ็ดคของผู้ปกครองได้ถึง 22% (2) ระยะห่างจากบ้านคนอื่นสามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน ในครอบครัวขยายและในมารดาที่ทำงานอาชีพ และทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกให้พึ่งตนเองได้ในผู้ปกครองฐานะต่ำ และในครอบครัวเดี่ยว (3) จำนวนปัญหาในถิ่นที่อยู่ สามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมได้ในครอบครัวที่มารดาทำงานอาชีพ ครอบครัวนักเรียนมัธยม ครอบครัวฐานะต่ำ และครอบครัวเดี่ยว จึงอาจกล่าวได้ว่าการวิจัยนี้ได้ใช้ประโยชน์จากดัชนีสภาพแอ็ดคทางบ้านได้อย่างกว้างขวาง

ความรู้สึกแอ็ดคทางบ้าน : สาเหตุและผล

ในจิตวิทยานิเวศ ความรู้สึกแอ็ดคของบุคคล เป็นตัวแปรที่เริ่มจะได้รับความสนใจมากในปัจจุบันสืบเนื่องจากการที่ตัวแปรนี้เป็นลักษณะทางจิตใจ ที่สามารถทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างสภาพแอ็ดคทางกายภาพของสถานที่ กับ จิตลักษณะอื่น ๆ และพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ใช้สถานที่นั้น ในช่วงแรกนักจิตวิทยานิเวศได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของสภาพแวดล้อมกับจิตลักษณะและพฤติกรรมของมนุษย์โดยตรง เมื่อสะสมผลการวิจัยได้มากขึ้น จึงประจักษ์ว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้น เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะและพฤติกรรมของมนุษย์ไม่มากนัก ส่วนวิชาจิตวิทยาในปัจจุบัน ได้เน้นการรับรู้ และความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสภาพแวดล้อมภายนอกว่าเป็นปัจจัยที่จะกลั่นกรองหรือบิดเบือนอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าในวิชาจิตวิทยาการรับรู้ และการรับรู้ ทางจิตวิทยานิเวศ จึงให้ความสนใจแก่ตัวแปร "ความรู้สึกแอ็ดคของบุคคล" มากยิ่งขึ้น เป็นลำดับ ในปัจจุบันการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็ยังมีไม่มากนัก สมควรที่จะมีการวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุ และผลของความรู้สึกแอ็ดคให้มากยิ่งขึ้น (Booth & Edwards, 1976) ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุและผลของความรู้สึกแอ็ดคทางบ้าน ของชาวเมืองไนนครใหญ่ ๆ หลายแห่งของโลก เช่น ชิคาโก ไครอนโต และฮ่องกง การวิจัยไทยเรื่องนี้อาจถือว่าเป็นการวิจัยเรื่องแรก ๆ ของกรุงเทพฯ ซึ่งมีความกว้างขวางครอบคลุม ทั้งในแง่สถานที่และวิชาการ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการวิจัยในเมืองอื่น ๆ ของโลก

ความรู้สึกแออัดทางบ้าน หมายถึงการรับรู้สภาพแวดล้อมทางบ้าน ว่าก่อให้เกิดความไม่สะดวกไม่สบายแก่ตน ทำให้ตนขาดการควบคุมการกระทำของตนเองและสถานการณ์ทางบ้าน นอกจากนั้นยังรู้สึกว่าถูกรบกวนและเรียกร้องมากจากสมาชิกที่อยู่ด้วย ความรู้สึกแออัดทางบ้านนี้เป็นจิตลักษณะที่อาจจะสัมพันธ์กับสภาพแออัดทางกายภาพของที่พักอาศัยได้ในปริมาณที่แตกต่างกันในผู้ถูกศึกษาต่าง ๆ นอกจากนั้นความรู้สึกแออัดนี้ยังถูกพบว่าสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กทางด้านด้วย แต่เนื่องจากจิตลักษณะความรู้สึกแออัดทางบ้านนี้ ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ทำการวัด และวิจัยอย่างจริงจังในประเทศไทยมาก่อน การวิจัยนี้จึงเป็นการวิจัยในประเทศไทย เรื่องแรก ที่ใช้นิยามปฏิบัติการของตัวแปรนี้ที่เข้ามามาตรฐานทางวิชาการสากลในปัจจุบัน และได้ศึกษาตัวแปรนี้ในฐานะที่อาจจะเป็นสาเหตุ และอาจ เป็นผลของตัวแปรอื่น ๆ

ความรู้สึกแออัดในฐานะที่อาจ เป็นผลของตัวแปรอื่น ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาปัจจัยที่อาจจะ เป็นสาเหตุของความรู้สึกแออัดทางบ้าน ตัวแปรที่สำคัญที่สุดคือดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพของที่พักอาศัย จำนวน 6 ตัว นอกจากนั้นยังมีลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบของครอบครัว และของเด็กในปกครองของผู้ตอบอีกด้วย จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความรู้สึกแออัดปรากฏว่า ผู้ปกครองที่รู้สึกแออัดมาก คือผู้ปกครองนักเรียนประถมมากกว่าผู้ปกครองนักเรียนมัธยม และผู้ปกครองฐานะต่ำมากกว่าผู้ปกครองฐานะสูง ผลส่วนนี้สอดคล้องกับข้อมูลในอีกส่วนหนึ่งที่พบว่าครอบครัวนักเรียนประถมและครอบครัวฐานะต่ำ มีสภาพแออัดทางกายภาพมากในหลายด้านด้วย

ในการทำนายความแปรปรวนของความรู้สึกแออัดของผู้ตอบรวม หรือของผู้ตอบที่แยกประเภท ผลปรากฏว่า (ดูตาราง 7) ดัชนีสภาพแออัด 4 ตัว ร่วมกันทำนายความรู้สึกแออัดของผู้ตอบในกลุ่มรวมได้ 17% ส่วนในกลุ่มผู้ตอบประเภทต่าง ๆ ทำนายได้จาก 10% ในกลุ่มมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพจนถึง 23% ในกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนชาย โดยปรากฏว่าดัชนีสภาพแออัด ที่ทำนายความรู้สึกแออัดทางบ้านได้มากที่สุดในกลุ่มผู้ตอบประเภทต่าง ๆ คือ จำนวนคนต่อหนึ่งห้อง ซึ่งดัชนีนี้ตัวเดียวสามารถทำนายปริมาณความรู้สึกแออัดได้จาก 4% ในมารดาทำงานอาชีพ จนถึง 18% ในมารดาในครอบครัวที่แตกแยก ซึ่ง เป็นปริมาณการทำนายที่สูงกว่าที่พบในการวิจัยในต่างประเทศ (Booth & Edwards, 1976 พบ 9% ในสามีและ 4% ในภรรยา) นอกจากนั้นยังพบว่าดัชนีตัวที่สองคือ ปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน สามารถทำนายปริมาณความรู้สึกแออัดทางบ้านได้ 13% ในครอบครัวเดี่ยว และ 12% ในครอบครัวที่

มารดาที่มีการศึกษาค่อนข้างสูง ส่วนจำนวนบุตรสามารถทำนายปริมาณความรู้สึกแอ็ดของผู้ปกครองในครอบครัวที่อยู่ในที่พักอาศัยปัจจุบันนานกว่า 3 ปี ได้ถึง 22% เมื่อเพิ่มตัวทำนายขึ้นอีก ปรากฏว่าสามารถทำนายปริมาณความรู้สึกแอ็ดได้เพิ่มโดยเฉลี่ยจาก 16.89% เป็น 21.69% โดยเฉพาะในผู้ปกครองของนักเรียนชาย ตัวแปรทั้งหมดรวมกันทำนายความรู้สึกแอ็ดได้สูงถึง 27% (ซึ่งสูงกว่าที่เคยมีผู้พบมาก่อน โดยบูธ และ เอ็ดเวิร์ดส์ (1976) ทำนายได้ 10% ในภริยา และ 18% ในสามี เมื่อใช้สภาพแอ็ดทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม สุขภาพจิตและความรู้สึกไร้อำนาจ) โดยตัวทำนายที่สำคัญนอกจากจำนวนคนต่อห้อง การใช้ประโยชน์จากห้องนอน และจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวาแล้ว ยังมีอายุของผู้ตอบ อายุของเด็ก และจำนวนปัญหาในถิ่นที่อยู่ที่เกี่ยวข้องกับการทำนายด้วย โดยอาจกล่าวได้ว่า ผู้ตอบที่รู้สึกแอ็ดมากที่สุดคือผู้ที่อยู่ในบ้านที่มีคนต่อห้องมาก มีการใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก มีจำนวนคนต่อพื้นที่ดินมาก อายุของผู้ตอบน้อย อายุของเด็กในปกครองน้อย และจำนวนปัญหาในถิ่นที่อยู่มาก (ใช้การพิจารณาค่าอาร์) อาจสังเกตได้ว่าการวิจัยไทยนี้มีได้นำจิตลักษณะอื่น ๆ ของผู้ตอบ เช่น สุขภาพจิต และความเชื่ออำนาจภายนอกตนมาร่วมทำนายด้วย ซึ่งจะสามารถเพิ่มอำนาจทำนายความรู้สึกแอ็ดของบุคคลได้อีกมากอย่างแน่นอน นอกจากนี้ในกลุ่มรวมยังพบว่าความรู้สึกแอ็ดมากจะปรากฏในผู้ตอบที่มีการศึกษาสูง และผู้ตอบที่มีฐานะต่ำ การที่ผู้ตอบที่มีการศึกษาสูงเท่าไร จะรู้สึกแอ็ดทางบ้านมากขึ้นเท่านั้น (ค่าอาร์ = .26) ผลนี้สอดคล้องกับข้อมูลในส่วนอื่นที่พบว่าสภาพแอ็ดทางกายภาพของบ้านสามารถทำนายปริมาณความรู้สึกแอ็ดของมารดาที่มีการศึกษาสูงได้มากกว่าจะทำนายในมารดาที่มีการศึกษาต่ำ (20 และ 12% ตามลำดับ) (ดูตาราง 7) และก็ปรากฏว่าในผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูง มักจะมีจำนวนคนต่อห้องมาก (ค่าอาร์ = .23) และมีการใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก (.20) ด้วย ซึ่งตรงข้ามกับ ในครอบครัวชาวแคนาดาที่พบว่า ผู้ตอบที่มีการศึกษาสูง มักจะอยู่ในบ้านที่มีจำนวนคนต่อห้องน้อย (-.19 ในหญิง และ -.23 ในชาย Booth & Edwards, 1976)

จะเห็นได้ว่าตัวแปรที่เป็นดัชนีสภาพแอ็ดทางบ้าน และลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบนั้น ร่วมกันทำนายความรู้สึกแอ็ดทางบ้านของผู้ปกครองในกรุงเทพฯ ได้สูงสุดไม่เกิน 30% จึงกล่าวได้ว่ามีปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก ซึ่งอาจจะเป็นส่วนสาเหตุของความรู้สึกแอ็ดทางบ้านของคนในกรุงเทพฯ ซึ่งการวิจัยนี้ยังไม่ได้ศึกษาครอบคลุมไว้ ผลการวิจัยไทยจึงสนับสนุน

ข้อเสนอแนะของนักวิชาการในต่างประเทศว่า Rapoport , 1975; Choi, et. al., 1976) มีปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกแออัดของบุคคล และอาจกล่าวได้ว่าสภาพแออัดทางกายภาพทางบ้าน เป็นปัจจัยที่จำเป็นแต่ไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลรู้สึกแออัดทางบ้านอย่างมากได้ นอกจากนี้การวิจัยไทยนี้ยังสามารถใช้ตัวแปรต่าง ๆ ทำนายปริมาณความรู้สึกแออัดทางบ้านได้มากที่สุดเท่าที่เคยปรากฏมา เช่น เมื่อเปรียบเทียบกับ การวิจัยครอบครัวในเมืองโตรอนโต (Booth & Edwards, 1976) และการวิจัยครอบครัวในเมืองชิคาโก (Gove, et. al., 1979)

ความรู้สึกแออัดในฐานะที่อาจจะเป็นสาเหตุ ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาว่า ปริมาณความรู้สึกแออัดทางบ้านของผู้ปกครองจะเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะอื่น ๆ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กของเขาหรือไม่เพียงใด

ในหมู่จิตลักษณะของผู้ตอบ 5 ประการที่ศึกษานั้น ความรู้สึกแออัดทางบ้านของผู้ตอบเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตของเขามากที่สุด (ดูตาราง 17, 8) จากการศึกษาในรายละเอียดปรากฏว่าความรู้สึกแออัดทางบ้านสามารถทำนายความมีสุขภาพจิตที่ด้อยได้ 23% ในกลุ่มรวม ส่วนในกลุ่มผู้ตอบที่แยกประเภท ปรากฏว่าทำนายได้จาก 13-14% ในกลุ่มผู้ตอบที่ฐานะค่อนข้างสูง ผู้ตอบที่อยู่มานานเกิน 3 ปี และผู้ตอบที่เป็นบิดา ถึง 36% ในมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพ และ 32% ในมารดาจากครอบครัวปกติ โดยเฉลี่ยแล้วความรู้สึกแออัดทางบ้านสามารถทำนายสุขภาพจิตของผู้ปกครองได้ 24.68% ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกแออัดทางบ้านกับสุขภาพจิตของบุคคลนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศทั้ง 3 เรื่องที่พบ แม้กระทั่งความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองนี้ก็มีปริมาณใกล้เคียงกัน (Booth & Edwards, 1976; Gove, et. al., 1979; Schmidt, 1983) ส่วนความเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะอื่น ๆ ของผู้ตอบนั้น ปรากฏว่าปริมาณความรู้สึกแออัดทางบ้านสัมพันธ์กับจิตลักษณะของผู้ตอบอีก 3 ด้านในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน คือถ้าผู้ตอบรายงานว่ารู้สึกแออัดทางบ้านมากเท่าใด ก็จะเป็นผู้ที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนมาก เป็นผู้มีความรู้ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบุตรน้อย และมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรน้อยด้วย (ดูตาราง 17) แต่ไม่เกี่ยวข้องกับปริมาณการผลัดภาาระการดูแล เด็กให้แก่โรงเรียน ในปริมาณที่มากพอจะยอมรับได้ในกลุ่มใดเลยนอกจากกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนมัธยม ที่จิตลักษณะทั้งสองสัมพันธ์กันทาง

บวกในปริมาณที่ต่ำ (ค่าอาร์ = .11) แต่ยอมรับได้ นอกจากนั้นยังพบว่าความรู้สึกแออัด และสุขภาพจิตของผู้ตอบร่วมกันมีบทบาทที่ทวีคือความแปรปรวนของปริมาณความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก และทัศนคติต่อเด็ก ในผู้ตอบแทบทุกประเภทที่ศึกษา ยกเว้นบิดาและผู้ปกครองที่มีฐานะค่อนข้างสูง โดยปรากฏในผลส่วนใหญ่ว่า กลุ่มผู้ตอบที่มีความรู้สึกแออัดมาก ในขณะที่เดียวกันก็มีสุขภาพจิตต่ำนั้น เป็นผู้ที่มีความรู้ที่น้อยที่สุด และมีทัศนคติที่ตีต่อเด็กน้อยที่สุด แตกต่างจากกลุ่มเปรียบเทียบกับอีก 3 กลุ่มอย่างเด่นชัด

ส่วนผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกแออัดทางบ้าน กับปริมาณการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่าง ๆ ผลปรากฏว่าเมื่อพิจารณาการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบรวมกัน ความรู้สึกแออัดทางบ้าน เป็นตัวทำนายที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 4 ในจิตลักษณะที่ศึกษาทั้งหมด 6 ตัว โดยอาจกล่าวในรายละเอียดได้ว่า ความรู้สึกแออัดมีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลในปริมาณที่สูงกว่า (ทำนายได้สูงสุดคือ 16%) ที่จะสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ อีก 4 แบบ (ดูตาราง 48 ในภาคผนวก ค.) แต่เมื่อพิจารณาลำดับความสำคัญของการเข้าสู่สมการทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ แล้ว ความรู้สึกแออัดทางบ้าน มีความสำคัญเป็นอันดับสอง (ทำนายได้ประมาณ 5%) ในสมการทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน (ดูตาราง 18) และแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต (ดูตาราง 22) โดยมีทัศนคติที่ตีต่อบุตรเป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุดในทั้งสองกรณี ส่วนในการทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์นั้น (ดูตาราง 20) ปรากฏว่า ความรู้สึกแออัด เป็นตัวทำนายที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 5 รองจากสุขภาพจิต ทัศนคติต่อบุตร ความเชื่ออำนาจนอกคน และความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบุตร การวิจัยของนักจิตวิทยาในเวสต์ในต่างประเทศนั้น พบว่าสภาพแออัดทางกายภาพของครอบครัว โดยเฉพาะดัชนีจำนวนคนต่อห้องนั้น สามารถทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะการลงโทษทางกายแก่เด็ก ได้มากกว่าความรู้สึกแออัดทางบ้านของบิดามารดา (Booth, Edwards, 1976; Gove, et. al., 1979) ส่วนในการวิจัยครอบครัวชาวกรุงเทพฯ นี้ เมื่อพิจารณาในส่วนรวมแล้ว จิตลักษณะ 6 ตัวร่วมกันสามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ได้มากกว่าดัชนีสภาพแออัดทางกายภาพของที่พักอาศัย 6 ตัวร่วมกัน (ดูตาราง 18, 20, 22, 24, และ 26) โดยได้พิจารณาบทบาทของความรู้สึกแออัดในฐานะที่เป็นตัวทำนายประเภทจิต-ลักษณะตัวหนึ่งไปแล้วข้างบนนี้ แต่ก็ยังไม่เคยมีการพิจารณาอำนาจทำนายของความรู้สึกแออัด

เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง เท่านั้น ส่วนจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ก็มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มากกว่าที่ความรู้สึกแออัดจะสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ในกลุ่มบิดากลุ่มเดียว ส่วนจำนวนบุตรสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมากกว่าความรู้สึกแออัดในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง และสัมพันธ์มากกว่ากับการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองซ้ำ ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาต่ำด้วย นอกจากนี้ก็ยังพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรกับการฝึกให้ลูกพึ่งตนเองซ้ำมีมากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกแออัดกับการฝึกนี้ ในกลุ่มมารดาที่มีงานอาชีพด้วยจึงสรุปได้ว่าจำนวนคนต่อห้อง และจำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา มีความสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก น้อยกว่าความรู้สึกแออัดทางบ้านของผู้ตอบ แต่พบว่าจำนวนบุตรมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบมากกว่าที่มีผู้เคยพบมาก่อน

สรุปได้ว่าในการวิจัยครอบครัวไทยในกรุงเทพฯ นี้ได้ศึกษาตัวแปรความรู้สึกแออัดทางบ้านของผู้ปกครองนักเรียนประถมต้นและมัธยมต้นอย่างละเอียด พบผลที่สนับสนุนผลการวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของความรู้สึกแออัดทางบ้านกับสภาพแออัด และจิตลักษณะอื่น ๆ แต่พบผลที่กลับกับการวิจัยในต่างประเทศทางด้านที่ความรู้สึกแออัดสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูมากกว่าสภาพแออัดทางบ้าน ทำให้กล่าวได้อย่างน่ามั่นใจใจว่า การวิจัยนี้พบว่า สภาพแออัดทางกายภาพเกี่ยวข้องกับความรู้สึกแออัดในผู้ปกครองนักเรียนไทยอย่างเด่นชัด ในรูปของจำนวนคนต่อห้อง นอกจากนี้ความรู้สึกแออัดยังมีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตของบุคคลอย่างมาก ผลที่สำคัญคือการที่พบว่าความรู้สึกแออัดทางบ้าน มีบทบาทเป็นตัวแปรทางจิตที่เชื่อมโยงสภาพแออัดทางบ้าน กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่าง ๆ นั้น ปรากฏอย่างเด่นชัดในการวิจัยนี้ ฉะนั้นการวิจัยนี้จึงให้หลักฐานที่อาจจะเปลี่ยนแปลงข้อสรุปของ เกคาส (Gecas, 1979) ที่ว่ายังไม่พบอย่างชัดเจนว่ามีตัวแปรทางจิตที่เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมกับพฤติกรรมของบิดามารดาต่อเด็ก

ทัศนคติที่คิดบุตร : สาเหตุ และผล

การวิจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น ในช่วงแรก ๆ ได้มีการเน้นที่ผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็กในรูปของผลดีหรือผลเสียต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็ก ต่อมาได้มีผู้สนใจศึกษาปัจจัยที่อาจจะ เป็นสาเหตุของการใช้การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ต่างกัน โดยการวิจัย

ในสมัยแรกร่วมกับทางสังคมวิทยาได้ศึกษาลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของบิดามารดาของเด็ก เป็นสำคัญ จนกระทั่งในช่วงหลังนี้จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาสภาพของครอบครัว และจิตลักษณะของผู้เลี้ยงดูเด็ก ว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไรบ้าง

ความสนใจในจิตลักษณะของผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กจะช่วยให้เข้าใจกระบวนการทางจิตที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดา มากกว่าการศึกษาสาเหตุทางประชากร เช่น ฐานะ ระดับการศึกษา และอาชีพ (Zussman, 1980) ในตอนแรกก็มีผู้สนใจศึกษาสภาพจิตของบิดามารดาที่มีปัญหาในการปฏิบัติต่อเด็ก หรือศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติต่อบุตรของบิดามารดาที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต (Burgess, & Conger, 1978; Lahey, et. al., 1984; Wolfe, 1985)

ต่อมานักจิตวิทยาพัฒนาการทางสังคมหลายท่านพบว่า บิดามารดาที่มีบุตรหลายคน ในครอบครัวนั้น มีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงทำให้คาดได้ว่าการที่บิดามารดาเลี้ยงดูบุตรแต่ละคนแตกต่างกันนั้น สาเหตุที่สำคัญคงมาจากตัวเด็กเอง ซึ่งกระตุ้นให้บิดามารดามีอารมณ์ ทัศนคติ การรับรู้ ตลอดจนการปฏิบัติต่อเด็กแตกต่างกันไปได้มาก จึงมีการศึกษาลักษณะและพฤติกรรมของเด็ก ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติของบิดามารดาต่อเด็กคนนั้น (Bell, 1968; Yarrow, et. al., 1971; Grusec, & Kuczynski, 1980) นอกจากนั้นยังมีผู้ศึกษาว่าสภาพทางสังคมและภูมิหลังของครอบครัว จะเป็นสาเหตุทำให้บิดามารดามีการรับรู้เด็กแตกต่างกันไปหรือไม่ และการรับรู้นี้จะเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาเหล่านี้อย่างไร (Conger, et. al., 1984)

เนื่องจากการวิจัยว่าทัศนคติต่อเด็กของบิดามารดามีความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดานั้นอย่างไร ยังมีผู้วิจัยไว้น้อยมากแม้ในต่างประเทศ ฉะนั้นการวิจัยในประเทศไทยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับการศึกษาทัศนคติของบิดามารดาต่อเด็ก เป็น 3 ประการ คือ (1) บิดามารดาที่มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กในปริมาณที่แตกต่างกันนั้น มีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด (2) ทัศนคติที่ดีต่อเด็กของบิดามารดาเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะอื่น ๆ ของบิดามารดาอย่างไร และ (3) บิดามารดาที่มีลักษณะทางชีวสังคม ภูมิหลังต่างกัน และโดยเฉพาะมีความแออัดทางกายภาพทางบ้านในปริมาณต่างกัน จะเกี่ยวข้องกับการมีทัศนคติที่ดีต่อบุตร แยกต่าง

กันหรือไม่เพียงไร จากการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามแรก ปรากฏว่าทัศนคติที่ติดต่อบุตร เป็นจิตลักษณะของบิดามารดาที่มีความสำคัญต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่าง ๆ มากกว่าจิตลักษณะอื่น ๆ ของบิดามารดาที่ศึกษาในการวิจัยนี้ ทัศนคติต่อบุตรจึงเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมากในการวิจัยนี้ สมควรที่จะได้รับการพิจารณาและอภิปรายเกี่ยวข้อ เป็นพิเศษ

ทัศนคติที่ติดต่อบุตร ในการวิจัยนี้หมายถึง การรับรู้ว่ามีลักษณะที่น่าพอใจ มีความรู้สึกพอใจที่มีบุตรคนนี้ และมีความพร้อมในการที่จะรัก เอาใจใส่ เลี้ยงดูช่วยเหลือบุตรอย่างเต็มความสามารถ ทัศนคติที่ติดต่อบุตรในการวิจัยนี้มีความเฉพาะเจาะจง กล่าวคือ ได้ขอให้บิดามารดาตอบ เกี่ยวกับบุตรที่คนมา เป็นผู้ปกครอง เกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนในวันที่มีการเก็บข้อมูลนั้น เท่านั้น ฉะนั้นทัศนคติที่ติดต่อบุตรนี้ จึงเป็นคำตอบของบิดามารดาเกี่ยวกับบุตรคนหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น มิใช่ทัศนคติต่อบุตรโดยทั่วไป หรือทัศนคติต่อการมีบุตร ที่นักวิจัยทางประชากรศาสตร์นิยมศึกษามาก่อน

การที่ทัศนคติที่ติดต่อบุตร เป็นตัวแปรที่มีความเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับเด็กเพียงคนเดียวในครอบครัว เพราะผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษา เกี่ยวข้องกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กคนนี้ ซึ่งก็ปรากฏว่าให้ผลดี เป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่ง

ทัศนคติที่ติดต่อบุตร ในฐานะที่อาจจะ เป็นผลของตัวแปรอื่น ในการวิจัยนี้ทัศนคติที่ติดต่อบุตร เป็นตัวแปรที่มีความเหมาะสมในการที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในครอบครัวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดา ทั้งนี้ เพราะมีหลักฐานที่น่าจะเป็นไปได้ว่า ทัศนคติที่ติดต่อบุตรนั้นนอกจากจะมีสาเหตุมาจากลักษณะและพฤติกรรมของบุตรคนนั้นโดยตรงแล้ว ยังอาจมีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมของครอบครัวและลักษณะทางจิตใจของบิดามารดาด้วย ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาตัวแปรที่อาจจะ เป็นสาเหตุของทัศนคติต่อเด็ก 2 ประเภทคือ สภาพแวดล้อมของครอบครัว และจิตลักษณะบางประการของบิดามารดา

ในการวิจัยครอบครัวในเมืองชิคาโก ซึ่งมีบุตรอายุต่ำกว่า 18 ปีอย่างน้อยหนึ่งคน (776 ครอบครัว) โกวและคณะ (Gove, et. al., 1976) รายงานว่า จำนวนคนต่อห้องและความรู้สึกแออัดทางบ้านอีกสองด้านร่วมกัน สามารถทำนายปริมาณความรู้สึกเมื่อหน่ายรำคาญบุตรได้ถึง 80 เปอร์เซนต์ แต่ในการวิจัยครอบครัวชาวกรุงเทพฯ นี้พบว่า จำนวนคนต่อห้อง

และจำนวนบุตรร่วมกันทำนายทัศนคติต่อบุตรได้ตั้งแต่ 0 ถึง 11% ในผู้ปกครองประเภทต่าง ๆ แต่ดัชนีสภาพแวดล้อมทั้งหลายไม่สามารถจะทำนายทัศนคติต่อเด็กได้เลยในผู้ตอบต่อไปนี้คือ ผู้ปกครองของนักเรียนชายผู้ปกครองในครอบครัวเดี่ยว มารดาทั่วไป โดยเฉพาะมารดาที่มีการศึกษาค่ำ และมารดาในครอบครัวปกติ แต่ดัชนีสภาพแวดล้อมทั้งสอง ทำนายทัศนคติต่อเด็กได้ถึง 11% ในบิดา และ 10% ในมารดาที่มีการศึกษาสูง นอกจากนั้นยังปรากฏว่าในครอบครัวที่อยู่มานานเกินกว่า 3 ปีนั้น จำนวนคนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา และปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอนร่วมกัน สามารถทำนายทัศนคติของผู้ปกครองต่อเด็กได้สูงถึง 15% ส่วนในกลุ่มมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพนั้น ดัชนีสภาพแวดล้อมของครอบครัวไม่อาจทำนายทัศนคติต่อบุตรได้เลย แต่ระยะเวลาที่อยู่อาศัยและอายุของเด็กร่วมกัน กลับสามารถทำนายทัศนคติต่อเด็กได้ 6% (ดูตาราง 11)

มีผู้คาดว่าสภาพแวดล้อมของครอบครัวที่ทำให้บิดามารดามีสุขภาพจิตไม่ดี อาจส่งผลไปยังทัศนคติต่อบุตรในครอบครัวด้วย ในการวิจัยไทยนี้ปรากฏว่าดัชนีสภาพแวดล้อมของครอบครัว 4 ตัวร่วมกัน สามารถทำนายปริมาณสุขภาพจิตของบิดามารดาได้โดยเฉลี่ย 8.47% ในขณะที่ทำนายทัศนคติต่อเด็กได้โดยเฉลี่ย 3.00% เท่านั้น ส่วนสุขภาพจิตของบิดามารดาสามารถทำนายทัศนคติต่อเด็กได้เพียง 4% (ค่าอาร์ = .19) ส่วนความรู้สึกแออัดมีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อเด็กในปริมาณที่สูงกว่าเล็กน้อย (8%, ค่าอาร์ = -.23 ดูตาราง 17) ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติที่ดีต่อบุตร โดยพิจารณาตามระดับความรู้สึกแออัดและสุขภาพจิตของผู้ตอบในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อยอีก 9 กลุ่ม ผลปรากฏว่าทัศนคติต่อบุตรแปรปรวนไปตามระดับความรู้สึกแออัดและปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้สึกแออัดกับสุขภาพจิตในกลุ่มที่ศึกษาเป็นส่วนใหญ่ โดยอาจกล่าวได้ว่า บิดามารดาที่รู้สึกแออัดทางบ้านน้อยมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมากกว่าผู้ที่รู้สึกแออัดทางบ้านมาก นอกจากนี้ยังปรากฏว่าผู้ที่รู้สึกแออัดทางบ้านมากและมีสุขภาพจิตดีน้อยด้วย เป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรต่ำที่สุด แตกต่างจากกลุ่มเปรียบเทียบอีก 3 กลุ่มในผู้ปกครองต่าง ๆ ยกเว้นผู้ปกครองฐานะสูงที่ทัศนคติต่อบุตรไม่ได้แปรปรวนไปตามระดับความรู้สึกแออัด หรือปฏิสัมพันธ์ของความรู้สึกแออัดกับสุขภาพจิตแต่ประการใด

จึงสรุปได้ว่าทัศนคติที่ดีต่อบุตรของผู้ปกครองไทย เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของครอบครัว ความรู้สึกแออัดทางบ้าน และสุขภาพจิตของผู้ปกครองเอง โดยปัจจัยทั้งหมดนี้มีอำนาจทำนายทัศนคติที่ดีต่อบุตรได้ไม่เกิน 25% ฉะนั้นจึงมีปัจจัยอีกมากที่อาจเกี่ยวข้องกับทัศนคติที่ดีต่อบุตร ซึ่งการวิจัย

นี้มิได้ศึกษาครอบคลุมไปถึง เช่น ลักษณะของบุตรเอง นอกจากนั้นก็มีลักษณะของสถานการณ์ในครอบครัว เช่น สภาวะเครียดที่เกิดจากรายได้ อาชีพ ความรับผิดชอบบุตรในปริมาณที่เกินกำลังของมารดา ดังเช่นที่คองเกอร์และคณะ (Conger, et. al., 1984) พบว่า สภาวะเครียดใน 3 ด้านของครอบครัว สามารถทำนายจิตลักษณะของมารดาชาวอเมริกันใน 74 ครอบครัวได้ถึง 52.9% โดยที่จิตลักษณะของมารดามีร่วมกัน 3 ด้านคือ การรับรู้ลักษณะทางลบของบุตร สุขภาพจิตของมารดา และค่านิยมทางด้านความเชื่อฟังในการอบรมเลี้ยงดูบุตรร่วมกัน 3 ตัวแปร ผลการวิจัยไทยในส่วนนี้ แม้จะสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศ (Gove, et. al., 1976; Conger, et. al., 1984) แต่ก็ยังไม่พบความสัมพันธ์ที่สูงใกล้เคียงกัน

อย่างไรก็ตามการวิจัยบิดามารดาไทย ให้ผลที่สอดคล้องกับผลการวิจัยมารดาชาวอเมริกันของคองเกอร์และคณะที่กล่าวข้างบนนี้ ทางด้านที่พบว่าทัศนคติต่อเด็ก มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรและสุขภาพจิตของผู้ตอบ โดยพบว่าผู้ที่มีบุตรน้อยมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมาก (ค่าอาร์ = -.27 ในบิดาไทย) ซึ่งตรงกับที่พบในมารดาอเมริกันว่าผู้ที่มีบุตรมากก็มีการรับรู้เด็กในทางลบมาก (ค่าอาร์ = .21) ส่วนมารดาไทยมีสุขภาพจิตดีมากเท่าไร ก็มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กมาก (ค่าอาร์ = .23) และตรงกับที่พบว่ามารดาอเมริกันมีความเครียดทางอารมณ์มากเท่าใด ก็มีการรับรู้บุตรทางด้านลบมากเท่านั้น (ค่าอาร์ = .28)

ทัศนคติที่ดีต่อบุตร เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร องค์ประกอบหนึ่งของทัศนคติต่อบุตรที่วัดไว้ในการวิจัยนี้ คือความพร้อมของบิดามารดาในการที่จะปฏิบัติต่อบุตรในทางบวกและทางลบในปริมาณต่าง ๆ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้ง 5 แบบที่ศึกษาก็คือการสอบถามบิดามารดาว่าได้ปฏิบัติต่อเด็กในทางบวกมากเพียงใด เช่นรักสนับสนุนลูก ใช้เหตุผลกับลูกมากกว่าอารมณ์ ควบคุมลูกในปริมาณที่เหมาะสมกับอายุของเด็ก ส่วนทางลบก็คือ การลงโทษทางกายแก่เด็ก และการฝึกให้ลูกพึ่งตนเองช้าหรือไม่ฝึกเลย ฉะนั้นทัศนคติที่ดีต่อบุตรของบิดามารดา กับปริมาณการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้านจึงควรจะสัมพันธ์กัน จากการวิเคราะห์คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบทั้ง 5 แบบด้วยวิธีการแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้น โดยมีจิตลักษณะของผู้ปกครองเป็นตัวทำนาย (ดูตาราง 18, 20, 22, 24 และ 26) ผลปรากฏว่า ทัศนคติ

ที่ดีต่อบุตร เข้าสู่สมการทำนาย เป็นอันดับแรกในการวิเคราะห์คะแนนการอบรม เลี้ยงดูแบบรัก
 สนิบสนุนและแบบลงโทษทางกาย และทัศนคติต่อบุตร เข้าสู่สมการทำนาย เป็นลำดับที่สอง
 เมื่อวิเคราะห์คะแนนการอบรม เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและแบบควบคุม แสดงว่าทัศนคติที่ดีต่อบุตร
 มีบทบาทสำคัญต่อการอบรม เลี้ยงดูทั้ง 4 แบบใน 5 แบบที่ศึกษานี้ แต่เพื่อที่จะได้พิจารณา
 ปริมาณความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณทัศนคติที่ดีต่อบุตร กับปริมาณการอบรม เลี้ยงดูบุตรแต่ละแบบ
 ที่บิดามารดารายงานไว้ จึงได้ประมวลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไว้ในตาราง 48 ในภาคผนวก ค
 ซึ่งปรากฏว่าในผู้ตอบที่เป็นบิดานั้นทัศนคติที่ดีต่อบุตร เกี่ยวข้องกับการอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนิบสนุน
 มากที่สุด เกี่ยวข้องกับการอบรม เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและแบบลงโทษทางกายในปริมาณที่รองลง
 มา ส่วนในกลุ่มมารดาหรือมารดาที่แยกตามประเภทต่าง ๆ กลับปรากฏว่าทัศนคติที่ดีต่อบุตร
 เกี่ยวข้องกับรายงานการอบรม เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากที่สุด และเกี่ยวข้องกับการอบรม เลี้ยงดู
 แบบรักสนิบสนุนในปริมาณที่รองลงมา นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับการอบรม เลี้ยงดูแบบลงโทษ
 ทางกายในหมู่มารดาด้วย ยกเว้นในกลุ่มมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพ และมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่า
 ประถมศึกษาที่ทัศนคติต่อบุตรมีความสัมพันธ์กับการลงโทษทางกาย ในปริมาณที่ไม่มากพอที่จะยอม
 รับได้ ส่วนการอบรม เลี้ยงดูแบบควบคุมก็สัมพันธ์กับทัศนคติต่อเด็กในปริมาณต่ำแต่ยอมรับได้

ส่วนการวิจัยในต่างประเทศที่สามารถนำผลมาเปรียบ เทียบกับผลการวิจัยครอบครัว
 ไทยนี้มีเพียงเรื่องเดียว คือการวิจัยมารดาชาวอเมริกันของคองเกอร์และคณะ (Conger, et.
 al., 1984) ซึ่งรายงานผลว่า การรับรู้เด็กในทางลบมีมากเท่าไรก็จะพบว่าในมารดานั้นมี
 การตอบสนองต่อเด็กในทางบวกน้อยลง (ค่าอาร์ = -.26) และตอบสนองต่อเด็กในทางลบ
 มากขึ้น (ค่าอาร์ = .23) ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยครอบครัวชาวกรุงเทพฯ
 ที่พบว่า ทัศนคติต่อบุตร เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตรทั้งทางด้านบวก (รักสนิบสนุนและการใช้
 เหตุผล) และทางด้านลบ (ลงโทษทางกาย) เช่นเดียวกัน ส่วนปริมาณความสัมพันธ์ก็พบใน
 ปริมาณที่ใกล้เคียงหรือสูงกว่าที่พบในสหรัฐอเมริกาด้วย (ดูตาราง 48 ในภาคผนวก ค.)
 ส่วนวูล์ฟ (Wolfe, 1985) ผู้ประมวลผลการวิจัยการรับรู้เด็กและการคาดหวังจากเด็กของ
 มารดาที่ทำทารุณลูก เปรียบเทียบกับมารดาปกติหลายเรื่อง กลับสรุปว่าไม่พบว่ามารดาเหล่านี้
 มีการรับรู้และการคาดหวังจาก เด็กในปริมาณที่แตกต่างกันมากพอจะยอมรับได้ จึงอาจอธิบาย
 ได้ว่าทัศนคติต่อบุตรและการรับรู้ลักษณะต่าง ๆ ของบุตรนี้ เป็นลักษณะทางจิตใจของบิดามารดา

ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติของบิดามารดาต่อบุตรอย่างสม่ำเสมอและสม่ำเสมอ ดังเช่น
แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และแบบลงโทษ
ทางกาย แต่อาจจะเกี่ยวข้องน้อยกับพฤติกรรมการทำทารุณเด็ก ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากอารมณ์
ชั่วขณะที่ถูกกระตุ้น มากกว่าจะเป็นแบบแผนการปฏิบัติต่อเด็กอย่างคงทนถาวร

เนื่องจากในการวิจัยบิดามารดาชาวไทยนี้ไม่พบว่าทัศนคติที่ติดต่อกับเด็กของบิดามารดา
แปรปรวนไปตามเพศ อายุ หรือชั้นเรียนของเด็ก ระดับการศึกษา หรือฐานะของผู้ปกครอง
ตลอดจนสภาพแวดล้อมในบ้าน ในปริมาณที่เด่นชัดนัก แต่พบว่าทัศนคติที่ติดต่อกับเด็กมีความสัมพันธ์
กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กหลายด้าน ในปริมาณที่สูงกว่าจิตลักษณะอื่น ๆ ที่ศึกษา จึงควรมีการวิจัย
ที่แสวงหาตัวทำนายทัศนคติต่อเด็กของบิดามารดาไทยต่อไป

ลักษณะของมารดาที่มีปัญหาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาปัญหาของมารดาที่เกี่ยวข้องกับการที่มารดาใช้วิธี
การอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสม โดยได้กำหนดว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมคือ
รักสนับสนุนต่อเด็กมาก ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ และฝึกเด็กให้พึ่งตนเองเร็ว ส่วนการอบรม
เลี้ยงดูแบบควบคุมและลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตนั้น มีปริมาณความเหมาะสมที่แตกต่างกันไป
ตามอายุของเด็กคือ ถ้าเป็นวัยรุ่นควรมีการควบคุมน้อย และลงโทษทางกายน้อยกว่าทางจิตด้วย
ส่วนในเด็กเล็กนั้นการควบคุมเด็กมาก และลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต กลับเป็นวิธีการที่
เหมาะสมกับอายุของเด็ก แต่ถ้าบิดามารดาจะใช้วิธีการที่เหมาะสมกับวัยรุ่นในเด็กเล็กและเด็ก
โต ก็ไม่มีปัญหามาก เท่ากับการที่บิดามารดาจะนำวิธีการที่เหมาะสมกับเด็กเล็กไปใช้กับวัยรุ่น
นั่นคืออบรมเลี้ยงดูวัยรุ่นแบบควบคุมมาก และลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต นับว่าเป็นสิ่งที่ไม่
เหมาะสมอย่างยิ่งกับลักษณะทางจิตใจของวัยรุ่นส่วนใหญ่

ลักษณะทางจิตใจของมารดาที่อบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสม การอบรมเลี้ยงดู
อย่างเหมาะสมนั้นอาจพิจารณาได้ใน 2 ด้านคือ ปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบ และความ
สอดคล้องในการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบ ในส่วนแรกจะได้พิจารณาลักษณะทางจิตใจ
ของมารดาที่ใช้การอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบในปริมาณที่ไม่เหมาะสม

ในส่วนนี้จะพิจารณาแต่ข้อมูลทางฝ่ายมารดา เท่านั้น ในการวิเคราะห์คะแนนการอบรมเลี้ยงดูแต่ละชนิดแบบถดถอยพหุคูณเป็นขั้นตามจิตลักษณะ 6 ประการของมารดานั้น ได้แบ่งมารดาเป็น 4 ประเภทคือ มารดาที่มีงานอาชีพ มารดาที่ไม่มีงานอาชีพ มารดาที่มีการศึกษาค่ำ และมารดาที่มีการศึกษาสูง ปรากฏผลดังต่อไปนี้

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน มารดาที่มีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนน้อยคือ มารดาที่มีทัศนคติที่ติดต่อบุตรต่ำ ผลเช่นนี้พบในมารดาทั้ง 4 ประเภทที่ศึกษาคือ มารดาที่มีงานอาชีพ มารดาที่ไม่มีงานอาชีพ มารดาที่มีการศึกษาค่ำ และมารดาที่มีการศึกษาสูง นอกจากนั้นมารดาที่มีสุขภาพจิตที่ดีต่ำ และมีความเชื่ออำนาจนอกตนต่ำ เป็นผู้ที่เลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนน้อย ปรากฏในมารดา 3 ใน 4 ประเภท ยกเว้นมารดาที่ไม่มีงานอาชีพ ส่วนมารดาที่มีความรู้สึกแอียดทางบ้านมากจะรักสนับสนุนบุตรน้อยด้วยนั้น ปรากฏในมารดาที่มีงานอาชีพ และมารดาที่มีการศึกษาค่ำ จิตลักษณะดังกล่าวสามารถร่วมกันทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนได้มากที่สุด (29%) ในมารดาที่มีการศึกษาสูง และทำนายได้ต่ำที่สุด (10%) ในมารดาที่ไม่มีงานอาชีพ (ดูตาราง 18)

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ มารดาที่มีการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลน้อย คือมารดาที่มีสุขภาพจิตต่ำ และมีทัศนคติที่ติดต่อบุตรน้อย ผลเช่นนี้ปรากฏในมารดาทั้ง 4 ประเภทที่ศึกษา นอกจากนั้นมารดาที่ใช้เหตุผลน้อยกับบุตรยังเป็นผู้ที่เชื่ออำนาจนอกตนมากด้วย ผลเช่นนี้ปรากฏในมารดาที่มีงานอาชีพ และในมารดาที่มีการศึกษาค่ำ จิตลักษณะดังกล่าวสามารถร่วมกันทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลในมารดาที่ไม่มีงานอาชีพได้มากที่สุด (43%) และน้อยที่สุดในมารดาที่มีการศึกษาสูง (36% ดูตาราง 20)

การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต ในกรณีที่ไม่ทราบว่าเป็นเด็กในปกครอง เป็นเด็กในช่วงอายุใด อาจอนุมานได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบไม่เหมาะสม มารดาที่มีทัศนคติที่ติดต่อบุตรน้อย เป็นผู้ที่ลงโทษทางกายมาก ปรากฏในมารดา 3 ใน 4 ประเภทที่ศึกษา ยกเว้นมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพ ส่วนผู้ที่รู้สึกแอียดทางบ้านมาก จะลงโทษทางกายลูกมากด้วยนั้น ปรากฏในมารดา 3 ใน 4 ประเภทยกเว้นในมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา ส่วนมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอก

คนมาก ก็ลงโทษทางกายลูกมากด้วยนั้นปรากฏในมารดาที่มีการศึกษาสูงด้วย และมารดาที่มีงานอาชีพ จิตลักษณะดังกล่าวร่วมกันสามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตในมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาได้มากที่สุด (14%) และทำนายได้ต่ำที่สุดในมารดาที่มีการศึกษาค่ำ (7%) (ดูตาราง 22)

การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม กรณีที่ไม่ทราบว่าเป็นเด็กในปกครองอยู่ในช่วงอายุใด การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมมาก อาจนับได้ว่าเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม มารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กลดลง เป็นผู้ที่มีการควบคุมลูกมาก ผลนี้พบในมารดาทั้ง 4 ประเภทที่ศึกษา นอกจากนั้นกลับพบว่ามารดาที่ควบคุมลูกมากมักมีทัศนคติที่ติดต่อกับลูกมากด้วย (ค่าอาร์ = .26) ส่วนมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพนั้น ถ้ารู้สึกแออัดทางบ้านมากจะควบคุมลูกน้อยลง จิตลักษณะดังกล่าวร่วมกันสามารถทำนายปริมาณการควบคุมเด็กได้สูงที่สุด 28% ในมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา และทำนายได้ต่ำที่สุดในมารดาที่มีการศึกษาค่ำ (7%) (ดูตาราง 24)

การอบรมเลี้ยงดูแบบฝึกเด็กให้พึ่งตนเอง มารดาที่ฝึกให้ลูกพึ่งตนเองช้านั้นคือมารดาที่มีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กลดลง ผลนี้ปรากฏในมารดาที่มีงานอาชีพและมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา ส่วนในมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพและมารดาที่มีการศึกษาค่ำนั้น ไม่มีจิตลักษณะใดเลยที่สัมพันธ์กับการเลี้ยงดูแบบฝึกเด็กให้พึ่งตนเอง (ดูตาราง 26)

สรุป ในมารดา 4 ประเภทที่พิจารณา จิตลักษณะของมารดาสามารถทำนายการใช้เหตุผลของมารดาได้มากที่สุด (เฉลี่ย 40.00%) ทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนได้เป็นรอง (เฉลี่ย 18.25%) ทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมได้ใกล้เคียงกัน (เฉลี่ย 15.50%) และทำนายการลงโทษทางกายได้โดยเฉลี่ย 10% ส่วนการฝึกให้เด็กพึ่งตนเองนั้นใช้จิตลักษณะของมารดาทำนายได้โดยเฉลี่ยเพียง 3.75% เท่านั้น ถ้าจะพิจารณาการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบพร้อมกันแล้ว การมีทัศนคติที่ติดต่อบุตรน้อย เป็นลักษณะของมารดาที่มีการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสม 4 ใน 5 แบบที่ศึกษา ยกเว้นการฝึกให้ลูกพึ่งตนเองซ้ำ นอกจากนั้นสุขภาพจิตต่ำยังเป็นปัญหาของมารดาที่เลี้ยงดูลูกแบบใช้เหตุผลน้อย และรักสนับสนุนลูกน้อย ส่วนความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กลดลง ก็เป็นปัญหาของมารดาที่เลี้ยงดูลูกแบบควบคุมมาก และฝึกเด็กให้พึ่งตนเองซ้ำ นอกจากนั้นความรู้สึกแออัดทางบ้านมาก ยังเป็นปัญหาของมารดาที่ลงโทษ

ทางกายลูกมาก และรักสนับสนุนลูกน้อยด้วย ผลส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยทางจิตวิทยา-
 นิเวศหลายเรื่องที่พบว่าถ้ามารดารู้สึกแออัดทางบ้านมาก จะลงโทษทางกายลูกมาก และใกล้
 ชิดสนิทสนมกับบุตรน้อย (Booth, & Edwards, 1976; Gove, et. al., 1979)

ถ้าเปรียบเทียบมารดา 4 ประเภทที่ศึกษาจะพบว่า จิตลักษณะสามารถทำนาย
 การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบของมารดาที่มีการศึกษาสูงได้มากที่สุด (เฉลี่ย 23.6%) โดยใน
 มารดากลุ่มนี้ ทศนคติที่ดีต่อบุตรน้อยและขาดความรู้ที่ถูกต้องในการปฏิบัติต่อบุตร เป็นปัญหาสำคัญ
 ที่สุดที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตรอย่างไม่เหมาะสม รองลงมาคือสุขภาพจิตต่ำ และมี
 ความเชื่ออำนาจนอกตนมาก อาจกล่าวได้ว่าผลส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยมารดาอเมริกัน
 ของคองเกอร์และคณะ (Conger, et. al., 1984) ดังได้กล่าวมาแล้ว

ส่วนมารดาที่มีการศึกษาด้านนี้ จิตลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูลูกอย่างไม่
 เหมาะสมในปริมาณน้อยกว่ามารดาประเภทอื่น ๆ (ทำนายได้โดยเฉลี่ย 13.8%) โดย
 ทศนคติที่ดีต่อเด็กน้อย สุขภาพจิตต่ำและการขาดความรู้ที่ถูกต้อง เป็นปัญหาของมารดาประเภท
 นี้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แต่ยังมีปัญหาอื่นที่ยังควรศึกษาเพิ่มเติมอีกมากในมารดาประเภทนี้

ส่วนมารดาที่มีงานอาชีพนั้น จิตลักษณะที่เป็นปัญหาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรคือ
 ทศนคติที่ดีต่อบุตรต่ำ และการขาดความรู้ที่ถูกต้อง และความรู้สึกแออัดทางบ้านด้วย (ทำนาย
 ได้โดยเฉลี่ย 17.6%) ส่วนมารดาที่ไม่มีงานอาชีพนั้น ปัญหาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรขึ้นอยู่กับ
 ความรู้สึกแออัดทางบ้านมากกว่าจิตลักษณะอื่น ๆ รองลงมาคือ ทศนคติที่ดีต่อบุตรน้อย และ
 สุขภาพจิตต่ำ (ทำนายได้โดยเฉลี่ย 15.0%)

ลักษณะของมารดาที่มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ไม่สอดคล้องกัน จากการ
 รายงานค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปริมาณการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบที่ละคู่ โดยพิจารณาแยก
 ตามช่วงอายุของเด็กในปกครอง เป็นเด็ก (ประถม) กับวัยรุ่น (มัธยม) การอบรมเลี้ยงดู 5
 แบบที่สอดคล้องกันในเด็กประถมหมายถึง การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล แบบ
 ลงโทษทางกาย และแบบควบคุม ซึ่งแปรปรวนไปตามกัน และการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 4 แบบนี้แปร-
 ปรวนกลับกับการฝึกให้เด็กพึ่งตนเองซ้ำ ส่วนการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบที่สอดคล้องกันในเด็ก
 วัยรุ่น หมายถึงการแปรปรวนตามกันของการอบรมเลี้ยงดู 4 คู่คือ แบบรักสนับสนุน กับแบบใช้
 เหตุผล และแบบลงโทษทางกาย กับแบบควบคุม และการอบรมเลี้ยงดู 2 แบบหลังนี้ ก็กับการ

ฝึกให้ฟังตนเองซ้ำ ตลอดจนการแปรปรวนกลับกันของการอบรม เลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผล กับการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบคือ แบบลงโทษทางกายแบบควบคุม และแบบฝึกให้ฟังตนเองซ้ำ ดังปรากฏในตาราง 28 ในบทที่ 3 ผลปรากฏว่ามารดาที่เลี้ยงดูเด็กอย่างไม่สอดคล้องกันมากที่สุด กลับเป็นมารดาที่มีการศึกษาสูงและขณะเดียวกันก็รู้สึกแออัดทางบ้านน้อย (ผลตรงข้ามกับสมมติฐาน 5) การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่สอดคล้องกันที่ปรากฏบ่อยคือการใช้เหตุผลกับเด็กมากในขณะที่ลงโทษทางกายลูกมากด้วย โดยเฉพาะในเด็กมัธยมทั้งชายและหญิง และการใช้เหตุผลกับบุตรมากในขณะที่ควบคุมเด็กประถมน้อย นอกจากนั้นยังมีการให้ความรักสนับสนุนลูกมากในขณะที่ลงโทษทางกายเด็กมากด้วยในมารดานักเรียนมัธยมชาย และการให้ความรักสนับสนุนลูกมากในขณะที่ควบคุมเด็กประถมหญิงน้อยลง

ส่วนมารดาที่มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ไม่สอดคล้องกันอีกประเภทหนึ่งคือมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนสูง และมีทัศนคติที่ต่อต้านบุตรต่ำ (ผลนี้สนับสนุนสมมติฐาน 6) ส่วนการอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ไม่สอดคล้องกันที่พบซ้ำกันนั้นไม่ปรากฏ

ส่วนการเปรียบเทียบแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กในกลุ่มมารดาประเภทต่าง ๆ พบผลว่ามารดาและผู้ปกครองต่อไปนี้มีการเลี้ยงดูเด็กอย่างไม่สอดคล้องกัน มากกว่ามารดาในกลุ่มเปรียบเทียบคือ มารดาอายุมาก มารดาในครอบครัวแตกแยก มารดาที่ไม่มีงานอาชีพ มารดาที่มีการศึกษาคำ ผู้ปกครองนักเรียนประถม ผู้ปกครองนักเรียนหญิง ผู้ปกครองจากครอบครัวเดี่ยว ผู้ปกครองฐานะสูง มารดาที่มีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กต่ำ และมารดาที่ผลการให้โรงเรียนน้อย

จึงสรุปได้ว่าจิตลักษณะ 4 ประการเป็นปัญหาในมารดาที่มีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสมทั้ง 5 แบบคือ ทัศนคติที่ต่อต้านบุตรน้อย สุขภาพจิตของมารดาต่ำ มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กน้อย และมีความรู้สึกแออัดทางบ้านมาก ส่วนมารดาที่มีแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ไม่สอดคล้องกันมากกว่ามารดาประเภทอื่น ๆ คือ มารดาที่มีการศึกษาสูงขณะเดียวกันก็รู้สึกแออัดทางบ้านน้อย มารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนสูงและขณะเดียวกันก็มีทัศนคติที่ต่อต้านบุตรต่ำ นอกจากนี้ยังพบการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีแบบแผนน้อยในมารดาที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ มีปัญหาทางครอบครัว ไม่มีญาติผู้ใหญ่ทางบ้าน และครอบครัวมีรายได้ค่อนข้างสูง

ความสอดคล้องของแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กมากกว่า 2 แบบขึ้นไปนั้น ยังไม่พบว่าได้เคยมีผู้ใดศึกษาในฐานะที่เป็นตัวแปรตามดังในการวิจัยนี้ จึงไม่มีผลงานวิจัยอื่นมาเปรียบเทียบ

ปัญหาความแออัดของที่พักอาศัยที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดา

ในการวิจัยนี้ได้มุ่งที่จะศึกษาว่าสภาพแออัดของที่พักอาศัย 6 ด้าน จะสามารถทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 แบบของผู้ปกครองนักเรียนในกรุงเทพฯ ได้มากเพียงใด ในส่วนนี้จะได้พิจารณาข้อมูลของมารดาโดยเฉพาะ และได้แยกประเภทของมารดาเป็น 4 ประเภทตามการมีงานอาชีพและระดับการศึกษา ดังเช่นที่ได้กล่าวมาแล้วข้างบนนี้ (ดูตาราง 18, 20, 22, 24, และ 26) สรุปได้ว่าในมารดา 4 ประเภทนี้ สภาพแออัดทางบ้านร่วมกันทำนายการอบรมเลี้ยงดูของมารดาได้ใกล้เคียงกัน 3 แบบคือ แบบควบคุม (ทำนายได้โดยเฉลี่ย 2.80%) แบบใช้เหตุผล และแบบลงโทษทางกาย ทำนายได้โดยเฉลี่ยแบบละ 2.30% ทำนายการฝึกให้เด็กพึ่งตนเองเข้าได้โดยเฉลี่ย 1.50% และทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนของมารดา 4 ประเภทได้โดยเฉลี่ยเพียง 0.50% โดยอาจกล่าวได้ว่าจำนวนบุตรเป็นดัชนีสภาพแออัดทางบ้านที่ทำนายการอบรมเลี้ยงดูของมารดาบางประเภทได้มากที่สุดถึง 3 แบบโดยเฉพาะการฝึกเด็กให้พึ่งตนเองเข้า ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและแบบลงโทษทางกาย ที่จำนวนบุตรไม่มีบทบาทเกี่ยวข้องเลย ดัชนีสภาพแออัดของที่พักอาศัยที่สำคัญต่อมารดา เป็นตัวที่สองคือจำนวนคนต่อห้อง สามารถทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ของมารดา 2 ประเภทคือ มารดาที่มีงานอาชีพ และมารดาที่มีการศึกษาค่ำ ส่วนดัชนีตัวที่สามคือการใช้ประโยชน์จากห้องนอน สามารถทำนายปริมาณการลงโทษทางกายมากกว่าทางจิตของมารดาประเภทที่ไม่ทำงานอาชีพและมีการศึกษาค่ำ

จึงกล่าวได้ว่ามารดาที่ฝึกให้ลูกพึ่งตนเองเข้านั้น เป็นมารดาที่มีบุตรมาก ผลเช่นนี้ปรากฏในมารดาที่มีงานอาชีพและมารดาที่มีการศึกษาค่ำ (ทำนายได้ -2% ในแต่ละกลุ่ม) นอกจากนั้นในมารดาที่ไม่มีงานอาชีพนั้นถ้ามีบุตรมากจะใช้เหตุผลกับบุตรน้อย ส่วนในมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถม ถ้ามีบุตรมากจะควบคุมลูกมากด้วย ส่วนในครอบครัวที่ใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก จะลงโทษทางกายลูกมากด้วย ผลเช่นนี้ปรากฏในมารดาที่ไม่มีงานอาชีพ และมารดาที่มีการศึกษาค่ำ ส่วนครอบครัวที่มีจำนวนคนมากในแต่ละห้องนั้น มารดาจะใช้เหตุผลกับลูกน้อย ผลเช่นนี้ปรากฏในมารดาที่มีงานอาชีพ และในมารดาที่มีการศึกษาค่ำ

ถ้าเปรียบเทียบมารดา 4 ประเภทที่ศึกษา จะพบว่าดัชนีสภาพแออัดทางบ้านสามารถทำนายการอบรมเลี้ยงดูของมารดาที่ไม่มีงานอาชีพได้มากที่สุด (เฉลี่ย 2.4%) รองลงมาคือมารดาที่มีงานอาชีพ ทำนายได้โดยเฉลี่ย 2.2% และมารดาที่มีการศึกษาสูงทำนายได้โดยเฉลี่ย 1.8% ส่วนมารดาที่มีการศึกษาค่ำ ดัชนีสภาพแออัดทำนายการอบรมเลี้ยงดูได้เพียง 1% เท่านั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างความแออัดของที่พักอาศัยกับจิตลักษณะของมารดา ได้กล่าวไปแล้วว่าในการวิจัยนี้ได้พบว่ามีมารดาที่เลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสมนั้น เป็นผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจที่สำคัญ 4 ประการคือ มีทัศนคติที่ติดต่อบุตรน้อย มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบุตรน้อย มีความรู้สึกแออัดทางบ้านมาก และมีสุขภาพจิตที่ตื้น้อย การวิจัยได้ศึกษาต่อไปว่า สภาพแออัดของที่พักอาศัย 4 ด้านจะเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะเหล่านี้ของมารดามากน้อยเพียงใด (ดูตาราง 7, 8, 11, และ 14) ผลปรากฏว่าเมื่อพิจารณาเฉพาะมารดา 4 ประเภทตามลักษณะการมีงานอาชีพและระดับการศึกษา ผลปรากฏว่าดัชนีสภาพแออัดสามารถทำนายจิตลักษณะทั้ง 4 ประการของมารดาที่มีการศึกษาสูงได้มากที่สุด (โดยเฉลี่ย 17.0%) ทำนายจิตลักษณะของมารดาที่มีงานอาชีพได้ 9.8% และทำนายจิตลักษณะของมารดาที่ไม่มีงานอาชีพ และมารดาที่มีการศึกษาค่ำได้โดยเฉลี่ย 4.0% และ 4.5% ตามลำดับ ส่วนทางด้านจิตลักษณะแต่ละประการ ปรากฏว่าดัชนีสภาพแออัดของที่พักอาศัยสามารถทำนายความรู้สึกแออัดของมารดาทั้ง 4 ประเภทได้มากที่สุด (โดยเฉลี่ย 15.5%) ทำนายสุขภาพจิตของมารดาได้ 10.8% และทำนายความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กได้ 6% ส่วนทัศนคติต่อบุตรนั้น ดัชนีสภาพแออัด 4 ด้านนี้ร่วมกันทำนายได้โดยเฉลี่ยเพียง 3% เท่านั้น

โดยอาจกล่าวได้ว่าดัชนีสภาพแออัดของที่พักอาศัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะทั้ง 4 ประการของมารดาเหล่านี้มากที่สุดคือ จำนวนคนต่อห้อง และการใช้ประโยชน์จากห้องนอนมาก อาจกล่าวได้ว่า มารดาที่มีความรู้สึกแออัดในครอบครัวมาก มีสุขภาพจิตต่ำ มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กน้อย และมีทัศนคติที่ติดต่อบุตรน้อยนั้น ส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับกรณีที่มารดาเหล่านี้อยู่ในบ้านที่มีจำนวนคนมากต่อห้อง และใช้ประโยชน์จากห้องนอนในหลายกิจกรรมด้วย

จากการพิจารณาอำนาจทำนายของดัชนีสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัยและจิตลักษณะ
 ที่นำมาทำนายการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ และทำนายจิตลักษณะที่สำคัญของมารดา 4 ด้าน
 ผลปรากฏว่า ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษาชั้นต้น ตัวแปรอิสระสามารถทำนาย
 ตัวแปรตามได้ในปริมาณสูงที่สุด โดยเฉพาะเมื่อใช้ดัชนีสภาพแวดล้อมทำนายจิตลักษณะ และ เมื่อ
 ใช้จิตลักษณะ 6 ด้านทำนายการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ของมารดาประเภทนี้ มารดาประเภท
 ที่สองที่ตัวแปรอิสระในการวิจัยนี้สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรตามได้ในปริมาณรองลงมาคือ
 ในกลุ่มมารดาที่ทำงานอาชีพ ส่วนในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาต่ำไม่เกินประถมศึกษาชั้นต้น ตัว
 ทำนายที่ใช้ในการทำนายการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 5 แบบนั้น ทำนายได้น้อยที่สุดในมารดาประเภทนี้
 ส่วนดัชนีสภาพแวดล้อมที่แวดล้อมที่บ้านก็ทำนายจิตลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ ของมารดาที่ไม่
 ทำงานอาชีพได้น้อยที่สุด ผลส่วนนี้จะ เป็นพื้นฐานในการ เสนอแนะการวิจัยที่ควรกระทำต่อไป
 ได้ด้วย

สรุปได้ว่า มารดาที่มีปัญหาในการอบรมเลี้ยงดูบุตร คือมารดาที่มีทัศนคติที่ติด
 บุตรต่ำ มีความรู้ในการปฏิบัติต่อบุตรน้อย มีความรู้สึกรู้สึกแอึดทางบ้านมาก และมีสุขภาพจิตต่ำ
 ส่วนดัชนีสภาพแวดล้อมที่บ้านที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสมคือ การมี
 บุตรมาก การมีคนอยู่อาศัยมากในแต่ละห้องของบ้าน และการใช้ประโยชน์จากห้องนอนในการ
 ทำกิจกรรมหลายประเภท ดัชนีสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย 2 ตัวหลังนี้ ยังเกี่ยวข้องกับจิต-
 ลักษณะ 4 ประการดังกล่าวในมารดาส่วนใหญ่ด้วย อนึ่งมารดาที่มีการศึกษาต่ำซึ่งมีถึง 78%
 ของมารดาทั้งหมดที่ศึกษานี้ เป็นมารดาประเภทที่ปัจจัยทางด้านความแออัดและจิตลักษณะทั้ง
 หลายที่ศึกษา ร่วมกันทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้ในปริมาณต่ำ แสดงว่ายังมีปัจจัย
 อื่น ๆ ที่เป็นสาเหตุของปัญหาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาในกลุ่มนี้ ที่การวิจัยนี้ยังไม่
 ได้ศึกษาครอบคลุมไว้

ความแตกต่างระหว่างมารดากับบิดา

แม้ว่าการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
 ของมารดาไทยโดยเฉพาะ แต่ในการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองของนักเรียนประถมและมัธยม
 ทำให้ได้คำตอบจากบิดาของนักเรียนมาจำนวน 145 คน และได้ข้อมูลจากผู้ปกครองที่เป็นญาติ
 หรือคนอื่นอีก 130 คน ในขณะที่ได้ข้อมูลจากมารดา 386 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ในบางกรณีได้แยกมารดาออกจากผู้ปกครองประเภทอื่น และในบางกรณีก็ได้แยกวิเคราะห์ข้อมูลของบิดาและมารดาต่างหากจากกัน ทำให้สามารถพิจารณา เปรียบเทียบผลวิจัยของบิดาและมารดาของนักเรียนได้ด้วย

ก่อนที่จะเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ควรจะได้กล่าวถึงลักษณะของข้อมูลของบิดาและมารดา ดังต่อไปนี้ ประการแรก แบบวัดที่ใช้ในการเก็บข้อมูลนี้ แม้จะมุ่งให้มารดาเป็นผู้ตอบ แต่ก็มีข้อความที่อาจจะใช้กับบิดาหรือผู้ปกครองประเภทอื่นได้ด้วย ประการที่สอง ผู้ที่เป็นบิดาและมารดาในกลุ่มตัวอย่างนี้ เป็นผู้แทนของครอบครัวของตน จึงไม่มีคำตอบของบิดาและมารดาจากครอบครัวเดียวกันเลย ประการที่สาม การที่บิดาหรือมารดามีการเลี้ยงดูเด็กที่ไม่เหมาะสม ก็อาจเป็นไปได้ว่าคู่สมรสได้แสดงบทบาททดแทน ซึ่งการวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาครอบครัวไว้

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดาและมารดา ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบทั้ง 5 แบบ โดยพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของเด็กในปกครอง โดยวิเคราะห์ในกลุ่มมารดา แยกต่างหากจากกลุ่มบิดา ดังได้ประมวลไว้ในตาราง 49 ภาคผนวก ค. ผลปรากฏว่ามารดาอบรมเลี้ยงดูเด็กที่อายุต่างกัน ในปริมาณที่แตกต่างกันใน 4 วิธีจาก 5 วิธีที่ศึกษาคือ มารดาของเด็กมัธยมจะรักสนับสนุนลูกมากกว่า และฝึกให้ลูกพึ่งตนเองช้ากว่ามารดาของเด็กประถม ส่วนมารดาของเด็กประถม รายงานว่าควบคุมลูกมาก และลงโทษทางกายลูก มากกว่ามารดาของนักเรียนมัธยม ส่วนบิดานั้นรายงานแตกต่างไปตามชั้นเรียนของเด็กในทำนองเดียวกับมารดา เฉพาะการควบคุมเด็กและการฝึกให้เด็กพึ่งตนเอง นอกจากนั้นบิดาของเด็กหญิงยังรายงานที่ใช้เหตุผลกับลูก และควบคุมลูก มากกว่าบิดาของเด็กชายด้วย ส่วนมารดาเด็กชายและหญิงรายงานไม่แตกต่างกันในค่านใดเลย

จึงสรุปได้ว่า มารดาเลี้ยงดูลูกแตกต่างกันตามอายุของเด็ก และส่วนใหญ่จะเป็นวิธีที่เหมาะสมกับอายุของเด็ก นอกจากการให้ความรักสนับสนุน ซึ่งควรให้เท่า ๆ กันในเด็กและวัยรุ่น ส่วนบิดาเลี้ยงดูลูกแตกต่างไปตามอายุและเพศของเด็ก ที่ไม่เหมาะสมคือบิดาของเด็กและวัยรุ่นรายงานว่าลงโทษทางกายเป็นปริมาณใกล้เคียงกัน แต่ตามหลักแล้วควรลงโทษ

ทางกายน้อย เมื่อบุตร เป็นวัยรุ่น ส่วนการใช้เหตุผลและการควบคุมลูกหญิงมากกว่าชายของ บิดานั้น อาจเกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อบุตรของบิดาที่แตกต่างไปตามเพศของเด็ก แต่จากการ พิจารณาความแปรปรวนของคะแนนทัศนคติที่ต่อบุตรของบิดาและมารดาตามเพศของเด็ก ก็ ไม่ปรากฏความแตกต่างตามที่คาดไว้แต่อย่างไร (ดูตาราง 52 ในภาคผนวก ค.)

ต่อจากนั้นได้วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการอบรมเลี้ยงดูตามระดับ ความรู้สึกแออัดทางบ้านและระดับสุขภาพจิต โดยแยกวิเคราะห์กลุ่มบิดาออกจากกลุ่มมารดา (ดังได้ประมวลผลส่วนนี้ไว้ในตาราง 50 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏว่าในกลุ่มมารดา นั้นมีการอบรมเลี้ยงดูที่แปรปรวนไปตามความรู้สึกแออัดและสุขภาพจิตของมารดา มากกว่าใน บิดา โดยอาจกล่าวได้ว่ามารดาที่รู้สึกแออัดมากนั้นรักสนับสนุนลูกน้อยกว่า ใช้เหตุผลกับลูกน้อย กว่า และลงโทษทางกายลูกมากกว่า มารดาที่รู้สึกแออัดทางบ้านน้อย ส่วนบิดามีปัญหาที่ คล้ายคลึงกับมารดา เฉพาะที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล เท่านั้น ส่วนมารดาที่สุขภาพจิตดีน้อยก็ใช้เหตุผลกับลูกน้อยกว่า และฝึกให้ลูกพึ่งตนเองช้ากว่า มารดา ที่มีสุขภาพจิตดีมาก ส่วนบิดามีปัญหาเดียวกับมารดา เฉพาะที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้ เหตุผลเท่านั้น

จึงกล่าวได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาขึ้นอยู่กับความรู้สึกแออัดทางบ้าน และสุขภาพจิต มากกว่าที่จะปรากฏเช่นนี้ในบิดา

แต่จากการพิจารณาอำนาจทำนายของตัวแปรต่าง ๆ ตั้งแต่จิตลักษณะ 6 ด้าน คีชนิสภาพแออัด 6 ตัว และลักษณะทางชีวสังคมและภูมิหลังของผู้ตอบและของเด็กในปกครอง รวม 15 ตัว ในชุดแรก และ 27 ตัวในชุดที่สอง (ดูตาราง 51 ในภาคผนวก ค.) ปรากฏ ว่าตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษาสามารถร่วมกันทำนายรายงานการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดาได้มาก กว่ามารดา โดยทางฝ่ายบิดาทำนายได้ตั้งแต่ 13 ถึง 52% หรือเฉลี่ย 29.8% ส่วนทางฝ่าย มารดาทำนายได้ตั้งแต่ 9 ถึง 43% หรือเฉลี่ย 23.8% โดยตัวแปรที่ศึกษาสามารถร่วมกัน ทำนายการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลได้มากที่สุด รองลงมาคือแบบฝึกให้เด็กพึ่งตนเองช้า แบบรักสนับสนุน แบบควบคุม และทำนายได้น้อยที่สุดคือ แบบลงโทษทางกายมากกว่าทางจิต พพบผลเช่นเดียวกันนี้ทั้งในบิดาและมารดา นอกจากนั้นตัวทำนายที่สำคัญที่สุดของการอบรม

เลี้ยงดูแต่ละแบบของบิดาและมารดา ก็เป็นตัวเดียวกันแทบทั้งสิ้น กล่าวคือการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีตัวทำนองที่สำคัญ 2 ตัวแรกคือ สุขภาพจิตและทัศนคติต่อเด็กสำหรับมารดา แต่สำหรับบิดาคือสุขภาพจิตและความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบพึ่งตนเองช้านั้น ตัวทำนองที่สำคัญที่สุดสองตัวแรกทางฝ่ายมารดาคือ อายุของเด็กและสุขภาพจิตของมารดา ส่วนทางฝ่ายบิดาคือ อายุของเด็ก และระยะเวลาที่รับผิดชอบเด็ก ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนั้นตัวทำนองที่สำคัญสองตัวแรกของมารดาคือทัศนคติต่อเด็กและระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ส่วนทางฝ่ายบิดาคือ ทัศนคติและความใกล้ชิดกับเด็ก ส่วนการควบคุมเด็กนั้น ตัวทำนองที่สำคัญทางฝ่ายมารดาคือ ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก และทัศนคติต่อเด็ก ส่วนทางฝ่ายบิดาคือ อายุของเด็กและความใกล้ชิดกับเด็ก ส่วนการลงโทษทางกายแก่เด็กนั้นตัวทำนองทางฝ่ายมารดา ที่สำคัญ 2 ตัวแรกคือ ทัศนคติต่อเด็กและอายุของผู้ตอบ ส่วนทางฝ่ายบิดาคือ ทัศนคติต่อเด็กและความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก

อาจกล่าวโดยส่วนรวมได้ว่า ทัศนคติที่ดีต่อบุตรและสุขภาพจิต มีบทบาทที่สำคัญในการทำนายนการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ของมารดาได้มากกว่าบิดา ส่วนความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กก็สามารถทำนายนการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมของมารดาได้มากที่สุด ส่วนในบิดานั้นปริมาณความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็ก สามารถทำนายนการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลและแบบลงโทษทางกายได้เป็นลำดับต้น ๆ นอกจากนั้นถ้าบิดารายงานว่าผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดมิใช่ตนเอง แต่เป็นผู้อื่นนั้น บิดาประเภทนี้จะรักสนับสนุนลูกมาก และควบคุมลูกมากด้วย นอกจากนี้อายุของเด็กยังเป็นตัวทำนองที่สำคัญในการทำนายนการควบคุมและการฝึกเด็กให้พึ่งตนเองของบิดาด้วย จึงอาจสรุปได้ว่าจิตลักษณะต่าง ๆ ที่ศึกษา สามารถทำนายนการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาได้มากกว่าที่จะทำนายนบิดา ส่วนอายุของเด็กและความเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด เป็นตัวทำนายนการอบรมเลี้ยงดูของบิดาได้มากกว่าทางฝ่ายมารดา

เพื่อที่จะได้พิจารณาว่าสภาพแวดล้อมที่บ้าน และความรู้สึกรักและห่วงใย มีความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่ละแบบทั้ง 5 แบบในกลุ่มบิดาและกลุ่มมารดาอย่างไร ดังได้ประมวลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มาไว้ในตาราง 47 ในภาคผนวก ค. แล้ว ดัชนีสภาพแวดล้อมที่หักอาศัยที่มีความสำคัญที่สุดในการวิจัยนี้ 2 ด้านคือ จำนวนคนต่อห้องและปริมาณการใช้ประโยชน์จากห้องนอน ในส่วนนี้จะได้ใช้ดัชนีสภาพแวดล้อมสองตัวนี้เป็นตัวแทนของสภาพแวดล้อมที่หักอาศัย ผล-

ปรากฏว่าสภาพแออัดของที่พักอาศัยและความรู้สึกแออัดที่บ้าน สัมพันธ์กับการอบรม เลี้ยงดูหลายแบบของมารดามากกว่าบิดา โดยปรากฏในบิดาว่าการอบรม เลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลเพียงแบบเดียวที่สัมพันธ์ทางลบกับดัชนีสภาพแออัด 2 ด้าน และความรู้สึกแออัดที่บ้านของบิดาในระดับสูงพอที่จะยอมรับได้ ส่วนทางฝ่ายมารดานั้นจำนวนคนต่อห้องสัมพันธ์ทางลบกับปริมาณรายงานการเลี้ยงดูเด็กแบบรักสนับสนุนและแบบใช้เหตุผล และสัมพันธ์ทางบวกกับรายงานปริมาณการควบคุมเด็ก ในระดับสูงพอที่จะยอมรับได้ นอกจากนั้นการใช้ประโยชน์จากห้องนอนยังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการลงโทษทางกายแก่เด็กของมารดาด้วย

ผลการวิจัยส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศที่พบว่า ชายและหญิงมีการตอบสนองต่อสภาพแออัดของสถานที่แตกต่างกัน (Freedman, 1971) ส่วนบุธและเอ็ดเวิร์ดส์ (Booth & Edwards, 1976) ได้ศึกษาชาวเมืองโครอนโด โดยในตารางสองของรายงานการวิจัยนั้น ได้เปรียบเทียบข้อมูลของสามีและภริยาที่มาจากครอบครัวเดียวกันจำนวน 295 ครอบครัวจาก 560 ครอบครัวที่ศึกษาทั้งหมด โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสภาพแออัดทางกายภาพของที่พักอาศัยกับปริมาณการเล่นกับบุตร และปริมาณการตีบุตร และในอีกส่วนหนึ่งได้รายงานค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกแออัดที่บ้านกับปริมาณการเล่นกับบุตร และปริมาณการตีบุตรของสามีแยกต่างหากจากภริยา ผลปรากฏว่าฝ่ายภริยา มีการตอบสนองต่อสภาพแออัด และความรู้สึกแออัดเด่นชัดกว่าฝ่ายสามี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยบิดาและมารดาไทยนี้ นอกจากนั้นยังพบผลที่สอดคล้องกันในข้อมูลของมารดาชาวไทยและชาวแคนาดา คือ มารดาทั้งสองประเทศนี้ถ้าอยู่ในสภาพที่แออัดมาก และรู้สึกแออัดที่บ้านมากเท่าใด ก็รายงานว่าลงโทษทางกายลูกมากขึ้นด้วย ส่วนบิดาชาวแคนาดาถ้ารู้สึกแออัดที่บ้านมาก ก็จะลงโทษทางกายแก่เด็กมากด้วย แต่บิดาชาวไทยกลับใช้เหตุผลกับลูกน้อยและใช้อารมณ์กับลูกมากขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การลงโทษลูกอย่างไม่เหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็ก ส่วนผลที่ขัดแย้งกันอีกส่วนหนึ่งคือ ถ้ามารดาอยู่ในสภาพที่แออัดมาก มารดาของเด็กไทยมักจะรักสนับสนุนลูกน้อยลง แต่มารดาชาวแคนาดา กลับเล่นกับลูกมากขึ้น

การวิจัยในประเทศไทยและประเทศแคนาดาที่กล่าวข้างบนนี้ พบผลที่แตกต่างระหว่างบิดาและมารดา โดยการวิจัยไทยพบความแตกต่างที่เด่นชัดกว่า ว่า มารดามีพฤติกรรมที่อยู่ใต้อิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางบ้านมากกว่าบิดา ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะมารดาต้องใช้

เวลาอยู่บ้านกับลูกมากกว่าบิดา และเมื่ออยู่ที่บ้านมารดาต้องมีกิจกรรมและหน้าที่รับผิดชอบมากกว่าบิดา โดยเฉพาะต่อบุตร ฉะนั้นพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดา จึงเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่บ้าน มากกว่าพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดา

สรุปได้ว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดา คือ จิตลักษณะ 3 ประการ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพของที่พักอาศัย ส่วนทางฝ่ายบิดานั้นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กคือ อายุของเด็ก และความใกล้ชิดกับเด็ก ส่วนจิตลักษณะของบิดา เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กน้อยกว่าทางฝ่ายมารดา ส่วนดัชนีสภาพแวดล้อมทางกายภาพของที่พักอาศัย เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูของบิดาไม่มากนัก ยกเว้นการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์แบบเดียว

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะของบิดาและมารดา จิตลักษณะที่สำคัญที่ควรนำมา กล่าวถึงคือ ทศนคติต่อบุตร สุขภาพจิต และความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ซึ่งเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดาและมารดา ดังได้กล่าวมาแล้ว ส่วนความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อม แม้จะเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูไม่มากนัก แต่มีความเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะ 3 ประการข้างบนนี้ จึงควรนำมาพิจารณาด้วย จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจิตลักษณะแต่ละประการตามชั้นเรียนและเพศของเด็กในปกครอง (ดูตาราง 52 ในภาคผนวก ค.) ผลปรากฏว่าความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมของบิดาและมารดาแปรปรวนไปตามชั้นเรียนของเด็กในปกครอง จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยของกลุ่มจึงทราบว่าบิดาและมารดาของนักเรียนประถมรายงานว่ารู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าบิดามารดาของนักเรียนมัธยม นอกจากนี้ยังพบว่าสุขภาพจิตและความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กของมารดา แปรปรวนไปตามชั้นเรียนของเด็กในปกครอง กล่าวคือมารดาของนักเรียนมัธยมมีสุขภาพจิตดีกว่า และมีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กมากกว่ามารดาของเด็กนักเรียนประถม ผลเช่นนี้ไม่ปรากฏในหมู่บิดา

จึงสรุปได้ว่าจิตลักษณะของมารดาแปรปรวนไปตามอายุของบุตร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าจิตลักษณะของมารดาแปรปรวนไปตามอายุของมารดาด้วย โดยมารดาที่มีอายุน้อย มักจะมีจิตลักษณะหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสม แต่ไม่ปรากฏผลเช่นนี้ในบิดา

จากการวิเคราะห์คะแนนจิตลักษณะ 4 ด้าน แบบถดถอยพหุคูณเป็นชั้น โดยมีดัชนีสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย 4 ด้านเป็นตัวทำนาย ดังปรากฏในตาราง 7, 8, 11, และ 14 ในส่วนนี้จะได้พิจารณาแต่ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มมารดาและบิดาโดยเฉพาะ ผลปรากฏว่าดัชนีสภาพแวดล้อมทางบ้าน 4 ด้านสามารถทำนายจิตลักษณะทั้ง 4 ประการของบิดาได้โดยเฉลี่ย 13.0% มากกว่าที่จะทำนายในมารดา (โดยเฉลี่ย 10.7%) แต่ในกลุ่มมารดามีจิตลักษณะสองประการคือความรู้สึกแออัดและความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ที่ดัชนีความแออัดทางบ้านที่สามารถทำนายได้มากกว่าในกลุ่มบิดา ตัวทำนายดัชนีสภาพแวดล้อมทางบ้านที่มีบทบาทเด่นชัดเป็นพิเศษในกลุ่มมารดามี 2 ตัวคือ จำนวนคนต่อห้องและการใช้ประโยชน์จากห้องนอน ส่วนทัศนคติต่อบุตรของมารดานั้นไม่ปรากฏว่าดัชนีสภาพแวดล้อมทางบ้านสามารถจะทำนายได้แต่ประการใด ส่วนทางฝ่ายบิดานั้นปรากฏว่าดัชนีสภาพแวดล้อม 4 ตัวร่วมกันสามารถทำนายจิตลักษณะ 2 ประการของบิดาได้มากกว่ามารดาคือ สุขภาพจิต และทัศนคติต่อบุตร แต่ไม่ปรากฏว่าดัชนีสภาพแวดล้อมตัวใดมีบทบาทที่เด่นชัดเป็นพิเศษในการทำนายจิตลักษณะของบิดา

สรุป ในการวิจัยนี้พบว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพของที่พักอาศัย และความรู้สึกแออัดทางบ้านนั้น เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดามากกว่าบิดา แต่สภาพแวดล้อมที่หนักกลับเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะของบิดามากกว่ามารดา โดยเฉพาะเกี่ยวข้องกับทัศนคติที่ดีต่อบุตรของบิดา 11% แต่สภาพแวดล้อมไม่เกี่ยวข้องกับทัศนคติที่ดีของมารดาต่อบุตรแต่ประการใด (0%) ส่วนจิตลักษณะ 6 ประการ เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดามากกว่าที่จะเกี่ยวข้องในบิดา แต่ในกลุ่มบิดานั้นมีตัวแปรอื่น ๆ อีกหลายตัวที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กคือ อายุของเด็ก เพศของเด็ก และความใกล้ชิดในหลายด้านกับเด็ก เป็นต้น จึงปรากฏว่าตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมดในการวิจัยนี้สามารถร่วมกันทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูเด็กทั้ง 6 แบบของบิดาได้มากกว่าในมารดา จากการพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปร 3 ชุด ในหมู่บิดาและมารดาคือ ดัชนีสภาพแวดล้อม จิตลักษณะ และการอบรมเลี้ยงดูเด็ก อาจสรุปได้ว่าตัวแปรทั้ง 3 ชุดนี้มีรูปแบบความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันในหมู่บิดาและมารดา กล่าวได้ว่าในกลุ่มมารดา ดัชนีสภาพแวดล้อมและจิตลักษณะเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ในขณะที่ตัวแปร 2 ชุด

แรกมีความสัมพันธ์กันไม่มากนัก ฉะนั้นรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปร 3 ชุดนี้จึงสอดคล้องกับรูปแบบที่ 4 ในภาพ 3 ในบทที่ 4 นี้ซึ่งเป็นรูปแบบที่เสนอเพิ่มเติมในการวิจัยนี้ นอกเหนือจากที่คองเกอร์และคณะ (Conger, et. al., 1984) เสนอแนะไว้ ส่วนในกลุ่มบิตานี้ปรากฏว่าดัชนีสภาพแอ็คทเกี่ยวข้องกับจิตลักษณะของบิตา และจิตลักษณะของบิตา เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ในขณะที่ดัชนีสภาพแอ็คทเกี่ยวข้องกับ การอบรมเลี้ยงดูเด็กน้อยมาก ยกเว้นการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ จึงกล่าวได้ว่ารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ชุดในกลุ่มบิตาสอดคล้องกับรูปแบบที่ 1 ในภาพ 3 สำหรับการอบรมเลี้ยงดู 4 ใน 5 แบบ สำหรับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ในกลุ่มบิตานี้ ความสัมพันธ์ของตัวแปร 3 ชุด สอดคล้องกับรูปแบบที่ 3 ในภาพ 3

ข้อดีและข้อจำกัดของการวิจัยนี้

ข้อดีของการวิจัย หมายถึง คุณลักษณะสำคัญของการวิจัยที่ทำให้การวิจัยนั้นแตกต่างไปจากการวิจัยที่มีอยู่เดิม ทางด้านที่จะก่อให้เกิดการประมวลความจริงที่นอกเหนือจากที่มีการประมวลไว้แต่เดิม นอกจากนั้นข้อดีของการวิจัยยังหมายถึงวิธีการวิจัยที่ใช้ ซึ่งจะช่วยในการเก็บข้อมูลและสรุปผลได้อย่างน่าเชื่อถือ

ข้อดีของการวิจัยนี้มีที่สำคัญ 4 ประการคือ

ประการแรก การวิจัยนี้ได้ศึกษาปัญหาของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยใช้วิธีการที่เป็น ทาววิสัย นั่นคือมีการวัดตัวแปรที่คาดว่าจะเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมในปริมาณต่าง ๆ แล้วนำมาศึกษาความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดา วิธีการวิจัยนี้ตรงข้ามกับวิธีการแบบอัตวิสัย ซึ่งมีผู้ใช้มากอยู่แต่เดิม ซึ่งเป็นการสอบถามมารดาว่า ตามความรู้ความเข้าใจของมารดาเองนั้น มารดาเห็นว่าอะไรคือต้นเหตุของการที่ตนไม่สามารถจะอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมได้ วิธีการแบบอัตวิสัยนี้ ฝั่งการพิจารณาทัศนคติของมารดาว่าอะไรคือปัญหา และคนมีปัญหานั้น ๆ มากน้อยเพียงใด ส่วนวิธีการแบบทาววิสัยที่ใช้ในการวิจัยนี้ ใช้วิชาการในการกำหนดลักษณะที่อาจจะ เป็นปัญหาของมารดา แล้วใช้เครื่องมือวัดลักษณะเหล่านี้ในมารดา เพื่อนำมาประเมินทางวิชาการว่ามารดาแต่ละคนมีปัญหาที่ศึกษานี้ในปริมาณเท่าใด จากนั้นจึงใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปริมาณปัญหาเหล่านี้กับปริมาณการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะตัดสินว่า ปัญหาใดในปริมาณเท่าใด เกี่ยวข้องกับการอบรม

เลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสมของมารดาประเภทใด ฉะนั้นวิธีการแบบภววิสัย จึงมีลักษณะที่เป็นวิชาการมากกว่า และให้ผลที่น่าเชื่อถือมากกว่าวิธีการแบบอัตวิสัยที่ใช้กันอยู่แต่เดิม

ประการที่สอง การวิจัยนี้ได้ศึกษาตัวแปรสองชุดที่ทางวิชาการให้ข้อเสนอแนะว่าอาจจะเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดา ตัวแปรชุดแรกคือ ดัชนีสภาพแอ็ดของที่พักอาศัย 6 ตัว ซึ่งมาจากวิชาจิตวิทยานิเวศ ส่วนตัวแปรชุดที่สองคือ จิตลักษณะของมารดา 6 ตัว ซึ่งมาจากวิชาจิตวิทยาพัฒนาการทางสังคม การวิจัยนี้มีข้อดีทางด้านนี้ถึงสี่ประการ ประการแรกคือ ได้ศึกษาดัชนีสภาพแอ็ดของที่พักอาศัยถึง 6 ตัวพร้อมกันในการวิจัยเดียว ซึ่งมากกว่าที่เคยมีผู้ศึกษามาก่อนแม้ในต่างประเทศ ประการที่สองคือ การวิจัยนี้ได้วัดจิตลักษณะของมารดา 6 ด้าน ซึ่งครอบคลุมลักษณะทางจิตใจของมารดามากกว่าที่เคยมีการวิจัยมาก่อน ทำให้สามารถเปรียบเทียบบทบาทความสำคัญของตัวแปรเหล่านี้ในฐานะที่เป็นตัวทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูได้ ข้อดีในส่วนนี้ประการที่สามคือ การวิจัยนี้ได้ศึกษาตัวแปรสองชุดในการวิจัยเดียวกัน ทำให้สามารถตัดสินชี้ขาดได้ว่าตัวแปรประเภทใด และตัวแปรไหนบ้างที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูได้ ได้พบในการวิจัยนี้ว่าตัวแปรที่เป็นจิตลักษณะของมารดา มีบทบาทสำคัญกว่าดัชนีสภาพแอ็ดของที่พักอาศัย ที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย นอกจากนั้นประการสุดท้าย การวิจัยนี้ยังสามารถที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งสองชุดนี้ด้วย ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละชุดกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นด้วย

ประการที่สาม ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองนักเรียนไทย 5 ด้าน โดยผู้วิจัยได้เลือกวิธีอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีหลักฐานสำคัญน่าเชื่อถือจากผลการวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศ ว่าเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างคุณลักษณะที่น่าปรารถนาในเยาวชนไทยทั้งทางด้านจริยธรรมและความสัมฤทธิ์ผล ฉะนั้นวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 แบบนี้จึงเป็นวิธีที่มีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในทางวิชาการ และทางการปฏิบัติในปัจจุบัน ฉะนั้นถ้าการวิจัยนี้ได้พบลักษณะของผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสม จึงมั่นใจได้ว่าเป็นลักษณะของปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้เด็กเป็นคนดีและเป็นคนเก่งต่อไป

ประการที่สี่ ในการวิจัยนี้ได้ให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์ข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง โดยส่วนรวม และกลุ่มตัวอย่างที่แยกย่อย ตามลักษณะทางชีวสังคมของผู้ตอบ ของครอบครัว และของเด็กในปกครองอีกหลายลักษณะ ทำให้พบผลที่สำคัญในผู้ปกครองนักเรียนในกรุงเทพฯ โดยทั่วไป และผู้ปกครองบางประเภท นอกจากนี้ยังพบในหลายกรณีว่า เมื่อจำแนกผู้ตอบตามลักษณะทางชีวสังคมแล้ว ได้พบความแตกต่างที่เด่นชัดระหว่างกลุ่ม เปรียบเทียบ ซึ่งไม่อาจจะพบได้ในผู้ปกครองโดยส่วนรวมที่ศึกษา ผลส่วนนี้จึงมีความสำคัญต่อการศึกษาข้อมูลตามสมมติฐาน อย่างละเอียดในกลุ่มย่อย และยังสามารถนำมา เป็นหลักฐานในการ เสนอแนะ เพื่อการปฏิบัติ และพัฒนาเฉพาะกลุ่มผู้ปกครองบางประเภท ในบางสถานการณ์ดังจะได้อกล่าวต่อไป

สรุปได้ว่าข้อดีของการวิจัยนี้คือการ เลือกตัวแปรต่าง ๆ มาศึกษาร่วมกัน และการ ใช้วิธีการแบบทวิวิสัย ทำให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวางและลึกซึ้ง ในขณะเดียวกันก็มีความ เป็นวิชาการ สูง ช่วยให้ผลการวิจัยนี้ น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดในการวิจัย หมายถึงลักษณะของการวิจัยซึ่งยังไม่สมบูรณ์แบบ ทั้งนี้ เนื่องจากการ เลือกใช้วิธีการวัดตัวแปรและรูปแบบการวิจัย เพื่อให้เหมาะสมกับ เวลาและงบประมาณ ของการวิจัยหนึ่ง ๆ ภายในขอบเขตที่เอื้ออำนวยของสถานภาพทางการวิจัยใน เรื่องนั้น ในขณะนั้น เมื่อได้วิธีการวัดตัวแปรและรูปแบบการวิจัยแล้ว ก็ย่อมจะมีข้อจำกัดที่มากับข้อดีของวิธีการ วัดและรูปแบบการวิจัย เหล่านี้ นอกจากนี้บางการวิจัยยังอาจมีข้อจำกัดที่ไม่ได้คาดมาก่อนอีกด้วย การตระหนักถึงข้อจำกัดของการวิจัย จะช่วยให้ทราบขอบเขตของความรู้ที่ได้มา และเป็นพื้นฐานในการ เสนอแนะการวิจัยที่ควรกระทำต่อไปด้วย

ข้อจำกัดของการวิจัยนี้ที่สำคัญมี 2 ประการคือ

ประการแรก วิธีการวัดตัวแปรต่าง ๆ ในการวิจัยนี้ เป็นการวัดและการสอบถาม จากผู้ปกครองทั้งสิ้นตั้งแต่การสอบถามลักษณะของที่พักอาศัย การวัดจิตลักษณะของผู้ตอบ และการ ให้ผู้ตอบรายงานถึงการอบรมเลี้ยงดูที่ตนใช้กับเด็กในปกครอง การที่ได้ข้อมูลมาจากแหล่งเดียวกันอาจทำให้ข้อมูลเหล่านี้มีความสัมพันธ์กัน มากกว่าที่จะได้มาจากแหล่งที่ต่างกัน การวัดที่อาจจะ กระทำได้แตกต่างจากที่ใช้อยู่ในการวิจัยนี้ คือการวัดการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดา ใน การวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการให้บิดามารดา รายงานพฤติกรรมของตนเอง ซึ่ง เป็นการรับรู้พฤติกรรม

ของตนอย่างสะสมในหลายสถานการณ์ เป็นระยะเวลาหลายปี ทำให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวาง แต่ก็มีข้อจำกัดที่การรับรู้ของผู้ตอบ และความถูกต้องของการรายงานของผู้ตอบ เหล่านี้

ประการที่สอง ในการวิจัยนี้ได้มีการศึกษาผู้เลี้ยงดูที่มีเด็กอายุต่างกัน 2 ช่วง คือวัยเด็ก และวัยรุ่นตอนต้น ในการวิเคราะห์ข้อมูล ก็ได้มีการเปรียบเทียบปัญหาของผู้เลี้ยงดู และการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาของเด็กสองวัยนี้ ทำให้ได้ผลการวิจัยแบบข้ามประเภท (cross-sectional) เมื่อพบว่ามารดาของวัยรุ่นเลี้ยงดูเด็กหรือมีปัญหาที่แตกต่างไปจากมารดาของเด็กที่อายุน้อยกว่า ก็ไม่สามารถจะสรุปได้ว่า ผลเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ การที่มารดาทั้งสองกลุ่มมีบุตรที่อายุต่างกันหรืออยู่ที่รุ่น (cohort) ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันของผู้ตอบ หรือมีสาเหตุจากปัจจัยอื่น ๆ

สรุปได้ว่าการวิจัยนี้มีข้อดีที่สำคัญหลายประการและมีข้อจำกัดบางประการ ที่เกิดจากสถานภาพของวิชาการในการวัดตัวแปร และรูปแบบการวิจัยที่ใช้ ซึ่งจะได้เสนอแนะการวิจัยที่ควรทำต่อไป เพื่อให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัยที่ควรกระทำสืบ เนื่องจากการวิจัยนี้มีพื้นฐานจากการวิจัยนี้ 3 ด้านคือ ด้านแรกจากข้อจำกัดของการวิจัยนี้ได้กล่าวไปแล้วข้างบนนี้ ด้านที่สองมาจากการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ ที่ไม่พบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในกลุ่มตัวอย่างบางประเภท จึงต้องทำการวิจัยในแง่มุมอื่นต่อไป ด้านที่สามคือ การตอบคำถามทางการวิจัยที่เกิดขึ้นใหม่ หลังจากการวิจัยนี้ได้ให้ข้อความรู้เพิ่มเติมขึ้นจากเดิมแล้ว ซึ่งแสดงถึงความก้าวหน้าในการสะสม และการแสวงหาความรู้ขั้นสูงต่อไป ในตอนต่อไปนี้จะได้เสนอแนวทางการวิจัย 4 ประการคือ การวิจัยโดยใช้นิยามปฏิบัติการที่แตกต่างไป การวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบช่วงยาว การวิจัยมารดาบางประเภท และการวิจัยเพื่อหาแนวทางพัฒนามารดา

การวิจัยโดยใช้นิยามปฏิบัติการที่แตกต่างไป ได้กล่าวไปแล้วว่าข้อจำกัดประการหนึ่งของการวิจัยนี้ คือการวัดการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 แบบ โดยขอให้บิดามารดา รายงานเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งอาจจะ เป็นข้อมูลที่ขึ้นอยู่กับการรับรู้และความต้องการที่จะรายงานความจริงของผู้ตอบ ถ้าจะให้ตรงกับความเป็นจริงให้มากยิ่งขึ้น ควรใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของบิดามารดา

ที่ปฏิบัติต่อบุตรโดยตรง แต่การอบรมเลี้ยงดู 5 แบบที่ศึกษานี้ มีลักษณะที่เป็นแบบแผนสะสมกัน ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ถ้าใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของบิดามารดาโดยตรง จะไม่สามารถครอบคลุมลักษณะทั้งหมดตามต้องการได้ จึงควรมีการศึกษาค้นคว้าเพื่อกำหนดนิยามปฏิบัติการที่เหมาะสมยิ่งขึ้น สำหรับการอบรมเลี้ยงดูเหล่านี้

การวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบช่วงยาว ในการวิจัยนี้ได้ศึกษามารดาของเด็กและวัยรุ่นว่าจะมีปัญหาและอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันอย่างไร ต่อไปควรมีการวิจัยที่ศึกษาว่าเมื่อบุตรอายุมากขึ้น บิดามารดาจะเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกันไปจากเดิมมากน้อยเพียงใด จึงควรมีการวิจัยแบบช่วงยาว ติดตามศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาจากเมื่อบุตรอายุ 7 ปีจนถึง 12 ปีหรือกว่านั้น เป็นระยะเวลาที่ต้องใช้ในการวิจัยกว่า 5 ปี ถ้าผู้วิจัยมีข้อจำกัดเรื่องเวลา ก็อาจจะใช้รูปแบบการวิจัยแบบช่วงยาวเป็นลำดับ (Longitudinal Sequential design) โดยศึกษาบิดามารดาที่มีบุตรอยู่ในช่วงอายุต่างกันหลายกลุ่มไปพร้อมกัน เช่นศึกษามารดาที่มีบุตรอายุ 7, 9 และ 11 ปี เป็น 3 กลุ่ม ติดตามผู้ถูกศึกษาแต่ละกลุ่ม 2-3 ปี ก็จะช่วยย่นระยะเวลาที่ต้องใช้ในการติดตามศึกษาจาก 5 ปี ลงเหลือเพียง 2-3 ปี ในการวิจัยนี้ ก็พบผลที่แสดงว่าอายุของบุตรมีบทบาทที่สำคัญในการทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม โดยเฉพาะในบิดา จึงควรมีการวิจัยว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาจะเปลี่ยนแปลงไปตามอายุของบุตรมากน้อยเพียงใดด้วย

การวิจัยมารดาบางประเภท เนื่องจากในการวิจัยนี้พบว่า มารดาที่มีการศึกษาดำในระดับไม่เกินประถมศึกษา ซึ่งเป็นมารดาส่วนใหญ่ในประชากรที่ศึกษานั้น มารดาประเภทนี้ตัวแปรอิสระที่ศึกษาทั้งหมดในการวิจัยนี้คือ ดัชนีสภาพแวดล้อมที่พักอาศัย และจิตลักษณะของมารดา ตลอดจนตัวแปรทางชีวสังคมอื่น ๆ ร่วมกันทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแต่ละแบบทั้ง 5 แบบของมารดาประเภทนี้ได้น้อยมาก (ไม่เกิน 15%) จึงแสดงว่ายังมีตัวแปรอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ศึกษา เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาที่มีการศึกษาดำอีกมาก

เนื่องจากมารดาที่มีการศึกษาดำมีอยู่ถึง 78% ในมารดาไทยที่ศึกษาทั้งหมด และเปอร์เซ็นต์นี้คงจะใกล้เคียงกับเปอร์เซ็นต์ในประชากรไทยในกรุงเทพฯ และอาจจะมีเปอร์เซ็นต์ที่สูงกว่านี้ในมารดาในต่างจังหวัด ฉะนั้นมารดาประเภทนี้จึงมีความสำคัญมากต่อเยาวชนไทยส่วนใหญ่ จึงควรมีการวิจัยปัญหาที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาประเภทนี้เป็นพิเศษต่อไป

การวิจัยเพื่อหาแนวทางพัฒนาการค้า ในการวิจัยนี้ได้พบว่าจิตลักษณะที่สำคัญต่อการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างเหมาะสมของมารดาไทยในกรุงเทพฯ มี 3 ประการ คือ ทศนคติที่ศรัทธา ความรู้ที่ถูกต้องในการปฏิบัติต่อเด็ก และสุขภาพจิตที่ดี แต่การวิจัยนี้ไม่สามารถจะยืนยันได้ว่า จิตลักษณะเหล่านี้เป็นสาเหตุของการอบรมเลี้ยงดูเด็กแบบต่าง ๆ ทั้ง 5 แบบของมารดา ฉะนั้นจึงควรมีการวิจัยเชิงทดลองพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 3 ประการนี้ในมารดาที่มีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไม่เหมาะสม เพื่อที่จะศึกษาว่ามารดาที่ได้รับการพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 3 ประการแล้ว จะมีการอบรมเลี้ยงดูเด็กเหมาะสมมากขึ้นกว่ามารดาในกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 3 ประการนี้เพียงใด การวิจัยเชิงทดลองประเมินผลการพัฒนาการค้านี้ จะเป็นหลักฐานที่สำคัญในการพัฒนาการค้า เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะทางการปฏิบัติ

ในการวิจัยนี้ได้พบความสำคัญของสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัยและจิตลักษณะ ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดาบางประเภท นอกจากนั้นยังพบแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ไม่เหมาะสม และการใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กแต่ละแบบในปริมาณที่ไม่เหมาะสมในผู้ปกครองประเภทต่าง ๆ ด้วย ข้อมูลเหล่านี้จึงเป็นพื้นฐานของการเสนอแนะทางการปฏิบัติ 3 ประการคือ การพัฒนาสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย การพัฒนาการค้า และการวางแผนครอบครัวคุมกำเนิด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การพัฒนาสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย เพื่อป้องกันปัญหาในบิดามารดาและบุตร ในการวิจัยนี้ได้พบว่า สภาพแวดล้อมของที่พักอาศัยถ้ามีในปริมาณสูง จะเกี่ยวข้องกับการที่บิดามารดามีจิตลักษณะที่น่าปรารถนาในปริมาณต่ำ และมีจิตลักษณะที่ไม่น่าปรารถนาในปริมาณสูง จิตลักษณะของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัยคือ ความรู้สึกแออัด สุขภาพจิต ความเชื่ออำนาจนอกคน และความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็ก สภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย จะเกี่ยวข้องับจิตลักษณะเหล่านี้ในปริมาณสูงในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง (สูงกว่าประถมศึกษา) มารดาที่มีอายุมากกว่า 35 ปี ผู้ปกครองที่อยู่ในที่อยู่ปัจจุบันมานานกว่า 3 ปี และผู้ที่มีฐานะค่อนข้างดี

ส่วนทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัยกับการอบรม
เลี้ยงดูเด็กนั้น การวิจัยนี้พบความสัมพันธ์ดังกล่าวในปริมาณสูงในกลุ่มมารดาที่ไม่ทำงาน
อาชีพ และในผู้ปกครองที่มีฐานะค่อนข้างดี

นอกจากนั้นยังพบว่าสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัยมีความสัมพันธ์กับการอบรม
เลี้ยงดูเด็กของมารดา (โดยเฉพาะมารดาที่ไม่มีงานอาชีพ) มากกว่าบิดา ลักษณะสภาพ
แวดล้อมของที่พักอาศัยที่สำคัญคือ จำนวนคนต่อห้อง และการใช้ประโยชน์จากห้องนอน

ฉะนั้นจึงเสนอแนะได้ว่าควรมีการแนะนำประชาชนให้เห็นโทษของการอยู่
อย่างแออัดยัดเยียด โดยเฉพาะทางการมีจำนวนคนในบ้านมากกว่าจำนวนห้องที่ใช้
ได้ตั้งแต่ 3 เท่าขึ้นไป และการใช้ห้องนอนในหลายกิจกรรม จะทำให้ผู้อยู่อาศัยมีสุขภาพ
จิตไม่ดี รู้สึกแออัดมาก ซึ่งเกี่ยวพันไปถึงการปฏิบัติของบิดามารดาต่อบุตร ทางด้านการให้
ความรักสนับสนุน การใช้เหตุผล การลงโทษทางกาย และการควบคุมบุตรในมารดา และ
การใช้เหตุผลในบิดา ข้อเสนอแนะนี้ควรให้แก่ผู้ปกครองที่มีฐานะค่อนข้างดีในกรุงเทพฯ
และให้แก่มารดาที่ไม่ทำงานอาชีพเป็นสำคัญ

การพัฒนามารดา ในการวิจัยนี้ได้พบว่ามิจิตลักษณะหลายประการของ
มารดา ที่เกี่ยวข้องกับ การอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ศึกษา จิตลักษณะเหล่านี้คือ ทัศนคติที่ดีต่อบุตร
สุขภาพจิต ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก และความรู้สึกแออัดทางบ้าน

การพัฒนามารดาของนักเรียนประถม ได้พบว่าผู้ปกครองนักเรียนประถม
ต้นมีจิตลักษณะหลายประการในปริมาณที่น้อยกว่าผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมต้น จิตลักษณะ
เหล่านี้ร่วมกันทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลในผู้ปกครองนักเรียนประถมต้น
ได้สูงถึง 41% และทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนในกลุ่มนี้ได้ 15% นอก
จากนั้นยังปรากฏว่าผู้ปกครองนักเรียนประถมต้นอยู่ในสภาพที่แออัดมากกว่าผู้ปกครองนักเรียน
มัธยมต้นทางด้านจำนวนคนต่อหน่วยพื้นที่ จำนวนคนต่อห้อง และปริมาณการใช้ประโยชน์จาก
ห้องนอน

จากผลการวิจัยนี้จึงเสนอแนะได้ว่า ในผู้ปกครองนักเรียนประถมต้นควรพัฒนา
ทั้งสภาพที่อยู่อาศัย ลักษณะทางจิตใจ และวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยสภาพที่อยู่อาศัยไม่ควร
อยู่ในพื้นที่ที่มีคนมากกว่า 23 คนต่อพื้นที่ 100 ตารางวา ไม่ควรมีคนในบ้านเกิน 3 เท่าของ

จำนวนห้องที่ใช้อยู่อาศัย และไม่ควรรใช้ประโยชน์จากห้องนอนเกินกว่า 3 กิจกรรม ซึ่งรวมทั้งการนอนด้วย ถ้าไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงจากการอยู่ในสภาพที่แออัดเช่นนี้ได้ ก็ควรจะบอกกล่าวถึงผลเสียต่อจิตใจ และการอบรมเลี้ยงดูเด็กแก่ผู้ปกครองเหล่านี้ เพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขทางด้านอื่น ที่อาจทำได้คือการพัฒนาจิตใจของผู้ปกครองโดยตรง โดยควรจะพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อบุตร สุขภาพจิต ความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กและการลดความรู้สึกแออัดในบ้าน ส่วนการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น ผู้ปกครองนักเรียนประถมต้นควรให้ความรักสนับสนุนบุตรให้มากยิ่งขึ้น และเด็กในวัย 6-8 ขวบนี้ ยังควรเลี้ยงดูแบบควบคุมให้มากแล้วค่อย ๆ ผ่อนลงเมื่อเด็กโตขึ้น ในผู้ปกครองนักเรียนประถมต้นนี้มักพบแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ไม่เหมาะสมคือ ถ้าผู้ปกครองคนใดเลี้ยงดูเด็กแบบใช้เหตุผลมาก และรักสนับสนุนเด็กมาก มักจะมีการควบคุมเด็กลดลง ถ้าผู้ปกครองประเภทนี้จะควบคุมเด็กประถมต้นให้มากขึ้นด้วย ก็จะเหมาะสมกับอายุของเด็กมาก

การพัฒนาการค้าที่มีการศึกษาสูง ในหมู่มารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา การวิจัยนี้พบว่าสภาพแออัดของที่พักอาศัยสามารถทำนายจิตลักษณะต่าง ๆ ของมารดาประเภทนี้ได้ 15% ในขณะที่ทำนายการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 4 ใน 5 แบบ ไม่ได้เลย ยกเว้นการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม แต่จิตลักษณะของมารดาที่มีการศึกษาสูง สามารถทำนายปริมาณการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบได้โดยเฉลี่ย 24% จึงแสดงว่าสภาพแออัดทางบ้านส่งผลผ่านจิตลักษณะของมารดาประเภทนี้ มากกว่าจะส่งผลโดยตรงต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ฉะนั้นนอกจากจะพัฒนาสภาพแวดล้อมทางบ้านของมารดาที่มีการศึกษาสูงแล้ว ยังควรมีการพัฒนาจิตลักษณะของมารดาเหล่านี้โดยตรงด้วย โดยควรพัฒนาจิตลักษณะ 4 ประการของมารดาเหล่านี้คือ ทัศนคติที่ดีต่อบุตร ความรู้ที่ถูกต้องในการปฏิบัติต่อบุตร สุขภาพจิต และความเชื่ออำนาจในตนในผลของการเลี้ยงดูเด็ก

อาจกล่าวได้ว่าการวิจัยนี้ได้ผลที่น่าพอใจ และสามารถนำมาเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการค้าที่มีการศึกษาสูง ได้มากกว่าการค้าที่มีการศึกษาค่ำ

การพัฒนาการค้าที่มีและไม่มียานอาชีพ ในการวิจัยนี้พบว่าสภาพแออัดของที่พักอาศัย เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาที่ไม่มียานอาชีพมากกว่าในมารดาที่มีงานอาชีพ แต่ในทางกลับกันพบว่าสภาพแออัดของที่พักอาศัย เกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตใจของมารดา

ที่มีงานอาชีพมากกว่ามารดาที่ไม่มีงานอาชีพ และยังพบว่าจิตลักษณะ เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาที่มีงานอาชีพมากกว่าในมารดาที่ไม่มีงานอาชีพ (ดูภาพ 3 และ 4 ในภาคผนวก ง.) ฉะนั้นจึงควรพัฒนาสภาพแวดล้อมทางบ้านของมารดาที่ไม่มีงานอาชีพ ทางด้านการใช้ประโยชน์จากห้องนอน และจำนวนบุตร ซึ่งอาจส่งผลต่อคุณภาพของการอบรมเลี้ยงดูบุตรของมารดาเหล่านี้ ส่วนบ้านของมารดาที่มีงานอาชีพควรได้รับการพัฒนาทางด้านจำนวนคนต่อห้อง ระยะห่างจากบ้านคนอื่น และจำนวนปัญหาในห้องอื่น ซึ่งอาจจะส่งผลดีต่อจิตใจของมารดาประเภทนี้ได้มาก

ส่วนการพัฒนาจิตใจของมารดาโดยตรงนั้น สำหรับมารดาที่มีงานอาชีพ ควรพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อบุตร ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก และลดความรู้สึกล้อแอ้ดทางบ้านด้วย ส่วนมารดาที่ไม่มีงานอาชีพนั้น ควรลดความรู้สึกล้อแอ้ดทางบ้าน เป็นประการแรก แล้วพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อบุตร และสุขภาพจิตของมารดาเป็นสำคัญ

การวางแผนครอบครัวและคุมกำเนิด ในการวิจัยนี้ได้พบว่ามารดาที่มีบุตรมากเท่าใด ก็จะมีเลี้ยงดูบุตรแบบควบคุมน้อย ใช้เหตุผลน้อย และฝึกให้เด็กพึ่งตนเองช้า นอกจากนั้นครอบครัวที่มีบุตรมากมักจะมีสภาพแอ้ดมากในที่พักอาศัยด้วย โดยเฉพาะทางด้านจำนวนคนมากในแต่ละห้อง และจำนวนคนมากต่อหน่วยพื้นที่ ซึ่งส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อจิตใจของบิดามารดา และคุณภาพของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ฉะนั้นการมีบุตรมากเกินไปเกินกว่า 3 คน จึงเป็นผลเสียต่อจิตใจและพฤติกรรมของบิดามารดา ซึ่งส่งผลเสียต่อการพัฒนาเยาวชนอีกทอดหนึ่งด้วย ฉะนั้นนโยบายและการปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาครอบครัวและเยาวชนไทย จึงควรมีการกำหนดและส่งเสริมให้ประชาชนมีบุตรให้น้อยลงด้วย

ภาคผนวก ก.

แบบวัดและสอบถามผู้ปกครอง

คำชี้แจงเกี่ยวกับการสอบถาม

เรียน ท่านผู้ปกครองที่เคารพ

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นแหล่งที่ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับครอบครัวและเยาวชนไทย และได้ทำการเผยแพร่ความรู้และร่วมในโครงการพัฒนาครอบครัว และเยาวชนไทยมามาก และกำลังกระทำต่อไป

ในโครงการนี้ท่านเป็นผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนผู้ปกครองของเยาวชนไทยในสถานศึกษา ในการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทางบ้าน และการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

แบบสอบถามนี้มี 4 ชุด ค้างกัน แต่ละชุดจะมีตอนสั้นๆ 2-3 ตอน โปรดอ่านแบบสอบถามทีละข้ออย่างระมัดระวัง ผู้ปกครองแต่ละท่านอาจตอบคำถามได้แตกต่างกันไป แล้วแต่ความคิดเห็นและประสบการณ์ของแต่ละคน จึงขอให้ท่านผู้ปกครองตอบตามที่ท่านนึกได้ และขอให้ตอบตรงตามความเป็นจริงที่สุด

กรุณาระมัดระวังตอบให้ครบถ้วนด้วย มิฉะนั้นข้อมูลของท่านจะใช้ไม่ได้เพราะไม่สมบูรณ์ ถ้าท่านมีความสงสัยในคำถามตอนใด โปรดถามเจ้าหน้าที่วิจัยได้ทันที กรุณาอย่าตอบถ้ายังไม่เข้าใจดี

ทางคณะผู้วิจัยมั่นใจว่าความร่วมมือของท่านผู้ปกครองครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่สังคมไทย และขอขอบพระคุณท่านผู้ปกครองทุกท่านที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้แก่การวิจัยนี้

คณะผู้วิจัยจากสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์

มศว ประสานมิตร

ชื่อนักเรียน.....นามสกุล.....

อายุ.....ปี เพศ ชาย

ชั้น..... หญิง

โรงเรียน.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อผู้ตอบ.....นามสกุล.....

ข้าพเจ้าเป็น มารดา ของนักเรียนที่มีชื่อข้างบนนี้

บิดา ขณะนี้ข้าพเจ้า อยู่กับเด็กคนนี้

ญาติ ไม่ได้อยู่กับเด็กคนนี้

อื่นๆ

ผู้ใหญ่ที่ดูแลอบรมเด็กคนนี้อย่างใกล้ชิดที่สุดคือ

ข้าพเจ้าเอง

คนอื่น คือ.....ของเด็กคนนี้

ข้าพเจ้ามีเวลาใกล้ชิดเด็กคนนี้ (จันทร์ ถึง ศุกร์) วันละ.....ชั่วโมง (ไม่นับเวลาตอน และมักไม่เกิน 6 ชั่วโมง เพราะเด็กไปโรงเรียน)

ข้าพเจ้ารับผิดชอบดูแลเด็กคนนี้

นานกว่า 3 ปี หรือตั้งแต่เด็กเกิด

น้อยกว่า 3 ปี

ชุดที่ 1

เด็ก กับ โรงเรียน

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามนี้มี 2 ตอน มีจุดประสงค์ที่จะสอบถามผู้ปกครองถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของเด็ก และการเกี่ยวข้องกับโรงเรียน

กรุณาตอบทั้ง 2 ตอน

ตอนที่ 1

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับการเจริญเติบโตของเด็ก กรุณาอ่านประโยคที่ไว้ที่ละประโยคอย่างช้าๆ เมื่อเข้าใจเนื้อความแล้ว ให้พิจารณาว่าเนื้อความนั้นถูกหรือผิด แล้วขีด ✓ หรือ × ไว้หน้าข้อนั้นๆ กรุณาตอบให้ครบทั้ง 15 ข้อ

1. ถ้าเด็กโตและวัยรุ่นไม่มีโอกาสเป็นตัวของตัวเองบ้าง โตขึ้นจะเป็นผู้ใหญ่ที่ควบคุมตนเองได้ยาก
2. พ่อไม่จำเป็นต้องมีบทบาทในการดูแลเด็ก เพราะแม่ก็ได้ทำหน้าที่อยู่แล้ว
3. การให้เด็กอายุ 2-5 ขวบ นั่งหนึ่งเฉย ย่อมเป็นการฝึกนิสัยที่ดีให้เด็ก
4. การเขียนที่เด็ก ไม่ว่าจะเด็กเล็กหรือเด็กโตเป็นสิ่งล้ำสมัย
5. พ่อแม่ไม่ควรฟังคำแก้ตัวของเด็กเมื่อเด็กทำผิด เพราะจะทำให้เด็กได้ใจ
6. เมื่อเด็กอายุยังไม่ถึง 5 ขวบ ควรยอมให้เด็กทำผิดโดยไม่ลงโทษใดๆ เลย เพราะเด็กยังเล็กเกินไป
7. พ่อแม่ควรแสดงความโกรธและเกรี้ยวกราดขณะลงโทษเด็ก
8. เมื่อเด็กเสียใจเพราะได้คะแนนต่ำในการสอบ พ่อแม่ควรปลอบใจด้วยการให้รางวัล
9. พ่อแม่ควรให้รางวัล (ขนมหรือของเล่น) เป็นเครื่องล่อเพื่อไม่ให้เด็กมารบกวนเวลาทำงาน
10. แม่ควรให้ความสนใจแก่เด็กทันทีที่เกรียงทุกครั้งในช่วงขวบปีแรก
11. การเข้มงวดกวดขันเด็ก จะทำให้เด็กมีแนวทางชีวิตตามที่พ่อแม่ต้องการ
12. พ่อแม่ไม่ควรชมเชยลูกต่อหน้า เมื่อเด็ก (อายุ 2-10 ขวบ) ทำดี เพราะจะทำให้เด็กได้ใจ
13. เมื่อเด็กทำความดี พ่อแม่ควรทำเฉยๆ เสีย
14. การปล่อยให้เด็กตัดสินใจเอง เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กทำชั่ว
15. เด็กไม่สามารถจะทำได้เป็นคนดีได้ ถ้าพ่อแม่ไม่เข้มงวดกับเด็ก

ตอน 2

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับโรงเรียนของบุตรของท่าน กรุณาอ่านประโยคที่ให้ไว้ ที่ละประโยคอย่างช้าๆ เมื่อเข้าใจเนื้อหาแล้ว ให้เลือกตอบจากคำตอบที่ให้ไว้ จาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้างจริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” “ไม่จริงเลย”

โดยขีด ✓ (ชี้คดุก) เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ กรุณาตอบให้ครบทั้ง 10 ข้อด้วย

1. เมื่อเด็กเข้าโรงเรียน พ่อแม่ก็สบายใจได้ว่ามีครูคอยอบรมสั่งสอนเด็กแทนพ่อแม่แล้ว

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
2. เด็กอยู่กับครูที่โรงเรียนแต่ละวันนานกว่าอยู่กับพ่อแม่ ฉะนั้นครูควรต้องรับผิดชอบเด็กมากกว่าพ่อแม่

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
3. ครูต้องสอนเด็กพร้อมกันที่ละหลายสิบคน ย่อมจะดูแลเด็กได้ไม่ทั่วถึงเท่าพ่อแม่ของเด็กเอง

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
4. ครูย่อมไม่สามารถเข้าใจจิตใจของเด็กได้ดีเท่าพ่อแม่ของเด็กเอง

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
5. ฉันเชื่อว่าครูคือบุคคลสำคัญที่สุดในการสร้างอนาคตให้แก่เด็ก

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
6. ครูควรตรวจตราสุขภาพของลูกของฉันด้วย

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
7. เด็กควรได้รับการสอนนิสัยรับประทานอาหารที่มีประโยชน์จากทางโรงเรียนมากกว่าจากที่บ้าน

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
8. ถ้าเด็กเป็นคนไม่ดีจะต้องโทษว่าพ่อแม่ไม่สั่งสอนมากกว่าโทษครู

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
9. ถ้าเด็กมีปัญหาพ่อแม่ควรพยายามช่วยเด็กอย่างเต็มที่ก่อนจะไปฟ้องครู

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
10. การสร้างนิสัยที่ดีแก่เด็กเป็นหน้าที่ของพ่อแม่มากกว่าจะเป็นหน้าที่ของครู

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

ชุดที่ 2

บ้าน และ ครอบครัว

คำแนะนำในการตอบ

แบบสอบถามชุดนี้มี 3 ตอน มีจุดประสงค์ที่จะสอบถามผู้ปกครองถึงสภาพทางครอบครัวของท่าน กรุณาตอบทั้ง 3 ตอน

ตอนที่ 1

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับบ้านและครอบครัว กรุณาตอบทั้ง 5 ข้อ โดยเติมคำตอบลงในช่องว่างหรือขีดเครื่องหมายถูกลงหน้าข้อความ

- บริเวณบ้านที่ข้าพเจ้าอาศัยอยู่ปัจจุบันมีเนื้อที่.....ตารางวา หรือ.....งาน ในเนื้อที่ มีคนอยู่ทั้งหมด.....คน
- ในบ้านที่ข้าพเจ้าอยู่นี้มีคนรวมทั้งสิ้น.....คน
ซึ่งเป็น : ปู่ ย่า ตา ยาย ของลูกของข้าพเจ้า.....คน
ญาติอื่นที่อายุมากกว่าข้าพเจ้า.....คน ญาติที่อายุน้อยกว่าข้าพเจ้า.....คน
สามีหรือภรรยาของข้าพเจ้า.....คน บุตรธิดาของข้าพเจ้า.....คน
บุตรบุญธรรม.....คน ผู้ขออาศัย.....คน
คนใช้ คนงาน.....คน อื่นๆ.....คน
- ภายในบ้านมีห้องที่คนอยู่ได้.....ห้อง
- ห้องที่ข้าพเจ้านอนนั้น (ขีด ✓ ลงหน้าข้อความทุกข้อที่เป็นคำตอบสำหรับท่าน)
 ตอนกลางวันใช้ทำงานอย่างอื่น ใช้เป็นห้องแต่งตัวด้วย
 ใช้เป็นห้องพระด้วย ใช้เป็นห้องรับแขกด้วย
 ใช้เป็นห้องเก็บของด้วย ใช้อื่น ๆ ด้วย (เติม).....
- ข้าพเจ้าอยู่ในบ้านดังกล่าวนี้มาแล้วเป็นเวลา.....ปี.....เดือน ก่อนมาอยู่ที่นี้ข้าพเจ้าอยู่ในบ้าน (ขีด ✓ ลงหน้าข้อความ)
 ที่กว้างขวางกว่านี้ ที่คับแคบกว่านี้

ตอน 2

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความรู้สึกของผู้ปกครอง เมื่ออยู่ที่บ้าน วิธีตอบ โปรดอ่านประโยคที่
ให้ไว้ซ้ำๆ จนเข้าใจ แล้วเลือกตอบจากคำตอบที่ให้ไว้จาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้างจริง”
“ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” “ไม่จริงเลย” โดยขีด ✓ (ขีดถูก) เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ
กรุณาตอบให้ครบทั้ง 10 ข้อด้วย

1. ถ้าข้าพเจ้าต้องการพักผ่อนอยู่คนเดียว ก็สามารถใช้มุมหนึ่งภายในบ้านเป็นที่สงบได้

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
2. ข้าพเจ้ารู้สึกที่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้ เมื่ออยู่ในบ้าน

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
3. เมื่อข้าพเจ้าพยายามทำงานขณะอยู่ที่บ้าน ข้าพเจ้ามักจะโดนขัดจังหวะเสมอ

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
4. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าบ้านนี้ช่างคับแคบจนหาความเป็นส่วนตัวไม่ได้เลย

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
5. เมื่อข้าพเจ้าอยู่บ้าน ข้าพเจ้าอาจพักผ่อนได้ถ้าต้องการ

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
6. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าทุกคนในบ้านชอบมาวุ่นวายกับข้าพเจ้าอยู่เสมอ เมื่อข้าพเจ้าต้องการอยู่คนเดียว

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
7. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าบ้านของข้าพเจ้าแออัดไปด้วยผู้คนและสิ่งของ

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
8. ในบ้านของข้าพเจ้าเงียบสงบกว่านอกบ้านมาก

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
9. ถ้าข้าพเจ้าต้องการสมาธิทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ข้าพเจ้าจะต้องออกไปใช้สถานที่นอกบ้าน

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
10. เมื่อข้าพเจ้าอยู่บ้าน ข้าพเจ้าจะทำงานให้สำเร็จได้โดยไม่ถูกขัดจังหวะ

 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

ตอน 3

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูบุตร วิธีตอบเหมือนตอนที่ 2
กรุณาตอบให้ครบทั้ง 10 ข้อ

1. ถ้าลูกของฉันประสบอุบัติเหตุขณะอยู่กับฉัน ก็เป็นเพราะฉันขาดความระมัดระวัง

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
2. ควรยึดสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่พึ่ง เพื่อเด็กจะได้ไม่เจ็บป่วยง่าย

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
3. ฉันเชื่อว่าพ่อแม่มีความสำคัญต่ออนาคตของลูกมากกว่าพระเจ้าองค์ใด

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
4. เด็กจะเป็นคนดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุญและกรรมแต่ปางก่อน

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
5. พ่อแม่สามารถป้องกันไม่ให้ลูกเจ็บไข้ได้ป่วยได้มาก

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
6. เด็กจะเรียนได้ดีถ้าบิดามารดาเอาใจใส่ในการเรียนของเด็ก

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
7. ฉันเชื่อว่าถ้าดวงชะตาของลูกที่อยู่แล้ว แกจะต้องมีอนาคตที่ดี

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
8. พ่อแม่ที่โชคดียุ่เท่านั้นจึงจะมีลูกที่เป็นเด็กดีและเรียนเก่ง

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
9. เมื่อเด็กเกิดมาไ้ พ่อแม่ก็คงไม่มีทางจะทำให้เด็กฉลาดขึ้นได้

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
10. ฉันเชื่อว่าวิธีอบรมเลี้ยงดูลูกของฉันจะทำให้ลูกเป็นเด็กดีได้

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

ชุดที่ 3

บุตรกับการปฏิบัติต่อบุตร

คำแนะนำในการตอบ

ตอนที่ 1

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กคนที่ท่านมาเป็นผู้ปกครองในวันนี้ กรุณาอ่านประโยคที่ให้ไว้ซ้ำ ๆ ทีละประโยค เมื่อเข้าใจเนื้อความแล้วให้เลือกตอบจาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้างจริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” “ไม่จริงเลย” โดยขีด ✓ (ขีดถูก) เพียงคำตอบเดียวในแต่ละข้อ กรุณาตอบให้ครบทั้ง 10 ข้อ

1. ฉันเชื่อว่าลูกคนนี้จะเป็นเด็กที่มีอนาคตไกล

☐	☐	☐	☐	☐	☐
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
2. ฉันรู้สึกผิดหวังในตัวลูกคนนี้

☐	☐	☐	☐	☐	☐
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
3. ฉันมีความสุขเมื่ออยู่ใกล้ลูกคนนี้

☐	☐	☐	☐	☐	☐
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
4. ลูกคนนี้เป็นเด็กไม่รักดี

☐	☐	☐	☐	☐	☐
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
5. ฉันรู้สึกภาคภูมิใจในลูกคนนี้มาก

☐	☐	☐	☐	☐	☐
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
6. ฉันอารมณ์เสียอยู่เสมอเมื่ออยู่ใกล้ลูกคนนี้

☐	☐	☐	☐	☐	☐
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
7. ฉันต้องการที่จะเลี้ยงดูลูกคนนี้อย่างดีที่สุด

☐	☐	☐	☐	☐	☐
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
8. ฉันรู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับนิสัยของลูกคนนี้

☐	☐	☐	☐	☐	☐
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. ฉันพร้อมที่จะเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อลูกคนนี้

จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

10. ฉันพอใจมากที่ลูกคนนี้เกิดมาในครอบครัวของเรา

จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

ตอน 2 “บทบาทของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก”

คำแนะนำในการตอบ

กรุณานึกถึงเฉพาะเด็กที่ท่านมาเป็นผู้ปกครองในวันนี้ ในส่วนนี้เป็นข้อความที่เกี่ยวกับการปฏิบัติของท่านต่อเด็กคนนี้โดยเฉพาะ ขอให้ท่านอ่าน (หรือฟัง) ข้อความทีละข้อ แล้วคิดว่าข้อความนั้นกล่าวถึงความเป็นจริงตรงกับที่ท่านปฏิบัติต่อเด็กคนนี้นาน้อยเพียงใด หรือไม่จริงเลย แล้วเลือกขีด ✓ ที่คำตอบเพียง 1 แห่ง จากที่ให้ไว้ 6 คำตอบ

กรุณาตอบตามความเป็นจริง และตอบให้ครบทุกข้อด้วย มีทั้งหมด 20 ข้อ

1. ข้าพเจ้าแสดงให้เห็นลูกรู้ว่าข้าพเจ้ารักลูกมาก

จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

2. ข้าพเจ้าชอบพูดคุยหยอกล้อฉันที่เพื่อนกับลูกเสมอ

จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

3. ข้าพเจ้าต้องการให้ลูกมีส่วนร่วมในกิจกรรมแทบทุกอย่าง

จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

4. ข้าพเจ้าเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของลูกอยู่เสมอ

จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

5. ข้าพเจ้ามักแสดงให้เห็นลูกรู้ว่า ข้าพเจ้าภูมิใจในตัวแกมาก

จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

6. ข้าพเจ้าชอบให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำแก่ลูกเสมอ
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
7. ข้าพเจ้าชอบพูดคุยกับลูกด้วยเสียงอันไพเราะนุ่มนวลเสมอ
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
8. ข้าพเจ้าช่วยผ่อนคลายความทุกข์ ความกังวลใจของลูกอยู่เสมอ
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
9. ข้าพเจ้าไม่เคยแสดงให้ลูกรู้ว่าข้าพเจ้ารำกวมมากเพียงใด
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
10. ข้าพเจ้ามักเห็นลูกดีกว่าคนอื่นเสมอ
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
11. ข้าพเจ้าจะอธิบายถึงเหตุผลในการที่ลงโทษลูกทุกครั้ง
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
12. ข้าพเจ้าจะลงโทษลูกรุนแรงแค่ไหนขึ้นอยู่กับอารมณ์ของข้าพเจ้า
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
13. ข้าพเจ้าสนับสนุนให้ลูกทำสิ่งต่างๆ โดยไม่อธิบายเหตุผล
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
14. เมื่อข้าพเจ้าอารมณ์เสีย ข้าพเจ้ามักจะพาลดุด่าหรือลงโทษลูกเสมอ
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
15. ข้าพเจ้าเปิดโอกาสให้ลูกอธิบายก่อนที่จะดุด่าหรือลงโทษลูกเสมอ
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
16. ข้าพเจ้าจะลงโทษลูกตามปริมาณความผิดของลูกเสมอ
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
17. ข้าพเจ้ามักจะเพิกเฉยไม่ชมเชยลูกเมื่อลูกทำความดี
 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

18. ข้าพเจ้าไม่เคยกล่าวขอโทษลูก เมื่อข้าพเจ้าคิดว่าลูกโดยเข้าใจผิด

 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
19. ข้าพเจ้าทำให้ลูกไม่กล้าเข้าหน้า เมื่อข้าพเจ้าอารมณ์เสีย

 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
20. ก่อนที่ข้าพเจ้าจะให้สิ่งของต่าง ๆ แก่ลูก ข้าพเจ้ามักจะบอกลูกด้วยว่าข้าพเจ้าให้เพราะลูกทำ
 ความดีอะไรไว้

 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

ตอน 3

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับการปฏิบัติของผู้ปกครองต่อบุตรคนหนึ่งของท่าน กรุณาอ่านประโยค และ
 ชี้คำตอบด้วยวิธีเดียวกับตอนที่ 1 และ 2 กรุณาตอบให้ครบทั้ง 20 ข้อ

1. ฉันมักลงโทษลูกด้วยวิธีทำให้ลูกเจ็บปวดตามร่างกายเสมอ

 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
2. ฉันมักจะเลือกลงโทษลูกด้วยการดุด่า

 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
3. เวลาฉันลงโทษลูก ฉันจะไม่ใช้วิธีลงโทษให้ลูกเจ็บกายเลย

 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
4. การว่ากล่าวตีสอนเด็กเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการทำโทษลูกของฉัน

 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
5. เมื่อลูกทำให้ฉันไม่พอใจฉันมักทุบตีลูก

 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย
6. ลูกของฉันเป็นเด็กที่เกินกว่าที่ฉันจะเขียนตีแกล

 จริงที่สุด จริง ก่อนข้างจริง ก่อนข้างไม่จริง ไม่จริง ไม่จริงเลย

7. การทำหน้าบึ้ง และเมินเฉยเป็นสิ่งเพียงพอที่จะทำให้ลูกรู้สึกว่าฉันไม่พอใจแก่

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
8. ลูกมักเจ็บตัวเมื่อถูกฉันลงโทษ

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
9. เมื่อลูกไม่ทำตามที่ฉันสั่ง ฉันมักใช้วิธีขู่แต่ไม่ได้ลงโทษแก่จริง ๆ

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
10. ไม่มีความจำเป็นที่ฉันจะต้องทำให้ลูกเจ็บกายเมื่อลงโทษเพื่อสั่งสอน

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
11. ฉันคอยสอสองคุดูแลความประพฤติของลูกอย่างใกล้ชิด

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
12. ฉันปล่อยให้ลูกตัดสินใจเองในเรื่องส่วนตัวของลูก

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
13. ฉันไม่ชอบให้ลูกออกจากบ้านโดยไม่มีผู้ใหญ่ควบคุม

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
14. ฉันให้ลูกเลือกแบบและสีของเสื้อผ้าของตัวเอง

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
15. ฉันชอบให้ลูกทำตามที่ฉันพอใจเสมอ

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
16. ฉันปล่อยให้ลูกไปเที่ยวกับเพื่อน ๆ โดยที่ฉันไม่ห่วงกังวลเลย

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
17. ฉันควบคุมดูแลให้ลูกใช้เงินตามที่ฉันเห็นสมควร

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
18. ฉันต้องการให้ลูกเล่าอย่างละเอียดถึงการไปเที่ยวข้างนอกทุกครั้ง

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

19. เมื่อลูกไม่ทำตามที่คุณบอก คุณจะโกรธลูกมาก

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
20. ฉันเชื่อว่าลูกคุณแรกศึกษาตัวเองได้เมื่ออยู่ไกลสายตาของฉัน

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

ตอน 4 “คิดย้อนหลังไปตั้งแต่เด็กเกิด”

คำแนะนำในการตอบส่วนนี้

คำถามส่วนนี้จะขอให้นำท่านผู้ปกครองย้อนหลังไปในอดีตตั้งแต่เด็กคนนั้นเกิดเป็นต้นมา ผู้ใหญ่มักจะปล่อยให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยฝึกเด็กทีละเล็กละน้อย บางคนก็มาให้เด็กทำเองเมื่อโตแล้ว ในส่วนนี้จะขอลถามว่าท่านฝึก หรือยอมให้เด็กทำสิ่งนั้นๆ ตั้งแต่เมื่อเด็กอายุเท่าไร

กรุณาตอบโดยขีด ✓ ลงในช่องที่เป็นช่วงอายุแรกที่ท่านเริ่มฝึก มีทั้งหมด 11 ช่อง

- ท่านฝึกให้ลูกอาบน้ำเองเมื่อเด็กอายุ

 1 ขวบ 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ไม่ได้ฝึก
- ท่านให้ลูกแปรงฟันเอง เมื่อเด็กอายุ

 1 ขวบ 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ไม่ได้ฝึก
- ท่านให้ลูกช่วยจกคั้งหรือเก็บจานชามอาหารเมื่อเด็กอายุ

 1 ขวบ 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ไม่เคยให้เด็กทำ
- ท่านให้ลูกรู้จักทำความสะอาดข้าวของเครื่องใช้บางอย่าง เช่น จาน ชาม ช้อน ผ้า เมื่อเด็กอายุ

 1 ขวบ 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ไม่ได้ฝึก
- ท่านให้ลูกช่วยจกคั้งของ หรือเก็บสิ่งที่ลูกทำละอะเทอะ ตั้งแต่เมื่อเด็กอายุ

 1 ขวบ 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ไม่ได้ฝึก
- ท่านเริ่มมอบหน้าที่เล็กๆ น้อยๆ ให้ลูกทำเป็นประจำ ตั้งแต่เมื่อเด็กอายุ

 1 ขวบ 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ไม่ได้ฝึก
- ท่านชักจูงให้ลูกรู้จักเก็บออมเงินไว้ เช่น การหยอดกระป๋องออมสิน เมื่อเด็กอายุ

 1 ขวบ 2 3 4 5 6 7 8 9 10 ไม่ได้ฝึก

8. ท่านเริ่มฝึกให้เด็กรู้จักช่วยทำกับข้าวเล็กๆ น้อยๆ เช่น ตำกุ้งแห้ง คนอาหารบนเตา หรือทอดข้าวตัง เมื่อเด็กอายุ

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	ไม่ได้ฝึก	

9. ท่านขอให้เด็กช่วยปฏิบัติท่าน เช่น รูดชิบ หาน้ำให้คิม บีบนวด ตั้งแต่เด็กอายุ

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	ไม่ได้ฝึก	

10. ท่านให้ลูกช่วยหิ้วของให้ท่าน ขณะไปซื้อของด้วยกันเมื่อเด็กอายุ

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	ไม่ได้ฝึก	

11. ท่านผู้ปกครองตอบคำถาม 10 ข้อนี้ (ขีด ✓ เพียง 1 แห่ง)

- อย่างมั่นใจเพราะจำได้ทั้งหมด
- จำได้เป็นส่วนใหญ่
- จำได้ครั้งต่อครั้ง
- จำได้เป็นส่วนใหญ่
- จำไม่ได้เลย หรือไม่ได้อยู่กับเด็กตั้งแต่เล็ก ๆ

ชุดที่ 4

ตอน 1 “ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง”

คำแนะนำในการตอบ

ให้อ่านประโยคณาให้เข้าใจ แล้วพิจารณาว่าข้อความนี้ตรงกับลักษณะของท่านมากน้อยเพียงใด แล้วให้ขีด (✓) ลงบนเส้นที่มีคำบรรยายจาก “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้างจริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” “ไม่จริงเลย” เพียงแห่งเดียว ต่อข้อ กรุณาตอบให้ครบทั้ง 15 ข้อ

1. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนตื่นตัวง่าย

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย	

2. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองสนใจอะไรไม่ได้นาน

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย	

3. เวลาทำงานถ้าใครมาส่งเสียงกังขำๆ ข้าพเจ้าจะทำต่อไปไม่ได้

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย	

4. ข้าพเจ้ามีเรื่องกลุ้มใจอยู่เสมอ

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
5. ข้าพเจ้ารู้สึกลำบากใจถ้าจะต้องตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
6. ถ้ามีคนมาชักใจหรือยั่วเพียงเล็กน้อยข้าพเจ้าจะโกรธเอาง่าย ๆ

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
7. ข้าพเจ้ารู้สึกกลัวโดยไม่รู้ว่าจะกลัวอะไรอยู่บ่อย ๆ

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
8. ข้าพเจ้าบังคับตนเองไม่ค่อยได้

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
9. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองเป็นคนตกใจง่าย

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
10. เวลาจิตใจข้าพเจ้ารู้สึกตีใจมาก และเวลาเสียใจก็รู้สึกเสียใจมาก

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
11. ข้าพเจ้าไม่ค่อยกล้าทำความรู้จักกับคนซึ่งไม่เคยรู้จักมาก่อน

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
12. ข้าพเจ้าไม่ชอบพูดเล่นเลย

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
13. บางครั้งข้าพเจ้ารู้สึกว่าตัวเองมักทำอะไรผิดอยู่เสมอ

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
14. เมื่อเข้านอนตอนกลางคืน ข้าพเจ้ามักนอนไม่ค่อยหลับ เพราะคิดอะไรต่าง ๆ นานา

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย
15. บางเวลาข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดอยากจะตะโกนออกไปดัง ๆ

 จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

ตอน 2 “แบบสอบถามทั่วไป”

ขณะนี้ข้าพเจ้าอายุ.....ปี เพศ.....ศาสนา.....

ขณะนี้ข้าพเจ้าอยู่ที่ ซอย.....ถนน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ที่ดินที่ข้าพเจ้าอยู่มีคนอยู่ หนาแน่นมาก หนาแน่นปานกลาง ไม่หนาแน่น

สิ่งที่ข้าพเจ้าไม่ชอบในที่ดินที่ข้าพเจ้าอยู่คือ (1).....

.....(2).....

(3)..... / ไม่มี

บ้านที่ข้าพเจ้าอยู่ ห่างจากบ้านของคนอื่น (บ้านที่ใกล้ที่สุด) ประมาณ.....เมตร

ขณะนี้ข้าพเจ้าทำงานอาชีพ...../ ไม่ทำงาน

ข้าพเจ้ามีการศึกษา ประถมปีที่ 6 หรือต่ำกว่า

เคยเรียนชั้นมัธยม

เคยเรียนในระดับอุดมศึกษา

ครอบครัวของข้าพเจ้ามีรายได้ต่อเดือนของสมาชิกทุกคนรวมกัน

ต่ำกว่า 4,000 บาท

จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ใช้จ่ายจากรายได้ข้างบนนี้

4,001 บาทถึง 9,000 บาท

1 ถึง 3 คน

9,001 บาท ขึ้นไป

4 ถึง 8 คน

9 คน หรือมากกว่านี้

ข้าพเจ้า อยู่กับสามีหรือภรรยา แยกกันอยู่ เป็นโสด

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ภาคผนวก ข .

รายชื่อโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาผู้ปกครองในการวิจัย

1. โรงเรียนวัดไผ่ตัน (ประถมแออัดมาก)
2. โรงเรียนวัดสีตาราม (ประถมแออัดมาก)
3. โรงเรียนพิบูลย์อุปถัมภ์ (ประถมแออัดน้อย)
4. โรงเรียนหนองจอกพิทยานุสรณ์ (ประถมแออัดน้อย)
5. โรงเรียนทรัพย์สโมสร (ประถมแออัดน้อย)
6. โรงเรียนเทพศิรินทร์ ลาดกระบัง (มัธยมแออัดน้อย)
7. โรงเรียนวัดน้อยใน (มัธยมแออัดน้อย)
8. โรงเรียนวัดอินทาราม (มัธยมแออัดมาก)
9. โรงเรียนวัดสังเวช (มัธยมแออัดมาก)

ภาคผนวก ก.

ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรายละเอียด

ตาราง 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของดัชนีสภาพแวดล้อมของครอบครัว 5 ตัว ในกลุ่มผู้ตอบที่เป็นมารดา 386 คน และ กลุ่มผู้ตอบที่เป็นบิดา (ในวงเล็บ) 145 คน

	จำนวนคน ต่อ พ.ท. 100 ตรว.	จำนวนคน ต่อห้อง	จำนวน บุตร	การใช้ประโยชน์ จากห้องนอน
จำนวนปัญหา	.04 (.04)	.10 (.14)	.00 (.22)*	.05 (.20)*
จำนวนคนต่อ พ.ท. 100 ตรว.	-	.22** (.21)*	.21** (.39)**	.12 (.03)
จำนวนคนต่อห้อง		-	.25** (.15)	.26** (.18)*
จำนวนบุตร			-	-.03 (-.00)

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05   คีเอฟ = 125   อาร์ = .17   ขึ้นไป

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01   อาร์ = .23   ขึ้นไป

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง	กลุ่ม มารดา บิดา	ค่าซี
จำนวนปัญหา กับ จำนวนบุตร	.00 .22	2.31*
จำนวนปัญหา กับ ใช้ห้องนอน	.05 .20	1.58

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของดัชนีสภาพแวดล้อมของครอบครัว 5 ตัวในกลุ่มผู้ตอบที่มาจากระดับเศรษฐกิจต่ำ 388 คน และกลุ่มผู้ตอบที่มาจากระดับเศรษฐกิจสูง (ในวงเล็บ) 274 คน

	จำนวนคน ต่อ พ.ท. 100 คน	จำนวนคน ต่อห้อง	จำนวน บุตร	การใช้ประโยชน์ จากห้องนอน
จำนวน ปัญหา	.07 (.00)	.12 (.00)	.06 (.08)	.09 (.08)
จำนวนคน ต่อ พ.ท. 100 คน	-	.20* (.10)	.24** (.24)**	.11 (.06)
จำนวนคน ต่อห้อง		-	.24** (.15)*	.19** (.28)*
จำนวน บุตร			-	.01 (.03)

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทีเอฟ = 200 อาร์ = .14 ขึ้นไป
 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทีเอฟ อาร์ = .18 ขึ้นไป

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง		กลุ่มเศรษฐกิจ		
		ต่ำ	สูง	ค่าซี
จำนวนคนต่อ พ.ท. 100 คน	จำนวนคน ต่อห้อง	.20	.10	1.30
จำนวนบุตร	จำนวนคน ต่อห้อง	.24	.15	1.19
ใช้ห้องนอน	จำนวนคน ต่อห้อง	.19	.28	1.22

ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เลย

ตาราง 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของดัชนีสภาพแวดล้อมของครอบครัว 5 ตัว ในกลุ่มผู้ตอบที่มาจากครอบครัวเดี่ยว 295 คน และมาจากครอบครัวขยาย (ในวงเล็บ) 366 คน

	จำนวนคน ต่อพื้นที่ 100 ตรว.	จำนวนคน ต่อห้อง	จำนวน บุตร	การใช้ประโยชน์ จากห้องนอน
จำนวน ปัญหา	.01 (.05)	.01 (.05)	.03 (.10)	.06 (.10)
จำนวนคน ต่อพื้นที่ 100 ตรว.	-	.21** (.16)*	.26** (.23)**	.12 (.10)
จำนวนคน ต่อห้อง		-	.31** (.14)*	.24** (.24)**
จำนวน บุตร			-	.01 (.03)

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดีเอฟ = 200 อาร์ = .14 ขึ้นไป

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 อาร์ = .18 ขึ้นไป

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง	กลุ่มครอบครัว		
	เดี่ยว	ขยาย	ค่าซี
จำนวนคนต่อ พื้นที่ 100 ตรว. กับ จำนวนคน ต่อห้อง	.21	.16	< 1
จำนวนบุตร กับ จำนวนคน ต่อห้อง	.31	.14	2.27*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของดัชนีสภาพแวดล้อมของครอบครัว 5 ตัว ในกลุ่มผู้ตอบที่เพิ่งมาอยู่ไม่เกิน 3 ปี 626 คน และกลุ่มผู้ตอบที่อยู่มานานกว่า 3 ปี (ในวงเล็บ) 36 คน

	จำนวนวนคน ต่อ พ.ท. 100 ตรว.	จำนวนคน ต่อห้อง	จำนวน บุตร	การใช้ประโยชน์ จากห้องนอน
จำนวนปัญหา	.03 (.12)	.08 * (.07)	.05 (.25)	.10 * (.31)
จำนวนคนต่อ พ.ท. 100 ตรว.	-	.20 ** (-.05)	.20 ** (.45) **	.11 ** (.13)
จำนวนคน ต่อห้อง		-	.26 ** (.08)	.24 ** (.12)
จำนวนบุตร			-	.04 (-.04)

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดีเอฟ = 30 อาร์ = .35 ขึ้นไป

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 อาร์ = .45 ขึ้นไป

ตาราง 5 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเชื่ออำนาจภายนอกตนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยพิจารณาตามชั้นเรียนและเพศของนักเรียนของผู้ปกครองในกลุ่มรวม จำนวน 662 คน

กลุ่ม			28.11	29.02	29.05
ชั้น	×	เพศ			
มัธยม		หญิง	26.07	2.95	2.98
(225 คน)			(2.48)	(6.69)*	(6.83)*
มัธยม		ชาย	28.11	.91	.94
(109 คน)			-	(< 1)	(< 1)
ประถม		ชาย	29.02	-	.03
(165)					(< 1)
ประถม		หญิง	29.05		-
(163 คน)					

เอมเอสที่เหลือ = 41.15

ค่าเอฟที่ .05 (3,600) = 2.61

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ค่าเอฟแมกซ์ = $\frac{43.68}{38.67} = 1.13$ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของความเชื่ออำนาจภายนอกตนในการอบรมเลี้ยงดู
เด็ก เมื่อพิจารณาตามระดับความรู้สึกแออัด และสุขภาพจิตของผู้ตอบในกลุ่มรวม จำนวน
662 คน

แหล่งความแปรปรวน	ดีเอฟ	เอมเอส	เอฟ
ความรู้สึกแออัด (ก)	1	266.70	7.42 **
สุขภาพจิต (ข)	1	2974.29	82.74 **
ก x ข	1	88.33	2.46
อธิบาย	3	1534.35	46.68 **
ที่เหลือ	658	35.95	
รวม	661	42.75	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 7 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของความเชื่ออำนาจภายนอกเกี่ยวกับผลของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
เมื่อพิจารณาตามระดับความรู้สึกแออัดและสุขภาพจิตของบิดา จำนวน 145 คน

แหล่งความแปรปรวน	ดีเอฟ	เอมเอส	เอฟ
ความรู้สึกแออัด (ก)	1	364.99	10.40 **
สุขภาพจิต (ข)	1	174.94	4.94 *
ก x ข	1	144.45	4.08 *
อธิบาย	3	293.87	8.29 **
ที่เหลือ	141	35.43	
รวม	144	40.82	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเชื่ออำนาจนอกตนในการเลี้ยงดูเด็ก เพื่อพิจารณาตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้สึกแอ็ค และระดับสุขภาพจิตในกลุ่มผู้ตอบที่เป็นบิดาและกลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนจากถิ่นที่แอ็คมาก

กลุ่ม	ค่าเอฟตามปฏิสัมพันธ์	ทีเอฟ	เอมเอสที่เหลือ	เอฟแม็กซ์
กลุ่มบิดา	4.08	1, 141	35.43	1.81
กลุ่มจาก ร.ร.แอ็คมาก	4.12	1, 358	37.85	1.54

กลุ่ม	กลุ่มตามตัวแปรอิสระ ความรู้สึกแอ็ค × สุขภาพจิต 4 กลุ่ม			
กลุ่มบิดา (145 คน)	มาก × น้อย (33 คน)	มาก × มาก (35 คน)	น้อย × มาก (60 คน)	น้อย × น้อย (17 คน)
	ค่าเฉลี่ย = 30.88	28.78	26.05	25.90
กลุ่มผู้ปกครองจากโรงเรียนในถิ่นแอ็คมาก (362 คน)	มาก × น้อย (130 คน)	น้อย × น้อย (55 คน)	น้อย × มาก (128 คน)	มาก × มาก (49 คน)
	ค่าเฉลี่ย = 31.54	28.75	26.05	25.90

หมายเหตุ กลุ่มที่อยู่บนเส้นเดียวกันมีค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามที่ไม่แตกต่างกันในระดับที่ยอมรับได้ กลุ่มที่อยู่บนเส้นต่างกันจึงจะมีค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามที่แตกต่างกันในระดับนัยสำคัญที่ .05

ตาราง 9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของทัศนคติที่ต่อกันในปกครอง เพื่อพิจารณาตามปฏิสัมพันธ์
ระหว่างระดับความรู้สึกแอ็คและระดับสุขภาพจิต ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	ค่าเอฟ ตามปฏิสัมพันธ์	ดีเอฟ	เอมเอส ที่เหลือ	เอฟแม็กซ์
กลุ่มรวม	7.32	1, 658	19.11	1.31
มารดา	6.13	1, 382	17.89	1.30
บิดา	5.46	1, 141	19.16	4.21 *
มารดาทำงาน	4.56	1, 265	18.59	1.45
มารดา กศ.ต่ำ	7.71	1, 269	18.03	1.38
มารดา คค.ปกติ	5.57	1, 314	17.06	.81
ฐานะต่ำ	3.07	1, 384	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	
ฐานะสูง	2.32	1, 273	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	
ร.ร.ดินแอ็คน้อย	4.59	1, 296	18.43	1.93
ร.ร.ดินแอ็คมาก	3.40	1, 358	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	

* ค่าเอฟแม็กซ์ในกลุ่มบิดา มีนัยสำคัญทางสถิติจึงไม่นำผลส่วนนี้มาใช้

กลุ่ม	ระดับความรู้สึกแอ็ค × สุขภาพจิตใน 4 กลุ่ม			
กลุ่มรวมและ กลุ่มจาก ร.ร.แอ็คน้อย	น้อย × น้อย (ค่าเฉลี่ยที่ศ. สูงสุด)	น้อย × มาก	มาก × มาก	มาก × น้อย (ค่าเฉลี่ยที่ศ. ต่ำสุด)
กลุ่มย่อยอื่น ๆ 4 กลุ่ม	น้อย × น้อย (ค่าเฉลี่ยที่ศ. สูงสุด)	น้อย × มาก	มาก × มาก	มาก × น้อย (ค่าเฉลี่ยที่ศ. ต่ำสุด)

ตาราง 10 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก ในกลุ่มที่แบ่งตามชั้นเรียนและเพศของเด็กในผู้ตอบฐานะคำ จำนวน 388 คน

ชั้นเรียน	กลุ่ม × เพศเด็ก		(2)	(3)	(4)
			7.14	7.18	8.45
มัธยมชาย (1) (50 คน)	6.76	.38	.42	1.69	
		(<1)	(< 1)	(3.76)*	
ประถมชาย (2) (115 คน)	7.14	-	.04	1.31	
			(< 1)	(3.99)*	
ประถมหญิง (3) (114 คน)	7.18		-	1.27	
				(3.75)*	
มัธยมหญิง (4) (109 คน)	8.45			-	

เอมเอสที่เหลือ = 8.76

ค่าเอฟที่ .05 (3,300) = 2.64

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ค่าเอฟแม็กซ์ = $\frac{9.86}{6.95} = 1.42$ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็ก เมื่อพิจารณาตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้สีกแอ็ค และระดับสุขภาพจิต ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	ค่าเอฟตามปฏิสัมพันธ์	ดีเอฟ	เอ็มเอสที่เหลือ	เอฟแม็กซ์
กลุ่มรวม	9.26	1, 658	8.49	1.38
มารดา	8.82	1, 382	7.65	1.64
บิดา	< 1	1, 141	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	
มารดาทำงาน	6.00	1, 265	7.77	1.52
มารดา กศ.ต่ำ	11.84	1, 296	6.93	1.48
มารดา คค.ปกติ	4.07	1, 314	7.50	1.55
ฐานะต่ำ	14.47	1, 384	8.13	1.42
ฐานะสูง	< 1	1, 270	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	
ร.ร.ในถิ่นแอ็คน้อย	4.06	1, 296	7.88	1.18
ร.ร.ในถิ่นแอ็คมาก	4.73	1, 358	8.98	1.36

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ระหว่างกลุ่มที่แบ่งตามระดับความรู้สึกแออัด และระดับสุขภาพจิตของผู้ตอบไปพร้อมกัน ทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	กลุ่มตามตัวแปรอิสระ			
	ความรู้สึกแออัด		สุขภาพจิตที่ 4 กลุ่ม	
กลุ่มรวม	น้อย × มาก	มาก × มาก	น้อย × น้อย	มาก × น้อย
	259 คน	87 คน	121 คน	195 คน
ค่าเฉลี่ย =	9.35	9.34	8.39	6.88
กลุ่มมารดา	มาก × มาก	น้อย × มาก	น้อย × น้อย	มาก × น้อย
	32 คน	135 คน	82 คน	137 คน
ค่าเฉลี่ย =	9.47	9.17	8.13	6.45
มารดาทำงาน	ผล เช่นเดียวกับ กลุ่มมารดา			
มารดาการศึกษาต่ำ	ผล เช่นเดียวกับ กลุ่มมารดา			
ฐานะต่ำ	ผล เช่นเดียวกับ กลุ่มมารดา			
ร.ร.ดินแออัดมาก	ผล เช่นเดียวกับ กลุ่มมารดา			
มารดาครอบครัว ปกติ	มาก × มาก	น้อย × มาก	น้อย × น้อย	มาก × น้อย
	29 คน	110 คน	65 คน	114 คน
ค่าเฉลี่ย =	9.48	9.20	7.80	6.68
ร.ร.ดินแออัดน้อย	มาก × มาก	น้อย × มาก	น้อย × น้อย	มาก × น้อย
	45 คน	114 คน	78 คน	151 คน
ค่าเฉลี่ย =	8.89	8.18	7.97	6.86

หมายเหตุ กลุ่มที่อยู่บนเส้นเดียวกันมีค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามที่ไม่แตกต่างกันในระดับที่ยอมรับได้ กลุ่มที่อยู่บนเส้นต่างกันจึงจะมีค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม ที่แตกต่างกันในระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 13 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตลักษณะ 6 ด้าน ในกลุ่มผู้ตอบที่เป็นมารดา 386 คน และกลุ่มที่เป็นบิดา (ในวงเล็บ) 145 คน

	ผลัดภาระ	รู้สึกแอ้อค	เชื่อภายนอก	ทัศนคติ	สุขภาพจิต
ความรู้	-.21** (-.27)**	-.29** (-.13)	-.52** (-.50)**	.11 .08	.45** (.24)**
ผลัดภาระ	-	.07 (.07)	.15 (.14)	.04 (.01)	-.08 (-.27)**
รู้สึกแอ้อค		-	.29** (.25)**	-.27** (-.18)*	-.55** (-.37)**
เชื่อภายนอก			-	.27** (-.24)**	-.55** (-.29)**
ทัศนคติ					.22* (.18)*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05   ดีเอฟ = 125   อาร์ = .17   ขึ้นไป
 ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01   ดีเอฟ   อาร์ = .23   ขึ้นไป

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง		กลุ่ม		ค่าซี
		มารดา	บิดา	
รู้สึกแอ้อค	ความรู้	-.29	-.13	1.71
สุขภาพจิต	ผลัดภาระ	-.08	-.27	2.01*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 14 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตลักษณะ 6 ด้าน ในกลุ่มผู้ตอบที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนประถม 328 คน และกลุ่มผู้ปกครองของนักเรียนมัธยม (ในวงเล็บ) 334 คน

	ผลภวาระ	รู้สึกแอ้อค	เชือภวายนอก	ทศนคคิ	สุขภวาทจิต
คววามรู้	-.19** (-.23)**	-.18** (-.23)**	-.53** (-.49)**	.02 (.09)	.44** (.31)**
ผลภวาระ	-	.04 (.11)*	.16** (.21)**	.04 (.06)	-.18** (-.15)**
รู้สึกแอ้อค		-	.19** (.29)**	-.18** (-.29)**	-.47** (-.43)**
เชือภวายนอก			-	-.22** (-.25)**	-.50** (-.41)**
ทศนคคิ				-	.21** (.16)**

* มีนัยส่วคณที่ระคคั .05 คีเอฟ = 300

** มีนัยส่วคณที่ระคคั .01

อวาร์ = .11 ช้นไป

อวาร์ = .15 ช้นไป

ตาราง 15 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตลักษณะ 6 ด้าน ในกลุ่มผู้ตอบที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนชาย 274 คน และในกลุ่มผู้ตอบที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนหญิง (ในวงเล็บ) 388 คน

	ผลัดการะ	รู้สึกแอ้ค	เชือภายนอก	ท้ศนคคิ	สุขภพจิจ
ควมร้	-0.21** (-0.21)**	-0.29** (-0.21)**	-0.53** (-0.52)**	.05 (.07)	.47** (.36)**
ผลัดการะ	-	.02 (.11)	.18** (.19)**	.05 (.04)	-.14* (-.18)**
รู้สึกแอ้ค		-	.33** (.22)**	-.23** (-.23)**	-.56** (-.42)**
เชือภายนอก			-	-.24** (-.24)**	-.48** (-.48)**
ท้ศนคคิ				-	.17** (.21)**

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05   ดีเอฟ = 200   อาร์ = .14

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01   ดีเอฟ = 200   อาร์ = .18

ตาราง 16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตลักษณะ 6 ด้าน ในกลุ่มผู้ตอบที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำ 388 คน และในกลุ่มผู้ตอบที่มีระดับเศรษฐกิจสูง (ในวงเล็บ) 274 คน

	ผลัดภาระ	รู้สึกแอ้อค	เชือภายนอก	ทศนคค	สขภาพจค
ควมรูก	-.21*	-.16*	-.49**	-.00	.34**
	(-.17)*	(-.16)*	(-.41)**	(.05)	(.31)**
ผลัดภาระ	-	.05	.19**	.06	-.12
		(.05)	(.13)	(.05)	(-.18)**
รูกแอ้อค		-	.16*	-.21**	-.47**
			(.26)**	(-.20)**	(-.36)**
เชือภายนอก			-	-.20**	-.44**
				(-.22)**	(-.37)**
ทศนคค					.16*
					(.16)*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดีเอฟ = 200 อาร์ = .14 ขึ้นไป

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ดีเอฟ = 200 อาร์ = .18 ขึ้นไป

ตาราง 17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตลักษณะ 6 ด้าน ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาต่ำ 300 คน และกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง (ในวงเล็บ) อีก 86 คน

	ผลัดภาระ	รู้สึกแออัด	เชื่อภายนอก	ทัศนคติ	สุขภาพจิต
ความรู้	-.15 ** (-.08)	-.22 ** (-.22) **	-.46 ** (-.44) **	.06 (.13)	.38 ** (.43) **
ผลัดภาระ	-	.03 (-.04)	.06 (.09)	.07 (.06)	-.04 (.02)
รู้สึกแออัด		-	.18 ** (.36) **	-.23 ** (-.31) **	-.51 ** (-.53) **
เชื่อภายนอก			-	.19 ** (-.42) **	-.46 ** (-.47) **
ทัศนคติ				-	.20 ** (.23) *

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05   ดีเอฟ = 80   อาร์ = .22   ขึ้นไป

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01   ดีเอฟ = 80   อาร์ = .28   ขึ้นไป

ตาราง 18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตลักษณะ 6 ด้าน ในกลุ่มผู้ตอบที่เพิ่งมาอยู่ จำนวน 626 คน และกลุ่มที่อยู่มานานเกิน 3 ปี (ในวงเล็บ) 36 คน

	ผลัดภาวะ	รู้สึกแอ้อค	เชื่อภายนอก	ทัศนคติ	สุขภาพจิต
ความรู้	-.21** (-.30)	-.25** (-.09)	-.53** (-.49)**	.07 (-.06)	.42** (.11)
ผลัดภาวะ	-	.08 (-.00)	.18** (.26)	.02 (.47)**	-.16* (-.27)
รู้สึกแอ้อค		-	.27** (.37)*	.24** (.04)	-.49** (-.36)*
เชื่อภายนอก			-	-.27** (.35)*	-.48** (-.51)**
ทัศนคติ				-	.21** (-.34)

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทีเอฟ = 30 อาร์ = .35 ขึ้นไป

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 อาร์ = .45 ขึ้นไป

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง	เพิ่งมาอยู่	กลุ่ม อยู่มานาน	ค่าซี
รู้สึกแอ้อค กับ ทัศนคติที่ต่อเด็ก	-.24	.04	1.58
รู้สึกแอ้อค กับ ความรู้	-.25	-.09	<1
สุขภาพจิต กับ ความรู้	.42	.11	1.89
ทัศนคติที่ดี กับ ผลัดภาวะ	.02	.47	2.74*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของจิตลักษณะ 6 ด้านในกลุ่มมารดาที่มีงานอาชีพ 269 คน และในกลุ่มมารดาที่ไม่มีอาชีพ (ในวงเล็บ) 116 คน

	ผลัดการะ	รู้สึกแอ้อด	เชื่อภายนอก	ทัศนคติ	สุขภาพจิต
ความรู้	-.20 *	-.35 **	-.51 **	.10	.47 **
	(-.23) *	(-.13)	(-.56) **	.17	(.41) **
ผลัดการะ	-	.06	.13	.03	-.07
		(.11)	(.20) *	(.04)	(-.13)
รู้สึกแอ้อด		-	.32 **	-.25 **	-.53
			(.23) *	(-.34) **	(-.60) **
เชื่อภายนอก			-	-.28 **	-.52 **
				(-.22) *	(-.49) **
ทัศนคติ				-	.23 *
					(.27) **

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดีเอฟ = 100 อาร์ = .20

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ดีเอฟ = 100 อาร์ = .25

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	กลุ่ม		ค่าซี
	ม.มีอาชีพ	ม.ไม่มีอาชีพ	
แอ้อดมาก กับ ความรู้	-.35	-.13	2.09 *
เชื่อภายนอก กับ ผลัดการะ	.13	.20	< 1

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตลักษณะ 6 ด้าน ในกลุ่มผู้ตอบที่มาจากครอบครัวเดี่ยว
295 คน และกลุ่มที่มาจากครอบครัวขยาย (ในวงเล็บ) 366 คน

	ผลักราระ	รู้สึกแอ้อค	เชื่อภายนอก	ทัศนคติ	สุขภาพจิต
ความรู้	.18** (-.24)**	.21** (-.28)**	-.45** (-.58)**	.13 (.00)	.33** (.47)**
ผลักราระ	-	.04 (.09)	.09 (.27)**	.07 (.02)	.17* (-.15)*
รู้สึกแอ้อค		-	.28** (.27)**	.29** (-.18)**	-.53** (-.45)**
เชื่อภายนอก			-	-.31** (-.18)**	-.44* (-.50)**
ทัศนคติ				-	.21** (.17)*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ดีเอฟ = 200 อาร์ = .14

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ดีเอฟ = 200 อาร์ = .18

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง		กลุ่มครอบครัว		ค่าซี
		เดี่ยว	ขยาย	
ผลักราระ	กับ ความรู้	.18	-.24	5.41*
ผลักราระ	กับ เชื่อภายนอก	.09	.27	2.37*
แอ้อค	กับ ความรู้	.21	-.28	6.34*
แอ้อค	กับ ทัศนคติต่อเด็ก	.29	-.18	6.09*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของจิตลักษณะ 6 ด้าน ในกลุ่มมารดาที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี 193 คน และในกลุ่มมารดาที่มีอายุมากกว่า 35 ปีขึ้นไปอีก (ในวงเล็บ) 193 คน

	รู้สึกแอ้อค	เชื่อภายนอก	ทัศนคติ	สุขภาพจิต
รู้สึกแอ้อค	-	.30** (.31)**	-.22** (-.34)**	-.55** (-.54)**
เชื่อภายนอก		-	-.32** (-.22)**	-.57** (-.46)**
ทัศนคติ			-	.27** (.19)*

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05   ดีเอฟ = 150   อาร์ = .16   ขึ้นไป

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01   ดีเอฟ = 150   อาร์ = .21   ขึ้นไป

ตาราง 22 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการยอมรับแบบใช้เหตุผล ระหว่างกลุ่มที่แบ่งตามความรู้สึก
แออัด และสุขภาพจิต ของผู้ตอบในกลุ่มรวม 662 คน

กลุ่ม		(2)	(3)	(4)
รู้สึกแออัด	× สุขภาพจิต			
		41.60	44.41	45.46
มาก	× น้อย (1) 38.17	3.43	6.24	7.29
	(195 คน)	(8.78)*	(23.60)*	(57.14)*
น้อย	× น้อย (2) 41.60	-	2.81	3.86
	(121 คน)		(4.03)*	(12.02)*
มาก	× มาก (3) 44.41		-	1.05
	(87 คน)			(<1)
น้อย	× มาก (4) 45.46			-
	(259 คน)			

$$\text{ค่าเอมเอสที่เหลือ} = 34.43$$

$$\text{ค่าเอฟที่ } .05 (3,600) = 2.61$$

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

$$\text{ค่าเอฟแม็กซ์} = \frac{39.62}{27.31} = 1.45 \quad \text{ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ}$$

ตาราง 23 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการยอมรับความเสี่ยงรูปแบบลงโทษทางกาย ระหว่างกลุ่มที่แบ่งตาม
ความรู้สึกแออัด กับสุขภาพจิตของผู้ตอบในกลุ่มรวม 662 คน

ความรู้สึกแออัดสุขภาพจิต	ค่าเฉลี่ย	(2)	(3)	(4)
		30.42	30.61	31.57
น้อย - น้อย (1) (121 คน)	28.94	1.48 (1.73)	1.71 (1.43)	2.63 (5.01)*
น้อย - มาก (2) (259 คน)	30.42	-	.19 (<1)	1.15 (1.42)
มาก - มาก (3) (87 คน)	30.61		-	.96 (<1)
มาก - น้อย (4) (195 คน)	31.57			-

ค่าเอมเอสภายใน = 35.91

ค่าเอฟที่ .05 (3,658) = 2.61 เพื่อเปรียบเทียบกับค่าในวงเล็บ

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ค่าเอฟแม็กซ์ = $\frac{38.15}{23.31} = 1.64$ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 24 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการยอมรับเลี้ยงดูแบบควบคุม ระหว่างกลุ่มที่แบ่งตาม
ชั้นเรียนและเพศของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (662 คน)

ชั้น	x	เพศ	ค่าเฉลี่ย	(2)	(3)	(4)
				40.25	41.98	42.52
มัธยม		ชาย	39.19	1.06	2.79	3.33
(109 คน)				(1.17)	(7.34)*	(10.28)*
มัธยม		หญิง	40.25	-	1.73	2.37
(225 คน)					(4.04)*	(6.96)*
						.54
ประถม		หญิง	41.98		-	(< 1)
(154 คน)						
ประถม		ชาย	42.52			
(165 คน)						

เอมเอสภายใน = 23.44

ค่าเอฟที่ .05 (3,600) = 2.61 เพื่อกับค่าในวงเล็บ

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ค่าเอฟแม็กซ์ = $\frac{31.03}{19.57} = 1.59$ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 25 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการยอมรับแบบควบคุม ระหว่างกลุ่มที่แบ่งตามระดับความรู้สึกแอ็คและสุขภาพจิต ของผู้ปกครองจากโรงเรียนในถิ่นแอ็คมาก จำนวน 362 คน

รู้สึกแอ็ค × สุขภาพจิต	ค่าเฉลี่ย	(2)	(3)	(4)
รู้สึกแอ็ค × สุขภาพจิต	ค่าเฉลี่ย	40.67	41.31	42.51
น้อย × มาก (128 คน)	40.01	.66 (<1)	1.30 (<1)	2.50 (3.26)*
มาก × น้อย (130 คน)	40.67	-	.64 (1)	1.84 (3.89)*
มาก × มาก (49 คน)	41.31		-	1.20 (<1)
น้อย × น้อย (55 คน)	42.51			-

ค่าเอมเอสที่เหลือ = 24.69

ค่าเอฟที่ .05 (3,300) = 2.64

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ค่าเอฟแม็กซ์ = $\frac{30.93}{22.73} = 1.36$ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 26 การเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ระหว่างกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง และรู้สึกแอ้คน้อย (จำนวน 7 คน) กับกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาต่ำและรู้สึกแอ้คมาก (จำนวน 43 คน) ซึ่งเป็นมารดาของนักเรียนชายชั้นประถมต้น

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฟังตนช้า
รักสนับสนุน	.40	-.28	.03	-.19
	.48 **	-.16	-.27 *	.03
ใช้เหตุผล	-	.50	-.70 *	.25
		-.44 **	-.31 *	-.22
ลงโทษทางกาย		-	-.35	.46
			.10	-.07
ควบคุม			-	-.29
ฟังตนช้า				.23
				-

**,* มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 27 การเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ระหว่างกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง และรู้สึกแอ้คน้อย (จำนวน 11 คน) กับกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาต่ำ และรู้สึกแอ้คมาก (จำนวน 50 คน) ซึ่งเป็นมารดาของนักเรียนหญิงชั้นประถมต้น

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฟังคนช้า
รักสนับสนุน	-.24	.47	.41	.48
	.00	-.34**	-.07	-.19
ใช้เหตุผล	-	-.38	-.30	-.03
		-.25*	.05	-.38**
ลงโทษทางกาย		-	-.18	-.05
			.06	.32*
ควบคุม			-	.52
				-.37*
ฟังคนช้า				-

**, * มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 28 การเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ระหว่างกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูงและรู้สึกแออัดน้อย (จำนวน 6 คน) กับกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาค่ำและรู้สึกแออัดมาก (จำนวน 20 คน) ซึ่งเป็นมารดาของนักเรียนชายชั้นมัธยมต้น

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฟังคนช้า
รักสับสนุน	-.47	-.63	.72	-.57
	-.19	.40*	-.18	-.22
ใช้เหตุผล	-	.10	.07	.44
		-.45*	.22	-.08
ลงโทษทางกาย		-	-.40	.24
			.17	-.18
ควบคุม			-	-.59
				.07
ฟังคนช้า				-

ตาราง 29 การเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 แบบ ระหว่างกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาสูง และรู้สึกแอ้คนน้อย (จำนวน 12 คน) กับกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาค่ำและรู้สึกแอ้คนมาก (จำนวน 26 คน) ซึ่งเป็นมารดาของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมต้น

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฟังคนช้า
รักสนับสนุน	.10	-.46	.04	.15
	.04	.19	-.09	-.21
ใช้เหตุผล	-	.21	-.25	-.29
		-.52**	.10	-.29
ลงโทษทางกาย		-	-.49	-.34
			-.10	-.09
ควบคุม			-	.16
				.22
ฟังคนช้า				-

**,* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 30 การเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ระหว่างกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนต่ำ และมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กมาก (จำนวน 28 คน) กับกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนสูง และมีทัศนคติที่ดีต่อบุตรน้อย (จำนวน 29 คน) ซึ่งเป็นมารดาของนักเรียนชายชั้นประถมศึกษา

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฟังตนซ้ำ
รักสนับสนุน	.31	-.42*	.06	-.34*
	.21	-.29	-.42*	-.05
ใช้เหตุผล	-	-.23	-.03	-.57**
		-.22	-.27	-.11
ลงโทษทางกาย		-	-.29	.17
			.32*	-.17
ควบคุม			-	.10
				.20
ฟังตนซ้ำ				-

***

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 31 การเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ระหว่างกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนต่ำ และมีทัศนคติที่คัดค้านมาก (จำนวน 27 คน) กับกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกคนสูงและมีทัศนคติที่คัดค้านน้อย (จำนวน 26 คน) ซึ่งเป็นมารดาของนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษา

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฟังตนซ้ำ
รักสนับสนุน	.23	.01	-.09	-.17
	.15	-.15	-.05	-.10
ใช้เหตุผล	-	.35*	.08	-.39*
		-.19	.00	-.07
ลงโทษทางกาย		-	-.28	.26
			-.10	.47**
ควบคุม			-	.21
				-.11
ฟังตนซ้ำ				-

**,* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 32 การเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ระหว่างกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนต่ำ และมีทัศนคติที่ต่อนักเรียนมาก (จำนวน 13 คน) กับกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนสูง และมีทัศนคติที่ต่อนักเรียนน้อย (จำนวน 23 คน) ซึ่งเป็นมารดาของนักเรียนชายชั้นมัธยมต้น

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฟังตนซ้ำ
รักสนับสนุน	-0.33	-0.01	-0.05	-0.31
	-0.18	-0.17	-0.22	.28
ใช้เหตุผล	-	.22	-0.27	-0.02
		-0.02	.07	-0.33
ลงโทษทางกาย		-	.41	.00
			-0.12	.00
ควบคุม			-	.47
				.21
ฟังตนซ้ำ				-

*

ตาราง 33 การเปรียบเทียบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ระหว่างกลุ่มมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนต่ำ และมีทัศนคติที่คัดค้านมาก (จำนวน 44 คน) กับมารดาที่มีความเชื่ออำนาจนอกตนสูง และมีทัศนคติที่คัดค้านน้อย (จำนวน 33 คน) ซึ่งเป็นมารดาของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมต้น

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฟังตนซ้ำ
รักสนับสนุน	.48 **	-.45 **	.09	-.05
	-.15	-.17	.00	-.03
ใช้เหตุผล	-	-.51 **	.30 *	-.07
		-.40 *	.12	-.15
ลงโทษทางกาย		-	-.16	-.20
			-.14	-.20
ควบคุม			-	.12
				.40 *
ฟังตนซ้ำ				-

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 34 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ในกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนชาย 274 คน และในกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนหญิง (ในวงเล็บ) 388 คน

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฝึกฝน
รักสนับสนุน	.19** (.28)**	-.17* (-.22)**	.00 (.07)	-.04 (-.07)
ใช้เหตุผล	-	-.16* (-.22)**	-.11* (-.05)	-.12* (-.11)*
ลงโทษทางกาย		-	-.08 (-.02)	-.06 (.04)
ควบคุม			-	.08 (-.02)

**,* มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 35 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ในกลุ่มมารดาที่มีอายุน้อย 193 คน และในกลุ่มมารดาที่มีอายุมากกว่า 35 ปี (ในวงเล็บ) 193 คน

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฝึกหัดตน
รักสนับสนุน	.38** (.15)*	-.25** (-.14)*	-.00 (-.05)	-.06 (-.03)
ใช้เหตุผล	-	-.34** (-.25)**	-.07 (-.02)	-.21** (-.16)*
ลงโทษทางกาย		-	-.05 (-.00)	.02 (-.07)
ควบคุม				.12* (.05)

***, * มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 36 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ในกลุ่มมารดาจากครอบครัว
ปกติ 318 คน และในกลุ่มมารดาจากครอบครัวแตกแยก (ในวงเล็บ) 67 คน

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฝึกฟัง
รักสนับสนุน	.28** (.24)*	-.21** (-.21)*	-.11* (.29)**	-.06 (-.20)*
ใช้เหตุผล		-.26** (-.43)**	-.10* (.17)	-.13* (-.34)**
ลงโทษทางกาย		-	-.01 (-.07)	-.12* (-.11)
ควบคุม			-	.11* (-.02)

**, *
มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 37 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ในกลุ่มผู้ที่มีมาจากครอบครัวเดี่ยว 295 คน และกลุ่มผู้ที่มีมาจากครอบครัวขยาย (ในวงเล็บ) 366 คน

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฝึกฟังตน
รักสนับสนุน	.22 ** (.24) **	-.23 ** (-.18) **	-.02 (.08)	-.04 (-.07)
ใช้เหตุผล	-	-.33 ** (-.09) *	.03 (-.12) *	-.05 (-.17) **
ลงโทษทางกาย		-	.05 (-.05)	-.07 (-.06)
ควบคุม			-	-.03 (-.06)

**,* มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 38 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ในกลุ่มผู้ตอบจากระดับ
เศรษฐกิจต่ำ 388 คน และในกลุ่มจากระดับเศรษฐกิจสูง (ในวงเล็บ) 274 คน

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฝึกฟังตน
รักนับสนุน	.11* (.37)**	-.21** (-.20)**	.02 (.12)*	-.05 (-.05)
ใช้เหตุผล	-	-.24** (-.14)*	-.07* (-.01)	-.16** (-.02)
ลงโทษทางกาย		-	-.05 (-.05)	.03 (-.05)
ควบคุม			-	-.06 (-.05)

**, *
มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 39 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบในกลุ่มมารดาที่มีอาชีพ 269 คน และในกลุ่มมารดาที่ไม่มีอาชีพ (ในวงเล็บ) 116 คน

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฝึกฟังตน
รักนับสนุน	.32 ** (.16) *	-.13 * (-.39) **	-.02 (-.03)	.01 (-.06)
ใช้เหตุผล	-	-.30 ** (-.27) *	-.08 (.05)	-.12 * (-.30) **
ลงโทษทางกาย		-	-.01 (-.06)	-.16 * (.14)
ควบคุม				.12 * (-.03)

**, *
มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 40 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ในกลุ่มมารดาที่การศึกษา
ต่ำ 300 คน และในกลุ่มมารดาที่การศึกษาสูง (ในวงเล็บ) 86 คน

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฝึกฝังตน
รักสนับสนุน	.22 ** (.35) **	-.21 ** (-.21) *	-.07 (.17)	.03 (-.09)
ใช้เหตุผล	-	-.32 ** (-.24) *	-.02 (-.02)	-.14 * (-.21) *
ลงโทษทางกาย		-	.03 (-.20) *	-.08 (-.05)
ควบคุม			-	-.02 (.38) **

**, *

มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 41 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 แบบในกลุ่มมารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กต่ำ 206 คน และในกลุ่มมารดาที่มีความรู้ในการปฏิบัติต่อเด็กสูง (ในวงเล็บ) 180 คน

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฝึกหัดตน
รักนับสนุน	.17** (.35)**	-.18** (-.24)**	-.02 (.02)	.06 (-.07)
ใช้เหตุผล	-	-.29** (-.34)**	.05 .08	-.11 (-.19)**
ลงโทษทางกาย		-	.06 (-.12)	-.05 (-.10)
ควบคุม			-	.05 (.06)

**,*
มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 42 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ในกลุ่มมารดาที่ผลัดภาระการดูแลเด็กให้แก่โรงเรียนต่ำ 154 คน และผู้ผลัดภาระให้แก่โรงเรียนสูง 159 คน

	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฝึกฟังตน
รักสนับสนุน	.34 ** (.32) **	-.13 (-.24) **	-.09 (-.10)	.00 (-.03)
ใช้เหตุผล	-	-.28 ** (-.37) **	.00 (-.03)	-.18 * (-.14) *
ลงโทษทางกาย		-	.08 (.07)	-.14 (-.06)
ควบคุม			-	.11 (.15) *

**, *
มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ

ตาราง 43 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในมารดา (386 คน)
และบิดา (145 คน)

จิตลักษณะ	การอบรมเลี้ยงดูเด็ก				
	รักสนับสนุน	ใช้เหตุผล	ลงโทษทางกาย	ควบคุม	ฝึกพึ่งตนซ้ำ
ทัศนคติต่อเด็ก	.35	.43	-.22	.16	.03
	.46	.34	-.33	.08	-.10
สุขภาพจิต	.08	.51	-.07	-.11	-.15
	.08	.54	-.16	.02	-.04
ความรู้ในการ-	.09	.39	.02	-.28	-.15
ปฏิบัติต่อเด็ก	.03	.41	.11	-.03	-.04
ความรู้สึกรัก	-.20	-.39	.17	-.01	.04
	-.15	-.26	.07	-.03	-.05
ความเชื่ออำนาจ-	-.18	-.48	-.03	.17	.12
นอกตน	-.18	-.37	.12	-.15	.05
การผลักรားให้-	.07	-.08	-.08	.04	.06
โรงเรียน	-.01	-.32	.13	.03	-.05

ค่าอาร์ = .10 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในมารดา

ค่าอาร์ = .16 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในบิดา

ตาราง 44 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างดัชนีสภาพแออัด 6 ตัว และความรู้สึกแออัดกับการ
 อบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาต่ำ (300 คน) และมารดาที่มีการ
 ศึกษาสูง (86 คน)

ความแออัด	การอบรมเลี้ยงดู				
	แบบรัก สนับสนุน	แบบใช้ เหตุผล	แบบลงโทษ ทางกาย	แบบ ควบคุม	แบบฝึก ฟังตน
จำนวนปัญหา ในท้องถิ่น	.01	-.00	.04	.04	.08
จำนวนคนต่อ พื้นที่ 100 ตรว.	-.06	-.00	.09	-.03	-.05
จำนวนคนต่อห้อง	-.08	-.07	-.05	.12	.06
	-.04	-.12	.07	.09	-.02
	-.28	-.28	.03	.04	.20
จำนวนบุตร	.04	-.05	-.03	-.08	.14
	.00	.05	-.14	.23	.21
การใช้ประโยชน์- จากห้องนอน	-.01	.01	.14	-.00	-.07
	-.11	.06	.01	-.04	-.09
ระยะห่างจาก- บ้านอื่น	.09	.02	-.05	.08	-.08
	.21	.13	.10	-.15	-.13
ความรู้สึกแออัด	-.17	-.37	.18	-.04	.02
	-.21	-.28	.13	-.05	-.03

กลุ่มการศึกษาต่ำ ค่าอาร์มากกว่า .11 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

กลุ่มการศึกษาสูง ค่าอาร์มากกว่า .22 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 45 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างดัชนีสภาพแวดล้อม 6 ตัว และความรู้สึกแออัดทางบ้าน
กับการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบในกลุ่มมารดาที่มีงานอาชีพ (269 คน) และมารดาที่ไม่มี
งานอาชีพ (116 คน)

ความแออัด	การอบรมเลี้ยงดู				
	แบบรัก สนับสนุน	แบบใช้ เหตุผล	แบบลงโทษ ทางกาย	แบบ ควบคุม	แบบฝึก ฟังตน
จำนวนปัญหา ในห้องถิ่น	.05	.04	-.02	.15	.02
จำนวนคนต่อ พื้นที่ 100 ตรว.	-.10	-.03	.04	-.02	-.10
จำนวนคนต่อห้อง	-.02	-.05	.10	.05	.15
	-.13	-.17	-.04	.12	.00
	-.05	-.21	.22	.04	.12
จำนวนบุตร	-.03	.04	-.10	-.03	.16
	.15	-.22	.04	.03	.18
การใช้ประโยชน์- จากห้องนอน	-.04	.04	.03	-.03	-.12
	-.10	-.14	.27	-.03	.12
ระยะห่างจาก - บ้านอื่น	.14	.13	.05	-.02	-.09
	.07	-.10	-.12	.10	-.11
ความรู้สึกแออัด	-.23	-.33	.10	.09	-.05
	-.15	-.50	.29	-.26	.24

กลุ่มมีงานอาชีพ ค่าอาร์มากกว่า .13 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

กลุ่มไม่มีงานอาชีพค่าอาร์มากกว่า .19 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 46 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างดัชนีสภาพแวดล้อม 5 ตัว และความรู้สึกแออัดกับการ
 อบรมเลี้ยงดู 5 แบบในกลุ่มผู้ปกครองที่เพิ่งมาอยู่ (626 คน) และอยู่มานาน (36 คน)

ความแออัด	การอบรมเลี้ยงดู				
	แบบรัก สนับสนุน	แบบใช้ เหตุผล	แบบลงโทษ ทางกาย	แบบ ควบคุม	แบบฝึก ฟังตน
จำนวนปัญหา ในห้องดิน	-.11 .26	.03 -.11	.07 -.17	.09 -.08	.05 -.35
จำนวนคันต่อ พื้นที่ 100 ตรว.	-.08 -.24	-.09 .09	.04 .15	.03 -.00	.04 -.21
จำนวนคนต่อห้อง	-.11 .18	-.20 .09	.05 -.07	.08 .30	.02 -.18
จำนวนบุตร	-.06 -.11	-.11 .03	-.05 .14	.04 -.11	.07 .03
การใช้ประโยชน์- จากห้องนอน	-.06 -.07	-.08 .08	.06 .02	.06 -.11	-.03 -.04
ความรู้สึกแออัด	-.18 -.04	-.36 -.13	.12 .20	.00 .00	-.00 .04

กลุ่มที่เพิ่งมาอยู่ ค่าอาร์ที่มากกว่า .09 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

กลุ่มที่อยู่มานาน ค่าอาร์ที่มากกว่า .33 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 47 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างดัชนีสภาพแออัด 5 ตัว และความรู้สึกแออัดทางบ้าน
กับการอบรมเลี้ยงดู 5 แบบ ในกลุ่มมารดา (386 คน) และกลุ่มบิดา (145 คน)

ความแออัด	การอบรมเลี้ยงดู				
	แบบรัก สนับสนุน	แบบใช้ เหตุผล	แบบลงโทษ ทางกาย	แบบ ควบคุม	แบบฝึก หัด
จำนวนปัญหา - ในห้องเด็ก	.01	-.00	.02	.07	.06
จำนวนคนต่อ - พื้นที่ 100 ตรว.	-.08	-.04	.07	.01	-.02
จำนวนคนต่อ ห้อง	-.18	-.14	.15	-.12	.13
	-.11	-.18	.06	.10	.04
	-.02	-.32	-.00	-.02	.03
จำนวนบุตร	.02	-.05	-.05	-.01	.16
	-.14	-.07	.02	-.12	.06
การใช้ประโยชน์- จากห้องนอน	.05	-.02	.11	.01	.05
	-.09	-.24	.02	.07	.03
ความรู้สึกแออัด	-.20	-.39	.17	-.01	.04
	-.15	-.26	.07	-.03	-.05

กลุ่มมารดา ค่าอาโรที่มากกว่า .10 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05
 กลุ่มบิดา ค่าอาโรที่มากกว่า .16 มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตาราง 48 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติที่สื่อต่อเด็ก กับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 แบบ
ในกลุ่มผู้ตอบรวมและแยกประเภท

กลุ่ม	ทัศนคติที่สื่อต่อเด็ก กับการอบรมเลี้ยงดู					ค่าอาร์มีนัย สำคัญที่ .01
	แบบรัก สนับสนุน	แบบใช้ เหตุผล	แบบลงโทษ ทางกาย	แบบ ควบคุม	แบบฝึก ฟังตนซ้ำ	
รวม	.39	.35	-.22	.10	.00	.12
ประถม	.37	.34	-.21	.10	-.06	.15
มัธยม	.40	.36	-.23	.13	.01	.15
นร.ชาย	.37	.35	-.26	.11	-.01	.15
นร.หญิง	.40	.35	-.20	.10	.00	.15
ฐานะต่ำ	.28	.29	-.17	.13	-.02	.15
ฐานะสูง	.51	.39	-.30	.12	.05	.18
ครอบครัวเดี่ยว	.39	.37	-.26	.09	.01	.18
ครอบครัวขยาย	.38	.33	-.20	.11	-.01	.15
มารดา	.35	.43	-.22	.16	.03	.15
บิดา	.46	.34	-.33	.08	-.10	.23
มารดาทำงาน	.37	.47	-.29	.18	.07	.18
มารดาไม่ทำงาน	.31	.38	-.08	.09	-.06	.25
มารดา กศ.ต่ำ	.31	.40	-.22	.15	.04	.15
มารดา กศ.สูง	.45	.48	-.23	.26	.05	.28

ตาราง 49 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนรายงานการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 แบบ โดยพิจารณาตามชั้นเรียน และเพศของเด็กในปกครอง ในกลุ่มมารดาและบิดา

การวิเคราะห์	มารดา		บิดา	
	ค่าเอฟ*	ค่าเฉลี่ยในกลุ่ม	ค่าเอฟ*	ค่าเฉลี่ยในกลุ่ม
รักสนับสนุน				
ระดับชั้น	4.49 ($F < .05$)	ประถม = 42.09 มัธยม = 43.30	< 1	-
เพศ นร.	< 1	-	2.22	-
ชั้น × เพศ	< 1	-	< 1	-
ใช้เหตุผล				
ระดับชั้น	1.29	-	< 1	-
เพศ นร.	2.58	-	4.04 ($F < .05$)	ชาย = 42.24 หญิง = 44.41
ชั้น × เพศ	< 1	-	< 1	-
ลงโทษทางกาย				
ระดับชั้น	5.00 ($F < .03$)	ประถม = 31.26 มัธยม = 29.74	< 1	-
เพศ นร.	< 1	-	3.65	-
ชั้น × เพศ	< 1	-	1.11	-
ควบคุม				
ระดับชั้น	7.62 ($F < .01$)	ประถม = 42.41 มัธยม = 40.85	8.62 ($F < .005$)	ประถม = 41.60 มัธยม = 39.65
เพศ นร.	2.08	-	10.37 ($F < .01$)	ชาย = 39.13 หญิง = 41.35
ชั้น × เพศ	< 1	-	2.90	-
ฝึกพึ่งตนเอง				
ระดับชั้น	84.77 ($F < .001$)	ประถม = 52.37 มัธยม = 64.88	32.25 ($F < .001$)	ประถม = 52.42 มัธยม = 66.19
เพศ นร.	3.45	-	1.07	-
ชั้น × เพศ	< 1	-	< 1	-

* มารดา ค่าเอฟ = 1, 382 บิดา = 1, 141

ตาราง 50 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนรายงานการอบรมเลี้ยงดูเด็ก 5 แบบ โดยพิจารณาตามระดับความรู้สึกแออัดที่บ้าน และระดับสุขภาพจิต ของมารดา และบิดา

การวิเคราะห์	มารดา		บิดา	
	ค่าเอฟ	ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม	ค่าเอฟ	ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม
รักสนับสนุน				
ความแออัด	8.90 ($F < .01$)	น้อย = 43.47 มาก = 41.62	6.28 ($F < .05$)	น้อย = 43.69 มาก = 41.38
สุขภาพจิต	< 1	-	< 1	-
ปฏิสัมพันธ์	< 1	-	1.78	-
ใช้เหตุผล				
ความแออัด	18.85 ($F < .01$)	น้อย = 43.84 มาก = 38.93	3.97 ($F < .05$)	น้อย = 45.10 มาก = 41.90
สุขภาพจิต	44.63 ($F < .01$)	น้อย = 39.18 มาก = 44.99	21.26 ($F < .01$)	น้อย = 40.12 มาก = 45.43
ปฏิสัมพันธ์	4.87 ($F < .05$)	ค่าเอฟแม็กซ์ นัยสำคัญที่ ($F < .05$)	< 1	-
ลงโทษทางกาย				
ความแออัด	7.41 ($F < .05$)	น้อย = 29.88 มาก = 31.41	2.38	-
สุขภาพจิต	1.49	-	< 1	-
ปฏิสัมพันธ์	2.88	-	1.33	-
ควบคุม				
ความแออัด	< 1	-	< 1	-
สุขภาพจิต	2.74	-	< 1	-
ปฏิสัมพันธ์	2.39	-	3.06	-
ฝึกพึ่งตนเอง				
ความแออัด	< 1	-	< 1	-
สุขภาพจิต	5.10 ($F < .05$)	น้อย = 59.74 มาก = 56.26	< 1	-
ปฏิสัมพันธ์	1.23	-	< 1	-

*

ค่าเอฟ ของมารดา = 1,382   บิดา = 1.141

ตาราง 51 เปรอร์เซ็นต์ทำนาย และตัวทำนายตามลำดับความสำคัญในการทำนายวิธีอบรมเลี้ยงดูบุตร 5 แบบ โดยมีตัวทำนายชุดแรก 15 ตัว และชุดที่สองเพิ่มจำนวนจากเดิมเป็น 27 ตัวในกลุ่มมารดา และบิดา

วิธีอบรมเลี้ยงดู	ตัวทำนาย 15 ตัว				ตัวทำนาย 27 ตัว				ตัวทำนาย
	มารดา		บิดา		มารดา		บิดา		
	% ทำนาย	ตัวทำนาย	% ทำนาย	ตัวทำนาย	% ทำนาย	ทำนาย	% ทำนาย	ทำนาย	
รักสนับสนุน	16	7,8,13 10,9	21	7	18	7,16,17 13	24	7,19	
ใช้เหตุผล	43	9,7,10 11,8,3	45	9,11,7,1	43	9,7,10 11,17,3	52	9,11,7, 18,1,16	
ลงโทษทาง- กาย	9	7,13,3 10	16	7,11,12	9	7,13,18 10	16	7,11,12	
ควบคุม	13	11,7,14 15	13	14,10,11 5	13	11,7,18	17	14,19,10 21,5	
พึ่งตนเองช้า	31	14,9,11	27	14,5	36	14,9,16 17,6,11 7	40	14,17,22 16,5,18 12	
เฉลี่ย % ทำนาย	22.4		24.4		23.8		29.8		

1. = จำนวนคนต่อห้อง
2. = ระยะห่าง จากบ้านคนอื่น
3. = ใช้ประโยชน์ห้องนอน
4. = จำนวนคนต่อ พท. 100 ตรว.
5. = จำนวนปัญหาในห้องถิ่น
6. = จำนวนบุตร
7. = ทักษะคิดต่อเด็ก
8. = ความรู้สึกแออัด
9. = สุขภาพจิต
10. = ความเชื่อนอกตน
11. = ความรู้

12. = ผลักภาระ
13. = อายุผู้ตอบ
14. = อายุเด็ก
15. = จำนวนชั่วโมงที่ใกล้ชิดเด็ก
16. = ระดับเศรษฐกิจ
17. = ระยะเวลาที่รับผิดชอบเด็ก
18. = ความจำอดีต
19. = ความใกล้ชิดเด็ก
20. = การมีงานอาชีพ
21. = ระดับการศึกษาของผู้ตอบ
22. = อยู่ กับเด็ก

ตาราง 52 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของจิตลักษณะ 4 ด้านตามชั้นเรียนและเพศของเด็ก
ในปกครอง ในกลุ่มมารดา และบิดา

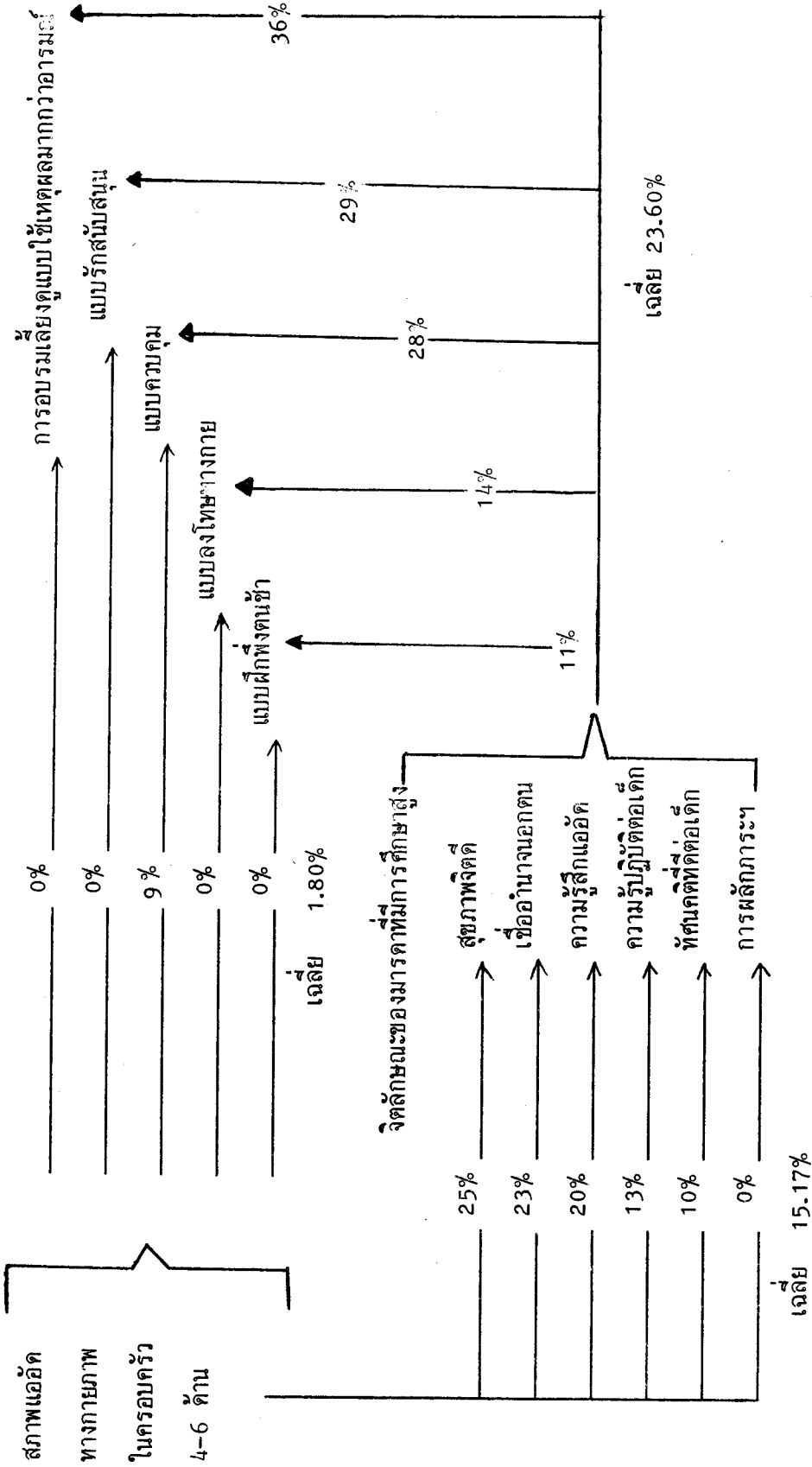
การวิเคราะห์	มารดา		บิดา	
	ค่าเอฟ	ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม	ค่าเอฟ	ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม
ทัศนคติต่อบุตร				
ชั้นเรียน	< 1	-	< 1	-
เพศ นร.	< 1	-	< 1	-
ชั้น × เพศ	< 1	-	< 1	-
สุขภาพจิต				
ชั้นเรียน	20.55 ($F < .001$)	ประถม = 50.62 มัธยม = 56.45	2.05	-
เพศ นร.	< 1	-	2.13	-
ชั้น × เพศ	< 1	-	< 1	-
ความรู้ปฏิบัติ				
ชั้นเรียน	11.92 ($F < .001$)	ประถม = 7.48 มัธยม = 8.61	< 1	-
เพศ	1.33	-	< 1	-
ชั้น × เพศ	1.08	-	< 1	-
ความรู้สึกแอ้อค				
ชั้นเรียน	32.41 ($F < .001$)	ประถม = 29.36 มัธยม = 24.42	9.00 ($F < .01$)	ประถม = 28.86 มัธยม = 25.06
เพศ	< 1	-	< 1	-
ชั้น × เพศ	< 1	-	< 1	-

ค่าเอฟ ของมารดา = 1, 382

บิดา = 1, 141

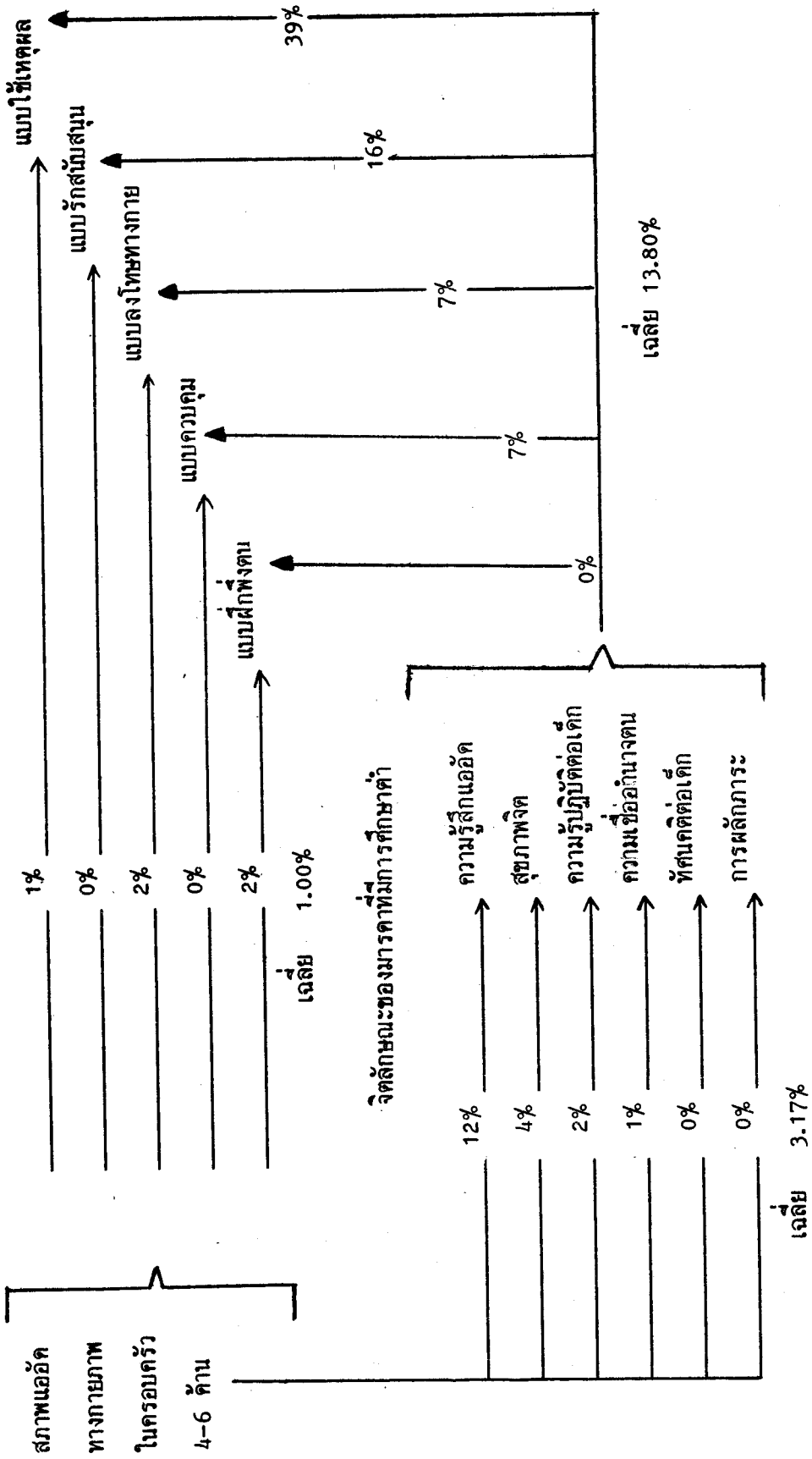
ภาคผนวก ง.

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นภาพ

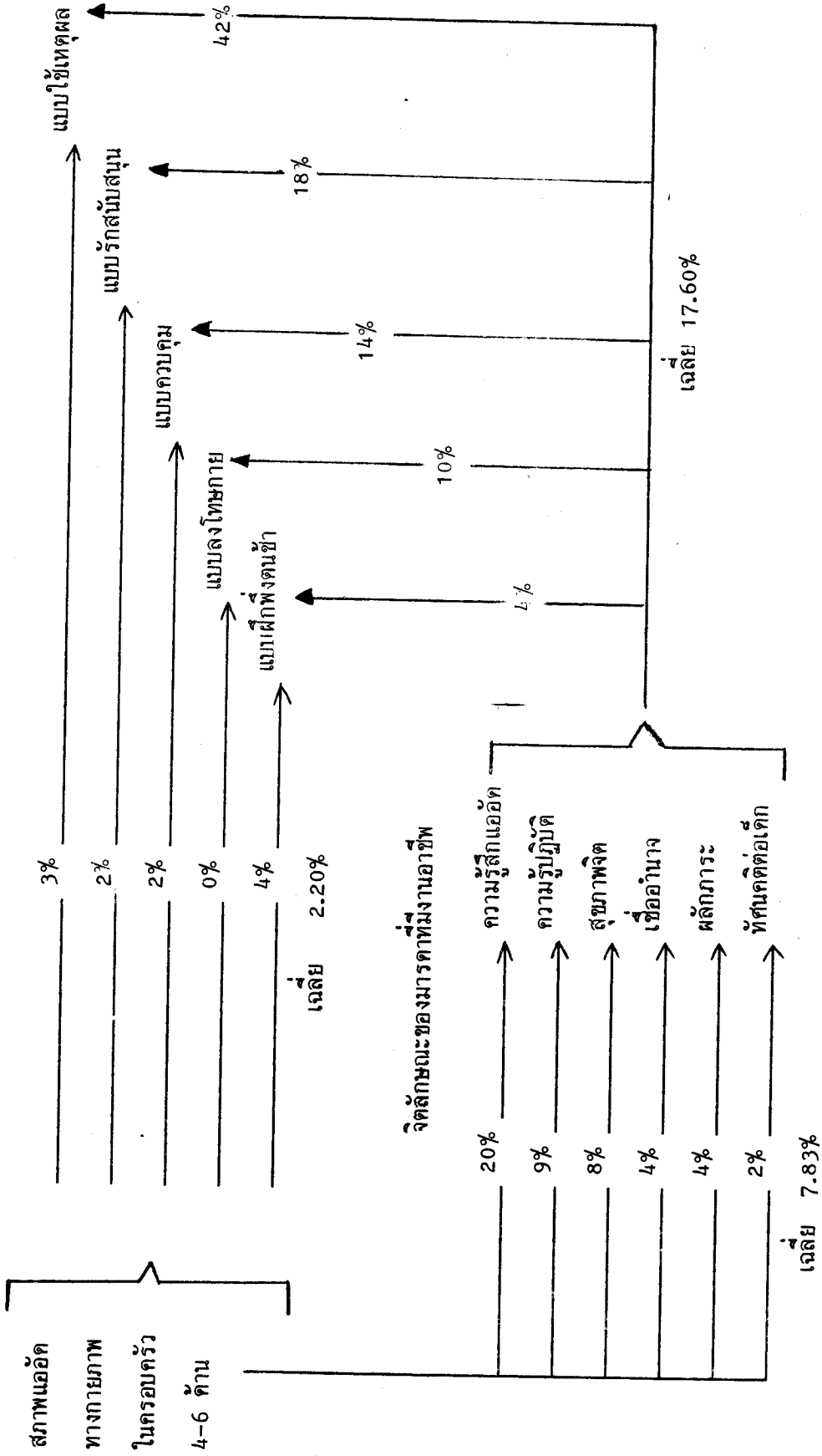

ภาพ 1 เปรอ์เขนตการทํานายจิตลักษณะ และวิธีการอบรมเลี้ยงดูโดยมีคั่นสี่ภาพแอ้ตของครอบครัว 6 ค้ว และจิตลักษณะ 6 ค้าน เป็นตัวทํานายในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาค่อนข้างสูง 86 คน

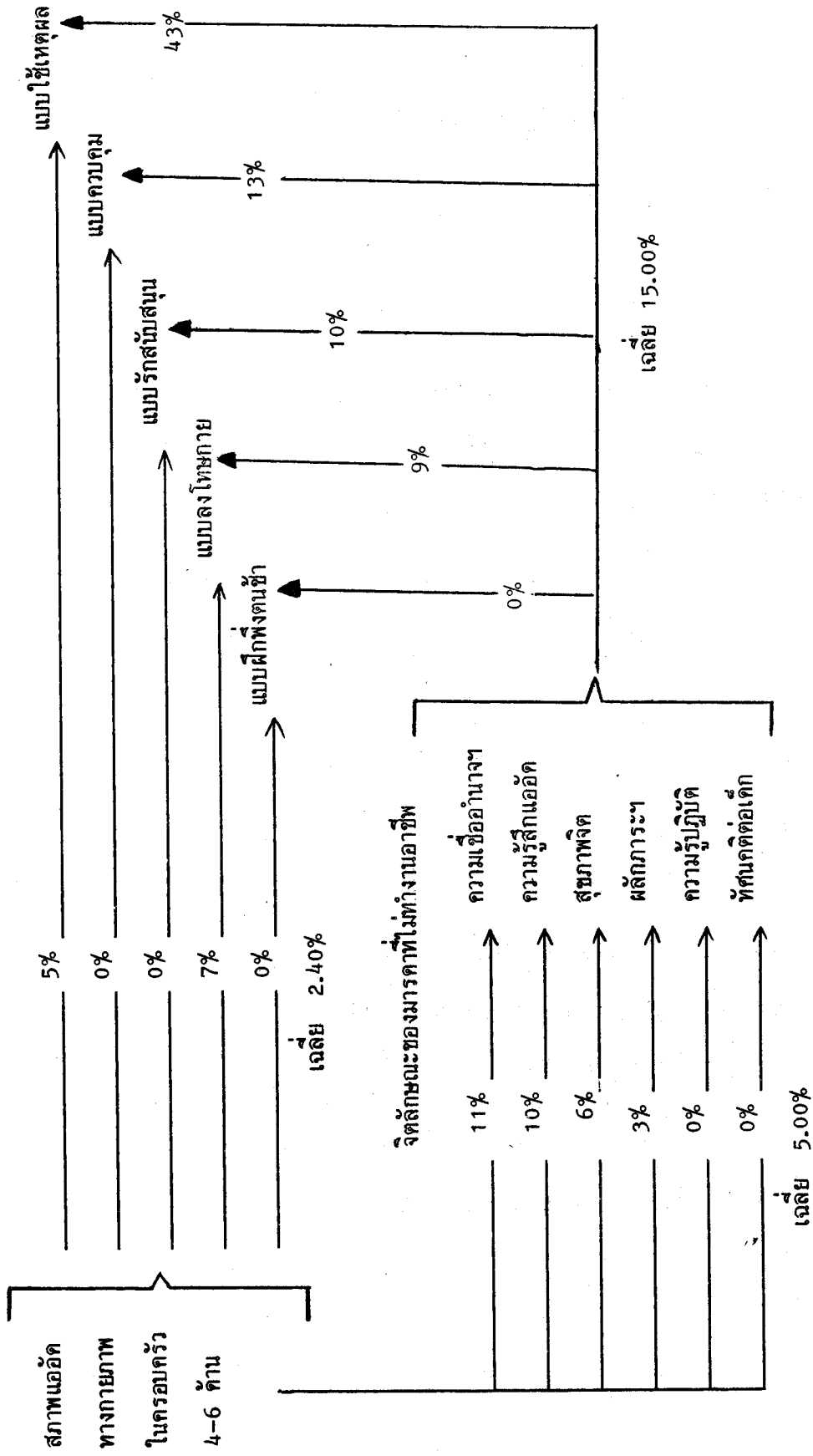

ภาพ 2 เปอร์เซนต์การทำนายจิตลักษณะ และวิธีอบรมเลี้ยงดู โดยมีดัชนีสภาพแวดล้อมทางกายภาพในครอบครัว 6 ตัว และจิตลักษณะของผู้ตอบอีก 6 ด้าน เป็นตัวทำนายในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาค่า จำนวน 300 คน

ภาพ 3 เปรียบเทียบการทำนายจิตลักษณะ และวิธีการอบรมเลี้ยงดูโดยมีดัชนีสภาพแวดล้อมของครอบครัว 6 ตัว และจิตลักษณะ 6 ด้าน เป็นตัวทำนาย ในกลุ่มมารดาที่ทำงานอาชีพจำนวน 269 คน

ภาพ 4 เปรียบเทียบการทำนายจิตลักษณะ และวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยมีดัชนีสภาพแวดล้อมของครอบครัว 6 ตัว และจิตลักษณะ 6 ด้าน เป็นตัวทำนายในกลุ่มมารดาที่ไม่ทำงานอาชีพจำนวน 116 คน

บรรณานุกรม

คณะกรรมการเฉพาะกิจ เรื่องการ เลี้ยงดูและอบรม ประมวลผลงานวิจัยในประเทศไทย
เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สำนักนายกรัฐมนตรี 2526

จรรยา สุวรรณทัต ลาดทองใบ ภูอภิรมย์ และภัทรา สุนทรทรัพย์ อิทธิพลของสังคมต่อ
พัฒนาการเด็ก เล่มที่ 4 รายงานการวิจัยฉบับที่ 13 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2513

จรรยา สุวรรณทัต และคณะ แบบฉบับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่กำลังเปลี่ยนแปลงของครอบครัว
รายได้น้อยที่อยู่ในตัวเมือง รายงานการวิจัยฉบับที่ 24 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524

ชัวร์วัฒน์ นิจ เนตร สภาพเชิงจิตสังคมในโรงเรียนกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นในเขต
กรุงเทพมหานคร ปริทัศน์นิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526

ดวงเดือน พันธุมนาวิน พัฒนาการของพฤติกรรม ในจรรยา สุวรรณทัต และคณะ พฤติกรรม-
ศาสตร์ เล่ม 1 พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2520
หน้า 23-34

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ปัจจัยทางจิตสังคมกับความสันตภาษาไทย รายงานการวิจัยฉบับที่ 23
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521

ดวงเดือน พันธุมนาวิน การวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมที่ควรส่งเสริมในเยาวชนและประชาชนไทย
วารสารการวิจัยทางการศึกษา 2523, 10(2), 29-47

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ครูกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน จุลสารฉบับที่ 4 สถาบันวิจัย-
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง การสำรวจทัศนคติของสตรีมีครรภ์ต่อการ
ควบคุมการเกิดและการบริบาลทารก วารสารการวิจัยทางการศึกษา 2518, 5,
1-18

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนึก จริยธรรมของเยาวชนไทย รายงาน
การวิจัยฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2520

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนึก ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับ
สุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น รายงานการวิจัยฉบับที่ 26 สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524

ดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพินทร์ ชูชม และสุภาพร ลอยด์ การควบคุมอิทธิพลสื่อมวลชน
ของครอบครัวกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชนไทย รายงานการวิจัย สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2529

ทัศนาศ ทองภักดี ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู กับลักษณะความเชื่ออำนาจในคน
ของเยาวชนไทยที่มีความสามารถทางการคิดต่างกัน ปริญญาภิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขา
จิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2528

ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์ การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียน
ปริญญาภิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522

ปราณีต สุขอุดม การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประภค และบุคลิกภาพระหว่างคนไทยและคนจีน
ปริญญาณิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514

เพราพรธม ประพิตรภา การศึกษาเปรียบเทียบแรงจูงใจให้ลัมฤทธิ์ผล กับการอบรมลั่งสอน
ของมิตามารคาตามทรศนะของ เด็กวัยรุนไทยและเด็กวัยรุนลูกจีน ปริญญาณิพนธ์
ครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2510

มธุรส วีระกำแหง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจให้ลัมฤทธิ์ การคิดแบบไม่ยึดตนเอง
เป็นศูนย์รวม การอบรมเลี้ยงดูในการฝึกให้ฟังตนเองและในการยับยั้งการฟังตนเอง
ของ เด็กไทย เชื้อชาติไทยและ เด็กไทย เชื้อชาติจีนในระดับอนุบาล ปริญญาณิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2515

มาลา วิรุฒานนท์ ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจให้ลัมฤทธิ์แบบการรับรู้และการเลี้ยงดู
ลูกในด้านการศึกษาให้ฟังตนเองกับในด้านการศึกษายับยั้งการฟังตนเอง เปรียบเทียบเด็กใน
นครหลวงกับ เด็กในต่างจังหวัด ในระดับชั้นประถมปีที่ 1 ปริญญาณิพนธ์ การศึกษา
มหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2515

รัตนา ประ เสริฐสม การเสริมสร้างจิตลักษณะ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยของนักเรียน
ประถมศึกษา ปริญญาณิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2526

ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทาง
จิตใจของไทย รายงานการวิจัยฉบับที่25 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524

สุพจน์ จักขุทิพย์ ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการประพฤตินไม่สมควรแก่สภาพของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใน เขตกรุงเทพมหานคร ปริญญาณิพนธ์ สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2521

สุขสมร ประพัฒน์ทอง อิทธิพลของการใช้โทรทัศน์สำหรับเด็ก และการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อ
พฤติกรรมให้ลัมฤทธิ์ของเด็กไทย ปริญญาณิพนธ์ สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนา
สังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2521

วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร ผลกระทบของสภาพแวดล้อมกายภาพต่อความรู้สึกของผู้อยู่แออัด
การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างโครงการเคหะสงเคราะห์ดินแดงกับห้วยขวาง
งานวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลำดับที่ 4, 2526

อัจฉรา สุขารมณ กัญจนา ลินทร์คนศิริกุล งามตา ยงศิริ และบุญธรรม คำพอง การ
สำรวจความคิดเห็นเบื้องต้นของมารดาในเรื่องสิทธิของเด็กไทย วัยก่อนเข้าเรียน
จุลสารฉบับที่ 3 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2523

Arnold, F., Bulatao, R. A., Buripakdi, C., et. al., The value of
children: a cross-national study. Vol.1 East-West Center,
Honolulu, Hawaii 1975

Averill, J. Personal control over aversive stimuli and its
relationship to stress. Psychological Bulletin, 1973, 80,
286-303.

Baldassare, M. Residential density, localities and neighborhood
attitudes: are the findings of micro-studies generalizable
to urban areas? Sociological Symposium, 1975, 93-103.

Barry, H., Child, I. L., & Bacon, M. K. Relation of child training
to subsistence economy. American Anthropologist, 1959, 61(1),
51-63.

Bauch, J. P., Vietze, P. M., & Morris, V. D. What makes the
difference in parental participation? Childhood Education,
1973, 50(1), 47-53,

Baum, A., Aiello, J., & Calesnick, E. Crowding and personal
control: social density and the development of learned
helplessness. Journal of personality and Social Psychology
1978, 36, 1000-1011.

- Baum, A., & Valins, S. Architectural mediation of residential density and control: crowding and the regulation of social contact in Berkowitz, L. (ed.) Advances in experimental social psychology, vol.12, New York: Academic Press, 1979, pp. 132-176.
- Baumrind, D. Effects of authoritative parental control on child behavior. Child Development, 1966, 37, 887-907.
- Baumrind, D., & Black, A. E. Socialization practices associated with dimensions of competence in pre-school boys and girls. Child Development, 1967, 38, 291-327.
- Becker, W. C. Consequences of different kinds of parental discipline, in Hoffman, M. L. & Hoffman, L. W. (eds.) Review of Child Development Research. New York: Connecticut Printers, Inc., 1964, pp. 169-208.
- Bell, R. Q. A reinterpretation of the direction of effect in studies of socialization. Psychological Review, 1968, 75, 81-95.
- Booth, A., & Edwards, J. N. Crowding and family relations. American Sociological Review, 1976, 41, 308-321.
- Bousha, D. M., & Twentyman, C. T. Mother-child interactional style in abuse, neglect, and control groups: Naturalistic observations in the home. Journal of Abnormal Psychology, 1984, 93, 106-114.
- Bronfenbrenner, U. Socialization and social class through time and space. in Maccoby, E. E.; Newcomb, T. M., & Hartley, E. L. (eds.) Readings in Social Psychology. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1958, pp. 400-425.
- Burgess, R. L., & Conger, R. D. Family interaction in abusive, neglectful and normal families. Child Development, 1978, 49, 1163-1173.
- Calhoun, J. B. Population density and social pathology. Scientific American, 1962, 206, 139-148.

- Chapin, F. S. The relationship of housing to mental health. Working paper for the Expert-Committee on the Public Health Aspects of Housing of the World Health Organization, June 1961
- Choi, S. C.; Mirjafari, A., & Weaver, H. B. The concept of crowding: A critical review and proposal of an alternative approach. Environmental and Behavior, 1976, 8(3), 345-362.
- Conger, R. D., McCarty, J. A., Yang, R. K., Lahey, B. B., & Kropp, J. P. Perception of child, child-rearing values, and emotional distress as mediating links between environmental stressors and observed maternal behavior. Child Development, 1984, 55, 2234-2247.
- Erikson, E. H. Identity, youth and crisis. New York: Norton, 1968.
- Flanders, J. P. A review of research on imitative behavior. Psychological Bulletin, 1968, 69, 316-337.
- Freedman, J. L., Klevansky, S., & Ehrlich, P. R. The effect of crowding on human task performance. Journal of Applied Social Psychology, 1971, 1, 7-25.
- Freedman, J. L., Heshka, S., & Levy, A. Population density and pathology: Is there a relationship? Journal of Experimental Social Psychology, 1975, 11, 539-552.
- Galle, O., Gove, W. R., & McPherson, J. M. Population density and pathology: What are the relationships for man? Science, 1972, 176, 23-30.
- Gecas, V. The influence of social class on socialization. in Burr, W. R., R. Hill, F. I. Nye, & I. L. Reiss (eds.) Contemporary theories about the family: Research-based theories. (vol. 1) New York: Free Press, 1979, (or cited in Conger, et. al., 1984)
- Gove, W. R., Hughes, M., & Galle, O. R. Over crowding in the home: An empirical investigation of its possible pathological consequences. American Sociological Review, 1979, 44, 59-80.

- Grusec, J. E., & Kuczynski, L. Direction of effect in socialization: A comparison of the parent's versus the child's behavior as determinants of disciplinary techniques. Developmental Psychology, 1980, 12(1), 1-9.
- Guilford, J. P. Psychometric Methods. New York: McGraw Hill Book Company 1954.
- Haan, N.; Langer, J., & Kohlberg, L. Family patterns of moral reasoning. Child Development, 1976, 47, 1204-1206.
- Hayduk, L. A. Personal space: an evaluative and orienting overview. Psychological Bulletin, 1978, 85(1), 117-134.
- Hess, R. D. Social class and ethnic influence upon socialization. in Mussen, P. H. (ed.) Carmichael's manual of child psychology. Vol. 2 New York: John Wiley & Sons, Inc., 1970, pp. 457-558.
- Hoffman, L. W. Effects of maternal employment on the child: A review of the research. Developmental Psychology, 1974, 10(2), 204-228.
- Hoffman, M. L. Childrearing practices and moral development: generalizations from empirical research. Child Development, 1963, 34, 295-318.
- Hoffman, M. L. Moral development. in Mussen, P. H. (ed.) Carmichael's Manual of Child Psychology, 3rd edition, New York: John Wiley & Sons, Inc., Vol. 2, 1970. pp. 261-360.
- Hower, J. T. Parent behavior and moral education. in Cochrane, D. B., & Manley-Casimir, M. (eds.) Development of moral reasoning. New York: Praeger, 1980, pp. 158-191.
- Ittleson, W. H., et. al., An introduction to environmental psychology. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1974

- Kalb, L. S., & Keating, J. P. The measurement of perceived crowding. Personality and Social Psychology Bulletin, 1981, 7(4), 650-654.
- Lahey, B. B., Conger, R. D., Atkeson, B. M., & Treiber, F. A. Parenting behavior and emotional status of physically abusive mothers. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 1984, 52, 1062-1071.
- Lau, R. R., & Ware, J. F. Refinements in the measure of Health-Specific Locus-of-Control Beliefs. Medical Care, 1981, 19(11), 1147-1158.
- Leahy, R. L. Parental practices and the development of moral judgment and self-image disparity during adolescence. Developmental Psychology, 1981, 17(5), 580-594.
- Lefcourt, H. M. Internal versus external control of reinforcement: A review. Psychological Bulletin, 1966, 65, 206-220.
- Lewis, C. C. The effects of parental firm control: A reinterpretation of findings. Psychological Bulletin, 1981, 547-563.
- Loo, C., & Ong, P. Crowding perceptions, attitudes, and consequences among the Chinese. Environment and Behavior, 1984, 16(1), 55-87.
- Loring, W. C. Housing and social problems. Social Problems, 1956, 3, 160-168, cited from Ittelson, et. al., 1974, p. 255.
- Mitchell, R. E. Some social implications of high density housing. American Sociological Review. 1971, 36, 18-29.
- Morris, E. W. Mobility, fertility and residential crowding. Sociology and Social Research, 1977, 61(3), 363-379.
- Ninio, A. The naive theory of the infant and other maternal attitudes in two subgroups in Israel. Child Development, 1979, 50, 976-980.

- Office of the Prime Minister Thailand into the 80's. Bangkok:
Thailand Thai Watana Panich Press Co., Ltd., 1979.
- Peterson, G. B. Adolescent moral development as related to family power, family support and parental moral development. Dissertation Abstract International, 1977, 37, 10, 6793-6794-A.
- Rapoport, A. Toward are definition of density. Environment and Behavior, 1975, 7, 133-158.
- Rodin, J. Density, percieved choice and response to controllable and uncontrollable outcomes. Journal of Experimental Social Psychology, 1976, 12, 564-578.
- Rotter, J. B. Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. Psychological Monographs, 1966, 80(1, Whole No. 609).
- Ruback, R. B., & Carr, T. S. Crowding in a woman's prison: Attitudinal and behavioral effects. Journal of Applied Social Psychology, 1984, 14(1), 57-68.
- Russell, A., & Russell, G. Mother, father, and child beliefs about child development. Journal of Psychology, 1982, 110, 297-306.
- Ryback, D., et. al., Child-rearing practices reported by students in six cultures. The Journal of Social Psychology, 1980, 110, 153-162.
- Saltzstein, H. D. Social influence and moral development: A perspective on the role of parents and peers. in Lickona, T. (ed.) Moral development and behavior: Theory, research, and social issues. New York; Holt Rinehart and Winston, 1976, pp. 253-266.
- Schaefer, E. S. A circumplex model for maternal behavior. Journal of Abnormal & Social Psychology, 1959, 59, 226-235.

- Schmidt, D. E. Personal control and crowding stress: A test of similarity in two cultures. Journal of Cross-Cultural Psychology, 1983, 14(2), 221-239.
- Sears, R. R.; Maccoby, E. E., & Levin, H. Patterns of Child Rearing. Evanston, Illinois: Row, Peterson Inc., 1957.
- Sommer, R. Personal space: The behavioral basis of design. Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall, Inc., 1969.
- Staub, E. To rear a prosocial child: reasoning, learning by doing, and learning by teaching others. in DePalma, D. J., & Foley, J. M. (eds.) Moral Development: Current theory and research. Hillsdale, New Jersey: LEA Publishers, 1975, pp. 113-136.
- Stockdale, J. E. Crowding: Determinants and effects. in Berkowitz, L. (ed.) Advances in Experimental Social Psychology, New York: Academic Press, vol. 11, 1978, pp. 198-249.
- Stokols, D. On the distinction between density and crowding: Some implications for future research. Psychological Review, 1972, 79, 275-277.
- Strickland, B. R. Internal-External control of reinforcement. in Blass, T. (ed.) Personality variables in social behavior. New York: John Wiley & Sons, 1977, pp. 219-280.
- Thomson, E., Davidson, A. R., & Williams, R. Measurement models for the subjective utility of children. Journal of Applied Social Psychology, 1983, 13(6), 528-542.
- Triandis, H., & Triandis, P. The building of nations. Psychology Today, 1968, 2, 31-35.